

N A R O D O W E C E N T R U M N A U K I

Sprawozdanie z ewaluacji działalności Narodowego Centrum Nauki

Rok 2025

Kraków, luty 2026 r.

Wprowadzenie

Narodowe Centrum Nauki (NCN, Centrum) jest agencją wykonawczą powołaną w 2011 r. do wspierania badań podstawowych, rozumianych jako prace empiryczne lub teoretyczne służące przede wszystkim zdobywaniu nowej wiedzy o podstawach zjawisk i obserwowalnych faktów, bez ukierunkowania na bezpośrednie zastosowania komercyjne. Centrum realizuje swoją misję poprzez finansowanie w drodze konkursów projektów badawczych oraz innych działań naukowych.

Zasadniczym celem działalności NCN jest identyfikowanie i finansowanie najlepszych projektów badawczych oraz konsekwentne otwieranie nauki prowadzonej w Polsce na globalny obieg i współpracę międzynarodową. Agencję charakteryzuje inkluzyjność oferty konkursowej, obejmującej szerokie spektrum tematów badawczych bez narzucania ogólnych priorytetów tematycznych. W swoich regulacjach Centrum podkreśla rolę młodego pokolenia badaczy i badaczek, tworząc dla niego szczególne możliwości rozwoju. Funkcjonowanie NCN opiera się na bezstronnych i transparentnych procedurach, w tym rygorystycznych zasadach dotyczących konfliktów interesów. Niezależność i apolityczność działania pozostają kluczowymi wartościami, spójnymi z misją służebności wobec środowiska naukowego i jego potrzeb.

Na wstępie warto przypomnieć podstawowe założenia funkcjonowania systemu grantowego Centrum, przy wykorzystaniu wypracowanej procedury środowiskowej oceny wniosków badawczych i raportów końcowych (peer review). NCN powołuje ekspertów z różnych dziedzin nauki do rzetelnej, wnikliwej i bezstronnej oceny wniosków składanych w konkursach NCN oraz raportów z realizacji badań. Proces ten przebiega zgodnie z regulacjami przyjętymi przez Radę NCN. Eksperci działają niezależnie, opierając swoje oceny na osobistych kompetencjach, doświadczeniu i najlepszej wiedzy.

W zależności od funkcji, jaką pełnią w systemie oceny, powoływani eksperci dzielą się na:

- ekspertów oceniających wnioski w danym panelu dziedzinowym lub grupie nauk, wybieranych przez Radę NCN w każdej edycji konkursów spośród wybitnych naukowców, a następnie powoływanych przez Dyrektora NCN. Na pierwszym etapie eksperci oceniają wnioski indywidualnie, a podczas posiedzeń zespołów dokonują wspólnej oceny i podejmują kolegialne decyzje, w tym o rekomendowaniu projektów do finansowania;
- ekspertów zewnętrznych (recenzentów), wskazywanych przez ekspertów oceniających wnioski po zakończeniu pierwszego etapu oceny. W konkursach, w których przewidziano drugi etap oceny recenzenci przygotowują indywidualne opinie na podstawie danych zawartych we wniosku i załącznikach;
- ekspertów oceniających raporty końcowe, wybieranych przez Radę NCN spośród wybitnych naukowców pracujących w jednostkach naukowych w Polsce i powoływanych przez Dyrektora NCN. W przeciwieństwie do pozostałych ekspertów okres ich pracy trwa 12 miesięcy.

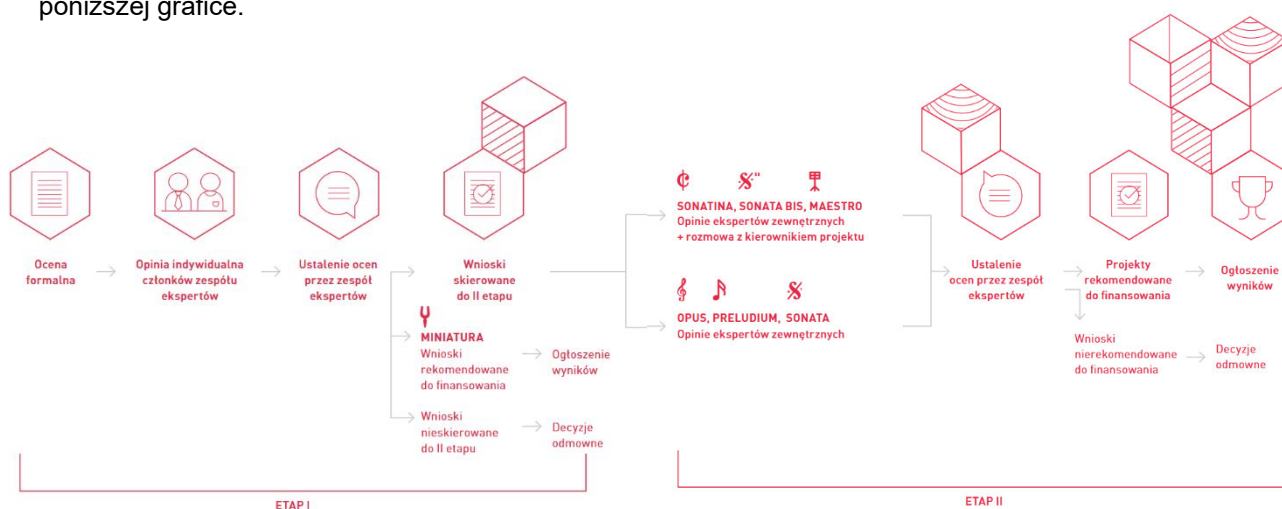
Eksperci współpracujący z NCN są zobowiązani do wspierania rozwoju nauki w Polsce poprzez wskazywanie projektów o najwyższej wartości merytorycznej, które zasługują na finansowanie i dalsze promowanie. W toku swojej pracy stosują zasady pełnej poufności dotyczącej całego procesu przygotowywania ocen wniosków. Przestrzegają również standardów etycznych przyjętych przez Radę NCN, co zapewnia rzetelność, bezstronność i przejrzystość wszystkich procedur.

Ocena wniosków złożonych w krajowych konkursach NCN rozpoczyna się od weryfikacji formalnej przeprowadzanej przez koordynatorów dyscyplin, podczas której sprawdzana jest kompletność dokumentacji oraz zgodność wniosku z wymaganiami konkursowymi. Następnie eksperci oceniający wnioski dokonują oceny merytorycznej, która przebiega w dwóch etapach.

Na pierwszym etapie oceny wnioski są analizowane indywidualnie przez ekspertów, a ich wyniki stanowią punkt wyjścia do dyskusji podczas pierwszego posiedzenia panelu. Decyzje dotyczące odrzucenia projektu lub skierowania go do kolejnego etapu podejmowane są wspólnie. Zespoły ekspertów przygotowują listy wniosków rekomendowanych do drugiego etapu oceny, a w konkursach PRELUDIUM BIS oraz MINIATURA, w których ocena merytoryczna ma charakter jednoetapowy, listy wniosków zakwalifikowanych do finansowania.

Przebieg drugiego etapu oceny zależy od rodzaju konkursu. W konkursach OPUS, PRELUDIUM, SONATA, SONATA BIS i MAESTRO wnioski są oceniane przez ekspertów zewnętrznych (recenzentów), a ich opinie następnie omawiane przez ekspertów podczas drugiego posiedzenia. W konkursach SONATINA, SONATA BIS i MAESTRO na drugim etapie odbywa się również rozmowa kwalifikacyjna z wnioskodawcami. Po zakończeniu prac eksperci ustalają ostateczne oceny i przygotowują listy rankingowe projektów rekomendowanych do finansowania.

Dla lepszego zobrazowania, proces oceny wniosków w konkursach krajowych przedstawiono na poniższej grafice.

Źródło: Opracowanie Narodowego Centrum Nauki

W 2025 r., podobnie jak w poprzednich latach, przeprowadzono analizę działań NCN, odnosząc je do sześciu kryteriów ewaluacyjnych, opracowanych na podstawie praktyk funkcjonujących w europejskich instytucjach naukowych, takich jak European Science Foundation oraz doświadczeń własnych, wynikających z wieloletniego prowadzenia działań ewaluacyjnych.

I. Kryterium doskonałości naukowej

Wysoki poziom badań naukowych jest nierozdzielnie związany z jakością procedur obowiązujących w systemie grantowym, w szczególności z procesem wyboru ekspertów oraz standardem ich pracy. Eksperti powoływani na podstawie przejrzystych zasad i działający zgodnie z regulacjami eliminującymi stronniczość oraz konflikty interesów, zapewniają selekcję najbardziej wartościowych propozycji badawczych, a następnie oceniają osiągnięte wyniki naukowe.

II. Kryterium transparentności

Podejmowanie decyzji na podstawie jasno zdefiniowanych warunków konkursowych oraz zgodnie z ustalonymi procedurami to kluczowe elementy transparentnie działającego systemu grantowego. Szczegółowe zasady są udostępniane publicznie najpóźniej w momencie ogłoszenia konkursu, co zapewnia pełną jawność procesu wyboru badań objętych finansowaniem, jak i oceny osiągniętych wyników naukowych.

III. **Kryterium równego traktowania i poufności**

O przyznaniu finansowania na realizację badań decydują kryteria merytoryczne, którym wniosek podlega po wcześniejszym spełnieniu wszystkich wymogów formalnych. Z kolei ocena wykonania zadań badawczych opiera się na przesłankach merytorycznych i finansowych, umożliwiających rzetelną weryfikację zarówno postępu naukowego, jak i właściwego wykorzystania przyznanych środków. Wszystkie wnioski składane w konkursach NCN są oceniane według jednolitych zasad, niezależnie od reprezentowanej dyscypliny naukowej. Każdy wnioskodawca otrzymuje informację o wyniku oceny, a dane zawarte we wniosku pozostają poufne na każdym etapie postępowania. Eksperci naruszający obowiązujące standardy etyczne mogą zostać wykluczeni z procesu oceny na dowolnym jego etapie, co stanowi dodatkowe zabezpieczenie rzetelności procedur.

IV. **Kryterium wydajności i sprawnej organizacji**

Procesy oceny wniosków składanych w konkursach NCN oraz raportów końcowych z realizacji finansowanych badań są prowadzone w sposób terminowy i sprawny. Realizowane bez zbędnych opóźnień, w oparciu o obowiązujące przepisy prawa i jasno określone procedury, zapewniają efektywność działania oraz pełną poufność całego procesu oceny.

V. **Kryterium dostosowania oferty do potrzeb środowiska naukowego**

Warunki konkursów NCN są dostosowane do potrzeb aktywnych badaczy, którzy potrafią skutecznie uczestniczyć w konkurencyjnym procesie ubiegania się o środki, działając zgodnie z obowiązującymi procedurami konkursowymi. Mechanizmy wsparcia są projektowane tak, aby odpowiadały rzeczywistym warunkom pracy badawczej, uwzględniały zróżnicowane profile i etapy kariery oraz sprzyjały prowadzeniu ambitnych, konkurencyjnych projektów badawczych.

VI. **Kryterium trwałości efektów i ich wpływu na rozwój nauki w Polsce**

Rezultaty badań wspieranych przez NCN mają charakter trwały. Oznacza to możliwość wykorzystania uzyskanych wyników także po zakończeniu finansowania oraz wpływ na kształtowanie postaw sprzyjających aktywnemu udziałowi środowiska naukowego w systemie konkursowego finansowania badań w Polsce i Europie.

Struktura sprawozdania została uporządkowana zgodnie z kolejnością przyjętych kryteriów ewaluacyjnych. Przedstawione wnioski opierają się na analizie danych pochodzących z dwóch kluczowych źródeł. Pierwsze to pomiary wewnętrzne, czyli wyniki badań opinii trzech grup ekspertów NCN, tj. ekspertów oceniających wnioski, recenzentów (zwanym również ekspertami zewnętrznymi) oraz ekspertów oceniających raporty końcowe. Drugim źródłem są dane zastane pochodzące z wewnętrznych baz danych i źródeł zewnętrznych.

Zestawienie wniosków podsumowujących działania ewaluacyjne zrealizowane w 2025 r. znajduje się w części „Główne wnioski z ewaluacji wewnętrznej przeprowadzonej w Narodowym Centrum Nauki w 2025 r.” Stanowi ono ważny materiał odniesienia dla Rady NCN oraz pracowników Centrum przy planowaniu kolejnych działań oraz kierunków rozwoju agencji.

Uzupełnieniem informacji znajdujących się w głównej części dokumentu są dane w załącznikach.

Załączniki A. i B. zawierają informacje na temat publikacji naukowych, które są kluczowym efektem realizacji projektów i działań naukowych z zakresu badań podstawowych, wykazanych przez kierowników w raportach końcowych. Należy mieć na uwadze, że zgodnie z Declaration on Research Assessment (DORA) podpisaną przez NCN w 2018 r., ocena efektów pracy naukowców opiera się na kryteriach merytorycznych, a nie ilościowych. Niemniej jednak na podstawie określonych wskaźników,

które mają charakter kontekstowy, monitorowana jest efektywność wykorzystania przyznanych środków finansowych. Uwzględniając specyfikę różnych dyscyplin naukowych, analiza aktywności publikacyjnej została przeprowadzona w podziale na poszczególne panele tematyczne. Załącznik C. przedstawia wykaz konkursów międzynarodowych ogłaszanych przez NCN w latach 2011–2025.

Sprawozdanie z ewaluacji działalności Narodowego Centrum Nauki za rok 2025 przedstawia informacje dotyczące finansowania badań podstawowych oraz ocenę ich wpływu na rozwój nauki w Polsce w perspektywie piętnastu lat funkcjonowania NCN. Analizy prowadzone przez NCN mają charakter ciągły, a w ostatnich latach ich zakres był systematycznie rozszerzany o kolejne obszary, co umożliwiło bardziej szczegółową ocenę zarówno procesu oceny wniosków, jak i rezultatów zakończonych projektów. W sprawozdaniu wybrane elementy badań ewaluacyjnych prezentowane są jednak rotacyjnie w poszczególnych latach, co wynika z konieczności zachowania odpowiedniej objętości opracowania oraz przejrzystości przedstawianych danych.

Szczegółowy opis zrealizowanych zadań w 2025 r. zgodnie z przyjętym planem działalności wraz z ich rozliczeniem finansowym zawiera *Sprawozdanie z działalności Narodowego Centrum Nauki za rok 2025*.

Ze względu na obszerność niniejszego sprawozdania, a także dużą liczbę przedstawionych grafik, w opisach poszczególnych zagadnień zastosowano formy gramatyczne w rodzaju męskim (np. „naukowiec”, „wnioskodawca”, „laureat”, „respondent”, „kierownik projektu”). Stanowią one uogólnione określenia odnoszące się do wszystkich osób uczestniczących w systemie grantowym NCN, niezależnie od płci, tytułu naukowego czy zawodowego oraz afiliacji. Przyjęte rozwiązanie służy zachowaniu przejrzystości prezentowanych treści i spójności narracji. Jednocześnie należy wyraźnie zaznaczyć, że Centrum przykładą istotną wagę do równego traktowania wszystkich uczestników procesu grantowego oraz do poszanowania różnorodności w środowisku naukowym.

Główne wnioski z ewaluacji wewnętrznej przeprowadzonej w Narodowym Centrum Nauki w 2025 r.

Kryterium doskonałości naukowej (I)

Dobór ekspertów NCN opiera się na ich dorobku i doświadczeniu w pracy badawczej oraz eksperckiej. Współpraca w panelach oceniających wnioski oraz raporty końcowe przebiega na bardzo wysokim poziomie, a eksperci deklarują satysfakcję z udziału w obu procesach. Recenzenci posiadają bogate doświadczenie w recenzowaniu artykułów naukowych i wniosków projektowych oraz w prowadzeniu własnych badań jako kierownicy projektów. Ekspertsi wszystkich grup wysoko oceniają współpracę z NCN i są zainteresowani jej kontynuacją.

Kryterium transparentności (II)

Głównym narzędziem oceny eksperckiej w grantowym systemie finansowania nauki są właściwie opracowane procedury działania. Ekspertsi wysoko oceniają przebieg wszystkich etapów oceny merytorycznej, w tym ocenę wniosków interdyscyplinarnych oraz proces oceny zgodnie z procedurą LAP. Recenzenci podkreślają wysokie dopasowanie tematyki wniosków do ich specjalizacji, kompletność dokumentacji oraz adekwatność formularza recenzenckiego. Równie pozytywnie oceniany jest przebieg oceny raportów końcowych, co potwierdza stabilność i jakość stosowanych procedur.

Kryterium równego traktowania i poufności (III)

Standaryzacja oceny wniosków oraz raportów końcowych na podstawie kryteriów obowiązujących w danym konkursie zapewnia powtarzalność obu procesów. Ekspertsi oceniający wnioski grantowe podkreślają, że stosowanie obowiązujących kryteriów nie sprawia im trudności i pozwala na rzetelną ocenę projektów badawczych. Pozytywnie kryteria oceny wniosków oceniają również recenzenci. Zdecydowana większość ekspertów oceniających raporty końcowe potwierdza, że kryteria są jasne i nie powodują trudności w ocenie efektów realizacji projektów. Ekspertsi wszystkich grup zgodnie deklarują przestrzeganie zasad etycznych obowiązujących w NCN oraz działanie zgodnie z ustalonymi procedurami.

Kryterium wydajności i sprawnej organizacji (IV)

Do zadań Centrum należy zapewnienie optymalnych warunków do przeprowadzania oceny wniosków oraz raportów końcowych. Wyniki badania ewaluacyjnego wskazują, że konkursy ogłaszane przez NCN są realizowane terminowo. Pozytywnie wypada również ocena techniczno-organizacyjnych aspektów pracy, w tym adekwatnego czasu przeznaczonego na poszczególne etapy oceny merytorycznej wniosków i raportów końcowych oraz klarowność zasad wynagradzania. W obu grupach ekspertów podkreślany jest zbyt niski poziom honorariów. Recenzenci potwierdzają kompletność i zrozumiałość zaproszeń do oceny wniosków oraz dobrą funkcjonalność systemu OSF. Ich zdaniem czas przeznaczony na wykonanie recenzji jest wystarczający, przy czym podobnie jak pozostali eksperci wskazują na niewystarczający poziom wynagrodzeń.

Kryterium dostosowania oferty do potrzeb środowiska naukowego (V)

Luka finansowa w systemie grantowym NCN powstaje pomiędzy rosnącymi kosztami prowadzenia badań naukowych, napędzanymi presją inflacyjną, a wysokością dotacji Centrum, której tempo wzrostu pozostaje niewystarczające. W efekcie, mimo wysokiej i wciąż rosnącej liczby składanych wniosków, dostępne środki nie nadążają za rzeczywistymi potrzebami środowiska naukowego. Największy udział w kosztach projektów stanowią wynagrodzenia członków zespołów badawczych.

Choć oferta konkursowa NCN oraz procedura oceny są jednolite dla wszystkich dyscyplin, obserwowane zróżnicowanie poziomu finansowania odzwierciedla przede wszystkim różną intensywność wnioskowania w poszczególnych obszarach nauki. Najaktywniej aplikują badacze reprezentujący dyscypliny nauk ścisłych i technicznych oraz nauk o życiu, co przekłada się na większą obecność tych nauk w systemie grantowym. Jednocześnie regulacje wspierające warunki pracy, takie jak obniżenie pensum dydaktycznego w konkursach SONATA i SONATA BIS, dobrze odpowiadają na potrzeby badaczy na wczesnych etapach kariery, co potwierdza, że elastyczne instrumenty kierunkowe stanowią istotny element dostosowania oferty do realiów poszczególnych grup naukowców.

System NCN jest dostępny dla badaczy na różnych etapach kariery, przy czym najwyższą aktywność aplikacyjną wykazują osoby w wieku 26–40 lat oraz we wczesnej fazie samodzielności naukowej. Regulacje uwzględniające przerwy w karierze zapewniają formalną równość szans, a kobiety i mężczyźni uzyskują porównywalną skuteczność grantową. Zróżnicowanie terytorialne finansowania odzwierciedla regionalne różnice w potencjale badawczym.

Centrum angażuje środowisko naukowe w proces tworzenia regulacji, czego przykładem jest sondaż z 2025 r. dotyczący wykorzystania GenAI. Badanie to wykazało akceptację ograniczonego stosowania narzędzi AI w funkcjach techniczno-redakcyjnych oraz jednoznaczny sprzeciw wobec generowania treści merytorycznych i wykorzystywania GenAI w ocenie wniosków. Wyniki te wskazują na potrzebę stworzenia wyważonych regulacji, które zapewnią bezpieczeństwo danych i transparentność stosowanych narzędzi.

Kryterium trwałości efektów i ich wpływu na rozwój nauki w Polsce (VI)

Działalność NCN wywiera trwały wpływ na rozwój nauki w Polsce, czego dowodzą sukcesy polskich badaczy w prestiżowych konkursach, w tym w grantach Europejskiej Rady ds. Badań Naukowych (ERC), oraz ich rosnąca obecność w międzynarodowym obiegu naukowym. Trwałość tych efektów wzmacniają rozwiązania ukierunkowane na umiędzynarodowienie badań i współpracę z partnerami z najsilniejszych systemów naukowych, przede wszystkim z Niemiec, USA, Wielkiej Brytanii, Francji, Włoch i Hiszpanii, a także programy umożliwiające zatrudnianie badaczy z zagranicy. Choć priorytetem NCN pozostają konkursy krajowe, programy międzynarodowe zajmują stabilne miejsce w strukturze finansowania. Wysoki stopień umiędzynarodowienia procesu oceny, w tym ocena w języku angielskim, zapewnia obiektywność i zgodność ze standardami wiodących agencji grantowych, a niska liczba odwołań potwierdza rzetelność procedur.

Trwała obecność młodych badaczy w systemie grantowym NCN stanowi istotny czynnik wzmacniający potencjał rozwojowy nauki w Polsce, zapewniając ciągłość pokoleniową i budując przyszłe zaplecze kadrowe jednostek naukowych. NCN wspiera rozwój młodych naukowców poprzez konkursy skierowane do tej grupy oraz możliwość pełnienia funkcji kierownika badań, stypendysty lub objęcia stanowiska typu post doc w przyznanych grantach. Choć programy adresowane wyłącznie do młodych badaczy nie stanowią dominującej części oferty, poziom finansowania tej grupy w ostatnich latach wyraźnie wzrósł, a ich skuteczność w konkursach jest porównywalna do badaczy z dłuższym stażem. Jednocześnie wnioski składane przez młodych naukowców charakteryzują się niższymi budżetami, co sprawia, że proporcjonalnie mniejsza część środków trafia do tej grupy, co odzwierciedla skalę realizowanych badań naukowych.

Przykładem inicjatyw wzmacniających współpracę międzynarodową oraz mających długofalowy wpływ na rozwój nauki w Polsce są projekty CRIOS i HarSval. Stanowią one spójny przykład programów wywierających jednoznacznie pozytywny wpływ na rozwój badań polarnych w Polsce, łącząc zharmonizowaną infrastrukturę z intensywną współpracą polsko-norweską oraz wysokiej jakości działaniami badawczymi, edukacyjnymi i komunikacyjnymi.

Wstęp metodologiczny do rozdziałów I-IV

Rozdziały I–IV przedstawiają wyniki badań ewaluacyjnych prowadzonych w latach 2017–2025, obejmujących ekspertów oceniających wnioski, recenzentów (zwanych również ekspertami zewnętrznymi) oraz ekspertów oceniających raporty końcowe z realizacji grantów finansowanych ze środków NCN. Analizy dotyczą osób uczestniczących w zespołach panelowych, które biorą udział w ocenie merytorycznej wniosków i współkształtują decyzje dotyczące finansowania projektów. Dane prezentowane w poszczególnych rozdziałach mają charakter zagregowany i odnoszą się do całego okresu badawczego, z uwzględnieniem zmian liczebności ekspertów oraz struktury dyscyplin w analizowanym dziewięcioletnim horyzoncie czasowym.

W przypadku dwóch głównych procesów odbywających się w formule panelowej – oceny wniosków oraz oceny raportów końcowych – udział respondentów w stosunku do całej populacji ekspertów wyniósł ogółem 58% (Rys. 1 i Rys. 2). Jest to dobry wynik, zwłaszcza w kontekście cyklicznego badania prowadzonego na dużej, zróżnicowanej grupie specjalistów. Poziom odpowiedzi zmieniał się w czasie, oscylując w przedziale od 40% do 76%, dla ekspertów oceniających wnioski oraz od 40% do 80%, dla ekspertów oceniających raporty końcowe, z najwyższymi wartościami uzyskanymi w 2025 roku.

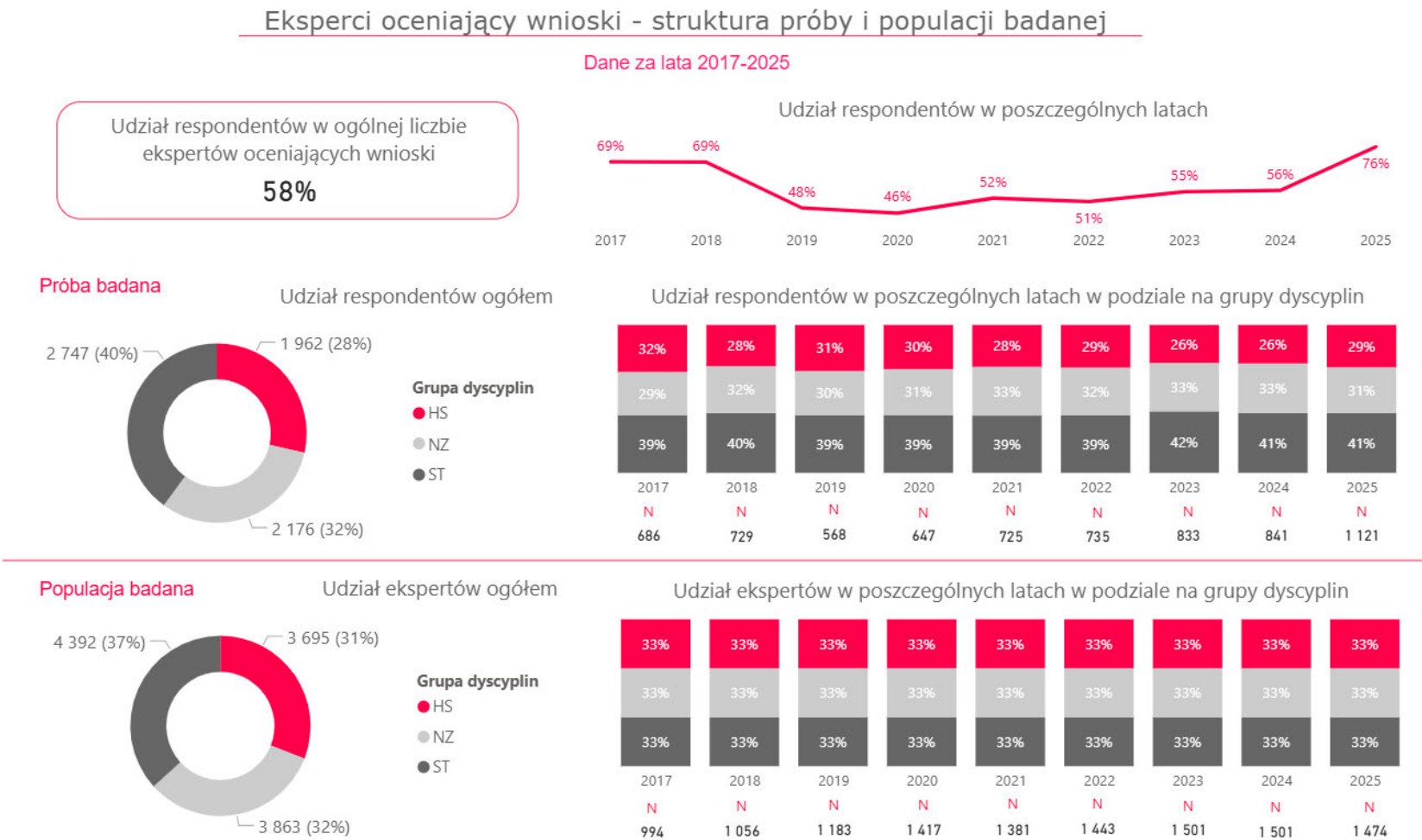
Analiza struktury grup dyscyplin wskazuje na niewielkie, lecz powtarzalne różnice pomiędzy próbami badawczymi, a odpowiadającymi im populacjami. Wśród ekspertów oceniających wnioski widoczna jest umiarkowana nadreprezentacja dyscyplin ST (40% w próbie, wobec 37% w populacji), niewielka niedoreprezentacja HS (28%, wobec 31%) oraz pełna zgodność udziałów dyscyplin NZ (po 32%). W przypadku ekspertów oceniających raporty końcowe obserwuje się również pewną nadreprezentację grupy ST (41% w próbie, wobec 38% w populacji) oraz niewielką niedoreprezentację grup HS i NZ (odpowiednio 25%, wobec 26% oraz 34%, wobec 37%). Odchylenia te mają stabilny charakter i nie wpływają znacząco na zgodność strukturalną próby z populacją, przy czym należy zauważyć, że populacja ekspertów oceniających raporty końcowe charakteryzuje się znacząco niższą liczebnością w porównaniu do populacji ekspertów oceniających wnioski.

Od 2021 r. zakres badania ewaluacyjnego został poszerzony o recenzentów, czyli ekspertów dokonujących oceny wniosków na II etapie oceny merytorycznej. Respondenci w tej grupie stanowili 30% wszystkich recenzentów zaproszonych do udziału w badaniu. W kolejnych latach ewaluacji poziom odpowiedzi wahał się od 14% do 42%, z najniższą wartością w pierwszym roku (2021) objęcia recenzentów badaniem i najwyższą w latach 2023 i 2025 (Rys. 3). Warto podkreślić, że specyfika pracy recenzentów różni się od roli ekspertów zaangażowanych w pozostałe etapy procesu oceny. Ich zadaniem jest przygotowanie pełnej, merytorycznej recenzji kompletnej treści wniosku, dostarczanej jednorazowo w ramach danego postępowania. Choć jest to zadanie kluczowe dla jakości procesu oceny, zaangażowanie tej grupy ekspertów ma charakter całkowicie zewnętrzny, w odróżnieniu od naukowców uczestniczących w kilkietapowej ocenie wniosków czy też analizie raportów końcowych. Ta odmienna forma współpracy może częściowo wyjaśniać niższy poziom gotowości recenzentów do udziału w badaniu ewaluacyjnym.

Struktura grup dyscyplin w próbie recenzentów pozostaje zbliżona do struktury populacji. Udziały grup dyscyplin HS, NZ i ST w próbie wyniosły odpowiednio 26%, 37% i 37%, podczas gdy w populacji było to 28%, 33% i 39%. Odchylenia te są niewielkie i stabilne w czasie, obejmując jedynie pewną niedoreprezentację grupy HS oraz nadreprezentację grup NZ i ST, co dodatkowo potwierdza jakość i spójność uzyskanych danych. Dodatkowo, wysoka sumaryczna liczba otrzymanych odpowiedzi (11 371) minimalizuje ryzyko błędu losowego.

Wysoki stopień zgodności prób z populacjami zapewnia solidną podstawę do dalszych analiz przekrojowych, trendów wieloletnich oraz interpretacji różnic pomiędzy grupami ekspertów współpracujących z NCN.

Rysunek 1. Struktura próby badanej na tle populacji ekspertów oceniających wnioski w krajowych konkursach NCN* rozstrzygniętych w latach 2017–2025

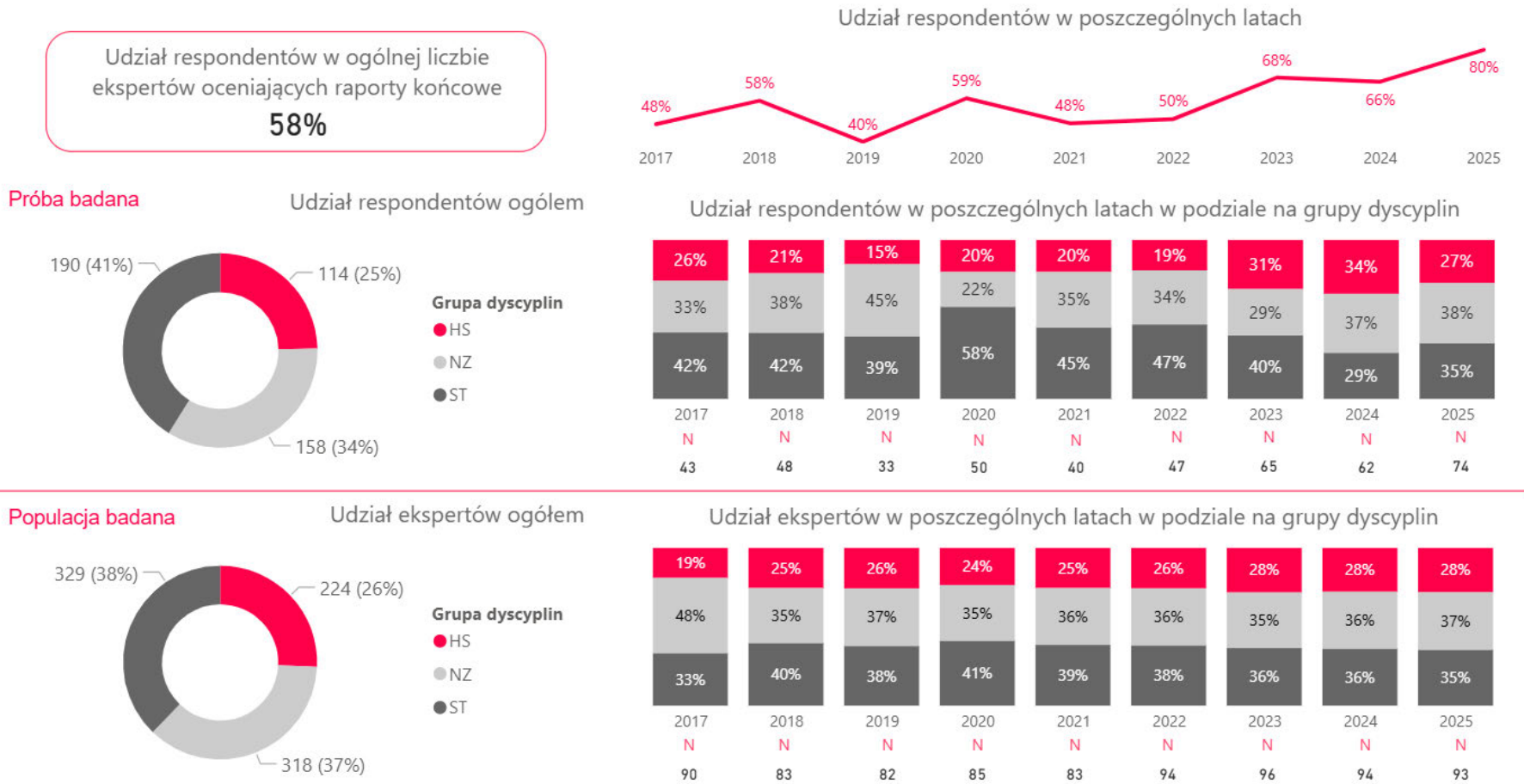
*Ze względu na odmienną specyfikę procesu oceny badanie nie obejmuje konkursu MINIATURA.

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Rysunek 2. Struktura próby badanej na tle populacji ekspertów oceniających raporty końcowe z realizacji projektów badawczych w latach 2017–2025

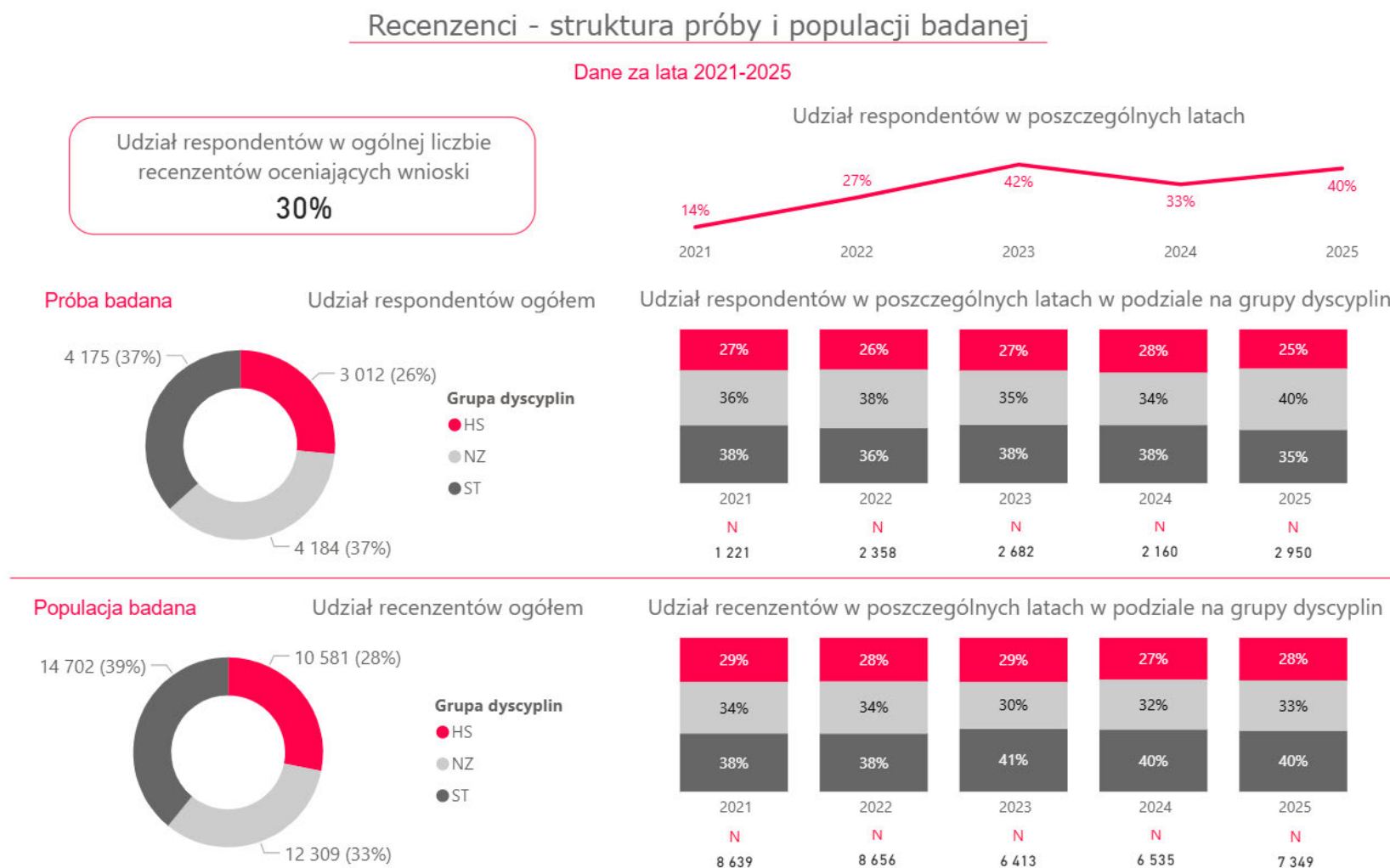
Eksperci oceniający raporty końcowe - struktura próby i populacji badanej

Dane za lata 2017-2025

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Rysunek 3. Struktura próby badanej na tle populacji recenzentów oceniających wnioski w krajowych konkursach NCN* rozstrzygniętych w latach 2021–2025

*Ze względu na odmienną specyfikę procesu oceny, badanie nie obejmuje konkursu MINIATURA.

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

I. Kryterium doskonałości naukowej

System grantowy finansowania badań naukowych w istotnym stopniu opiera się na zaangażowaniu doświadczonych ekspertów reprezentujących różne dziedziny nauki, którzy uczestniczą w procesie oceny zarówno wniosków składanych w ramach konkursów NCN, jak i raportów końcowych z realizacji finansowanych projektów. Dobór ekspertów poprzedza analiza ich dorobku naukowego oraz doświadczenia w ocenie badań i następuje w trybie poufnym przez członków Rady NCN z zachowaniem zasad wykluczających konflikt interesów. W sytuacji, gdy konflikt taki zostanie zidentyfikowany, wskazanie eksperta w danym panelu należy do innego członka rady wyznaczonego przez przewodniczącego rady lub przewodniczącego komisji głównej.

Zgodnie z obowiązującymi w NCN procedurami konkursowymi, wnioski podlegają ocenie ekspertów uczestniczących w spotkaniach panelowych oraz recenzentów zewnętrznych. Procedura oceny ma zazwyczaj charakter dwuetapowy¹, przy czym każdy etap kończy się uzgodnieniami podejmowanymi podczas posiedzeń panelowych. Efektem końcowym prac jest sporządzenie i publikacja list rankingowych projektów rekomendowanych do finansowania.

Podobnie jak w latach wcześniejszych, w 2025 r. eksperci współpracujący z NCN zostali objęci badaniem ewaluacyjnym, którego celem było uzyskanie opinii na temat funkcjonowania systemu grantowego oraz ocena jakości i efektywności poszczególnych etapów procesu oceny.

Dobór ekspertów odpowiedzialnych za ocenę wniosków podczas posiedzeń panelowych w konkursach Narodowego Centrum Nauki opiera się na doskonałości naukowej. W procesie tym Rada NCN uwzględnia dorobek naukowy kandydatów oraz ich doświadczenie w pełnieniu funkcji kierownika projektu, recenzenta lub eksperta zaangażowanego w grantowy system finansowania nauki.

Procedura wyłaniania projektów naukowych rekomendowanych do finansowania podlega systematycznej ewaluacji wewnętrznej. Podstawowym narzędziem oceny jest badanie ankietowe realizowane wśród ekspertów odpowiedzialnych za merytoryczną ocenę wniosków składanych w konkursach NCN w danym roku. Badanie odbywa się przy wykorzystaniu kwestionariusza ankiety dystrybuowanego drogą elektroniczną do uczestników posiedzeń panelowych. Udział w badaniu ma charakter dobrowolny, dlatego liczba respondentów w poszczególnych latach jest zmienna².

Podstawą doboru ekspertów zaangażowanych w ocenę projektów badawczych jest kryterium doskonałości naukowej określone przez Radę Narodowego Centrum Nauki³, która ustala składy zespołów ekspertów w każdej edycji konkursów, uwzględniając liczbę oraz zakres tematyczny złożonych wniosków, a także konieczność zapewnienia sprawnego przebiegu procedury oceny.

Zgodnie z wymaganiami określonymi przez Radę NCN stawianymi kandydatom na ekspertów, funkcję tę mogą pełnić wybitni naukowcy krajowi i zagraniczni mający co najmniej stopień naukowy doktora, w tym laureaci konkursów NCN. Wykluczona jest możliwość podjęcia pracy w roli eksperta przez osobę ubiegającą się o finansowanie projektu w danej edycji konkursów. W zdecydowanej większości funkcję eksperta oceniającego wnioski pełnią naukowcy z ośrodków naukowych spoza Polski.

¹ Nie dotyczy konkursów MINIATURA i PRELUDIUM BIS, w których ocena jest jednoetapowa.

² Kwestionariusz ankiety skierowano do naukowców oceniających wnioski złożone w konkursach krajowych NCN (z wyłączeniem konkursu MINIATURA) w ramach edycji konkursów rozstrzygniętych w skali danego roku. Liczba potencjalnych respondentów nie jest równa liczbie wszystkich zaangażowanych ekspertów, ponieważ dany ekspert mógł oceniać wnioski w różnych edycjach konkursów w danym roku. Liczbę i udział respondentów w poszczególnych latach prowadzenia badania przedstawia Rysunek 1.

³ Uchwała nr 37/2025 Rady NCN z dnia 10 kwietnia 2025 r. w sprawie zmian w zasadach tworzenia i powoływania Zespołów Ekspertów Narodowego Centrum Nauki określonych uchwałą nr 48/2017 z dnia 10 maja 2017 r z późn. zm., w odniesieniu do zmian wprowadzonych uchwałą nr 118/2024 z dnia 3 grudnia 2024 r.

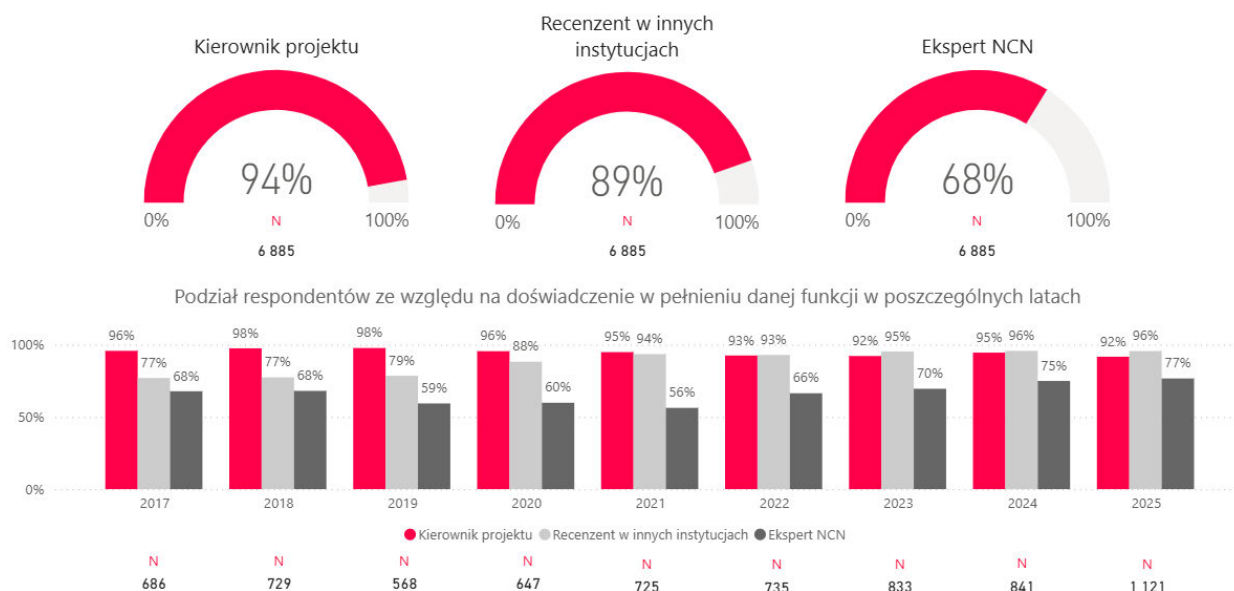
Wskazując kandydatów na ekspertów uwzględnia się ich kompetencje merytoryczne, doświadczenie w pracach zespołów oceniających wnioski badawcze oraz sprawdza ewentualne konflikty interesów. Pełnienie roli eksperta podlega ograniczeniom czasowym, a mianowicie funkcję tę można pełnić nie częściej niż przez trzy kolejne edycje konkursów i maksymalnie pięć razy w okresie dwóch lat. W przypadku konkursu na działanie naukowe (MINIATURA) członkostwo w zespole ekspertów jest możliwe najwyżej w czterech następujących po sobie edycjach, po czym wymagana jest przerwa trwająca co najmniej jedną edycję. Praca w roli eksperta oceniającego zakończone projekty jest możliwa maksymalnie przez trzy kolejne kadencje i może być kontynuowana po co najmniej jednokadencyjnej przerwie.

Kandydaci na ekspertów, w tym kandydaci na przewodniczących zespołów, są wskazywani przez członków Rady NCN. Koordynatorzy dyscyplin przekazują następnie listy proponowanych naukowców do akceptacji właściwym komisjom rady. Ostateczny skład zespołów zatwierdza Rada NCN w drodze uchwały.

W badaniu ankietowym przeprowadzonym w latach 2017–2025 uczestniczyło 6885 ekspertów oceniających wnioski składane do NCN, reprezentujących trzy grupy dyscyplin. Rokrocznie największy udział respondentów przypada na grupę ST, co ma związek z największą liczbą paneli i składanych w ramach tych paneli wniosków, natomiast udział grup HS i NZ był na zbliżonym do siebie poziomie (Rys. 1).

Niemal wszyscy eksperci oceniający wnioski ankietowani w latach 2017–2025 mieli doświadczenie kierownika projektu badawczego (94%), zdecydowana większość z nich pełniła również funkcję recenzenta w innych instytucjach grantowych (89%) oraz w poprzednich latach eksperta NCN (68%) (Rys. 1.1). Wyniki badania przeprowadzonego w tym zakresie w 2025 r. są zbliżone do wyników uzyskanych w roku ubiegłym. Zwraca uwagę ponowny wzrost udziału naukowców z doświadczeniem eksperta NCN, co jest związane z kilkunastoletnią działalnością Centrum.

Rysunek 1.1 Doświadczenie ekspertów oceniających wnioski w latach 2017–2025

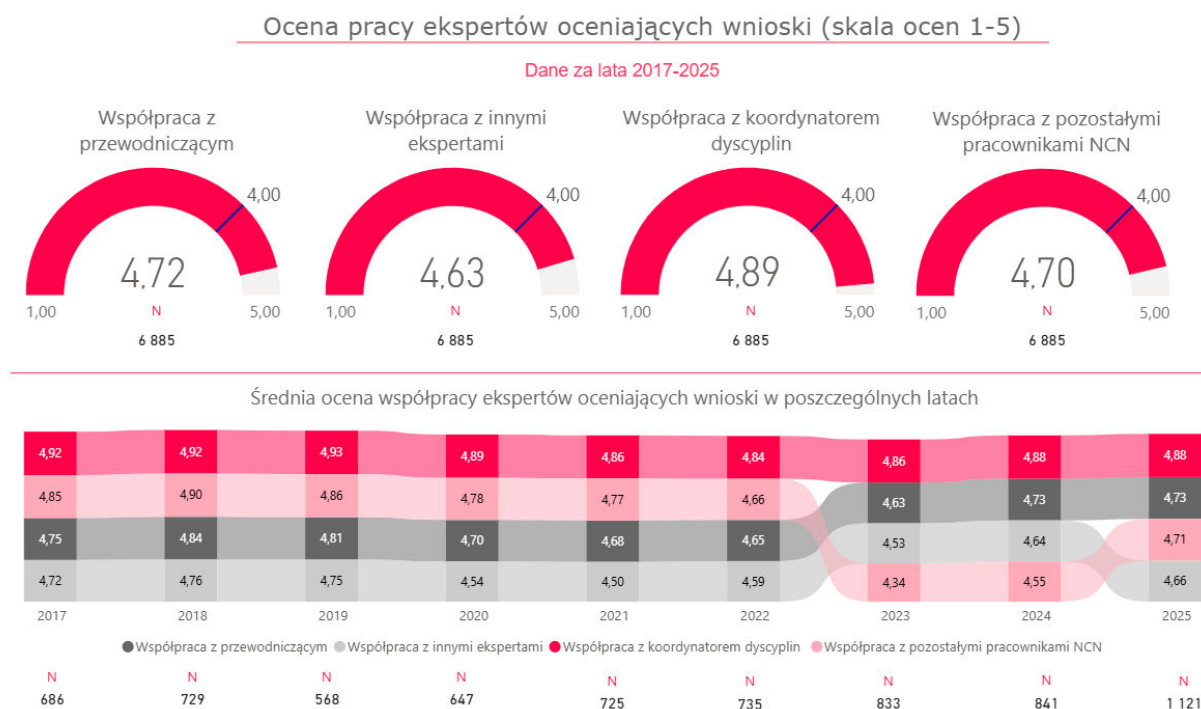
Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Współpraca ekspertów oceniających wnioski podczas posiedzeń panelowych przebiega na bardzo wysokim poziomie.

Eksperci oceniający wnioski podzielili się opinią na temat aspektów merytorycznej oceny wniosków. W skali od 1 do 5, gdzie 1 to ocena najniższa, natomiast 5 najwyższa, oceniali współpracę z przewodniczącym panelu, innymi ekspertami, koordynatorem dyscyplin oraz pozostałymi pracownikami NCN.

Podobnie jak we wcześniejszych latach, ankietowani bardzo pozytywnie ocenili każdy wymieniony aspekt pracy w ramach posiedzeń. Średnia ocena poszczególnych elementów badanych w tym zakresie w latach 2017–2025 oscyluje w granicach 4,63–4,89 (Rys. 1.2). Wyniki uzyskane w 2025 r. są niemal identyczne jak średnie ze wszystkich lat badania. Respondenci wysoko ocenili również kompletność udzielanych im informacji, co wskazuje na prawidłowy i stabilny przebieg całego procesu.

Rysunek 1.2 Ocena pracy ekspertów oceniających wnioski w latach 2017–2025

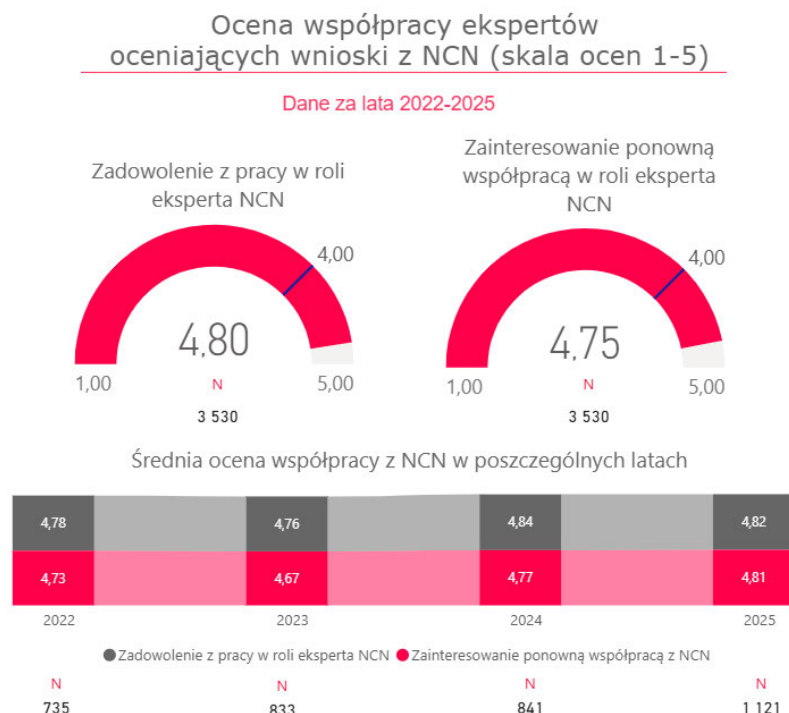
Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Eksperci oceniający wnioski podczas posiedzeń panelowych wysoko oceniają swoje doświadczenia i wykazują realną gotowość do ponownego udziału we współpracy z NCN

Zadowolenie z pracy w roli eksperta NCN oraz zainteresowanie ponowną współpracą z NCN uzyskały wysokie noty również w 2025 r. (pytanie wprowadzono w 2022 r.). W obu przypadkach odnotowano bardzo dobre wyniki, które wyniosły odpowiednio 4,82⁴ oraz 4,81 (Rys. 1.3), co w porównaniu ze średnimi z czterech lat (4,80 vs. 4,75) potwierdza stabilnie wysoką ocenę tych obszarów.

⁴ W skali od 1 do 5, gdzie 1 to ocena najniższa, natomiast 5 najwyższa.

Rysunek 1.3 Ocena współpracy ekspertów oceniających wnioski z NCN w latach 2022–2025

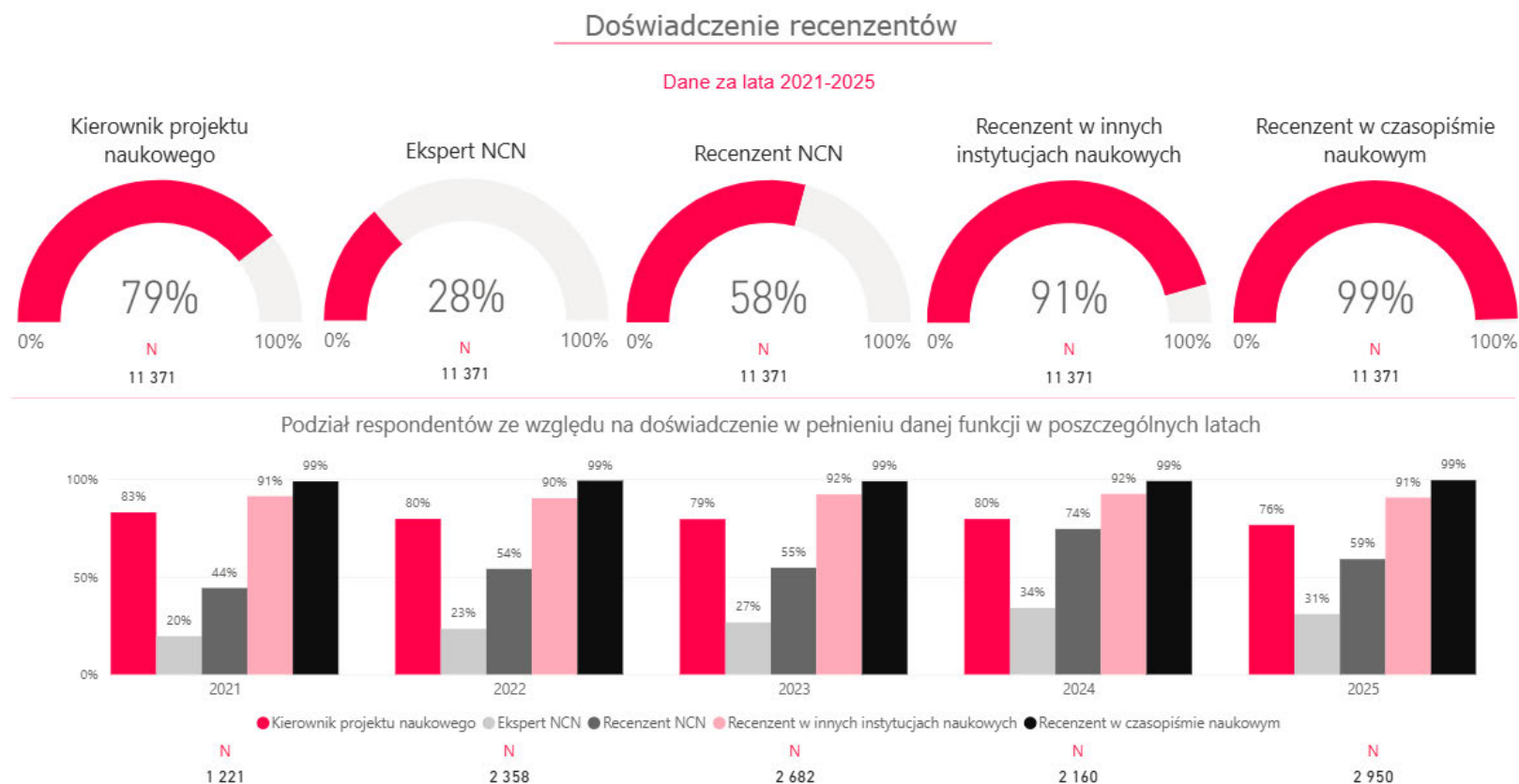
Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Eksperti zewnętrzeni (recenzenci) mają doświadczenie w recenzowaniu artykułów naukowych i wniosków badawczych, a także w realizacji badań naukowych w roli kierownika projektu. Część ekspertów z tej grupy pełniła w poprzednich latach rolę recenzenta lub członka zespołu ekspertów NCN.

Przeprowadzone w 2025 r. badanie ewaluacyjne dotyczyło również ekspertów zewnętrznych (recenzentów) i miało na celu ocenę jakości współpracy z NCN oraz identyfikację ewentualnych obszarów wymagających usprawnień. Uczestnictwo w nim było dobrowolne, a kwestionariusz ankiety uwzględniał indywidualny charakter pracy tej grupy ekspertów.

W badaniu ankietowym przeprowadzonym w latach 2021–2025 wzięło udział 11 371 naukowców, przy czym w przeważającej większości (98%) były to osoby spoza Polski (więcej informacji na ten temat w rozdziale VI). Badanie obejmowało między innymi zagadnienia związane z doświadczeniem ekspertów zewnętrznych. Uzyskane z pięciu lat średnie ocen wskazują, że niemal wszyscy respondenci byli recenzentami w czasopiśmie naukowych (99%), zdecydowana większość pełniła funkcję recenzenta w innych instytucjach grantowych (91%) oraz kierownika projektu naukowego (79%). Doświadczeniem we współpracy z NCN wykazał się znacząco mniejszy odsetek badanych. Funkcję eksperta oceniającego wnioski sprawowało 28%, zaś rolę recenzenta 58% respondentów (Rys. 1.4).

Rysunek 1.4 Doświadczenie ekspertów zewnętrznych (recenzentów) w latach 2021–2025

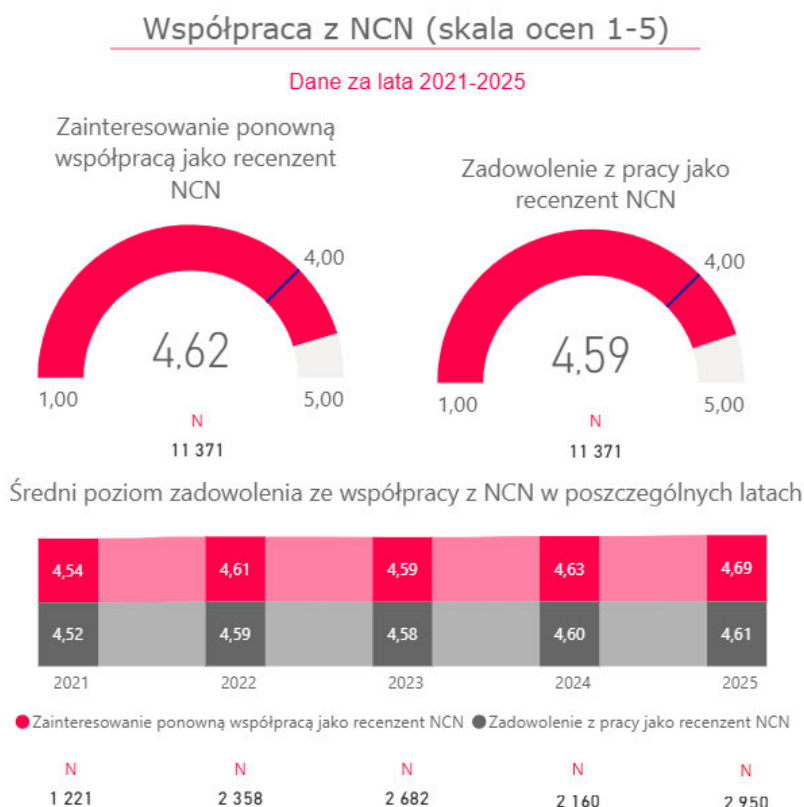
Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Eksperci zewnętrzni (recenzenci) bardzo pozytywnie oceniają współpracę z NCN i są zainteresowani jej kontynuacją.

Praca recenzentów ma bardzo indywidualny charakter. Koordynator dyscyplin wysyła zaproszenie do wykonania recenzji do naukowców wskazanych przez ekspertów oceniających wnioski oraz odpowiada na ich ewentualne pytania. Zdarza się, że na etapie wypłaty wynagrodzenia recenzenci mają kontakt z pracownikami Zespołu Wsparcia Ekspertów NCN.

W ramach badania ewaluacyjnego zapytano recenzentów o ogólną ocenę współpracy z NCN oraz chęć ponownego jej podjęcia. W obu przypadkach oceny dokonywano na podstawie 5-stopniowej skali, gdzie 1 to ocena najniższa, natomiast 5 najwyższa. Średni wynik uzyskany na przestrzeni pięciu lat prowadzenia badań ankietowych wskazuje na bardzo wysoki poziom zadowolenia respondentów ze współpracy z NCN (4,59) oraz na zainteresowanie jej ponownym podjęciem (4,62) (Rys. 1.5). Wyniki uzyskane w 2025 r. (odpowiednio 4,61 i 4,69) wskazują na stabilną wysoką ocenę tych aspektów również w ostatnim roku badania.

Rysunek 1.5 Ocena współpracy recenzentów z NCN w latach 2021–2025

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

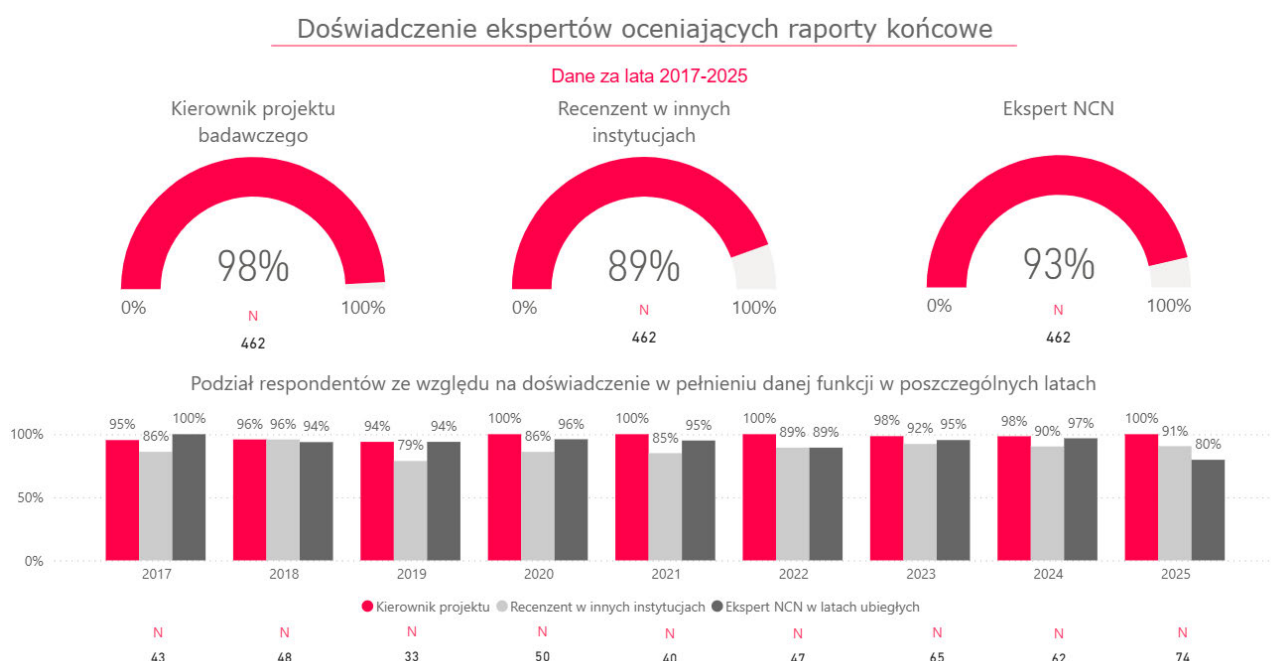
Z wypowiedzi ekspertów wynika, że pełnienie roli recenzenta NCN przynosi wiele korzyści, przede wszystkim związanych z rozwojem naukowym i możliwością poznawania nowych projektów oraz trendów badawczych. Eksperti doceniają wpływ na kształtowanie jakości badań, wspieranie młodych naukowców oraz udział w procesie zapewniającym wysokie standardy naukowe. Satysfakcję daje także współpraca międzynarodowa, wymiana doświadczeń oraz profesjonalna organizacja procesu, w tym jasne instrukcje i dobrze przygotowane materiały. Rola eksperta jest również postrzegana jako prestiżowa i wzmacniająca pozycję zawodową.

Rada NCN wybiera ekspertów oceniających raporty końcowe na podstawie ich dorobku naukowego, doświadczenia w charakterze recenzenta lub eksperta oceniającego wnioski oraz doświadczenia w realizacji projektów badawczych.

W 2025 r. badaniem ewaluacyjnym objęto również ekspertów oceniających raporty końcowe, wybieranych przez Radę NCN spośród krajowych naukowców na podstawie ich doświadczenia i dorobku naukowego. Liczba osób biorących udział w badaniu ankietowym w poszczególnych latach nie jest jednakowa z uwagi na jego dobrowolny charakter. W badaniach prowadzonych w latach 2017–2025 na pytania zawarte w kwestionariuszu odpowiedziało 462 osoby, co stanowi 58% ogółu ekspertów oceniających raporty końcowe. W 2025 r. kwestionariusz wypełniło aż 80% naukowców (Rys. 3).

Spośród osób ankietowanych w latach 2017–2025 niemal wszyscy eksperci oceniający raporty końcowe pełnili w przeszłości funkcję kierownika projektu badawczego (98%), nieco rzadziej byli ekspertami w NCN (93%) oraz recenzentami w innych instytucjach naukowych (89%) (Rys. 1.6). Porównując wyniki uzyskane w roku 2025, zwraca uwagę niższy udział w tej grupie naukowców z doświadczeniem eksperta NCN.

Rysunek 1.6 Doświadczenie ekspertów oceniających raporty końcowe w latach 2017–2025

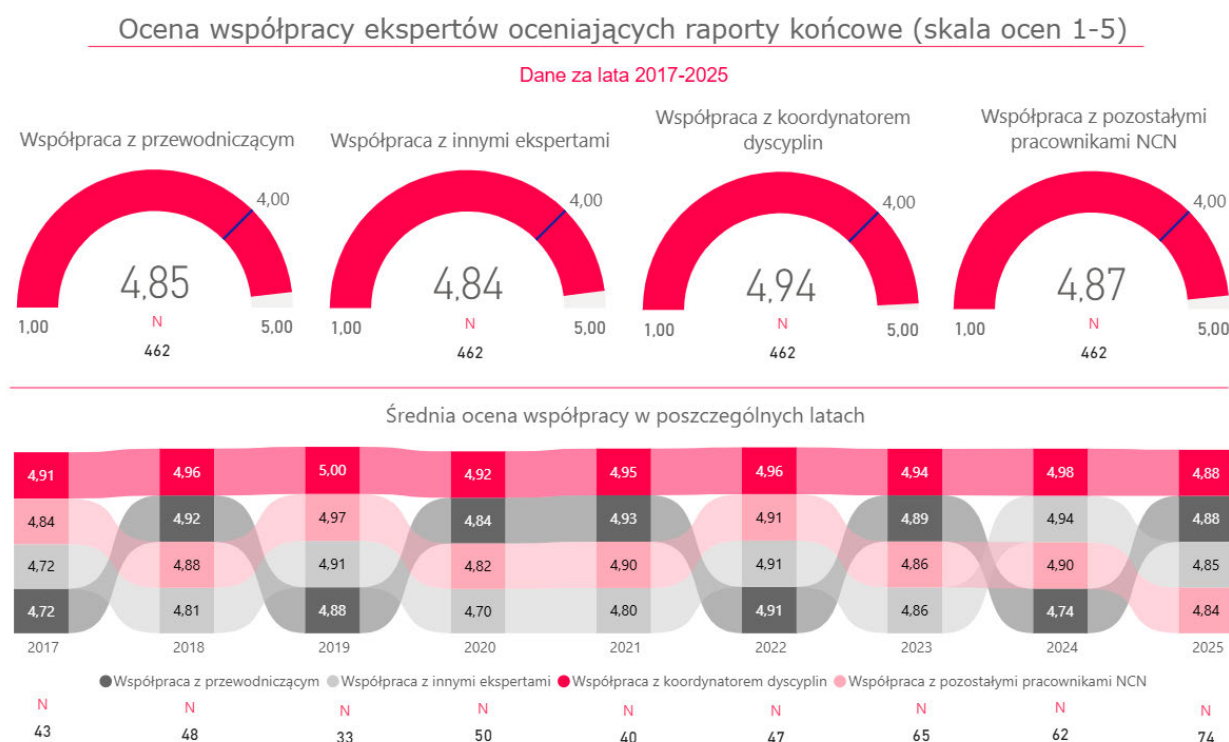
Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Współpraca ekspertów oceniających raporty końcowe podczas posiedzeń panelowych przebiega na bardzo wysokim poziomie.

Eksperci oceniający raporty końcowe wyrazili opinie na temat współpracy z przewodniczącymi oraz innymi ekspertami w obrębie zespołów oceniających raporty końcowe, koordynatorami dyscyplin i pozostałymi pracownikami NCN. Poszczególne aspekty oceniano w skali od 1 do 5, gdzie 1 to ocena najniższa, natomiast 5 najwyższa.

Ankietowani wskazali na wysoką jakość pracy w ramach posiedzeń zespołów. Średnia ocena każdego aspektu w perspektywie 9 lat prowadzenia badań waha się w granicach 4,84 (współpraca z innymi ekspertami) do 4,94 (współpraca z koordynatorem dyscyplin) (Rys. 1.7). W 2025 r. respondenci najwyżej ocenili współpracę z przewodniczącym i koordynatorem dyscyplin NCN (średnia ocen po 4,88).

Rysunek 1.7 Ocena pracy ekspertów oceniających raporty końcowe w latach 2017–2025

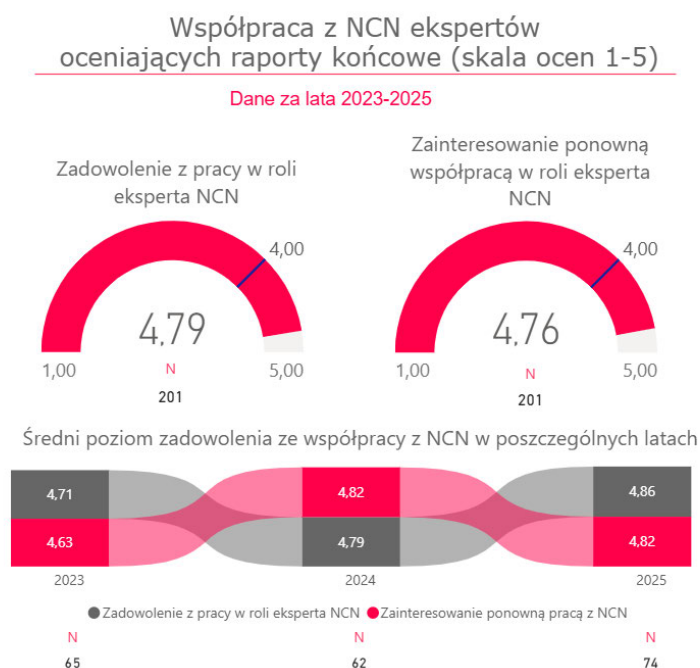

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Eksperci oceniający raporty końcowe wysoko oceniają swoje doświadczenia i chętnie ponownie zaangażują się w proces oceny efektów realizacji projektów badawczych.

W 2025 r. oceniano również poziom zadowolenia z pracy w roli eksperta oceniającego raporty końcowe oraz zainteresowanie ponowną współpracą z Centrum. W obu przypadkach odpowiedzi były bardzo pozytywne, osiągając w skali od 1 do 5 średnie wartości odpowiednio 4,79 oraz 4,76 (Rys. 1.8).

Rysunek 1.8 Ocena zadowolenia ze współpracy ekspertów oceniających raporty końcowe w latach 2023–2025

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

II. Kryterium transparentności

Przejrzyste procedury oceny wniosków składanych w konkursach NCN, jak również oceny raportów końcowych ze zrealizowanych projektów badawczych, zapewniają prawidłowy przebieg obu procesów na wszystkich etapach. Stosowane rozwiązania oparte na wzorcach funkcjonujących w europejskich agencjach grantowych, znajdują skuteczne zastosowanie w działalności Centrum. Wysoka jakość przyjętych procedur, stanowiących fundament grantowego systemu finansowania nauki, przekłada się na utrzymanie wysokich standardów oceny. W każdym przypadku ogłoszenie konkursu NCN wiąże się z publicznym udostępnieniem szczegółowych zasad oceny wniosków⁵, co jest elementem zapewnienia transparentnego charakteru procesu.

Eksperci oceniający wnioski pozytywnie oceniają przebieg wszystkich etapów oceny merytorycznej.

W przeprowadzonym w 2025 r. badaniu ewaluacyjnym po raz kolejny poddano ocenie jakość przebiegu sześciu etapów oceny merytorycznej wniosków składanych w konkursach NCN. Należą do nich: sporządzenie oceny indywidualnej, uzgodnienie oceny na I etapie, uzgodnienie oceny na II etapie oraz przygotowanie uzasadnienia oceny końcowej, a także wskazanie ekspertów zewnętrznych (recenzentów) i sporządzenie oceny przez ekspertów zewnętrznych. Eksperci uczestniczący w panelach oceniających wyrazili również opinię na temat merytorycznej jakości recenzji przygotowywanych przez ekspertów zewnętrznych (recenzentów), oceniając je w skali od 1 do 5, gdzie 1 to ocena najniższa, natomiast 5 najwyższa.

Ankietowani eksperci bardzo dobrze ocenili przebieg wszystkich etapów merytorycznej oceny wniosków. Średni wynik dla każdego z nich w perspektywie dziewięciu lat prowadzenia badań jest bardzo zbliżony i zawiera się w przedziale od 4,50 do 4,55 (Rys. 2.1). Uzyskane w 2025 r. dane są na podobnym poziomie, tj. 4,55–4,65. Średnia ocena merytorycznej jakości recenzji w latach 2017–2025 to 4,15, zaś w 2025 r. aspekt ten został oceniony na poziomie 4,23. Należy zauważyć, że dla gremium oceniającego wnioski recenzje mają charakter nierozstrzygający i traktowane są pomocniczo jako eksperckie opinie dotyczące danego zagadnienia badawczego. Wypracowywanie ostatecznej oceny odbywa się w trakcie posiedzenia ekspertów na II etapie oceny i prowadzi do wspólnego uzgodnienia końcowego kształtu listy rankingowej.

⁵ Przewodnik dla ekspertów oceniających wnioski jest dostępny pod adresem: <https://www.ncn.gov.pl/sites/default/files/pliki/guide-for-experts-2025.pdf>

Rysunek 2.1 Ocena przebiegu poszczególnych etapów merytorycznej oceny wniosków złożonych do NCN w latach 2017–2025

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Proces merytorycznej oceny wniosków składanych w konkursach NCN został oceniony przez zdecydowaną większość respondentów jako sprawny, przejrzysty i prowadzony zgodnie z oczekiwaniami uczestników paneli eksperckich. Ankietowani postrzegają procedurę jako dobrze zarządzaną, a dyskusje panelowe jako konstruktywne. Wskazywano na wysoki poziom organizacyjny postępowania, kulturę dyskusji podczas posiedzeń panelowych oraz zdolność ekspertów do wypracowywania kompromisu, co sprzyjało podejmowaniu merytorycznych i kolegialnych decyzji. Szczególnie pozytywnie oceniano rolę koordynatorów oraz przewodniczących zespołów, których działania postrzegano jako profesjonalne i istotne dla przebiegu całego procesu. Podkreślano również przejrzystość i użyteczność stosowanych instrukcji, elastyczność podziału procedury na etapy, a także

funkcjonalność systemu informatycznego wspierającego proces oceny. Zwracano uwagę, że system oceny coraz bardziej docenia umiędzynarodowienie i jakość naukową projektu, stawiając je ponad dorobek indywidualny kierownika projektu. Zdaniem wielu ekspertów współpraca z recenzentami była wartościowa. W porównaniach międzynarodowych proces oceny w NCN był postrzegany jako bardziej obiektywny i mniej podatny na lokalne uwarunkowania.

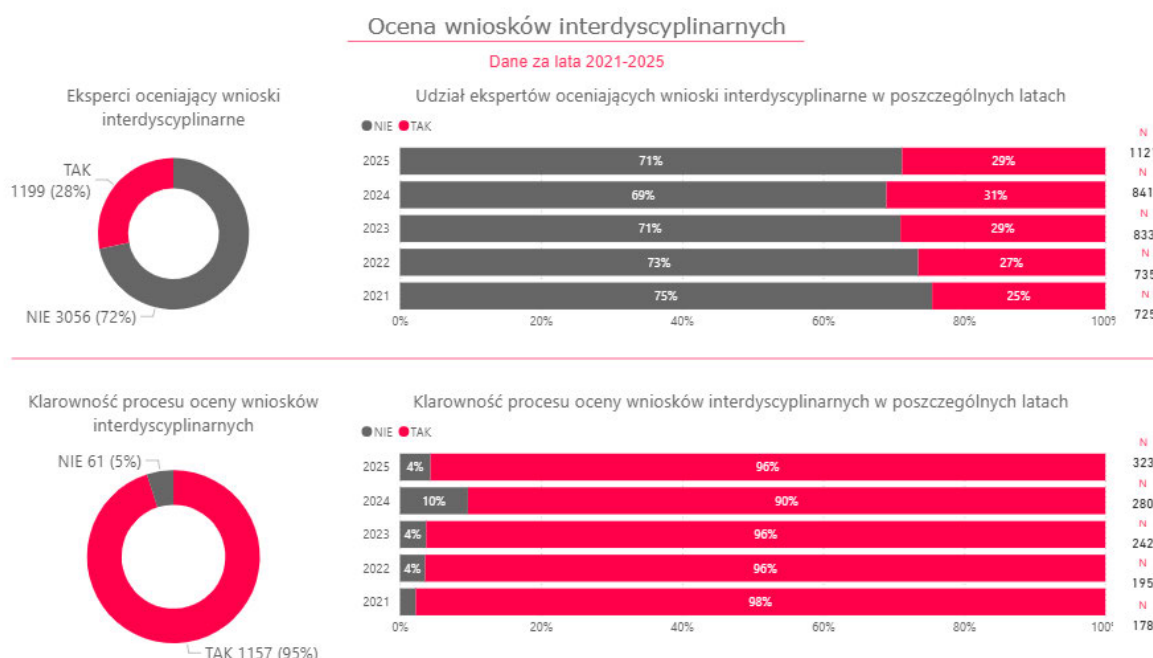
Jednocześnie część respondentów wskazała na obszary wymagające, ich zdaniem, usprawnień. Zgłaszano m.in. zbyt krótki czas przeznaczony na analizę recenzji podczas prac II panelu oceniającego, potrzebę lepszej kalibracji ocen pomiędzy dyscyplinami oraz pomiędzy etapami kariery kierownika projektu, a także szersze wdrożenie zasad inicjatywy DORA. Pojawiły się również uwagi dotyczące nadmiernego obciążenia ekspertów zbyt dużą liczbą wniosków przypadających na jedną osobę.

Eksperci pozytywnie oceniają proces oceny wniosków interdyscyplinarnych.

Projekty badawcze, które zawierają co najmniej jedno pomocnicze określenie przypisane do panelu innego niż panel, w ramach którego wniosek został złożony, uznaje się za projekty interdyscyplinarne. Do kategorii tej należą również wnioski, które na podstawie decyzji przewodniczącego zespołu wymagają sporządzenia dodatkowej indywidualnej opinii przez eksperta reprezentującego inną dyscyplinę naukową. Eksperci zaangażowani w ocenę takich wniosków są wskazywani przez koordynatorów dyscyplin spośród naukowców powołanych do udziału w danej edycji konkursów.

W przeprowadzonym badaniu eksperci odpowiadali na pytanie o udział w ocenie wniosków interdyscyplinarnych. Respondenci, którzy udzielili odpowiedzi twierdzącej proszeni byli o wyrażenie opinii na temat klarowności procesu. Spośród wszystkich ekspertów panelowych biorących w latach 2021–2025 udział w badaniu ankietowym, 28% oceniało wnioski interdyscyplinarne (Rys. 2.2). Niemal wszyscy respondenci biorący udział w tym procesie wskazali na jego klarowność (95%). W badaniu przeprowadzonym 2025 r. wskaźnik ten wyniósł 96%.

Rysunek 2.2 Ocena procesu ewaluacji wniosków interdyscyplinarnych w latach 2021–2025

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Procedura oceny została przez zdecydowaną większość respondentów oceniona jako poprawna i sprzyjająca interdyscyplinarności, a w wielu przypadkach nie budziła żadnych zastrzeżeń. Eksperci podkreślali, że praca nad tego typu wnioskami bywa intelektualnie stymulująca i poszerza perspektywę

naukową. Jednocześnie pojawiły się uwagi wskazujące, że w obecnym kształcie procedura w znacznym stopniu opiera się na indywidualnej interpretacji ekspertów. W tym kontekście akcentowano kluczowe znaczenie właściwego doboru osób posiadających doświadczenie w pracy interdyscyplinarnej oraz konieczność zapewnienia udziału specjalistów ze wszystkich dyscyplin kluczowych dla ocenianego wniosku w dyskusjach panelowych.

Eksperci pozytywnie oceniają udział w procesie oceny wniosków według procedury LAP.

Procedura agencji wiodącej (Lead Agency Procedure, LAP) jest mechanizmem stosowanym przez europejskie instytucje finansujące badania naukowe, którego celem jest wsparcie realizacji międzynarodowych projektów badawczych oraz zwiększenie efektywności procesu oceny wniosków. Rozwiązanie to umożliwia zespołom badawczym złożonym z naukowców z różnych krajów ubieganie się o finansowanie w ramach jednego, skoordynowanego postępowania konkursowego.

W ramach procedury LAP wspólny wniosek badawczy oceniany jest merytorycznie przez jedną instytucję pełniącą rolę agencji wiodącej, w ramach konkursu funkcjonującego jako stały element jej oferty⁶. Przeprowadzona przez agencję wiodącą ocena jakości naukowej projektu stanowi jedyną podstawę do rekomendacji finansowania. Jej wyniki są następnie akceptowane przez pozostałe, zagraniczne agencje grantowe uczestniczące w procedurze, które zgodnie z własnymi zasadami formalnymi, podejmują decyzję o przyznaniu środków zespołom ze swoich krajów.

Kluczowym założeniem procedury jest zasada wzajemnego zaufania pomiędzy instytucjami finansującymi, zakładająca uznanie równoważności standardów i jakości oceny merytorycznej przeprowadzanej przez agencję wiodącą. Dzięki temu możliwe jest ograniczenie powielania ocen, uproszczenie procedur administracyjnych oraz skrócenie czasu potrzebnego na rozstrzygnięcie konkursu, przy jednoczesnym zachowaniu wysokich standardów oceny naukowej.

W badaniach ankietowych prowadzonych w latach 2021–2025 poproszono ekspertów deklarujących ewaluację wniosków w ramach konkursu OPUS o ocenę tego procesu w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznaczało ocenę bardzo złą, natomiast 5 bardzo dobrą.

Spośród naukowców oceniających wnioski w ramach jesiennej edycji konkursu OPUS w latach 2021–2025, 43% ekspertów oceniało również wnioski złożone według procedury LAP i byli oni zadowoleni z udziału w tym procesie (średnia ocen 4,60) (Rys. 2.3). Biorąc pod uwagę kolejne lata prowadzenia badań ewaluacyjnych, ocena tego aspektu jest na stabilnym wysokim poziomie.

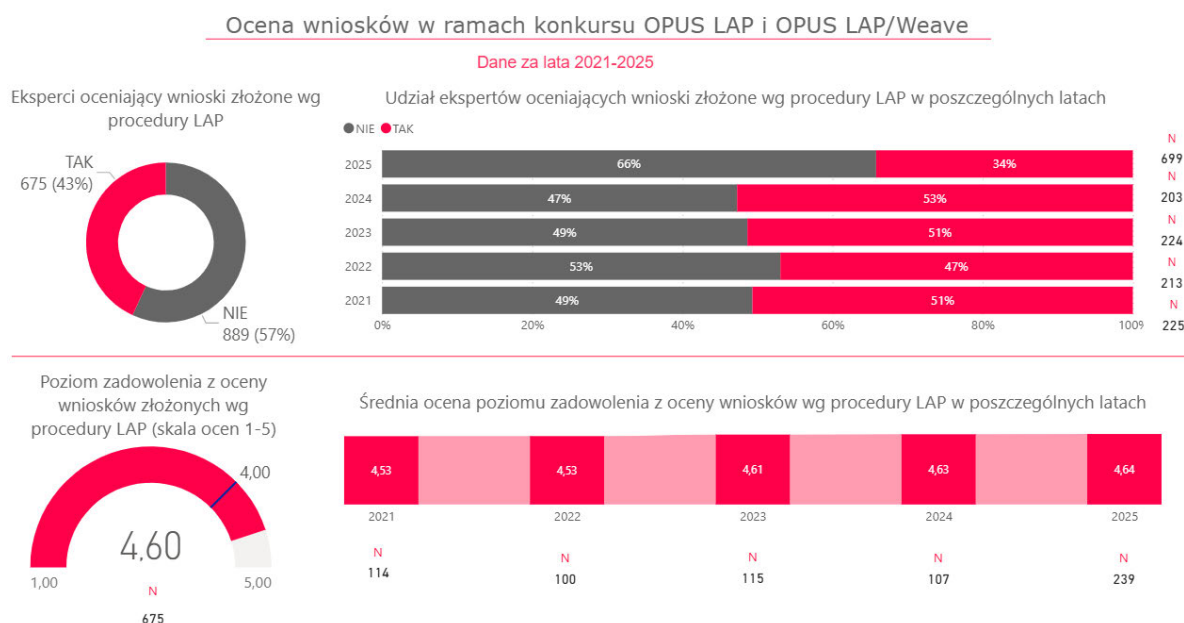
Wysoka cena procedury OPUS LAP wskazuje, że jest to mechanizm, który działa sprawiedliwie i zgodnie z wysokimi standardami NCN, jednak ze względu na swoją specyfikę generuje szereg wyzwań organizacyjnych i systemowych. Eksperti podkreślali, że projekty realizowane w formule OPUS LAP charakteryzują się bardzo wysoką jakością naukową, wynikającą zarówno z międzynarodowego charakteru konsorcjów, jak i z konieczności spełnienia wymagań kilku systemów grantowych jednocześnie. Procedura oceny merytorycznej była postrzegana jako rzetelna, poprawnie przeprowadzana i oparta na wzajemnym zaufaniu. Udział projektów międzynarodowych w portfelu NCN oceniono pozytywnie jako źródło nowych perspektyw badawczych oraz impuls do umiędzynarodowienia krajowych zespołów.

U niewielkiej części respondentów pojawił się wątek relacji między konkursem OPUS LAP a standardowym konkursem OPUS. Wskazywano, że wspólna ocena projektów składanych w obu tych trybach może wiązać się z pewnymi wyzwaniami organizacyjnymi. Projekty OPUS LAP charakteryzują się niekiedy wyższymi budżetami, co oznacza, że w ramach tej samej puli środków mogą konkurować zarówno większe projekty międzynarodowe, jak i mniejsze projekty krajowe.

⁶ Ocena wniosków złożonych wg procedury LAP została po raz pierwszy przeprowadzona w NCN jako agencji wiodącej w 39. edycji konkursów, której rozstrzygnięcie nastąpiło w 2021 r.

Respondenci zwracali uwagę, że w takich sytuacjach eksperci stają przed koniecznością porównywania projektów o różnej skali i charakterze. Jednocześnie należy pamiętać, że istotą procedury LAP jest wspólna ocena wniosków krajowych oraz składanych we współpracy międzynarodowej, a finansowanie otrzymują projekty ocenione najwyżej pod względem naukowym.

Rysunek 2.3 Ocena wniosków złożonych zgodnie z procedurą LAP w ramach konkursów OPUS rozstrzygniętych w latach 2021–2025

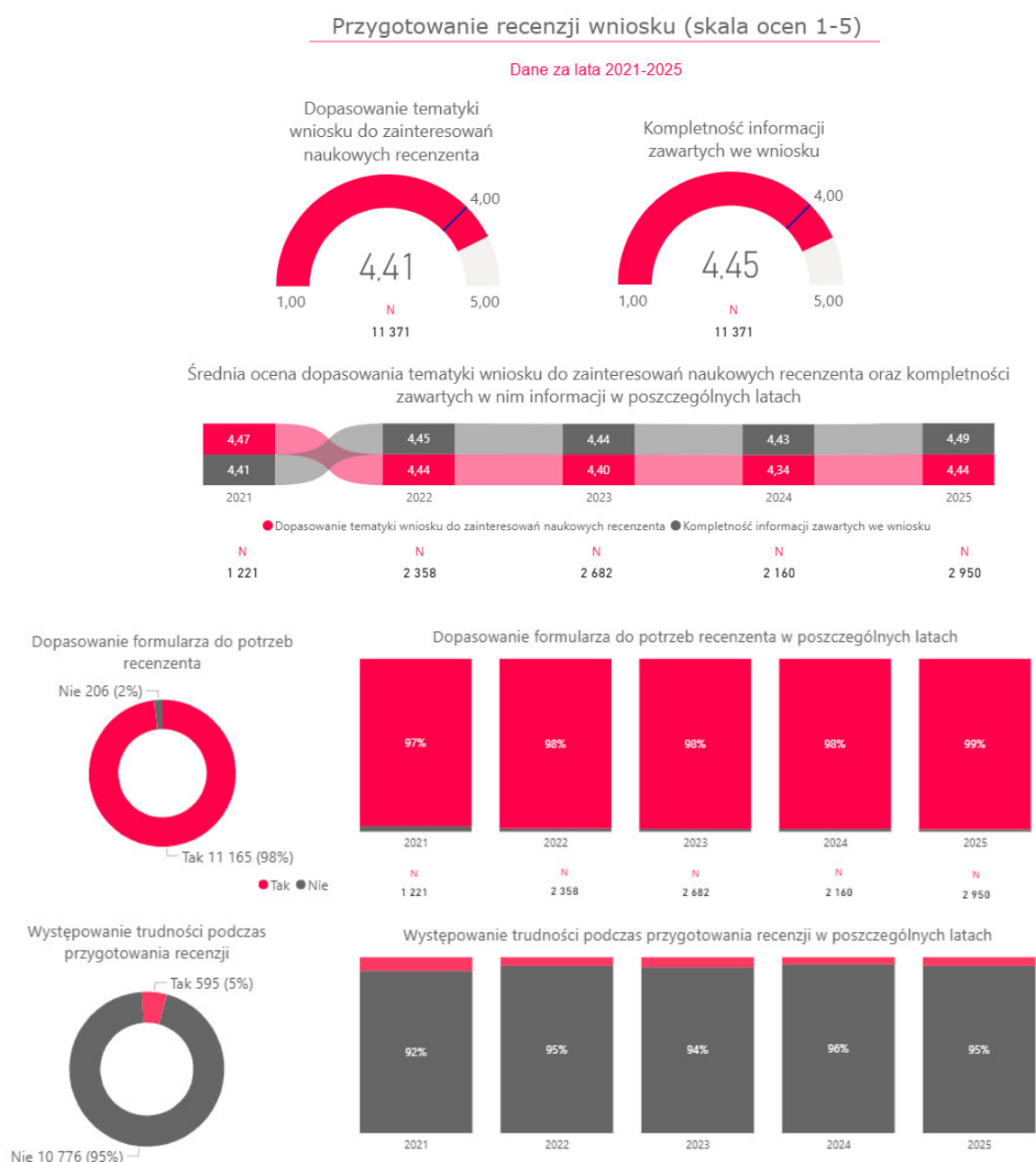
Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Wskazywano także na potrzebę daleko idącej standaryzacji i ujednolicenia kryteriów oceny budżetów w części międzynarodowej, nawet jeśli pełna harmonizacja kosztów nie jest możliwa. Pewnym ograniczeniem jest, zdaniem ankietowanych, brak możliwości korekty budżetu na etapie oceny.

Recenzenci bardzo pozytywnie oceniają stopień dopasowania tematyki ocenianego wniosku do ich zainteresowań naukowych, kompletność informacji zawartych we wniosku oraz dopasowanie formularza recenzenckiego.

Przygotowanie recenzji naukowej projektu składanego w konkursach NCN przez ekspertów zewnętrznych reprezentujących daną dziedzinę nauki stanowi jeden z kluczowych etapów procesu oceny. W przeprowadzonym w 2025 r. badaniu ankietowym ponownie zapytano recenzentów NCN o stopień dopasowania tematyki wniosków do ich zainteresowań badawczych oraz kompletność informacji zawartych we wniosku w skali do 1 do 5, gdzie 1 to ocena najniższa, natomiast 5 najwyższa. W obu przypadkach uzyskano dobre wyniki (odpowiednio 4,41 i 4,45) (Rys. 2.4). Ankietowani oceniali ponadto jakość formularza recenzenckiego oraz mieli za zadanie zasygnalizowanie ewentualnych trudności występujących podczas przygotowania recenzji. Wśród ankietowanych 98% pozytywnie oceniło pierwszy aspekt, a 95% respondentów nie miało trudności z przygotowaniem recenzji. Nieliczne uwagi dotyczyły długości i złożoności formularza, braku oddzielnych sekcji dla poszczególnych kryteriów oraz możliwości oceny wszystkich wymaganych kryteriów w osobnych punktach. Niektórzy chcieliby skorzystać z możliwości wypełniania formularza w formie szablonu offline, który pozwoliłby przygotować recenzję przed wprowadzeniem jej do systemu.

Rysunek 2.4 Ocena procesu przygotowania recenzji wniosku w latach 2021–2025

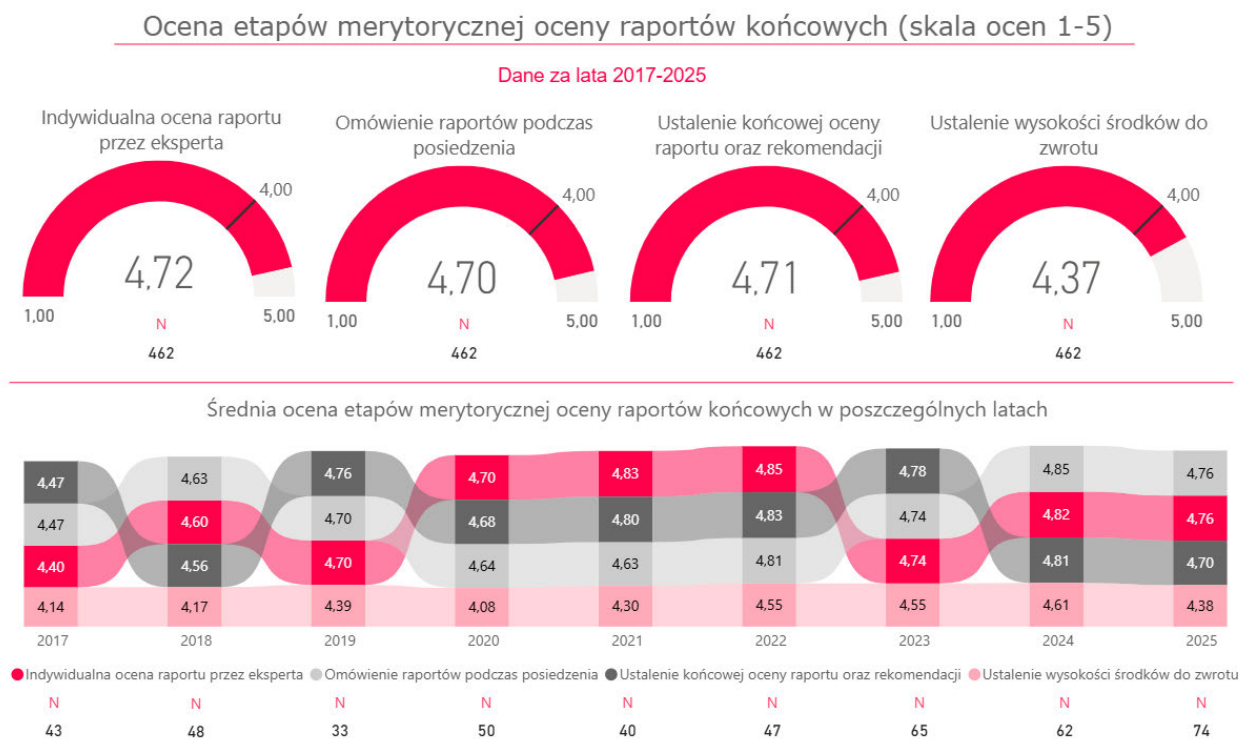
Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Eksperti oceniający raporty końcowe pozytywnie oceniają przebieg poszczególnych etapów oceny merytorycznej.

W ramach badania ewaluacyjnego zapytano ekspertów oceniających raporty końcowe o ocenę przebiegu poszczególnych etapów oceny merytorycznej. Należą do nich indywidualna ocena eksperta, omówienie raportów podczas wspólnego posiedzenia, ustalenie końcowej oceny raportu oraz przygotowanie rekomendacji uznania umowy za wykonaną lub wykonaną ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, lub niewykonaną, a także ustalenie wysokości środków do zwrotu w przypadku uznania umowy za wykonaną z nieprawidłowościami lub niewykonaną. Respondenci oceniali poszczególne aspekty w skali od 1 do 5, gdzie 1 to ocena najniższa, natomiast 5 najwyższa.

Dane uzyskane w latach 2017–2025 wskazują na wysoką ocenę badanych aspektów (średnie ocen w granicach 4,37–4,72) (Rys. 2.5). W 2025 r. ankietowani ponownie dobrze ocenili wszystkie etapy merytorycznej oceny raportów końcowych.

Rysunek 2.5 Ocena przebiegu poszczególnych etapów merytorycznej oceny raportów końcowych w latach 2017–2025

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Aspekt dotyczący konieczności ustalenia wysokości środków do zwrotu w przypadku uznania umowy za wykonaną z nieprawidłowościami uzyskał w 2025 r. średni wynik 4,38 i jest on tradycyjnie najniższy spośród wszystkich badanych aspektów.

Wśród pozytywnych uwag najczęściej wymieniano profesjonalny przebieg procesu oraz wysokie kompetencje ekspertów, których doświadczenie i przygotowanie merytoryczne są gwarantem rzetelnej oceny raportów.

Niewielka grupa ankietowanych kwestionowała zasadność samej oceny raportów końcowych, sugerując, aby jakość rozliczenia projektu była uwzględniana przede wszystkim na etapie oceny kolejnych wniosków składanych w konkursach NCN, bez dochodzenia środków za niezrealizowane zadania badawcze. W obszarze kosztorysu nieliczni respondenci zwracali uwagę na trudności związane z wyceną niewykonanych zadań oraz potrzebę wypracowania mechanizmów umożliwiających częściowe naliczanie zwrotów środków.

III. Kryterium równego traktowania i poufności

Podstawą oceny wniosków składanych w ramach konkursów Narodowego Centrum Nauki oraz raportów końcowych są jednolite kryteria oceny, które zapewniają standaryzację zarówno procesu wyboru projektów rekomendowanych do finansowania, jak i rozliczania zakończonych badań. Szczególną wagę przykładą się do przestrzegania wysokich standardów etycznych na każdym etapie procedury oceny, co gwarantuje równy dostęp do finansowania badań naukowych przedstawicielom wszystkich dziedzin nauki.

Wnioski składane w konkursach NCN oceniane są według tych samych zasad, a decyzje o przyznaniu środków podejmowane wyłącznie na podstawie kryteriów merytorycznych. Z kolei do rozliczenia zakończonych projektów konieczne jest spełnienie kryteriów merytorycznych oraz finansowych. Prowadzone cyklicznie badania ewaluacyjne wśród ekspertów oceniających wnioski, recenzentów oraz ekspertów oceniających raporty końcowe umożliwiły sformułowanie konkluzji dotyczących skuteczności i spójności stosowanych zasad.

Ocena projektów badawczych na podstawie obowiązujących kryteriów nie stanowi trudności dla większości ekspertów pracujących w panelach oceniających wnioski.

Precyzyjnie sformułowane kryteria, uzupełnione o odpowiednio dobrany system wag, pozwalają na ujednolicenie procesu oceny wniosków, przy jednoczesnym zachowaniu jej eksperckiego charakteru. Przeprowadzone badanie ewaluacyjne miało na celu analizę trafności definicji poszczególnych kryteriów oraz adekwatności przypisanych im wag stosowanych w formularzu oceny (Rys. 3.1).

Eksperci oceniający wnioski zostali poproszeni o ocenę kryteriów wykorzystywanych w tym procesie. Zapytano czy w formularzu oceny znajdują się kryteria problematyczne oraz czy, ich zdaniem, brakuje jakiegoś kryterium. Ponadto zadaniem ekspertów było wskazanie kryteriów, które w trakcie oceny sprawiały im trudności, o ile takie sytuacje miały miejsce.

Badania przeprowadzone w latach 2017–2025 wykazały, że 80% respondentów nie stwierdziło występowania kryteriów problematycznych związanych z oceną wniosków (Rys. 3.2).

W każdym roku ewaluacji część ankietowanych ekspertów wskazywała na obecność w formularzu oceny kryteriów niejednoznacznych, ze zbyt dużą lub ze zbyt małą wagą, a także zbędnych i brakujących. W 2025 r. ponownie odnotowano spadek udziału niemal wszystkich wymienionych aspektów w porównaniu do roku poprzedniego, co oznacza coraz lepsze dopasowanie poszczególnych kryteriów. Należy zauważyć, że na przestrzeni lat ocena ich adekwatności ulegała systematycznej poprawie. Najbardziej znaczącą różnicę widać w udziale wskazań na kryteria niejednoznaczne, który w porównaniu do roku 2017 spadł aż o 33 p.p. Rozpatrując poszczególne rodzaje kryteriów pod względem trudności, jakie sprawiały podczas przygotowania oceny projektu, najwięcej wskazań w 2025 r. dotyczyło oceny kwalifikacji i osiągnięć kierownika projektu (7%) oraz kosztorysu (4%) (Rys. 3.3). Są to kryteria, które z racji swojej specyfiki tradycyjnie z punktu widzenia ekspertów należą do najtrudniejszych, co znajduje potwierdzenie również w odpowiedziach otwartych.

Odnotowana poprawa ocen w odpowiedziach respondentów stanowi efekt sukcesywnych ulepszeń formularza oceny wniosków, w tym zmian w rozkładzie wag jej poszczególnych elementów. W tym kontekście należy zwrócić uwagę na wprowadzenie w 2023 r. narracyjnego CV kierownika projektu w sekcji „Przebieg kariery naukowej”.

Kryteria oceny wniosków w konkursach NCN rozstrzygniętych w 2025 r.

OPUS

A. Ocena projektu (65%)

- poziom naukowy
- możliwość wykonania
- potencjalny wpływ

B. Kwalifikacje i osiągnięcia kierownika projektu (kierowników projektu) (35%)

PRELUDIUM

A. Ocena projektu (80%)

- poziom naukowy
- możliwość wykonania
- potencjalny wpływ

B. Kwalifikacje i osiągnięcia wykonawców projektu (20%)

B1. Kwalifikacje i osiągnięcia kierownika projektu nieposiadającego stopnia doktora (10%)

B2. Kwalifikacje i osiągnięcia opiekuna naukowego (10%)

MAESTRO

A. Ocena projektu (60%)

- poziom naukowy
- możliwość wykonania
- potencjalny wpływ

B. Kwalifikacje i osiągnięcia kierownika projektu (40%)

SONATINA

A. Ocena projektu (70%)

- poziom naukowy
- możliwość wykonania
- potencjalny wpływ

B. Kwalifikacje i osiągnięcia kierownika projektu (25%)

C. Planowany staż zagraniczny (5%)

SONATA BIS

A. Ocena projektu (65%)

- poziom naukowy
- możliwość wykonania
- skład i zasadność powołania nowego zespołu badawczego
- potencjalny wpływ

B. Kwalifikacje i osiągnięcia kierownika projektu (35%)

SONATA

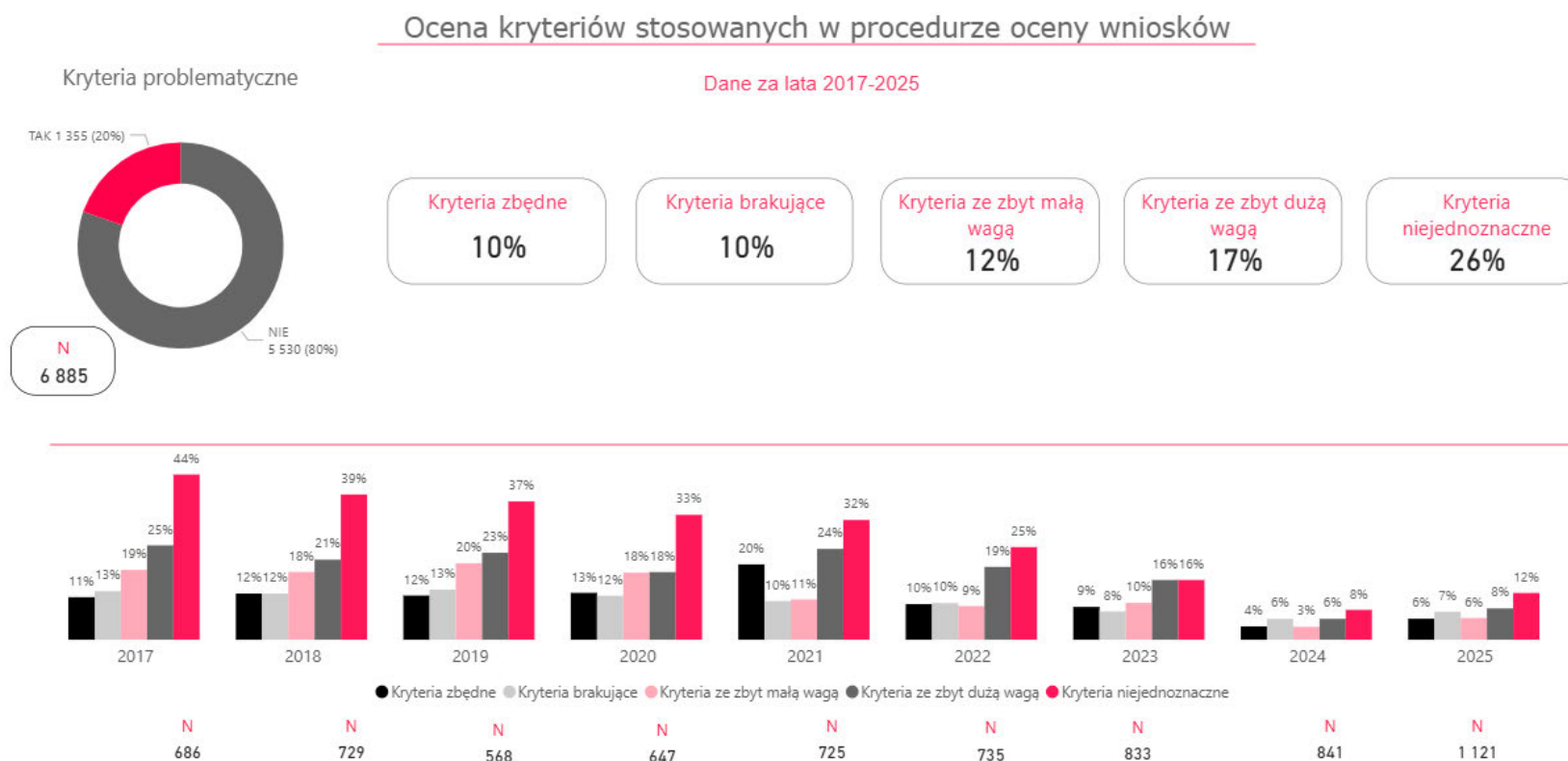
A. Ocena projektu (70%)

- poziom naukowy
- możliwość wykonania
- potencjalny wpływ

B. Kwalifikacje i osiągnięcia kierownika projektu (30%)

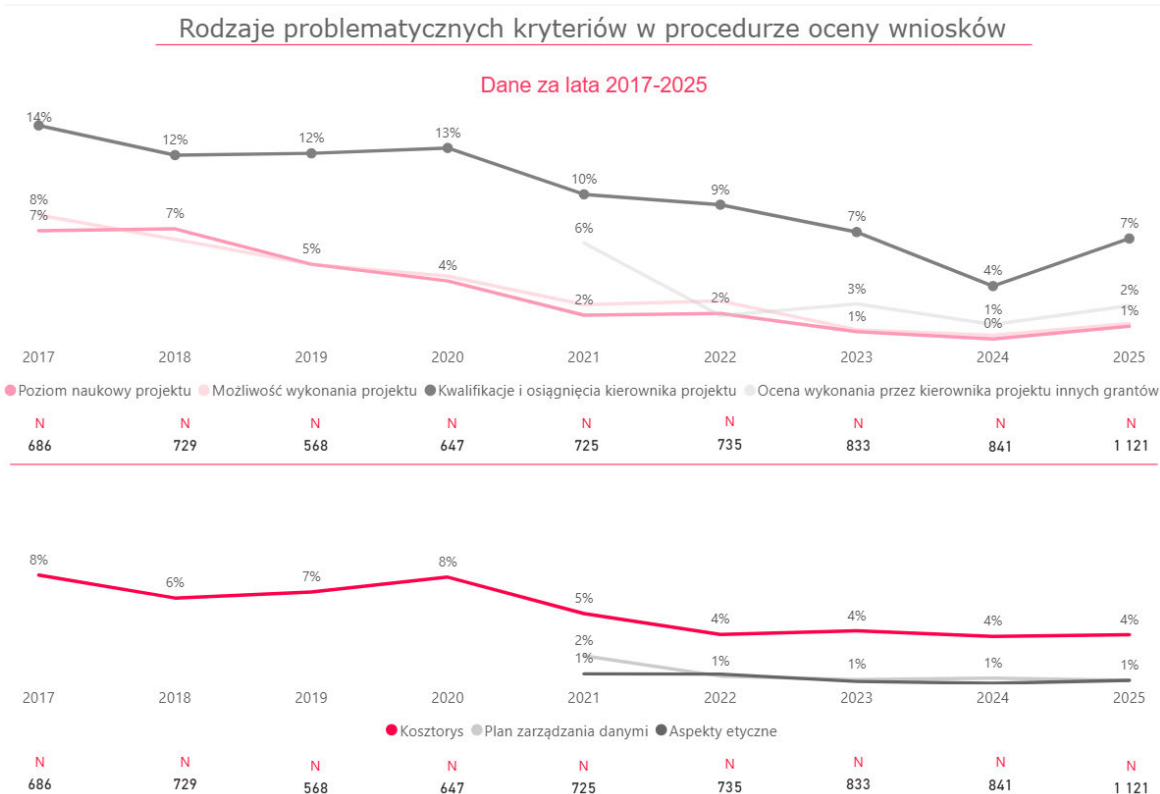
Rysunek 3.2 Ocena kryteriów przyjętych w procedurze oceny wniosków* w latach 2017–2025

*Istniała możliwość wskazania więcej niż jednej odpowiedzi

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Rysunek 3.3 Rodzaje problematycznych kryteriów w procedurze oceny wniosków w latach 2017–2025

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Respondenci w przekazanych uwagach konsekwentnie potwierdzają, że procedura oceny działa sprawiedliwie i zgodnie z założeniami konkursów, a dotychczasowe zmiany, w tym implementacja zasad DORA, uznawane są za właściwy krok. Doceniono utrzymanie rozdziału oceny wniosku badawczego od oceny kierownika projektu, co uznaje się za rozwiązanie pożądane i warte kontynuacji. Zdaniem respondentów obecność kompletnej, wypełnionej poprawnie sekcji dotyczącej przebiegu kariery naukowej kandydata ułatwia ocenę wniosku, szczególnie w odniesieniu do wiarygodności kierownika projektu oraz realności realizacji projektu. Równocześnie sugerowano, by komponent „wykonalność” obejmował także aspekty etyczne i zarządzanie danymi, z wyraźniejszą rolą oceny planów zarządzania danymi (DMP) oraz doprecyzowaniem stanowiska NCN wobec wykorzystania AI w projektach. Kryterium wpływu bywało postrzegane jako arbitralne, co skutkowało postulatami ograniczenia jego roli lub redefinicji.

Inna część ekspertów wskazywała na potrzebę ograniczenia nadmiernego akcentowania dotychczasowego dorobku kierownika projektu na rzecz większego uwzględnienia jego potencjału rozwojowego związanego z realizacją projektu. Zwracano również uwagę na konieczność większej wrażliwości systemu w konkursach otwartych dla wszystkich naukowców (OPUS) na specyfikę młodszych badaczy, którzy często dysponują jeszcze ograniczonym dorobkiem publikacyjnym. Postulowano zwiększenie czułości skali oceny poprzez wprowadzenie ocen pośrednich i jednoznacznych opisów progów punktowych celem ujednolicenia interpretacji.

Jako jedna z osi dyskusji powracała kwestia budżetu. Wskazywano na potrzebę standaryzacji i ograniczeń, w tym wprowadzenia maksymalnych kwot przeznaczonych na kategorię, „węższych widełek” oraz spójnych i przejrzystych szablonów budżetowych. Respondenci tej grupy postulowali, aby budżet stał się integralną częścią procesu oceny, a panele miały możliwość merytorycznej korekty kosztów w przypadku nadmiernych wycen.

W nielicznych głosach podnoszono aspekt równości w kontekście zachowania równowagi płci wśród ekspertów biorących udział w panelach oceniających. Zwracano też uwagę na nadmierne, zdaniem

niektórych, uprzywilejowanie publikacji anglojęzycznych jako głównego wyznacznika umiędzynarodowienia, co wg tych ekspertów, może prowadzić do zaniżania wartości dorobku krajowego.

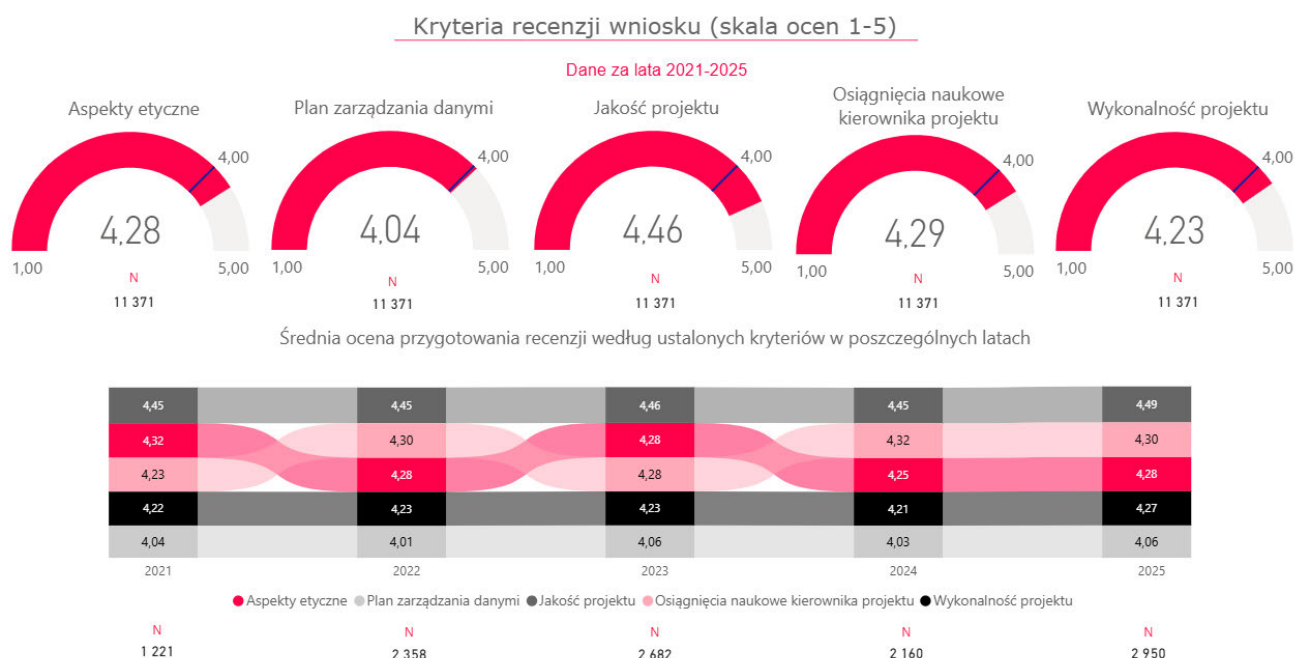
Eksperci zewnętrzni (recenzenci) pozytywnie oceniają obowiązujące kryteria oceny wniosków.

W badaniu ankietowym skierowanym do recenzentów znalazły się pytania o ocenę projektów badawczych w kontekście obowiązujących kryteriów. Na podstawie 5-stopniowej skali, gdzie 1 oznaczało kryterium problematyczne, natomiast 5 łatwe, recenzenci oceniali aspekty etyczne, plan zarządzania danymi, jakość projektu, osiągnięcia naukowe kierownika projektu oraz jego wykonalność.

Z otrzymanych w latach 2021–2025 odpowiedzi wynika, że ocena projektu nie sprawia recenzentom trudności (Rys. 3.4). Kryterium uznawanym za najłatwiejsze we wszystkich latach prowadzenia badania jest jakość projektu ze średnią 4,46. Ocena pozostałych waha się w granicach 4,04–4,29. Podobnie jak w latach ubiegłych, w 2025 r. najniższą ocenę uzyskało kryterium plan zarządzania danymi (4,06), jednak zgodnie z obowiązującą procedurą recenzenci nie są zobowiązani do oceny projektu w tym zakresie. Ekspertiści zewnętrzni mają dostęp do części wniosku dotyczącej zarządzania danymi i jedynie dobrowolnie mogą zgłaszać uwagi do tego aspektu.

Większość ekspertów nie zgłosiła uwag do kryteriów oceny. Wśród nielicznych propozycji ulepszeń pojawiły się potrzeby doprecyzowania kilku elementów. Najczęściej wskazywano na niejasności dotyczące oceny kwestii etycznych: część ekspertów proponowała ich wyłączenie z oceny merytorycznej, inni podkreślali konieczność bardziej szczegółowych wytycznych. Zwracano również uwagę na potrzebę uproszczenia i ograniczenia CV kierownika projektu. Podkreślano konieczność lepszego różnicowania kryteriów w zależności od etapu kariery i wyraźniejszego akcentowania innowacyjności propozycji badawczej. Ekspertiści postulowali wprowadzenie obowiązkowych elementów zarządzania projektem, tj. wykresu Gantta. Wskazywano na trudności w ocenie budżetu.

Rysunek 3.4 Ocena kryteriów przyjętych w procedurze recenzji wniosków w latach 2021–2025

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Zdaniem zdecydowanej większości ekspertów oceniających raporty końcowe obowiązujące kryteria są jasne i nie sprawiają trudności w praktycznej ocenie efektów realizacji grantów badawczych.

Ocena zakończonych projektów badawczych jest jednym z obowiązkowych elementów procesu finansowania badań podstawowych. Podobnie jak w latach ubiegłych, w 2025 r. poddano ewaluacji kryteria oceny raportów końcowych pytając ekspertów o kryteria zbędne, niejednoznaczne i brakujące oraz o ewentualne trudności związane z oceną raportów końcowych w kontekście obowiązujących wytycznych.

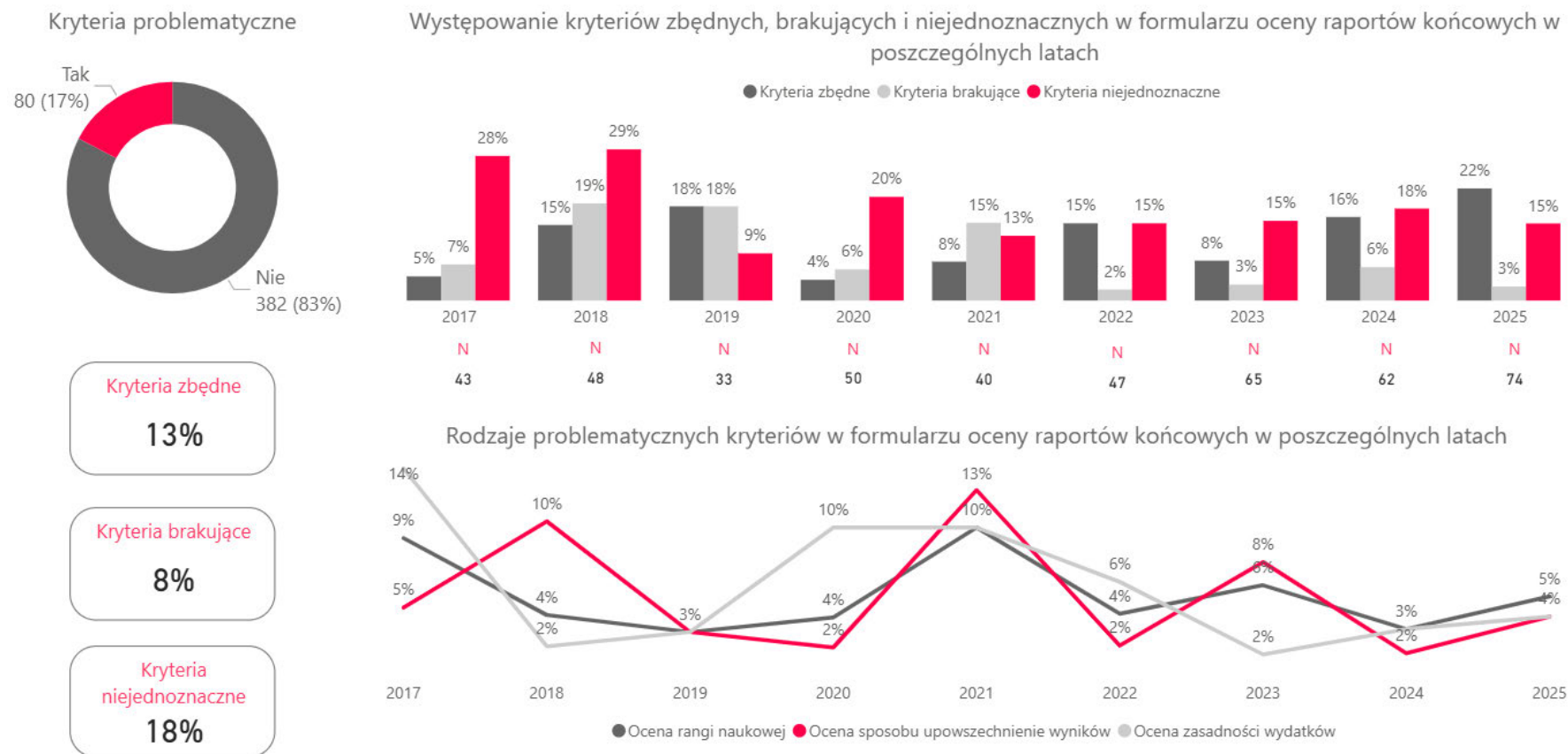
W badaniach prowadzonych w latach 2017–2025 obecność kryteriów zbędnych zadeklarowało 13% respondentów, na brak potrzebnych kryteriów wskazało 8%, natomiast kryteria niejednoznaczne występowały w formularzu oceny raportów według 18% ankietowanych ekspertów (Rys. 3.5). W porównaniu do średniej z 9 lat prowadzenia badań, w 2025 r. udział wskazań na występowanie kryteriów zbędnych jest wyższy o 9 p.p. Mniej ekspertów natomiast jest zdania (o 5 p.p. w stosunku do średniej), że brakuje jakichś kryteriów oceny. Biorąc pod uwagę poszczególne typy problematycznych kryteriów (ocena rangi naukowej, ocena sposobu upowszechniania wyników oraz ocena zasadności wydatków) pozostają one na poziomie kilku procent i nie odnotowano większych różnic w tym zakresie w porównaniu do roku poprzedniego.

Większość respondentów nie zgłosiła uwag dotyczących obowiązujących kryteriów lub oceniła je neutralnie, co wskazuje na ich ogólną akceptację. Podkreślono znaczenie oceny realizacji celów badawczych jako istotnego elementu ewaluacji oraz wagę kryterium oceny wpływu wyników projektu na pozycję w świecie badań prowadzonych w Polsce. Wskazano na potrzebę dodania wyraźnego kryterium jakości przygotowania raportu końcowego.

Rysunek 3.5 Ocena kryteriów przyjętych w procedurze oceny raportów końcowych* w latach 2017–2025

Ocena kryteriów stosowanych w procedurze oceny raportów końcowych

Dane za lata 2017-2025

*Istniała możliwość wskazania więcej niż jednej odpowiedzi

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Wśród kilku głosów postulujących wprowadzenie ulepszeń odnotowano opinie dotyczące oceny planu zarządzania danymi (DMP), która ich zdaniem powinna być przeniesiona na poziom oceny formalnej albo wykonywana przez kuratora danych. Część ankietowanych uważa obowiązek deponowania danych w repozytoriach za zbędny. Udostępnianie danych w otwartym dostępie budzi również wątpliwości związane z ochroną własności intelektualnej. Sygnalizowano również trudności w jednoznacznym powiązaniu publikacji z efektami realizacji projektu.

Proces przyznawania punktów raportom jest zdaniem pojedynczych ekspertów niepotrzebnie skomplikowany, gdyż sama punktacja nie ma praktycznego znaczenia pod koniec procesu oceny. Sugerowano uproszczenie procedury do zero-jedynkowej (raport przyjęty/odrzucony).

Pojawiły się nieliczne opinie dotyczące niejasności związanych z obecnością rezultatów projektów w obiegu międzynarodowym, których zróżnicowane interpretacje skutkowały różnicą zdań pomiędzy Radą NCN a ekspertami. Zwracano uwagę na problem oceny jakości publikacji przez pryzmat czasopisma, w którym zostały wydane, zamiast samej treści. Sugerowano również wprowadzenie obowiązku wskazania ograniczonej liczby najlepszych publikacji będących efektem przyznanego grantu, zamiast tworzenia rozbudowanych list, aby promować jakość, a nie ilość.

Eksperci oceniający wnioski składane w konkursach NCN, recenzujący je oraz oceniający raporty końcowe z przyznanych grantów przestrzegają zasad etycznych obowiązujących w Centrum i działają zgodnie z przyjętymi procedurami.

Jednym z przedmiotów ewaluacji jest ocena przestrzegania zasad etycznych przez ekspertów biorących udział w ocenie projektów na wszystkich etapach tego procesu. Zasady etyczne pomagają w unikaniu stronniczości i zarządzaniu ewentualnymi konfliktami interesów wśród ekspertów oceniających wnioski badawcze oraz raporty końcowe.

Od 2017 r. są one monitorowane na podstawie poziomu zadowolenia z przestrzegania zasad etycznych podczas posiedzeń paneli ekspertów⁷ oraz biorąc pod uwagę ewentualne naruszenie zasad etycznych w trakcie tych posiedzeń (odpowieź respondentów „tak” lub „nie”).

Przestrzeganie zasad etycznych w procesie oceny wniosków badawczych w latach 2017–2025 zostało ocenione przez ekspertów uczestniczących w pracach paneli na poziomie 4,80 (Rys. 3.6). Dla porównania w 2025 r. uzyskano średnią 4,83. W latach 2017–2025 98% ankietowanych osób nie odnotowało naruszenia zasad etycznych, zaś w roku 2025 wartość tego wskaźnika wyniosła blisko 100%.

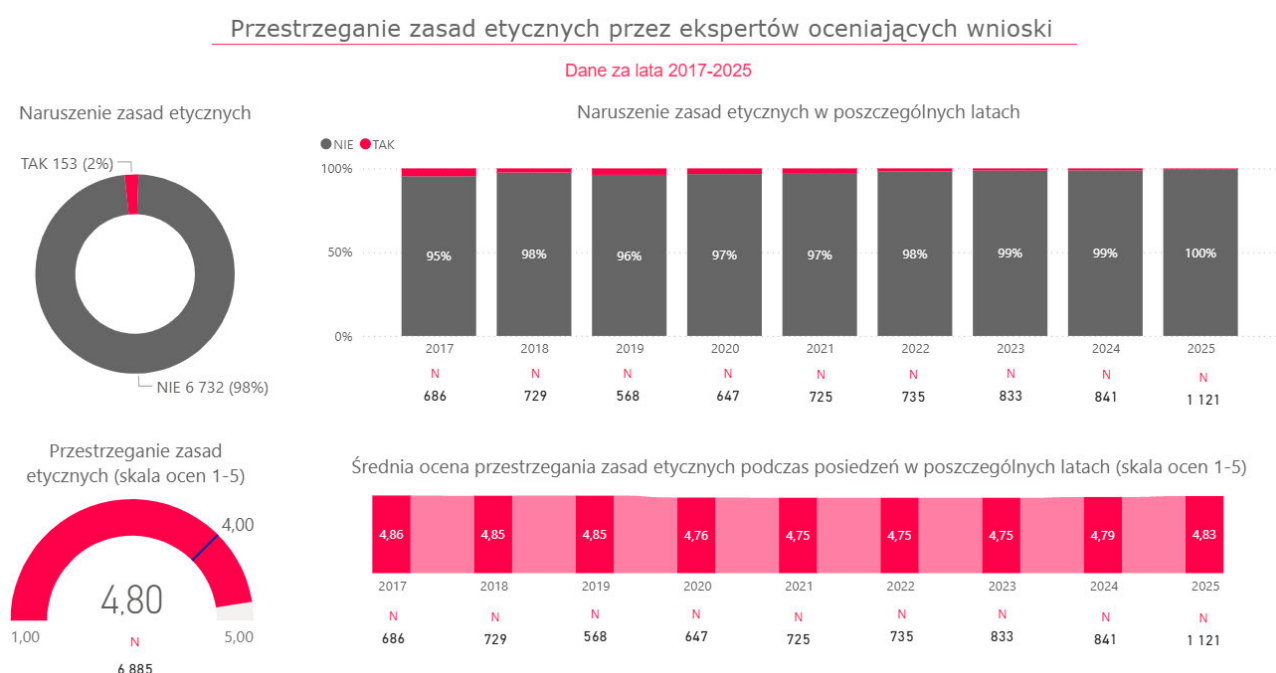
Zdecydowana większość respondentów nie zaobserwowała naruszeń zasad etycznych podczas prac zespołów ekspertów. Incydentalne przykłady sytuacji budzących wątpliwości dotyczyły zachowania uczestników paneli. Choć zgłoszone w 2025 r. uwagi miały charakter jednostkowy (pochodziły od 5 spośród 1121 respondentów, co stanowi niecałe 0,45% wszystkich zebranych opinii), mogą stanowić ważny impuls do dalszego doskonalenia praktyk organizacyjnych NCN. Uzyskane komentarze wskazują, że niektóre elementy procesu, tj. przejrzystość podejmowania decyzji, spójne stosowanie procedur czy zapewnienie adekwatnego czasu na omówienie każdego wniosku, mogą wymagać dodatkowej refleksji.

Proponowane przez tych respondentów kierunki usprawnień dotyczyły wzmocnienia standaryzacji przebiegu obrad, m.in. poprzez większą przejrzystość sposobu prowadzenia dyskusji i raportowania decyzji oraz wprowadzenie orientacyjnego minimalnego czasu rozmowy, aby zagwarantować równy poziom uwagi dla każdego ocenianego wniosku. Podkreślano również poufny charakter obrad oraz konieczność regularnego przypominania zasad obowiązujących w tym względzie wszystkich członków panelu oraz utrwalenia zasady oceny wyłącznie na podstawie materiałów aplikacyjnych, bez korzystania

⁷ Poziom zadowolenia oceniano w skali od 1 do 5, gdzie 1 to ocena najniższa, a 5 najwyższa, z możliwością wstrzymania się od głosu.

z informacji pozyskiwanych z źródeł zewnętrznych. Wskazywano tu na ważną rolę przewodniczącego w sprawowaniu nadzoru nad przestrzeganiem wysokich standardów etycznych w trakcie prac paneli.

Rysunek 3.6 Przestrzeganie zasad etycznych przez ekspertów oceniających wnioski w latach 2017–2025

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

W 2021 r. eksperci zewnętrzni zostali włączeni w ewaluację zasad etycznych obowiązujących ekspertów współpracujących z NCN. Zadane pytanie dotyczyło ich ewentualnego naruszenia. Biorąc pod uwagę wszystkie lata prowadzenia badania, tj. 2021–2025, aż 99% respondentów w tej grupie odpowiedziało przecząco (Rys. 3.7). Jest to doskonały wynik, świadczący o wysokiej kulturze etycznej tej współpracy.

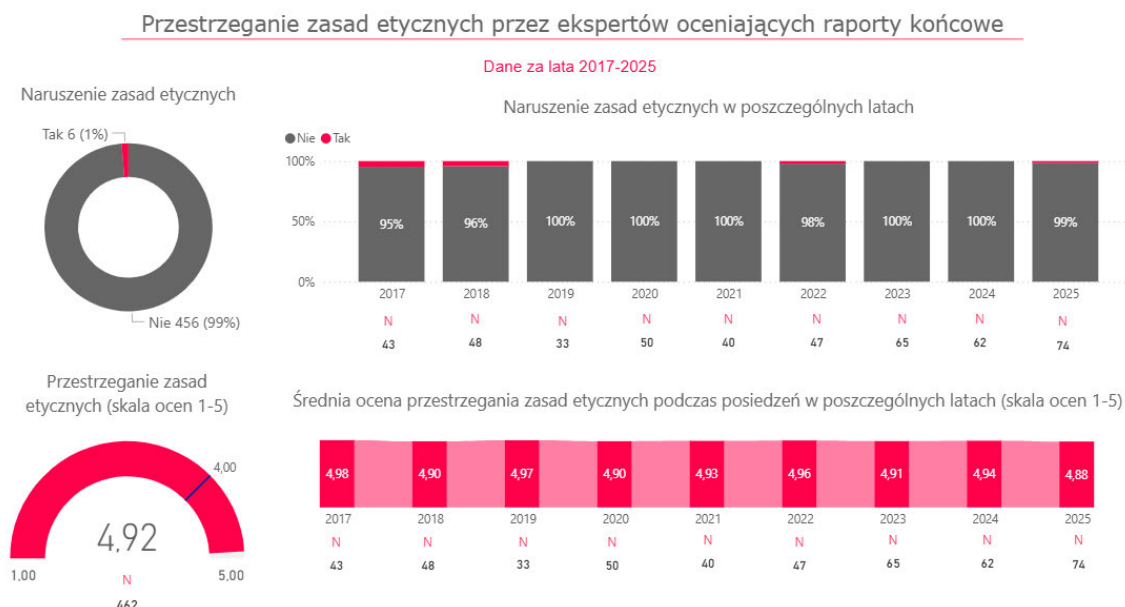
Rysunek 3.7 Przestrzeganie zasad etycznych podczas współpracy recenzentów z NCN w latach 2021–2025

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Eksperti oceniający raporty końcowe również wysoko oceniają przestrzeganie zasad etycznych. W 2025 r. ocena⁸ ta wyniosła 4,88, a średnia z lat 2018–2025 to 4,92 (Rys. 3.8). Od początku prowadzenia badania, tj. od 2017 r. naruszenie zasad etycznych zgłosiło 2% respondentów.

Rysunek 3.8 Przestrzeganie zasad etycznych* przez ekspertów oceniających raporty końcowe w latach 2017–2025

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

W 2025 r. jedynie jeden ekspert oceniający raporty końcowe w NCN zgłosił uwagę dotyczącą możliwego naruszenia zasad etycznych odnoszącą się do kwestii transparentności procesu. Pomimo iż była to sytuacja jednostkowa, można ją potraktować jako impuls do dalszego doskonalenia obowiązujących procedur. W tym kontekście warto rozważyć wprowadzenie krótkiego, standaryzowanego podsumowania przebiegu etapów oceny, przygotowywanego przez przewodniczącego panelu lub koordynatora, bez ujawniania szczegółów dyskusji ani danych wrażliwych. Tego typu rozwiązanie mogłoby stanowić dobrą praktykę, sprzyjającą zwiększaniu przejrzystości procesów, zwłaszcza że oczekiwania ekspertów co do poziomu transparentności mogą się istotnie różnić.

W przypadku nieprzestrzegania zasad etycznych mogą być podjęte w stosunku do ekspertów kroki prowadzące do rozwiązania umowy o współpracy, odwołania z funkcji eksperta oceniającego wnioski lub raporty końcowe, a także zgłoszenia naruszenia do Komisji Rzetelności, zgodnie z zapisami Kodeksu Narodowego Centrum Nauki.

Zgodnie z zarządzeniem Dyrektora NCN w sprawie wprowadzenia zasad etycznych obowiązujących ekspertów NCN⁹, każdy naukowiec zatrudniony do oceny wniosków badawczych i raportów końcowych poświadczają swoim podpisem, że przeczytał i zrozumiał treść zapisów dotyczących zasad zachowania poufności i nieujawniania danych oraz zasad dotyczących rzeczywistego i potencjalnego konfliktu interesów (§ 3 ust. 3 zasad etycznych).

⁸ Ocen dokonywano w skali od 1 do 5, gdzie 1 to ocena najniższa, natomiast 5 najwyższa.

⁹ Zarządzenie nr 104/2020 Dyrektora Narodowego Centrum Nauki w sprawie wprowadzenia zasad etycznych ekspertów NCN z dnia 30.12.2020 r.

IV. Kryterium wydajności i sprawnej organizacji

Sprawną realizacją procesu oceny wniosków składanych w konkursach NCN, a także oceny raportów końcowych z zakończonych projektów badawczych zależy w dużej mierze od dobrej organizacji pracy. Kluczowe znaczenie mają w tym zakresie terminowa realizacja harmonogramów konkursów, odpowiednio zaplanowany czas przeznaczony na poszczególne etapy prac ekspertów oraz właściwe wsparcie techniczne. Sformułowanie wniosków podsumowujących wskazane obszary było możliwe dzięki analizie danych wewnętrznych NCN oraz wyników przeprowadzonych badań ewaluacyjnych.

Konkursy ogłaszane przez Narodowe Centrum Nauki są realizowane terminowo.

Podobnie jak w latach ubiegłych konkursy krajowe w 2025 r. zostały ogłoszone zgodnie z przyjętym harmonogramem. Proces oceny wniosków w każdym przypadku zakończono w ustawowym terminie 6 miesięcy od daty zamknięcia naboru. Szczegółowe dane na ten temat są corocznie publikowane w sprawozdaniu z działalności NCN¹⁰.

Ocena techniczno-organizacyjnych aspektów pracy, ilości czasu przeznaczonego na poszczególne etapy merytorycznej oceny wniosków oraz klarowność zasad wynagradzania jest zdaniem ekspertów pozytywna. Zastrzeżenia wywołuje niski poziom wynagrodzenia.

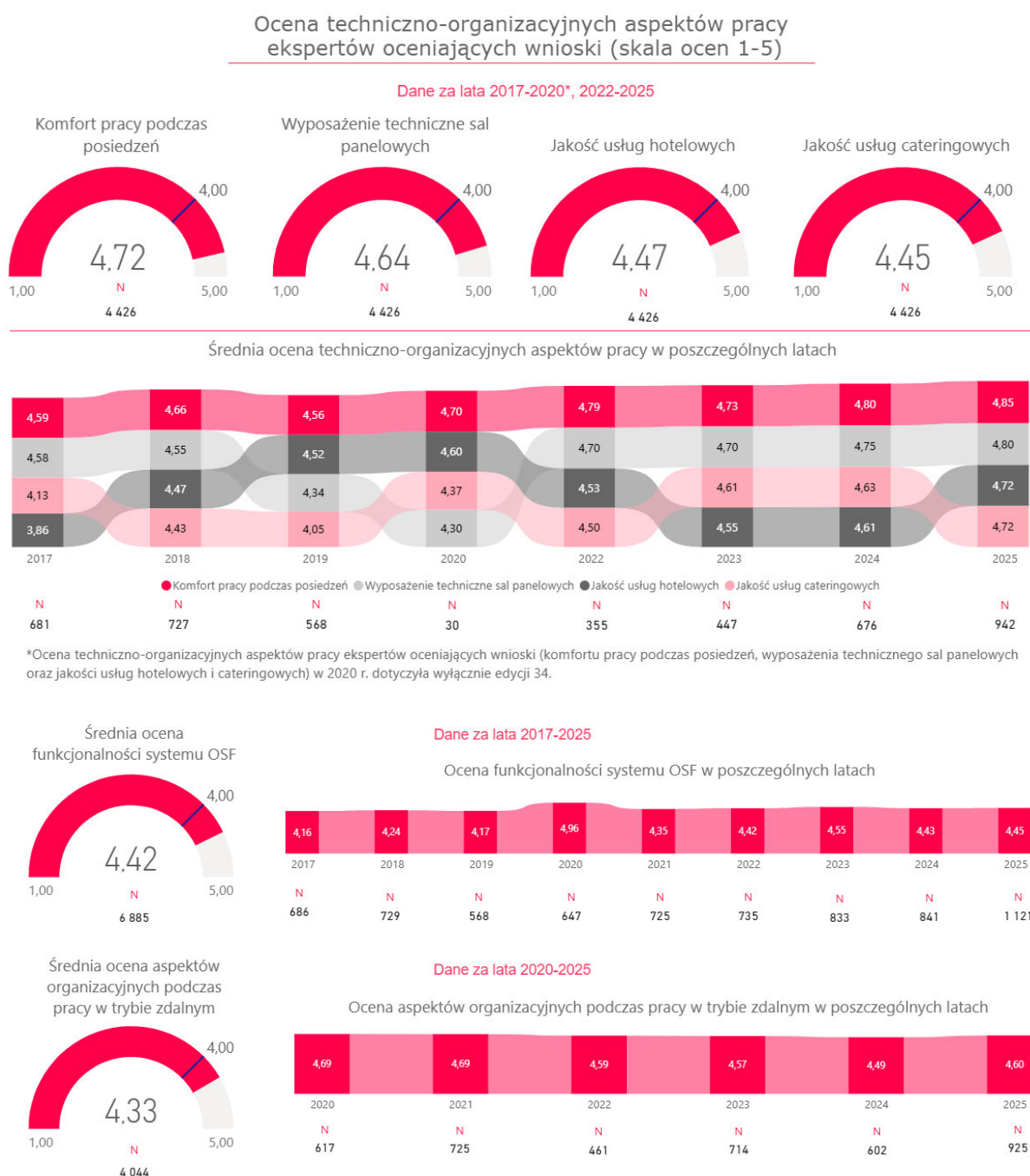
Właściwy przebieg procesu oceny wniosków wiąże się z koniecznością zapewnienia ekspertom odpowiednich warunków pracy, dlatego w 2025 r. po raz kolejny przeprowadzono ewaluację poziomu ich zadowolenia w kontekście techniczno-organizacyjnych aspektów posiedzeń. Ankietowani eksperci w skali od 1 do 5 (gdzie 1 to ocena najniższa, a 5 najwyższa) oceniali komfort pracy podczas spotkań, wyposażenie techniczne sal panelowych, jakość usług hotelowych, jakość usług cateringowych, funkcjonalność systemu OSF oraz aspekty organizacyjne podczas pracy w trybie zdalnym.

Średnie ocen uzyskanych w latach 2017–2025 wskazują na wysoki poziom zadowolenia z poszczególnych aspektów pracy. W kontekście posiedzeń stacjonarnych respondenci najwyżej ocenili komfort pracy (4,72) oraz obsługę paneli od strony zaplecza technicznego (4,64) (Rys. 4.1). Bardzo dobrze zostały ocenione również pozostałe aspekty, takie jak jakość usług hotelowych (4,47) i cateringowych (4,45).

Funkcjonalność systemu OSF, za pośrednictwem którego składane są wnioski, została oceniona w ciągu 9 lat prowadzenia badań średnio na poziomie 4,42, zaś w 2025 r. na 4,45. Ostatni aspekt zaliczany do omawianej kategorii, czyli organizacja pracy w trybie zdalnym, uzyskał w latach 2020–2025 średnią ocenę 4,33, natomiast za rok 2025 ocenę 4,60.

¹⁰ Dokumenty dostępne są w Biuletynie Informacji Publicznej NCN pod adresem: <https://ncn.gov.pl/bip/dzialalnosc/plany-sprawozdania-i-inne-dokumenty>

Rysunek 4.1 Ocena techniczno-organizacyjnych aspektów pracy ekspertów oceniających wnioski w latach 2017–2025

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

W odpowiedziach na pytanie dotyczące techniczno-organizacyjnych aspektów pracy zespołów ekspertów dominuje obraz dobrze funkcjonującego, profesjonalnego i sprawnego systemu, który jest wysoko oceniany przez zdecydowaną większość respondentów. Organizacja pracy paneli, wsparcie administracyjne oraz ogólna kultura współpracy zostały wskazane jako jedne z mocniejszych stron NCN, nierzadko w porównaniach badanych wypadając korzystniej niż analogiczne procesy w innych międzynarodowych agencjach finansujących badania.

Pomimo bardzo pozytywnej oceny ogólnej, w komentarzach zgłoszonych w 2025 r. pojawiały się nieliczne zastrzeżenia. Najczęściej wskazywanym problemem była lokalizacja hotelu proponowanego ekspertom. Według wielu respondentów obiekt ten znajduje się zbyt daleko zarówno od siedziby NCN, jak i od centrum miasta, co generuje dodatkowe straty czasu oraz koszty związane z codziennymi dojazdami. W tym kontekście pojawiały się również uwagi dotyczące braku refundacji kosztów lokalnego transportu, taksówek, parkingów czy wyżywienia, co było oceniane jako uciążliwe.

Aspekty techniczne i forma spotkań stanowiły drugi obszar wymagający usprawnień. Spotkania stacjonarne były oceniane jednoznacznie lepiej niż te, odbywające się w trybie zdalnym lub hybrydowym. Respondenci wskazywali na epizodyczne problemy z jakością dźwięku, widocznością materiałów prezentowanych na ekranach oraz ogólną stabilnością transmisji online. W przypadku spotkań hybrydowych podkreślano trudności w zapewnieniu równych warunków uczestnictwa dla osób obecnych na sali i łączących się zdalnie. Zwracano uwagę na potrzebę przeszkolenia przewodniczących paneli w zakresie obsługi spotkań hybrydowych.

W drugiej połowie 2023 r., a dokładnie od 49. edycji konkursów, do kwestionariusza ankiety dodano pytanie o preferowany tryb pracy. Uzyskane wyniki wskazują, że większość ekspertów oceniających wnioski to zwolennicy stacjonarnego udziału w posiedzeniach panelowych (76%), w porównaniu do trybu zdalnego (24%) (Rys. 4.2), co znajduje potwierdzenie również w odpowiedziach na pytania otwarte.

Respondenci podkreślali, że choć formuła zdalna umożliwia przeprowadzenie posiedzenia w sensie organizacyjnym, to w praktyce ogranicza ona efektywność pracy zespołowej oraz komfort udziału w dyskusji. Szczególnie wyraźnie zaznaczono, że dla sprawnego funkcjonowania panelu kluczowe znaczenie mają zaufanie, dobra dynamika grupy i pozytywna interakcja pomiędzy ekspertami, a są one znacznie trudniejsze do zbudowania w trybie online. Jednocześnie część respondentów wskazywała, że model polegający na organizacji pierwszego spotkania w formule stacjonarnej, a kolejnego online, stanowi dobry kompromis pomiędzy efektywnością pracy zespołowej, a względami logistycznymi i środowiskowymi.

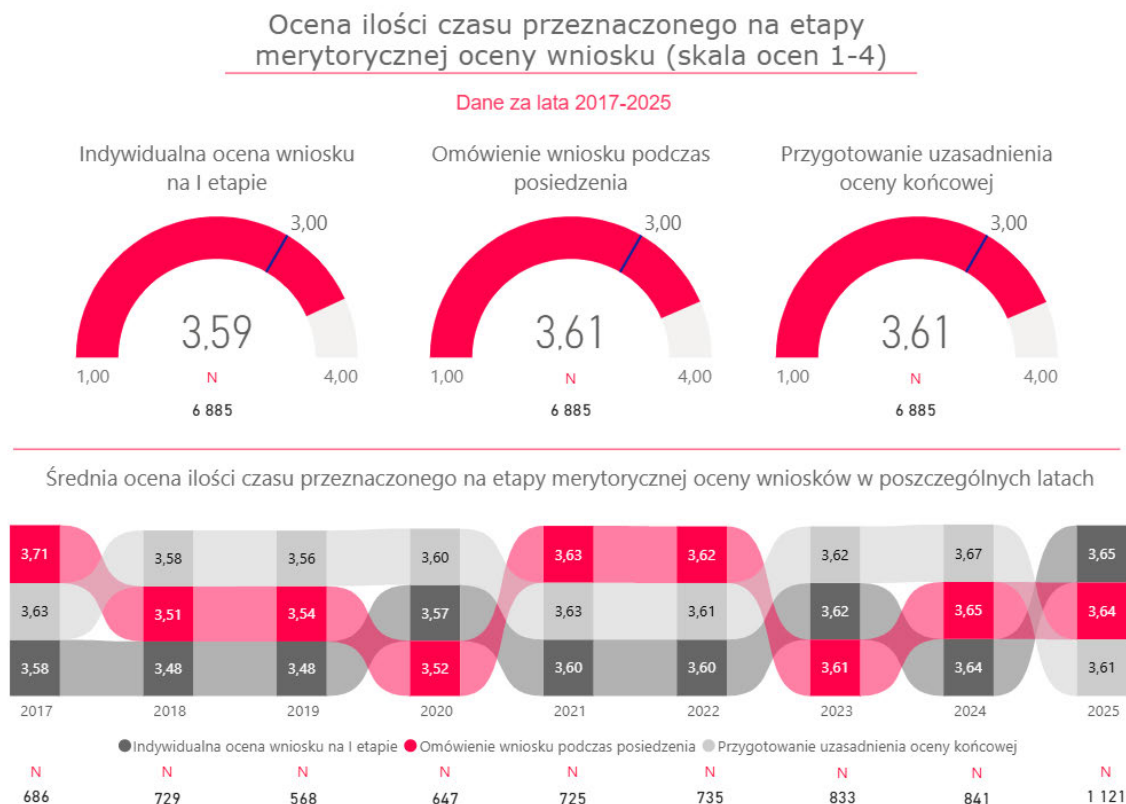
Rysunek 4.2 Ocena trybu pracy ekspertów oceniających wnioski w latach 2023–2025

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Dbając o należyłą jakość procedur konkursowych, ewaluacji poddano również ilość czasu przeznaczanego na ocenę wniosków badawczych na podstawie 4-stopniowej skali¹¹ w zakresie indywidualnej oceny na I etapie, omawiania wniosku na posiedzeniu ekspertów oraz przygotowania uzasadnienia oceny końcowej (Rys. 4.3). Uzyskane wyniki jednoznacznie wskazują na wysoką ocenę tego aspektu. Średnie ocen z roku 2025 są zbliżone do uzyskanych w latach 2017–2025. Większość respondentów nie zgłaszała w tym zakresie zastrzeżeń również w odpowiedziach na pytania otwarte.

Rysunek 4.3 Ocena ilości czasu przeznaczanego na poszczególne etapy merytorycznej oceny wniosków w latach 2017–2025

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

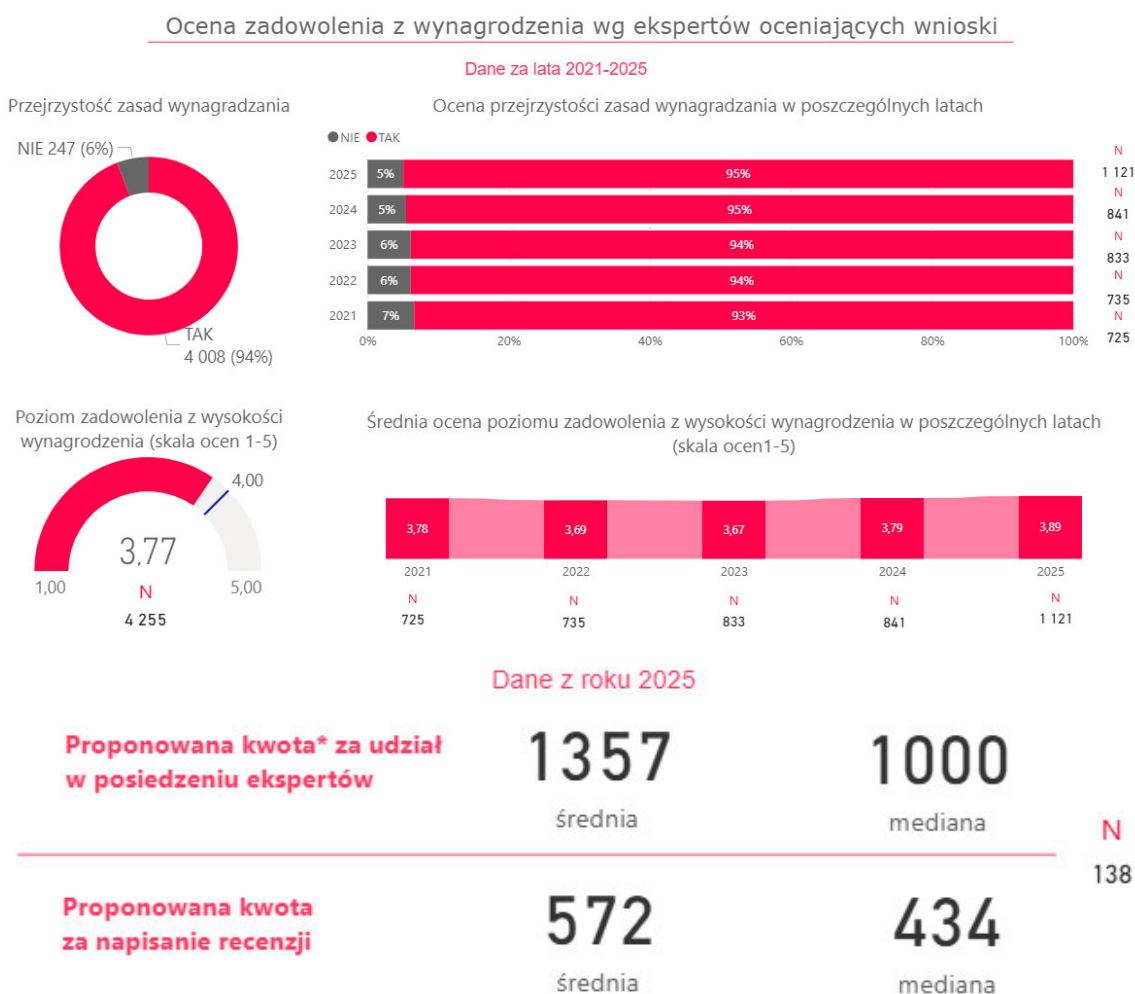
W ankiecie skierowanej do ekspertów w 2025 r. po raz kolejny znalazły się pytania o przejrzystość zasad wynagradzania oraz poziom zadowolenia z wysokości wynagrodzenia. Podstawą oceny była skala od 1 do 5, gdzie 1 to ocena najniższa, natomiast 5 najwyższa. Spośród ekspertów ankietowanych w latach 2021–2025 94% uznało, że zasady wynagradzania są przejrzyste. Średni poziom zadowolenia z wysokości wynagrodzenia w tym okresie wyniósł 3,77 (Rys. 4.4).

Do ankietowanych skierowano również prośbę o wskazanie oczekiwanej kwoty wynagrodzenia za udział w posiedzeniu ekspertów oraz wykonanie indywidualnej oceny wniosku. W pierwszym przypadku średnie proponowane wynagrodzenie brutto to 1357 zł za dzień pracy, zaś w drugim – 572 zł brutto. Zgłoszone propozycje są około dwukrotnie wyższe od stawek obecnie obowiązujących, gdzie za jeden dzień uczestnictwa w posiedzeniu panelowym agencja płaci 540 zł brutto (360 zł brutto w przypadku panelu zdalnego), natomiast za sporządzenie indywidualnej oceny wniosku – 300 zł brutto¹².

¹¹ Ocen dokonywano w skali od 1 do 4, gdzie 1 to ocena najniższa, natomiast 4 najwyższa. Zastosowana tu odmienna skala wynika z faktu włączenia do kwestionariusza pytania w jego oryginalnej formie, zgodnie z tym jak zostało ono sprecyzowane w innym opracowaniu. W efekcie użyto skali 1–4, zamiast standardowej 1–5.

¹² Dane na podstawie Załącznika nr 1 do Zarządzenia nr 61/2024 Dyrektora Narodowego Centrum Nauki w sprawie wprowadzenia zmian do Zarządzenia nr 50/2024 dotyczącego ustalenia wysokości wynagrodzeń Ekspertów za wykonywanie czynności zleconych przez Centrum z dnia 29.10.2024 r.

Rysunek 4.4 Ocena zadowolenia z wynagrodzenia ekspertów oceniających wnioski w latach 2021–2025

*Pytanie zadano osobom, które wskazały, że nie są usatysfakcjonowane wysokością otrzymanego wynagrodzenia

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Większość respondentów zadeklarowała, że rozumie podstawowe zasady wynagradzania i ocenia system jako technicznie sprawny. Nieliczne zgłoszone niejasności dotyczyły przede wszystkim braku wyraźnego rozróżnienia pomiędzy honorarium a zwrotem kosztów przyjazdu na panel oraz komunikacji z NCN w sprawie dokumentacji wymaganej do realizacji przelewów.

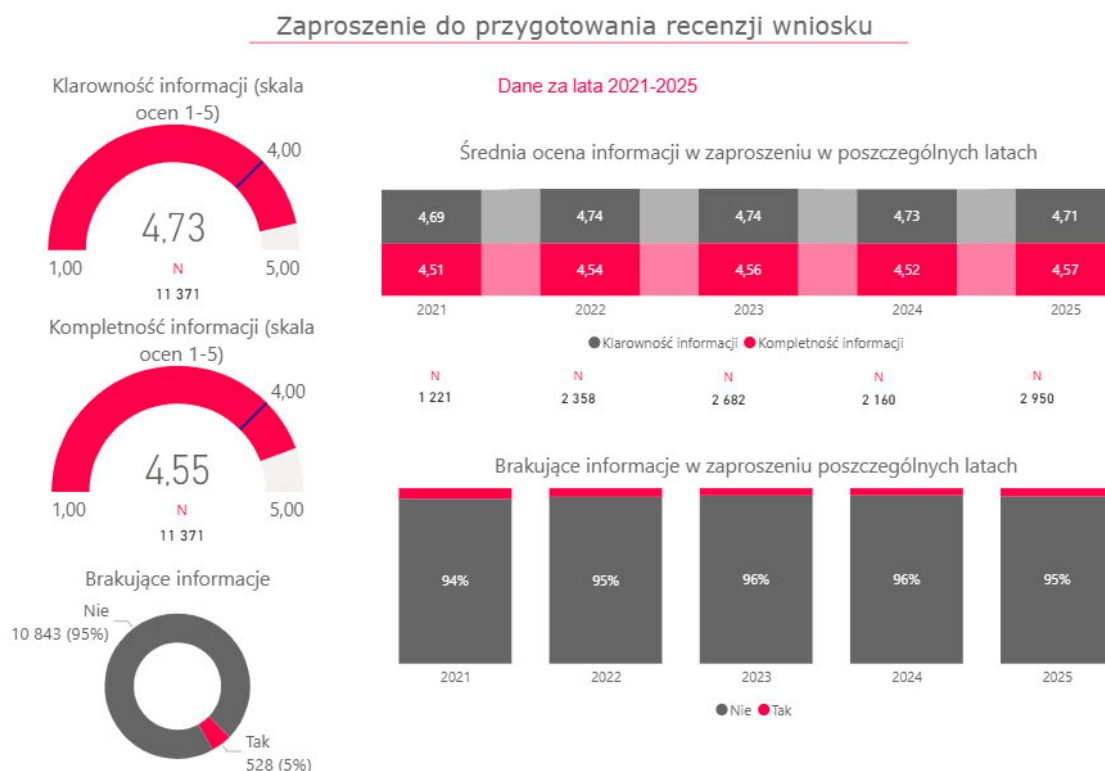
Zdaniem recenzentów informacje zawarte w zaproszeniu są kompletne i zrozumiałe. Pozytywnie oceniają oni funkcjonalność systemu OSF oraz ilość czasu przeznaczoną na wykonanie recenzji. Zgłaszają zastrzeżenia do niskiego poziomu wynagrodzenia.

Nawiązanie współpracy pomiędzy NCN, a ekspertem zewnętrznym (recenzentem) następuje poprzez przesłanie zaproszenia do wykonania recenzji projektu badawczego. Ekspert po zapoznaniu się z zakresem merytorycznym wniosku, proponowanym wynagrodzeniem oraz szacowanym nakładem czasu potrzebnym do przygotowania opinii podejmuje decyzję o przyjęciu bądź odrzuceniu zadania. Etap ten ma kluczowe znaczenie, dlatego treść zaproszenia powinna być klarowna i zawierać wszystkie istotne informacje umożliwiające podjęcie decyzji.

Uczestnikom badania ewaluacyjnego w grupie recenzentów po raz kolejny zadano pytania odnoszące się do formuły zaproszenia. Na 5-stopniowej skali, gdzie 1 to ocena najniższa, natomiast 5 najwyższa, oceniali klarowność i kompletność informacji, a poprzez wybór jednej z dwóch opcji – „tak” lub „nie” – odpowiadali na pytanie czy w zaproszeniu brakowało informacji.

Z uzyskanych w latach 2021–2025 odpowiedzi wynika, że informacje zawarte w zaproszeniu są kompletne (średnia ocen 4,55) i zrozumiałe (średnia ocen 4,73) (Rys. 4.5). Według 95% respondentów nie ma też braków informacyjnych.

Rysunek 4.5 Ocena zaproszenia do przygotowania recenzji wniosku w latach 2021–2025

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

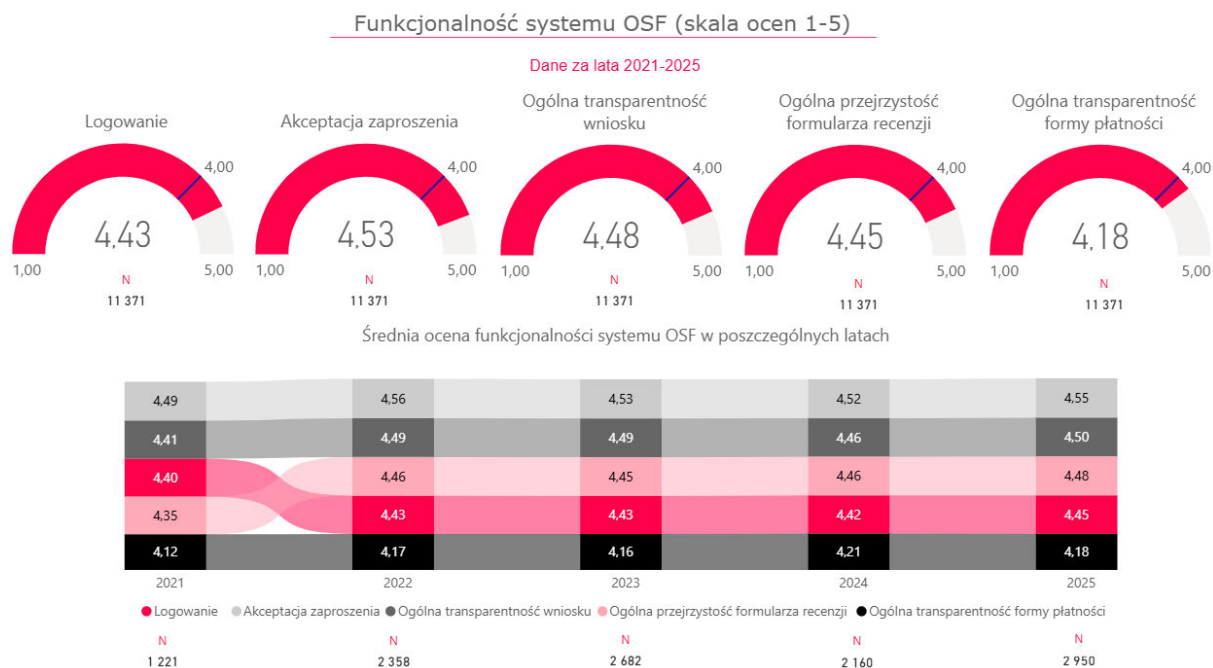
W odpowiedziach otwartych większość respondentów nie zgłaszała problemów ze zrozumieniem informacji zawartych w zaproszeniu. Wśród jednostkowych sugestii dotyczących doprecyzowania treści zgłaszano propozycje dodania dokładnych informacji na temat wynagrodzenia brutto i netto, zasad opodatkowania, terminu wypłat czy sposobu przetwarzania danych finansowych recenzenta.

Eksperti zewnątrzni przygotowujący recenzje wniosków pracują indywidualnie, przy wsparciu systemu OSF. W badaniu ewaluacyjnym prowadzonym w latach 2021–2025 recenzenci oceniali jego funkcjonalność na podstawie 5-stopniowej skali, gdzie 1 to ocena najniższa, natomiast 5 najwyższa. Ewaluacji poddano następujące składowe: logowanie do systemu (średnia ocen 4,43), akceptacja zaproszenia (4,53), ogólna transparentność wniosku (4,48), ogólna przejrzystość formularza recenzji (4,45) oraz transparentność formy płatności (4,18) (Rys. 4.6). Otrzymane w 2025 r. wyniki wskazują, że funkcjonalność systemu ponownie została oceniona pozytywnie w odniesieniu do wszystkich badanych aspektów.

Opinie wyrażone w odpowiedziach otwartych na temat systemu OSF są podzielone. Większość użytkowników ocenia system pozytywnie, wskazując na jego dobrą funkcjonalność, zauważalne usprawnienia w ostatnich latach oraz profesjonalną organizację procesu po stronie NCN. System po pierwszym użyciu bywa odbierany jako intuicyjny, a na tle rozwiązań stosowanych za granicą wypada korzystnie. Druga grupa ekspertów zgłasza jednak pewne problemy. Najczęściej wymieniane odnosiły

się do małej przejrzystości interfejsu, trudności w nawigacji, niejasnych komunikatów oraz przeciążenia systemu wieloma sekcjami. Zastrzeżenia dotyczyły również procedury logowania i aktualizacji danych użytkownika. Podkreślano także złożoność formularzy finansowych, brak informacji o statusie płatności oraz brak potwierdzeń przyjęcia dokumentów.

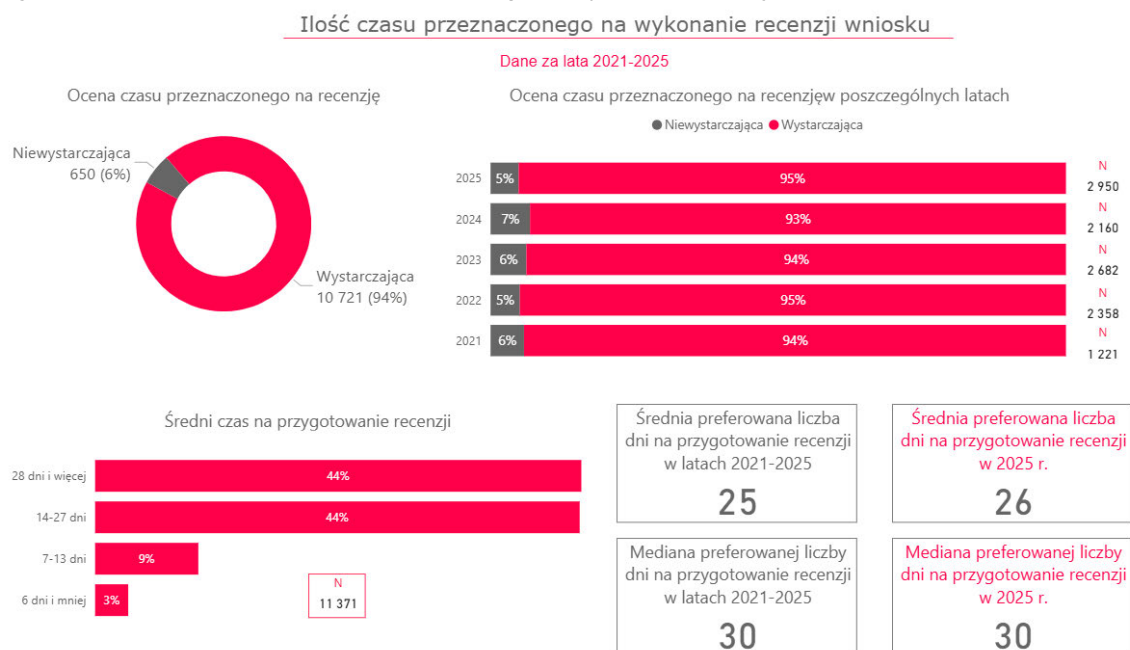
Rysunek 4.6 Ocena funkcjonowania systemu OSF przeprowadzona przez recenzentów w latach 2021–2025

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

W badaniu ankietowym skierowanym do recenzentów znalazło się również pytanie o ilość czasu, który jest niezbędny do przygotowania recenzji. Ankietowani mieli do wyboru jedną z czterech opcji: „6 dni i mniej”, „7–13 dni”, „14–27 dni”, „28 dni i więcej”. Zapytano o ocenę ilości czasu przeznaczonego na recenzję oraz poproszono o wskazanie jaki przedział czasowy byłby optymalny. Wśród udzielonych odpowiedzi przeważały dwa wskazania: „14–27 dni” oraz „28 dni i więcej” (po 44%) (Rys. 4.7). Średnia preferowana liczba dni obliczona na podstawie odpowiedzi respondentów w latach 2021–2025 wynosi 25, co wskazuje, że zasady obowiązujące w tym względzie w NCN są adekwatne do oczekiwań. Na pytanie o ocenę ilości czasu, 94% ankietowanych w latach 2021–2025 odpowiedziało, że jest wystarczająca. Podobną wartość (95%) w ocenie tego aspektu odnotowano w 2025 r.

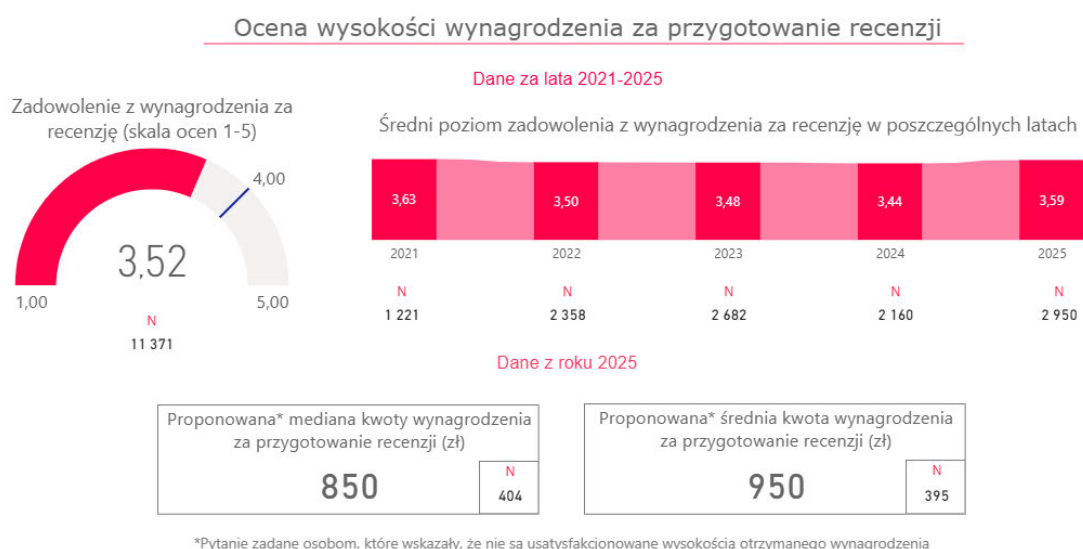
Rysunek 4.7 Ocena ilości czasu przeznaczanego na wykonanie recenzji wniosku w latach 2021–2025

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

W 2025 r. po raz piąty poddano ewaluacji wysokość wynagrodzenia ekspertów zewnętrznych (400 zł brutto¹³). Podstawą oceny była 5-stopniowa skala, gdzie 1 oznaczało „zdecydowanie niewystarczające”, a 5 „zdecydowanie wystarczające”. Ekspertci, którzy wskazali odpowiedź „raczej niewystarczające” lub „zdecydowanie niewystarczające” byli proszeni o zaproponowanie kwoty, która byłaby dla nich satysfakcjonująca. Otrzymane odpowiedzi wskazują, że średnia oczekiwana wysokość wynagrodzenia wynosi 950 zł brutto. Biorąc pod uwagę wszystkie lata prowadzenia badań, średnia ocena poziomu wynagrodzenia to 3,52 (Rys. 4.8).

Rysunek 4.8 Ocena zadowolenia z wysokości wynagrodzenia za przygotowanie recenzji w latach 2021–2025

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

¹³ Dane na podstawie Załącznika nr 1 do Zarządzenia nr 61/2024 Dyrektora Narodowego Centrum Nauki w sprawie wprowadzenia zmian do Zarządzenia nr 50/2024 dotyczącego ustalenia wysokości wynagrodzeń Ekspertów za wykonywanie czynności zleconych przez Centrum z dnia 29.10.2024 r.

Eksperci oceniający raporty końcowe pozytywnie oceniają techniczno-organizacyjne aspekty pracy, w tym ilość czasu przeznaczanego na poszczególne etapy oceny merytorycznej oraz przejrzystość zasad wynagradzania. Zwracają uwagę na niski poziom wynagrodzenia.

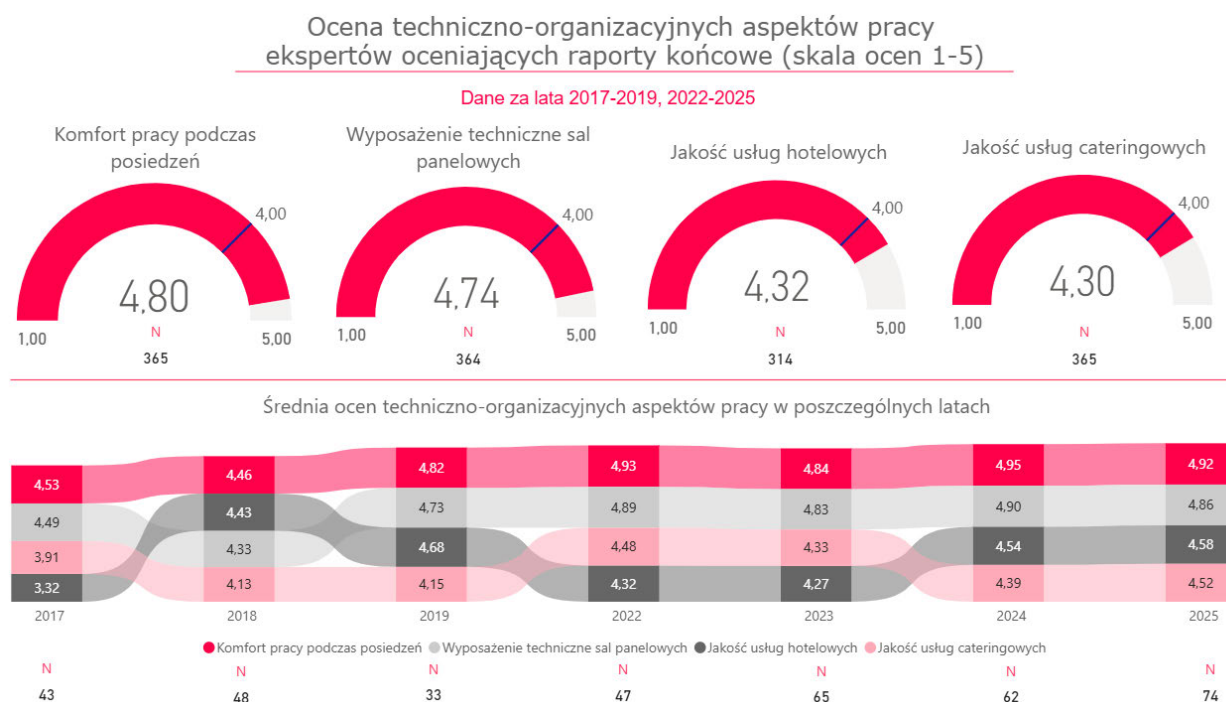
Eksperci oceniający raporty końcowe wypowiadali się w ankiecie ewaluacyjnej również na temat techniczno-organizacyjnych aspektów pracy. Oceniali oni komfort pracy podczas posiedzeń, wyposażenie techniczne sal panelowych, jakość usług hotelowych i cateringowych, funkcjonalność systemu OSF oraz aspekty organizacyjne podczas pracy w trybie zdalnym. Podstawą oceny, tak jak w latach ubiegłych, była skala od 1 do 5, gdzie 1 to ocena najniższa, natomiast 5 najwyższa.

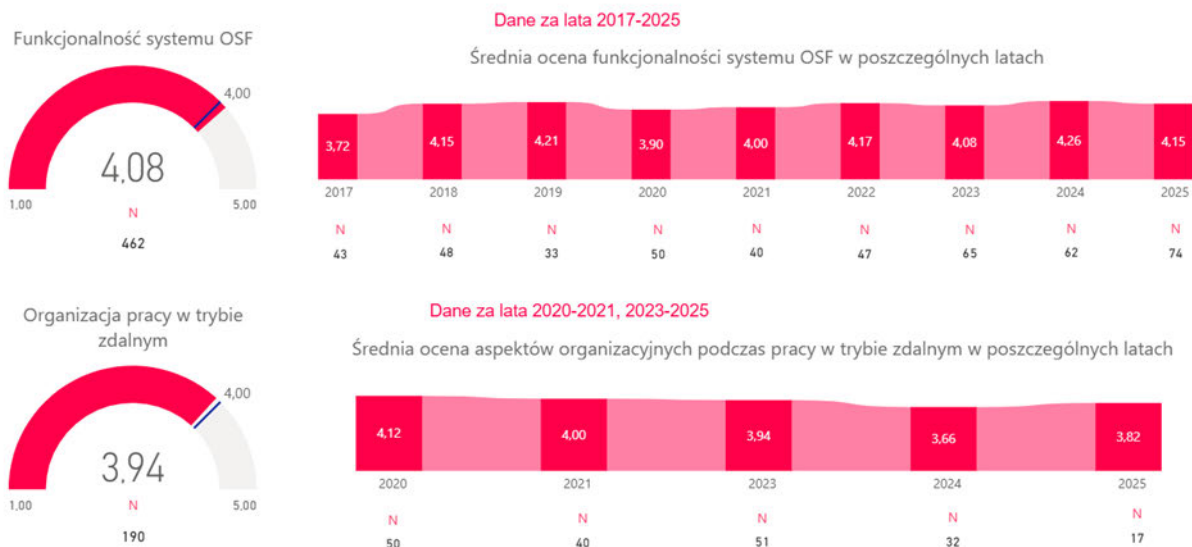
W badaniach prowadzonych w latach 2017–2019 oraz 2022–2025 komfort pracy (4,80) oraz wyposażenie sal panelowych (4,74) zostały ocenione najwyżej (Rys. 4.9). Jakość usług hotelowych i cateringowych oceniono odpowiednio na poziomie 4,32 i 4,30. Średnia ocena funkcjonalności systemu OSF z 9 lat prowadzenia ewaluacji (lata 2017–2025) wynosi 4,08. Uczestnicy badania w 2025 r. ponownie pozytywnie ocenili wszystkie wymienione aspekty. Organizacja pracy w trybie zdalnym w latach prowadzenia badania uzyskała średni wynik 3,94, co znajduje potwierdzenie w preferencjach tej grupy ekspertów dotyczących trybu pracy (Rys. 4.10).

Eksperci oceniający raporty końcowe jako preferowany tryb pracy wskazali w zdecydowanej większości (90%) formę stacjonarną (Rys. 4.10). Natomiast posiedzenia w latach 2023–2025 zostały zorganizowane w przeważającej mierze w trybie mieszanym (76%).

Większość respondentów nie zgłosiła żadnych kwestii problematycznych, co wskazuje na ogólne zadowolenie z organizacji pracy zespołów. Nieliczne uwagi dotyczyły niedogodności związanych z lokalizacją hotelu, pracy zdalnej, która zdaniem niektórych nie jest optymalna dla dynamiki dyskusji oraz poprawy interfejsu systemu OSF. Pojawiły się pozytywne opinie na temat poprawy jakości usług cateringowych w stosunku do lat ubiegłych.

Rysunek 4.9 Ocena techniczno-organizacyjnych aspektów pracy ekspertów oceniających raporty końcowe w latach 2017–2025

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Rysunek 4.10 Tryb pracy ekspertów oceniających raporty końcowe w latach 2023–2025

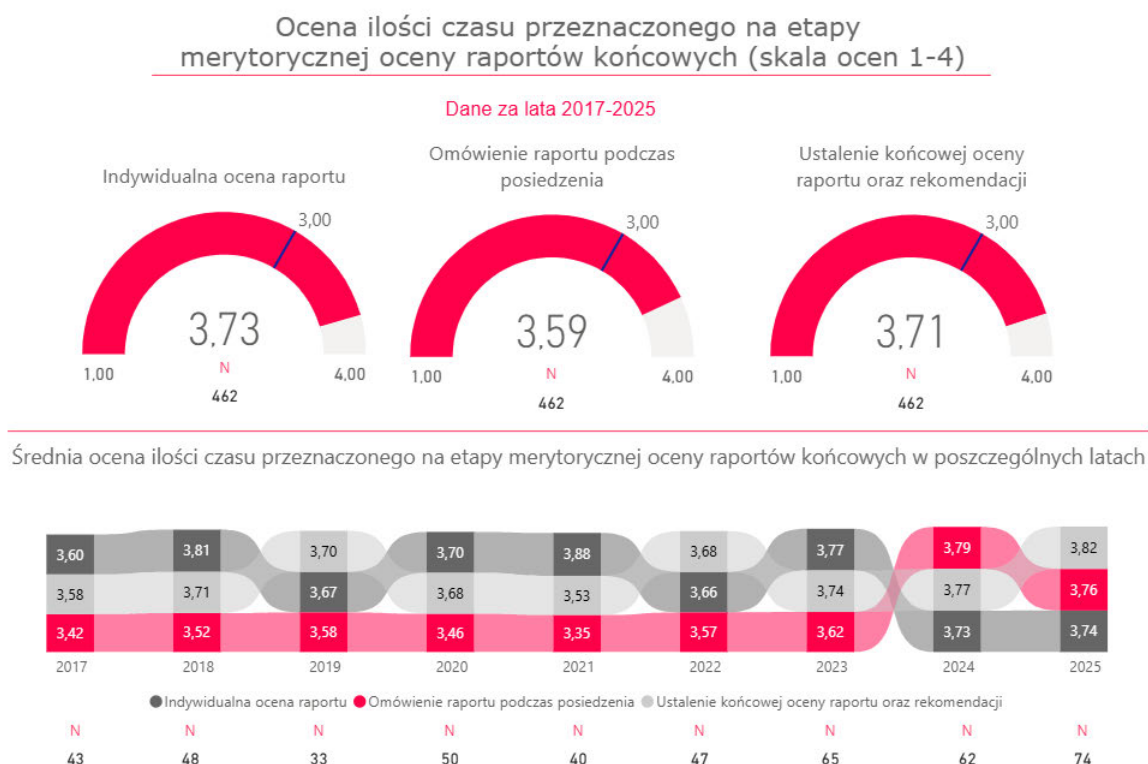

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Eksperti oceniający raporty końcowe wypowiadali się również na temat ilości czasu przeznaczonego na poszczególne etapy oceny merytorycznej, do których należą indywidualna ocena raportu, omówienie raportu podczas posiedzenia ekspertów oraz ustalenie końcowej oceny raportu wraz z rekomendacjami. Podstawą oceny była 4-stopniowa skala¹⁴, gdzie 1 to ocena najniższa, natomiast 4 najwyższa. W każdym z ocenianych w latach 2017–2025 aspektów eksperci zadeklarowali wysoki poziom zadowolenia z ich przebiegu (3,59–3,73) (Rys. 4.11).

¹⁴ Zastosowana odmienna skala oceny wynika z faktu włączenia do kwestionariusza pytania w jego oryginalnej formie, zgodnie z tym jak zostało ono sprecyzowane w innym opracowaniu. W efekcie użyto skali 1–4, zamiast standardowej 1–5.

Rysunek 4.11 Ocena ilości czasu przeznaczanego na poszczególne etapy oceny merytorycznej raportów końcowych w latach 2017–2025

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

W 2025 r. w kwestionariuszu ankiety po raz kolejny znalazło się pytanie dotyczące zadowolenia z poziomu wynagrodzenia. Eksperti oceniający raporty końcowe wypowiadali się na temat przejrzystości zasad wynagradzania, które okazały się klarowne dla 91% wszystkich dotychczasowych uczestników badania (Rys. 4.12). Ponadto określano poziom zadowolenia z wysokości wynagrodzenia w skali od 1 do 5, gdzie 1 to ocena najniższa, natomiast 5 najwyższa. Otrzymane wyniki (średnia z trzech lat – 3,05) świadczą o niezbyt wysokim poziomie satysfakcji finansowej. Oczekiwana średnia kwota wynagrodzenia w 2025 r. to według wskazań 917 zł brutto za jednorazowy udział w posiedzeniu zespołu oraz 463 zł brutto za przygotowanie oceny raportu końcowego. Zgłoszone propozycje są znacznie wyższe od obowiązujących stawek. Obecnie za uczestnictwo w posiedzeniu agencja płaci ekspertom 540 zł brutto (360 zł brutto w przypadku posiedzeń zdalnych), natomiast za sporządzenie oceny indywidualnej raportu końcowego – 300 zł brutto¹⁵.

¹⁵ Dane na podstawie Załącznika nr 1 do Zarządzenia nr 61/2024 Dyrektora Narodowego Centrum Nauki w sprawie wprowadzenia zmian do Zarządzenia nr 50/2024 dotyczącego ustalenia wysokości wynagrodzeń Ekspertów za wykonywanie czynności zleconych przez Centrum z dnia 29.10.2024 r.

Rysunek 4.12 Ocena zadowolenia z wynagrodzenia wśród ekspertów oceniających raporty końcowe w latach 2023–2025

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

V. Kryterium dostosowania oferty konkursowej do potrzeb środowiska naukowego

Zmiany zachodzące w systemie finansowania nauki w Polsce są pochodną potrzeb zgłaszanych przez środowisko naukowe, podlegających bieżącej weryfikacji oraz możliwości pozyskania środków przez NCN ze źródeł zewnętrznych. Stąd też oferta konkursowa agencji jest regularnie modyfikowana celem dostosowania jej do uzasadnionych postulatów potencjalnych beneficjentów oraz w odniesieniu do zagadnień wymagających zmian, z uwagi na nowe regulacje prawne, sytuację społeczną lub okoliczności zaistniałe wewnątrz środowiska naukowego. Podejmowaniu decyzji o wprowadzeniu ewentualnych zmian towarzyszą względy merytoryczne, uzasadnione i potwierdzone przez analizę danej sytuacji oraz uwarunkowania organizacyjne.

Poniższe wnioski opracowano na podstawie wewnętrznych danych NCN dotyczących kosztów projektów zakwalifikowanych do finansowania, struktury typów kosztów ponoszonych w projektach badawczych realizowanych w konkursie OPUS oraz oceny stopnia dostosowania oferty konkursowej NCN do potrzeb środowiska naukowego.

Przeanalizowano również skalę aktywności w systemie grantowym NCN w czterech ujęciach: według grup dyscyplin, wieku metrykalnego i naukowego kierowników projektów, ich płci oraz rozmieszczenia przestrzennego podmiotów, w których są afiliowani. Punktem wyjścia analiz jest podział na grupy dyscyplin, które determinują zróżnicowane wzorce aktywności badawczej. W dalszej kolejności przedstawiono różnice wynikające z etapu kariery naukowej oraz czynników demograficznych. Całość uzupełnia analiza przestrzennego rozmieszczenia aktywności w systemie grantowym.

Uzupełnieniem tych analiz był sondaż przeprowadzony wśród naukowców, dotyczący zakresu i sposobów dotychczasowego wykorzystania narzędzi GenAI oraz opinii na temat dopuszczalności ich użycia w działalności badawczej. Badanie umożliwiło identyfikację zarówno potencjalnych korzyści, takich jak wzrost efektywności pracy i usprawnienie niektórych procesów, jak i ryzyk związanych m.in. z rzetelnością danych, ochroną własności intelektualnej oraz jakością generowanych treści.

NCN mierzy się z powiększającą się luką finansową pomiędzy dostępnymi środkami a realnymi kosztami realizacji projektów badawczych. Jest ona wynikiem utrzymującej się presji inflacyjnej, obejmującej rosnące koszty prowadzenia badań oraz ograniczonego tempa wzrostu dotacji celowej, której poziom nie nadąża za zmianami rynkowymi i nie pozwala na zwiększenie realnego poziomu finansowania badań.

Niedobór funduszy na finansowanie projektów badawczych, których Centrum jest dysponentem, to od kilku lat kluczowe wyzwanie agencji. Wiąże się ono m.in. z systematycznym wzrostem planowanych budżetów wniosków składanych w krajowych konkursach NCN¹⁶.

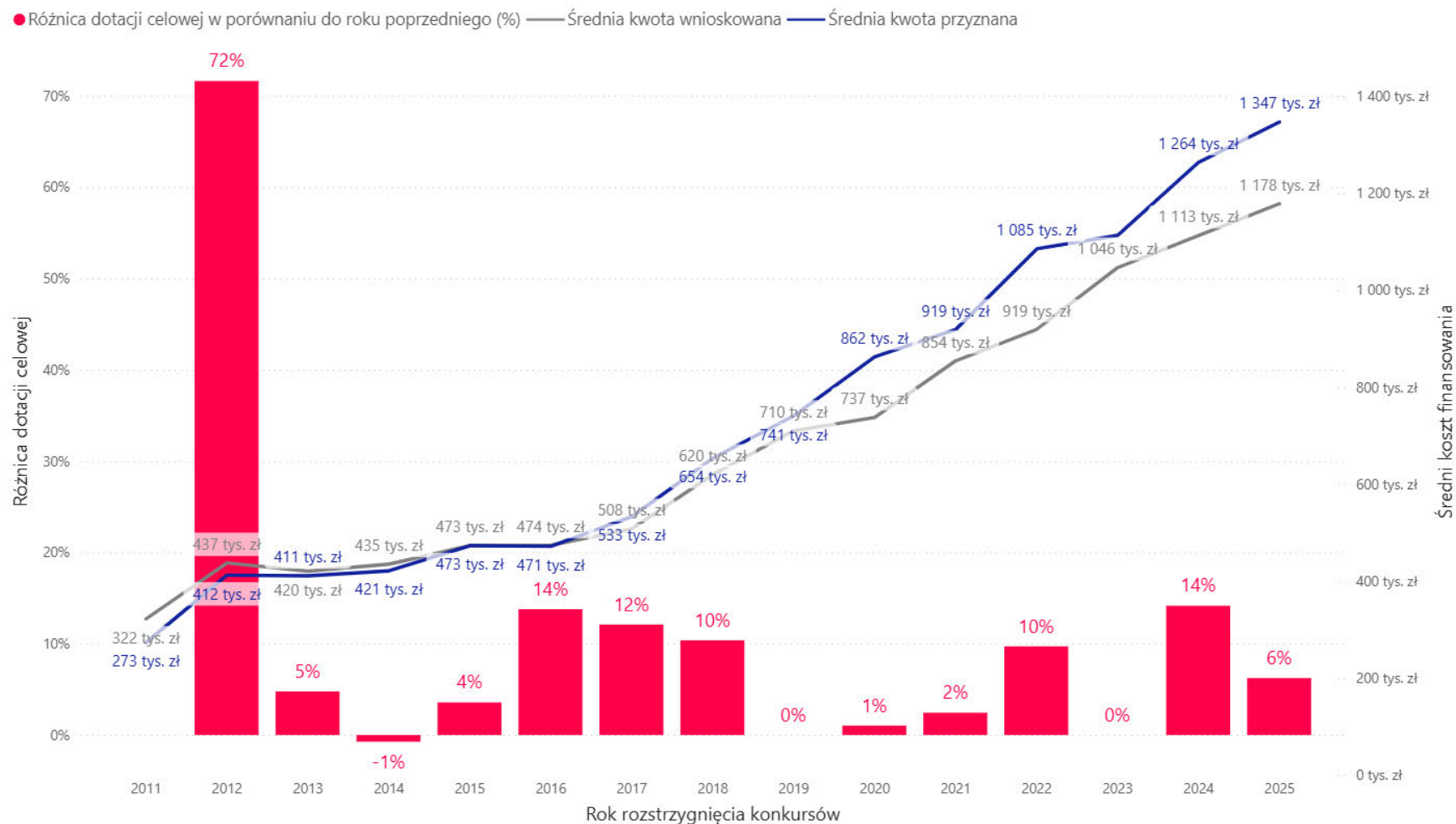
Od początku istnienia Centrum obserwowany jest stały wzrost średnich kosztów projektów badawczych. W 2018 r. tempo tego wzrostu przyspieszyło, osiągając w 2025 r. średnią wartość blisko 1,35 mln zł przypadającą na pojedynczy projekt badawczy zakwalifikowany do finansowania, co stanowi najwyższy wynik w historii NCN. Sytuacja ta potwierdza silny trend rosnących potrzeb finansowych wśród wnioskodawców, co jest efektem ogromnego wzrostu kosztów badań, szczególnie w naukach eksperymentalnych (Rys. 5.1). Od konkursów rozstrzygniętych w 2017 r. różnica pomiędzy średnią kwotą wnioskowaną a przyznaną stale się powiększa, osiągając w 2025 r. wartość około 170 tys. zł na korzyść kwoty przyznanej. Warunki większości konkursów NCN nie określają minimalnej ani

¹⁶ Z analiz wyłączono konkursy MINIATURA oraz TANGO ze względu na inny zakres finansowania oraz odmienny przebieg procesu oceny. W ramach konkursu MINIATURA można uzyskać środki finansowe w wysokości od 5000 do 50 000 zł na realizację działań naukowych trwających do 12 miesięcy. Ocena merytoryczna wniosków jest jednoetapowa i polega na sporządzeniu indywidualnych ocen, wykonywanych niezależnie przez ekspertów oceniających wnioski. Konkurs TANGO wspiera projekty finansowane przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju, zakładające wdrażanie w praktyce gospodarczej i społecznej wyników uzyskanych w rezultacie badań podstawowych.

maksymalnej łącznej wysokości środków, o które można się ubiegać. Oznacza to, że eksperci decydują o finansowaniu najlepszych pomysłów badawczych niezależnie od wartości projektów, jeżeli uznają, że koszty ich realizacji są uzasadnione w stosunku do przedmiotu i zakresu badań oraz poparte rzetelną kalkulacją.

Wzrost wartości budżetu projektów badawczych jest szczególnie widoczny w przypadku konkursu OPUS, który jest najbardziej kosztochłonny w ofercie NCN i otwarty dla naukowców na każdym etapie kariery. Porównując dane z pierwszych lat działalności NCN z aktualną sytuacją, widać wyraźną tendencję wzrostu średniego kosztu projektu (Rys. 5.2).

Rysunek 5.1 Różnica w wysokości dotacji celowej (w %) w porównaniu do roku poprzedniego oraz średnia kwota finansowania (w tys. zł) wnioskowana i przyznana w krajowych konkursach NCN* rozstrzygniętych w latach 2011–2025

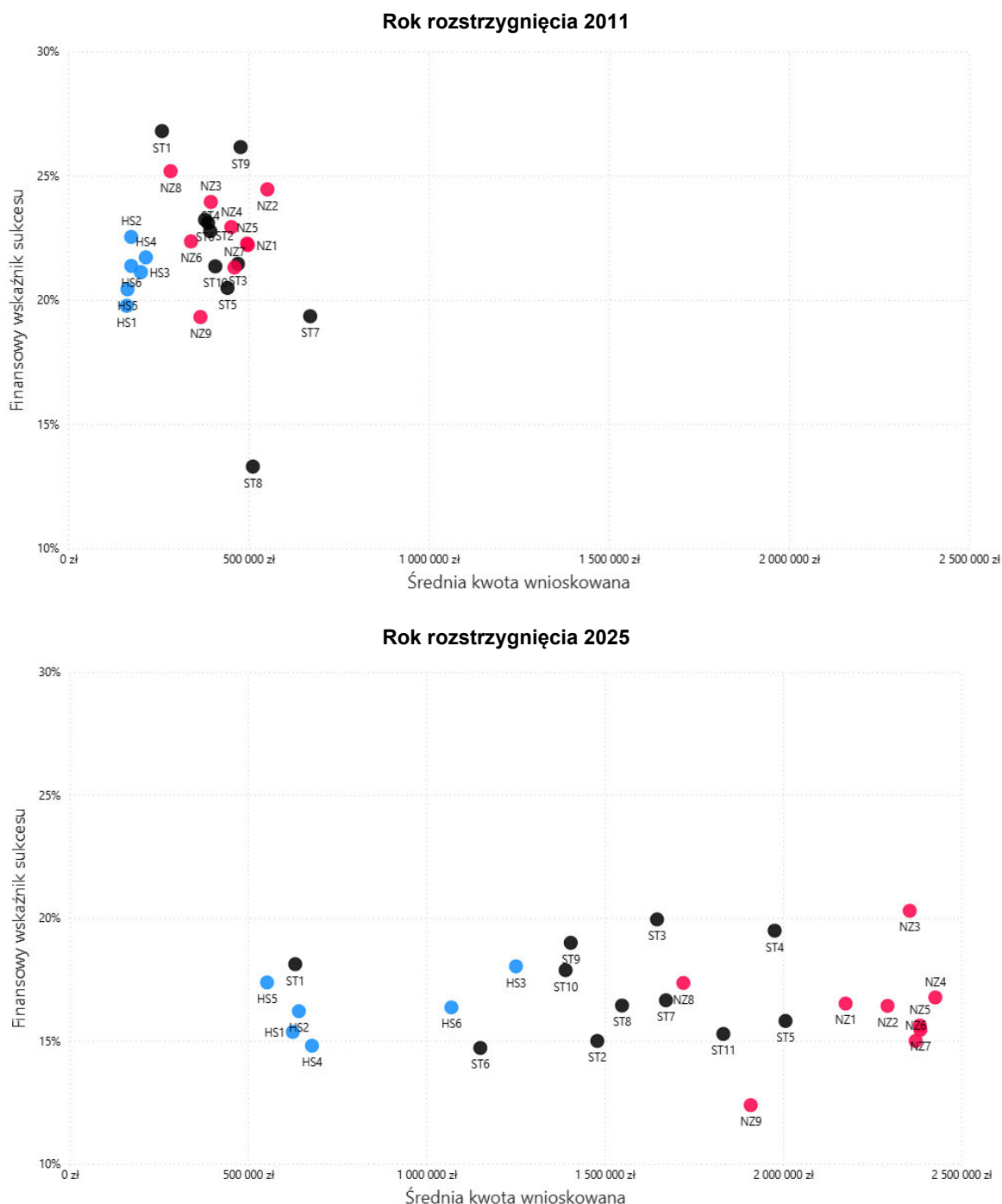

* Z wyłączeniem konkursu MINIATURA i TANGO.

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

W konkursie OPUS w 2011 r. średni koszt projektu w poszczególnych panelach tematycznych był znacznie niższy niż obecnie. Najmniej kosztochłonne były projekty w grupie Nauk Humanistycznych, Społecznych i o Sztuce (HS), których średnia wartość oscylowała wokół 200 tys. zł. Koszty projektów w grupach Nauk o Życiu (NZ) oraz Nauk Ścisłych i Technicznych (ST) wynosiły średnio od 300 do 700 tys. zł. W 2025 r. różnice te stały się wyraźniejsze, wahając się w granicach od 500 tys. do 700 tys. zł w dyscyplinach naukowych ST1, HS1–2, HS4–5 oraz osiągając blisko 2,5 mln zł w przypadku badań eksperymentalnych, prowadzonych w rygorystycznych warunkach laboratoryjnych w dyscyplinach NZ1–7 (Rys. 5.2).

Rysunek 5.2 Średnia kwota złożonego wniosku w stosunku do finansowego wskaźnika sukcesu w ramach konkursu OPUS, w edycjach rozstrzygniętych w 2011 r. i 2025 r., w podziale na panele tematyczne NCN

Wzrost średniego kosztu pojedynczego projektu wpływa na ogólny wzrost planowanych budżetów oraz na wyższą wartość przyznawanego finansowania, pomimo mniejszej liczby złożonych i zakwalifikowanych do finansowania wniosków¹⁷. Począwszy od konkursów krajowych rozstrzygniętych w 2018 r. łączne koszty badań naukowych rosną, wyraźnie przekraczając kwotę 7 mld zł w 2020 r., co jest m.in. następstwem wprowadzenia możliwości realizacji czteroletniego projektu badawczego w ramach konkursu OPUS¹⁸. W 2025 r. łączna wartość złożonych wniosków wzrosła do ponad 10,6 mld zł, czemu towarzyszył również wzrost ich liczby w porównaniu do lat 2021–2024 (Rys. 5.3).

Chcąc lepiej zrozumieć skalę stagnacji finansowej Centrum, warto porównać dane z okresu dynamicznego wzrostu kosztów projektów badawczych z tempem wzrostu rocznego budżetu NCN przeznaczanego na finansowanie badań naukowych (tzw. dotacji celowej). W latach 2016–2018 odnotowano wyraźne zwiększenie dotacji celowej. Kolejna podwyżka miała miejsce w 2022 r., kiedy to wzrosła o 9,7% (123 mln zł) względem roku poprzedniego. Należy jednak zaznaczyć, że wzrost ten był niższy niż średnioroczny poziom inflacji w Polsce, wynoszący w 2022 r. 14,4%¹⁹. W 2023 r. wysokość dotacji została utrzymana na poziomie z 2022 r., w 2024 r. wzrosła o 14,2% (197 mln zł), a w 2025 r. o kolejne 6,2% (99 mln zł). Średnioroczna inflacja (CPI) w tych latach wyniosła: 11,4% w 2023 r., 3,6% w 2024 r. oraz 3,6% w 2025 r.

Odnosząc się do danych z ostatnich 4 lat działalności Centrum²⁰, skumulowana inflacja (CCPI w latach 2022–2025) wyniosła ok. 36,8%²¹, podczas gdy łączny wzrost dotacji celowej osiągnął ok. 33,0%²². Oznacza to, że budżet dotacji NCN rósł wolniej niż ceny w gospodarce i nie nadążał za skumulowaną inflacją. Wzrost dotacji należy zatem traktować przede wszystkim jako częściową waloryzację, a nie realne zwiększenie poziomu finansowania badań podstawowych. Warto przy tym podkreślić, że CPI nie odzwierciedla w pełni rzeczywistych kosztów prowadzenia działalności naukowej. Mierzy on zmiany cen

¹⁷ Analiza aktywności naukowców składających wnioski w konkursach NCN w latach 2011–2025 wskazuje na różnice w zapotrzebowaniu na finansowanie badań podstawowych w perspektywie 15 lat działalności agencji. Największa liczba wniosków została złożona w konkursach rozstrzygniętych w latach 2012, 2014 i 2015, natomiast najwięcej zakwalifikowano do finansowania w 2012 r. Brak ograniczeń dotyczących roli kierownika projektu powodował składanie rekordowo dużej liczby wniosków w porównaniu do kolejnych lat po wprowadzeniu obowiązującej do dziś regulacji. Ograniczenia w pełnieniu roli kierownika we wnioskach składanych do NCN obowiązują od 17. edycji konkursów (ogłoszonych w marcu 2015 r. i rozstrzygniętych w listopadzie 2015 r.). Wprowadzone regulacje precyzują, że w danej edycji konkursów (tj. w konkursach, do których nabór wniosków zamykany jest w tym samym dniu) można występować w charakterze kierownika projektu tylko w jednym składanym wniosku, natomiast kierownicy w danym projekcie mogą być wykonawcami w innych, w tej samej edycji konkursów. Kierownikiem projektu nie może być osoba, która w chwili złożenia wniosku a) kieruje więcej niż dwoma projektami badawczymi finansowanymi przez NCN, b) kieruje dwoma projektami badawczymi finansowanymi przez NCN, a inny wniosek, w którym występuje w roli kierownika projektu, znajduje się w procesie oceny. Dodatkowo kierownik projektu jest zobowiązany przebywać na terenie Polski co najmniej przez połowę czasu trwania projektu. Do okresu tego zalicza się niezbędne dla realizacji projektu wyjazdy służbowe, w szczególności związane z badaniami terenowymi, udziałem w konferencjach naukowych czy przeprowadzaniem kwerend. W związku ze stagnacją finansową od 49. edycji konkursów (czyli od marca 2023 r.) zostało wprowadzone kolejne ograniczenie w pełnieniu roli kierownika. Łączna liczba projektów NCN kierowanych przez daną osobę i wniosków złożonych w NCN, będących w ocenie lub zakwalifikowanych do finansowania, w których ta osoba wskazana jest jako kierownik projektu, nie może przekraczać dwóch. Liczba ta ulega zwiększeniu do trzech w przypadku, gdy dana osoba kieruje co najmniej jednym projektem finansowanym w międzynarodowym konkursie NCN lub złożyła co najmniej jeden wniosek do międzynarodowego konkursu NCN. Do limitów tych nie wlicza się projektów ani wniosków z konkursów PRELUDIUM BIS i *Dioscuri*.

¹⁸ Regulacja ta została wprowadzona od 35. edycji konkursów, czyli od września 2019 r., przy czym rozstrzygnięcie konkursu nastąpiło w 2020 r.

¹⁹ Średnioroczny poziom inflacji CPI (wskaźnik cen towarów i usług konsumpcyjnych) mierzy średnią zmianę cen koszyka dóbr i usług typowo nabywanych przez przeciętne gospodarstwo domowe. Jest publikowany regularnie (w Polsce przez GUS) i służy jako oficjalny wskaźnik inflacji. Dane na temat średniorocznego poziomu inflacji na podstawie komunikatów Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 13.01.2023 r. w sprawie średniorocznego wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem w 2022 r., z dnia 15.01.2024 r. w sprawie średniorocznego wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem w 2023 r., z dnia 15.01.2025 r. w sprawie średniorocznego wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem w 2024 r. oraz z dnia 15.01.2026 r. w sprawie średniorocznego wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem w 2025 r.

²⁰ Wybór horyzontu analitycznego 2022–2025 jest uzasadniony tym, że lata te najlepiej odzwierciedlają nową dynamikę inflacyjną w Polsce, która ukształtowała się w wyniku globalnej pandemii COVID-19. Przytoczone powyżej w akapicie dane GUS potwierdzają, że rok 2022 przyniósł skok inflacji do poziomów nienotowanych od dekad, natomiast lata 2023–2025 opisują kolejny etap – stopniowy spadek i stabilizację inflacji.

²¹ Zgodnie ze wzorem na skumulowany wzrost cen bazując na wartości średniorocznej inflacji w latach 2022–2025 = $(1+0.144) \times (1+0.114) \times (1+0.036) \times (1+0.036) - 1$

²² Zgodnie ze wzorem na skumulowany wzrost wartości dotacji celowej NCN w latach 2022–2025 = $(1+0.097) \times (1+0) \times (1+0.142) \times (1+0.062) - 1$. Dla 2023 r. wzrost dotacji w porównaniu do roku poprzedniego wyniósł 0%, stąd nie jest uwzględniony we wzorze.

dóbr konsumpcyjnych typowych dla gospodarstw domowych, podczas gdy w badaniach najszybciej drożeją te elementy, które stanowią podstawę wydatków projektowych, np. aparatura badawcza wraz z serwisem i częściami zamiennymi, specjalistyczne usługi laboratoryjne oraz wynagrodzenia wysoko wykwalifikowanych pracowników. W rezultacie rzeczywista presja inflacyjna obciążająca projekty badawcze może być wyższa niż wynika to z wartości CCPI. Świadczy o tym fakt, że przy łącznym wzroście dotacji celowej o około 33% w analizowanym czteroletnim okresie, zgłoszone potrzeby finansowe wzrosły aż o 71% (Rys. 5.4). Niemniej jednak takie wyrównanie wartości rocznej dotacji celowej NCN pozwoliło przeznaczyć ponad 1,8 mld zł na finansowanie projektów badawczych w konkursach rozstrzygniętych w 2024 r. oraz kolejne 1,8 mld zł w 2025 r., co skutkowało najwyższym poziomem przyznanego finansowania w dwóch kolejnych latach w historii NCN (Rys. 5.3).

Relację pomiędzy zapotrzebowaniem zgłaszanym przez naukowców (liczbą i wartością składanych wniosków) a uzyskanym wsparciem z NCN (liczbą i wartością projektów zakwalifikowanych do finansowania) można analizować również poprzez porównanie łącznych wskaźników sukcesu (liczbowego²³ i finansowego²⁴) dla konkursów krajowych rozstrzygniętych w danym roku. NCN przyjmuje, że optymalny poziom wskaźników sukcesu to wartości mieszczące się w przedziale 25–30%²⁵. W 2025 r. wskaźnik finansowy przewyższył wskaźnik liczbowy o 2 p.p. (Rys. 5.4). Ostatecznie jedynie 15% spośród wszystkich złożonych projektów znalazło się na listach rankingowych, a agencja była w stanie pokryć 17% zgłoszonych potrzeb finansowych.

Mając na uwadze powyższe dane należy wyraźnie zaznaczyć, że obecna wysokość dotacji na finansowanie badań nie odpowiada rosnącym potrzebom i ambicjom naukowym badaczek i badaczy w Polsce. Brak systematycznego wzrostu dotacji celowej w kolejnych latach działalności NCN może prowadzić do dalszego spadku wartości liczbowego wskaźnika sukcesu, podobnie jak miało to miejsce w 2023 r. po skokowym zwiększeniu dotacji w 2022 r. W związku z tym Centrum będzie podejmowało dalsze działania na rzecz zwiększenia dostępnych środków finansowych. Jednym z nich jest planowane uruchomienie finansowania pochodzącego z obligacji otrzymanych w grudniu 2024 r., w perspektywie kolejnych lat działalności agencji. Włączenie tych aktywów jest przewidywane w 2026 r.

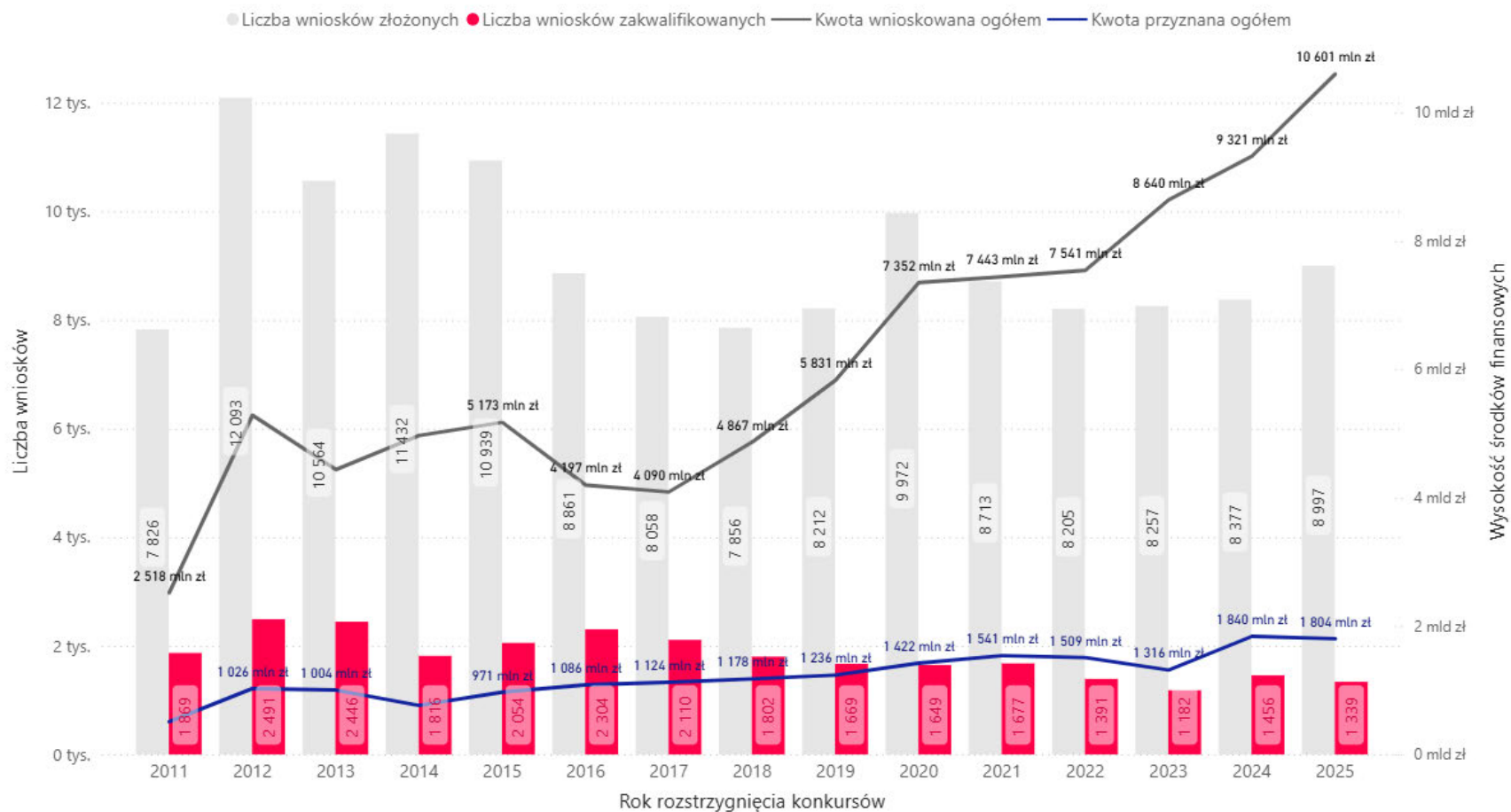
Jednocześnie NCN jest zobligowane do bieżącego dostosowywania warunków konkursów do zmieniających się realiów sektora nauki, co skłania Radę NCN do podejmowania dyskusji na rzecz m.in. rewizji stawek wynagrodzeń określonych w zasadach konkursowych. Może to z kolei wpłynąć na dalszy, zauważalny wzrost wartości wniosków składanych w konkursach NCN.

²³ Liczbowy wskaźnik sukcesu oznacza udział liczby wniosków zakwalifikowanych do finansowania w ogólnej liczbie wniosków złożonych. Przedstawiany jest w wartościach procentowych.

²⁴ Finansowy wskaźnik sukcesu oznacza udział wartości wniosków zakwalifikowanych do finansowania w ogólnej wartości wniosków złożonych. Przedstawiany jest w wartościach procentowych.

²⁵ Za *Planem działalności NCN na 2024 r.*

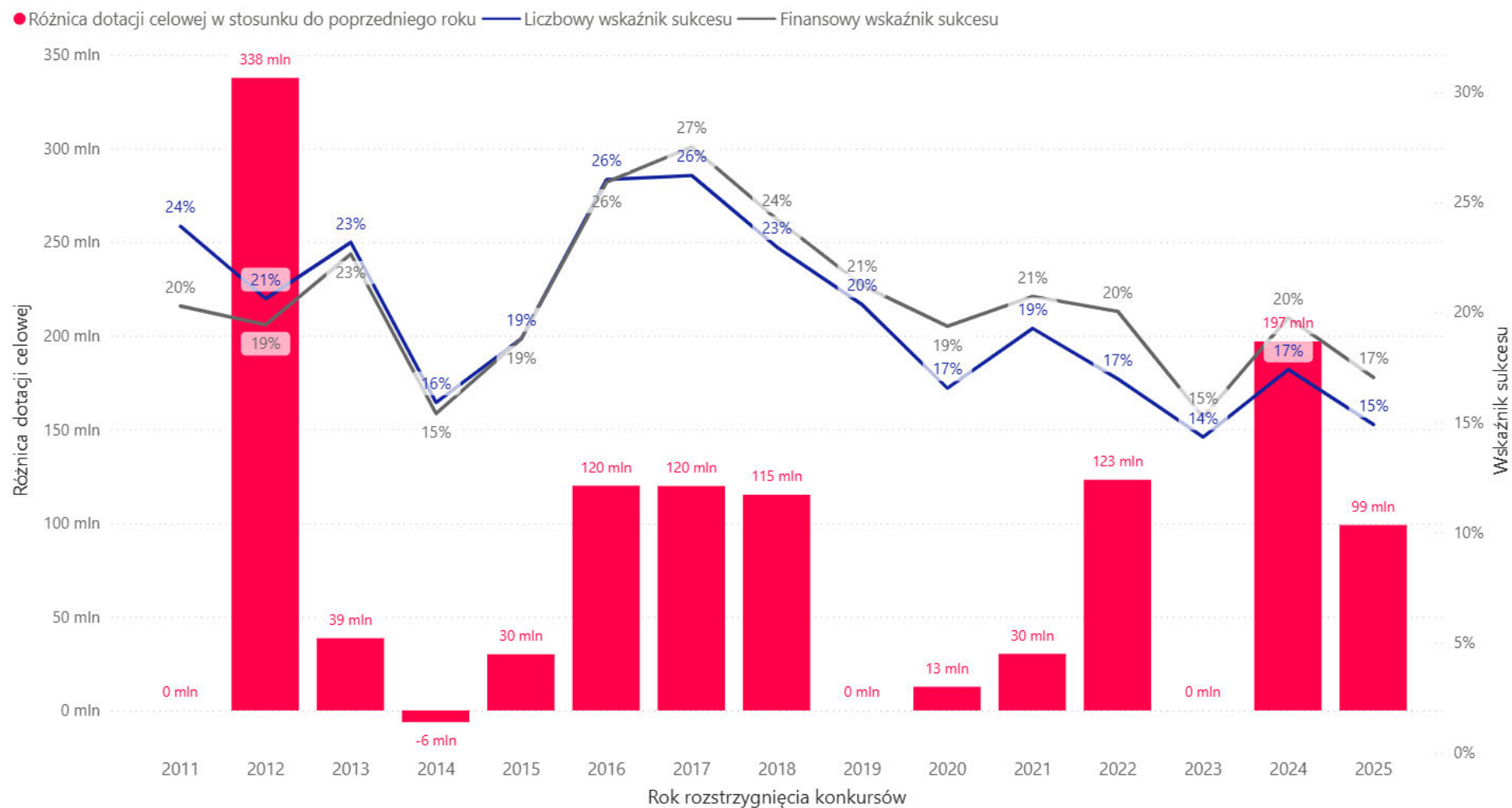
Rysunek 5.3 Liczba wniosków złożonych i zakwalifikowanych do finansowania oraz kwota przyznanego finansowania w krajowych konkursach NCN* rozstrzygniętych w latach 2011–2025

* Z wyłączeniem konkursu MINIATURA i TANGO.

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Rysunek 5.4 Wzrost wysokości dotacji celowej (w mln zł) w porównaniu do roku poprzedniego oraz liczbowy i finansowy wskaźnik sukcesu (w %) dla krajowych konkursów NCN* rozstrzygniętych w latach 2011–2025

* Z wyłączeniem konkursu MINIATURA i TANGO.

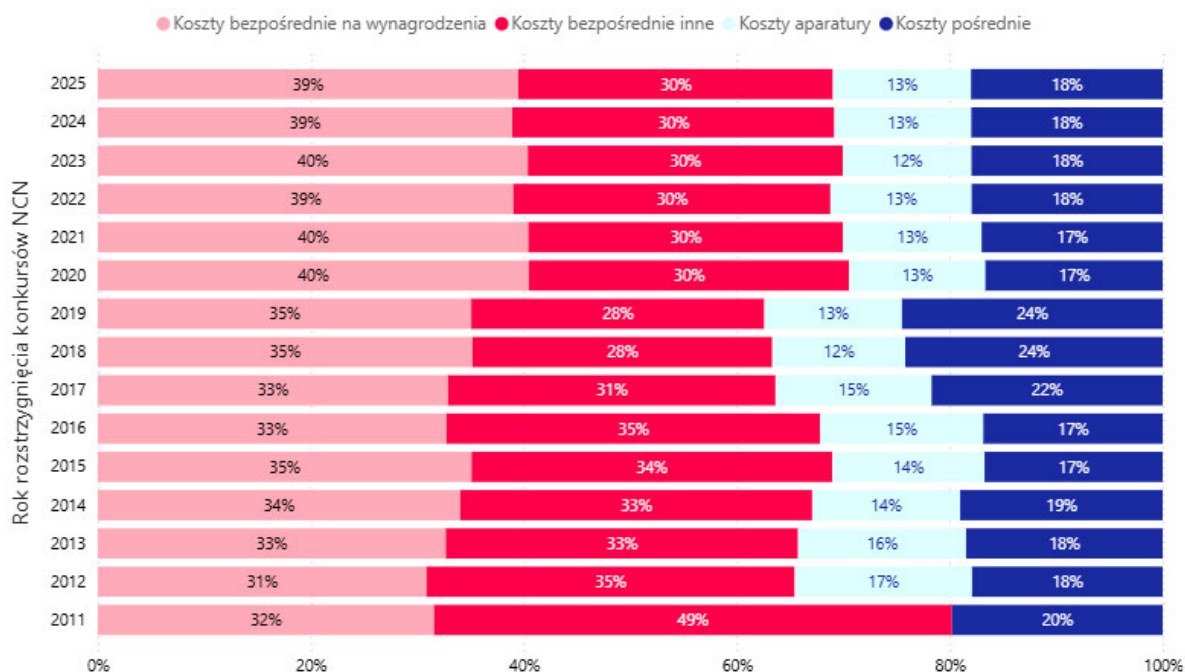
Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Koszty bezpośrednie przeznaczone na wynagrodzenia dla członków zespołów badawczych stanowią największy udział w typach kosztów w procesie realizacji projektów naukowych.

Rosnąca liczba składanych wniosków oraz wynikający z tego wzrost potrzeb finansowych naukowców (Rys.5.1, 5.2, 5.3) wymagają stałego monitorowania struktury kosztów we wnioskach zakwalifikowanych do finansowania. Na całkowity koszt projektu składają się koszty bezpośrednie oraz koszty pośrednie. Koszty bezpośrednie obejmują wydatki ściśle związane z realizacją projektu, w tym koszty wynagrodzeń wraz z pochodnymi, koszty zakupu aparatury naukowo-badawczej oraz inne wydatki niezbędne do prowadzenia prac badawczych.

Na przykładzie konkursu OPUS ogłaszanego nieprzerwanie od 2011 r. przedstawiono udział poszczególnych typów kosztów w podziale na lata (Rys. 5.5). Do końca 2025 r. przeprowadzono 30 edycji tego konkursu, z których 29 zostało już rozstrzygniętych. Pozwoliło to na sfinansowanie 11 819 wniosków o łącznej wartości ponad 10,9 mld zł. OPUS jest kluczowym konkursem całego systemu grantowego agencji, gdyż jego budżet stanowi ponad połowę wszystkich środków przyznawanych przez NCN w skali roku. W 2025 r. wartość projektów OPUS zakwalifikowanych do finansowania wyniosła 66% całkowitego budżetu przeznaczanego na projekty badawcze w konkursach krajowych.

Rysunek 5.5 Udział procentowy poszczególnych typów kosztów w projektach badawczych finansowanych w ramach konkursu OPUS w latach 2011–2025

Zródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Największą część kosztów w ramach realizowanych projektów stanowią koszty bezpośrednie przeznaczone na wynagrodzenia członków zespołów badawczych. Ich udział wyraźnie się zwiększył w edycjach rozstrzygniętych w latach 2020–2025, osiągając około 40% ogółu planowanych wydatków. Jest to związane m.in. z wprowadzeniem możliwości realizacji 4-letnich projektów badawczych w ramach konkursu OPUS. Zmiana warunków w tym zakresie obowiązuje od 35. edycji ogłoszonej we wrześniu 2019 r. i rozstrzygniętej w maju 2020 r. W edycjach konkursu rozstrzygniętych w latach 2020–2025 aż 56% finansowanych projektów miało zaplanowany czteroletni okres realizacji, a ich łączny budżet stanowił 68% wszystkich środków przyznanych w tych edycjach. W 2025 r. udział czteroletnich projektów wzrósł zarówno pod względem liczby (63%), jak i wartości przyznanych środków (74%) w całkowitej puli finansowanych projektów badawczych.

Od 2014 r. obserwuje się wzrost udziału stypendiów naukowych finansowanych w ramach kosztów bezpośrednich w konkursie OPUS. Podobny trend dotyczy stanowisk typu post-doc wprowadzonych od 17. edycji konkursu (rozstrzygniętej w 2015 r.) oraz pełnoetatowego zatrudnienia kierownika projektu, choć w tym ostatnim przypadku wzrost jest mniej wyraźny (Rys. 5.6). W 2025 r. etatowe stanowisko kierownika zaplanowano w blisko 17% przyznanych grantów, najczęściej w instytutach badawczych (32% projektów) i instytutach naukowych PAN (22% projektów), podczas gdy na uczelniach wyższych rozwiązanie to było mniej popularne i obejmowało 14% projektów.

Szczegółowe omówienie finansowania stypendiów naukowych i stanowisk typu post-doc znajduje się w rozdziale VI niniejszego dokumentu.

Drugą pod względem kosztochłonności kategorią w projektach naukowych są koszty bezpośrednie inne, obejmujące wydatki niezwiązane z wynagrodzeniami, ani z zakupem aparatury badawczej. Ich najwyższy udział, który wyniósł 49% odnotowano w pierwszej edycji konkursu OPUS (rozstrzygniętej w 2011 r.). W kolejnych latach wskaźnik ten stopniowo spadał i w latach 2020–2025 utrzymywał się na poziomie 30% ogółu przyznanych środków. Do omawianej kategorii kosztów zaliczają się materiały i drobny sprzęt, usługi obce, wyjazdy służbowe, wizyty i konsultacje, inne koszty niemieszczące się w pozostałych kategoriach oraz środki przeznaczone dla wykonawców grupowych.

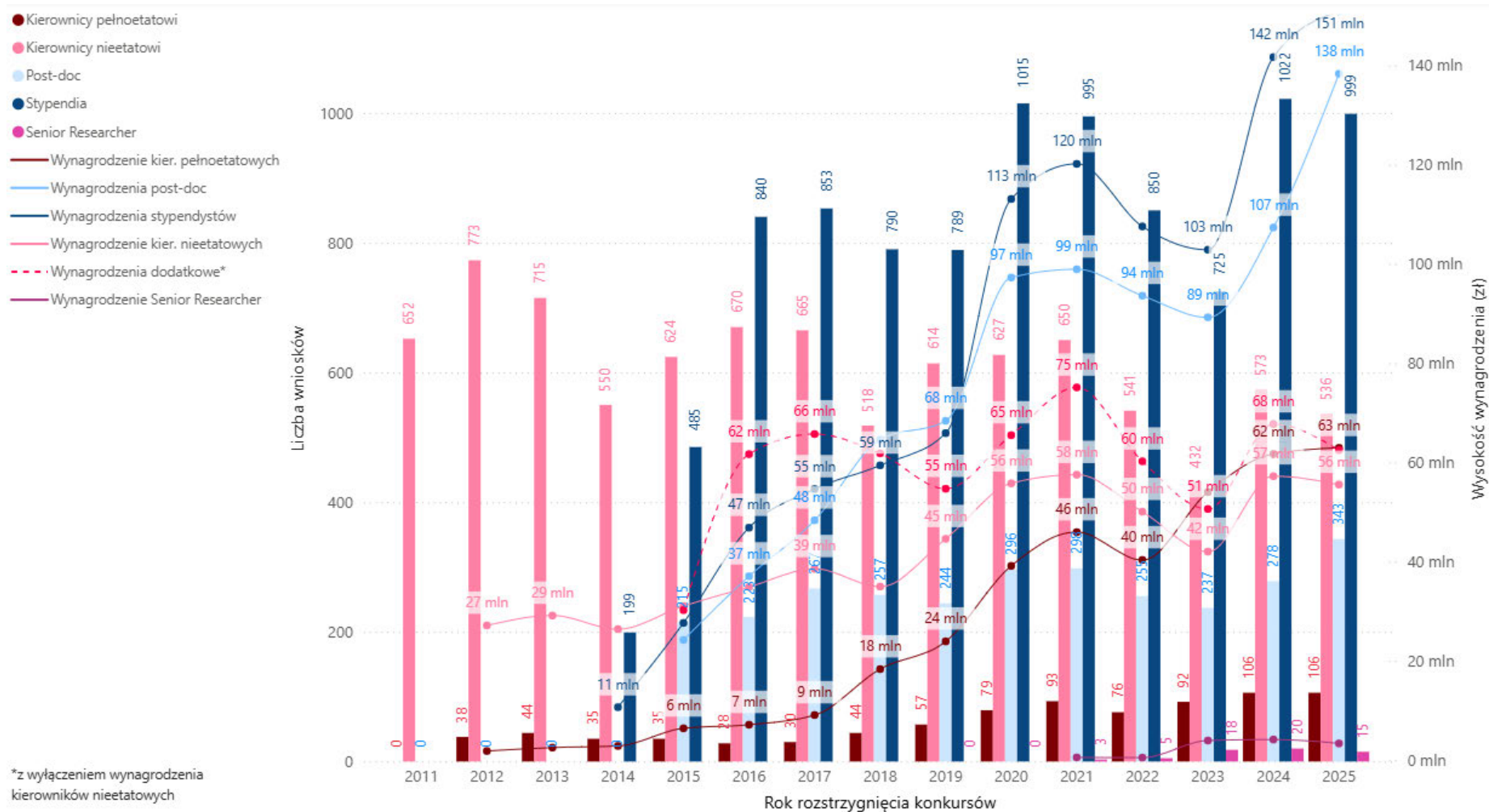
Koszty pośrednie obejmujące m.in. wydatki związane z udostępnieniem publikacji i danych badawczych w otwartym dostępie stanowiły w latach 2011–2025 średnio 19% ogółu przyznanych środków. Ich udział w konkursach rozstrzygniętych w latach 2020–2025 zmniejszył się w porównaniu do lat 2017–2019, powracając do poziomu z lat 2012–2016. Było to wynikiem zmian w warunkach konkursowych, które ograniczyły maksymalną dopuszczalną wysokość kosztów pośrednich w składanych wnioskach²⁶. Regulacja ta miała na celu bardziej efektywne wykorzystanie dostępnych środków poprzez skierowanie ich przede wszystkim na wsparcie zespołów badawczych, a nie jednostek naukowych.

Najmniejszy udział w całości kosztów projektów realizowanych w ramach konkursu OPUS mają koszty zakupu aparatury badawczej, które w latach 2012–2025²⁷ stanowiły średnio 13% przyznanych środków. Ich udział spadł z 17% w 2012 r. do ok. 13% w latach 2019–2025, co jest związane z ograniczeniami budżetowymi w tym obszarze kosztów.

²⁶ Począwszy od 18. edycji konkursu OPUS rozstrzygniętej w 2020 r. koszty pośrednie stanowią łącznie maksymalnie 20% kosztów bezpośrednich. W edycjach rozstrzygniętych w roku 2019 (16. i 17. edycja), w roku 2018 (14. i 15. edycja) i 13. edycji rozstrzygniętej w 2017 r. maksymalna wysokość kosztów pośrednich stanowiła 40% kosztów bezpośrednich, z wyłączeniem kosztów aparatury naukowo-badawczej, urządzeń i oprogramowania. Z kolei w 12. edycji konkursu OPUS rozstrzygniętej w 2017 r. oraz w 11. edycji rozstrzygniętej w 2016 r. maksymalna wysokość kosztów pośrednich stanowiła 30% kosztów bezpośrednich, z wyłączeniem kosztów aparatury naukowo-badawczej, urządzeń i oprogramowania. W 2015 r. w 9. i 10. edycji konkursu OPUS limit kosztów pośrednich był najniższy w historii i wynosił 20% kosztów bezpośrednich, z wyłączeniem kosztów aparatury naukowo-badawczej, urządzeń i oprogramowania. W pozostałych początkowych edycjach konkursu, począwszy od 2. edycji, gdy wprowadzono możliwość finansowania kosztów pośrednich, po edycję 8. ogłoszoną w 2015 r., koszty pośrednie nie mogły przekraczać 30% wartości kosztów bezpośrednich, z wyłączeniem kosztów aparatury naukowo-badawczej, urządzeń i oprogramowania.

²⁷ W warunkach konkursowych w 2011 r. (edycja 1. i 2.) nie wyodrębniono kategorii „koszty zakupu aparatury badawczej”, które stanowiły część składową innych kosztów bezpośrednich.

Rysunek 5.6 Rozkład wynagrodzeń odnoszący się do wybranych typów zatrudnienia w projektach badawczych zakwalifikowanych do finansowania w ramach konkursu OPUS w latach 2011–2025

*Wynagrodzenia dodatkowe z wyłączeniem wynagrodzeń kierowników nieetatowych.

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

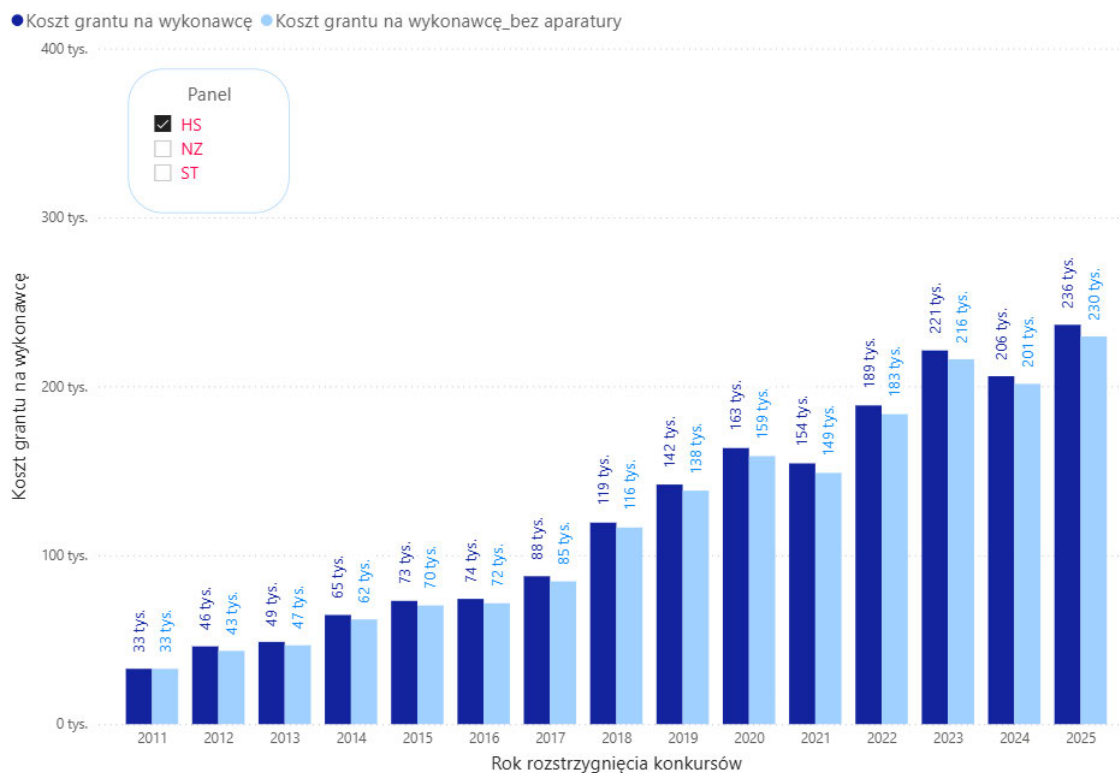
Podział kwoty projektu badawczego na liczbę wykonawców w ramach jednego konkursu jest metodą normalizacji, która umożliwia bardziej obiektywną ocenę struktury finansowania oraz jej zmian w czasie, szczególnie w kontekście porównywania pomiędzy sobą grup dyscyplin. Można dzięki temu dokonać analizy rozdziału środków na obszary nauki oraz sprawdzić jak zmieniają się proporcje finansowania w kolejnych latach.

Analiza wartości przedstawionych na rysunkach 5.7, 5.8 i 5.9 wskazuje na wyraźne różnice w kosztach grantów konkursu OPUS w przeliczeniu na liczbę wykonawców, w zależności od grupy dyscyplin. We wszystkich trzech grupach – Naukach Humanistycznych, Społecznych i o Sztuce (HS), Naukach o Życiu (NZ) oraz Naukach Ścisłych i Technicznych (ST) – obserwuje się systematyczny wzrost kosztów w latach 2011–2025 r., jednak tempo tego wzrostu jest zróżnicowane.

Najniższe wartości odnotowano w naukach HS, gdzie w 2025 r. koszt grantu OPUS na wykonawcę wyniósł 236 tys. zł. Wzrost ten jest stabilny i mniej dynamiczny niż w pozostałych grupach, co wynika z niższego zapotrzebowania na kosztowną aparaturę. W dyscyplinach NZ koszty badań są najwyższe. W 2025 r. wyniosły 379 tys. zł na wykonawcę, co jest odzwierciedleniem dużych potrzeb w zakresie specjalistycznego sprzętu, materiałów badawczych i infrastruktury laboratoryjnej. Wzrost kosztów w NZ jest szczególnie wyraźny od 2018 r., co wskazuje na rosnące koszty badań w tej grupie. W dyscyplinach ST poziom finansowania sytuuje się pośrednio, osiągając w 2025 r. 289 tys. zł w przeliczeniu na wykonawcę projektu.

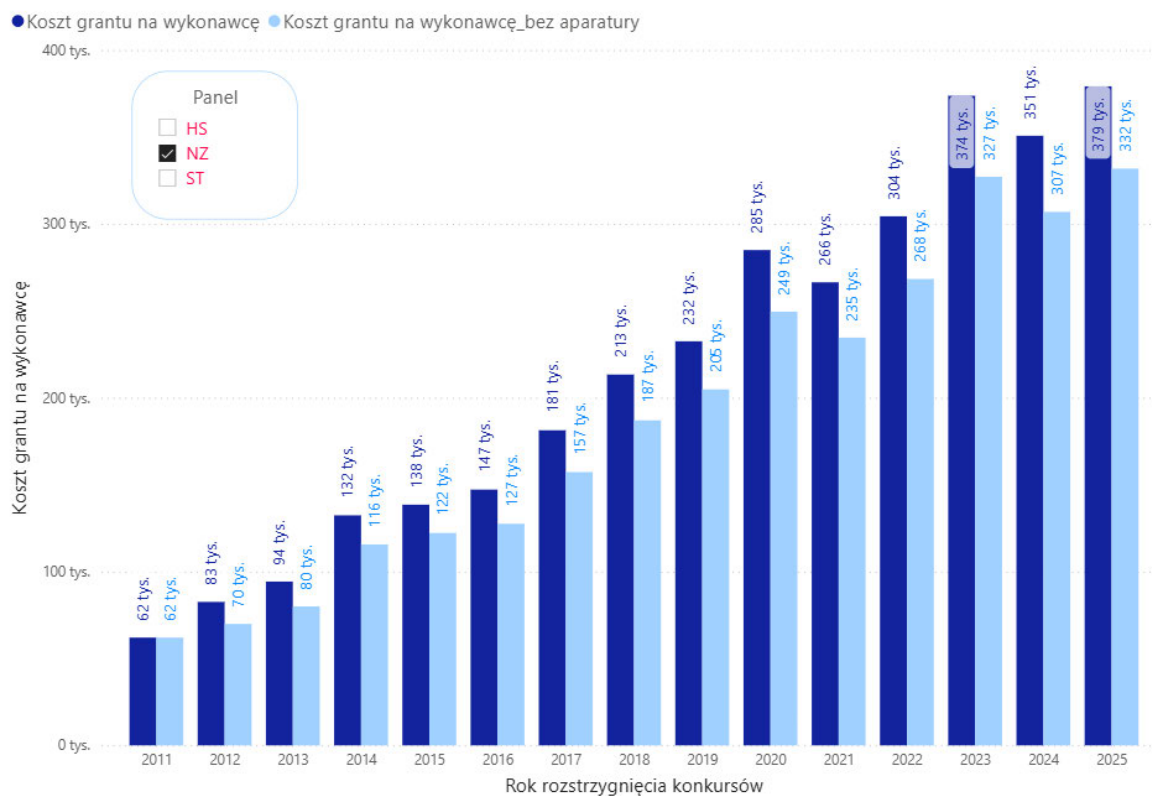
Różnica pomiędzy całkowitym kosztem grantu OPUS na wykonawcę, a kosztem grantu bez uwzględnienia aparatury jest szczególnie widoczna w grupach dyscyplin NZ i ST, gdzie zakup sprzętu odgrywa kluczową rolę.

Rysunek 5.7 Koszt grantu OPUS w przeliczeniu na wykonawcę w latach 2011–2025 w grupie Nauk Humanistycznych, Społecznych i o Sztuce (HS)

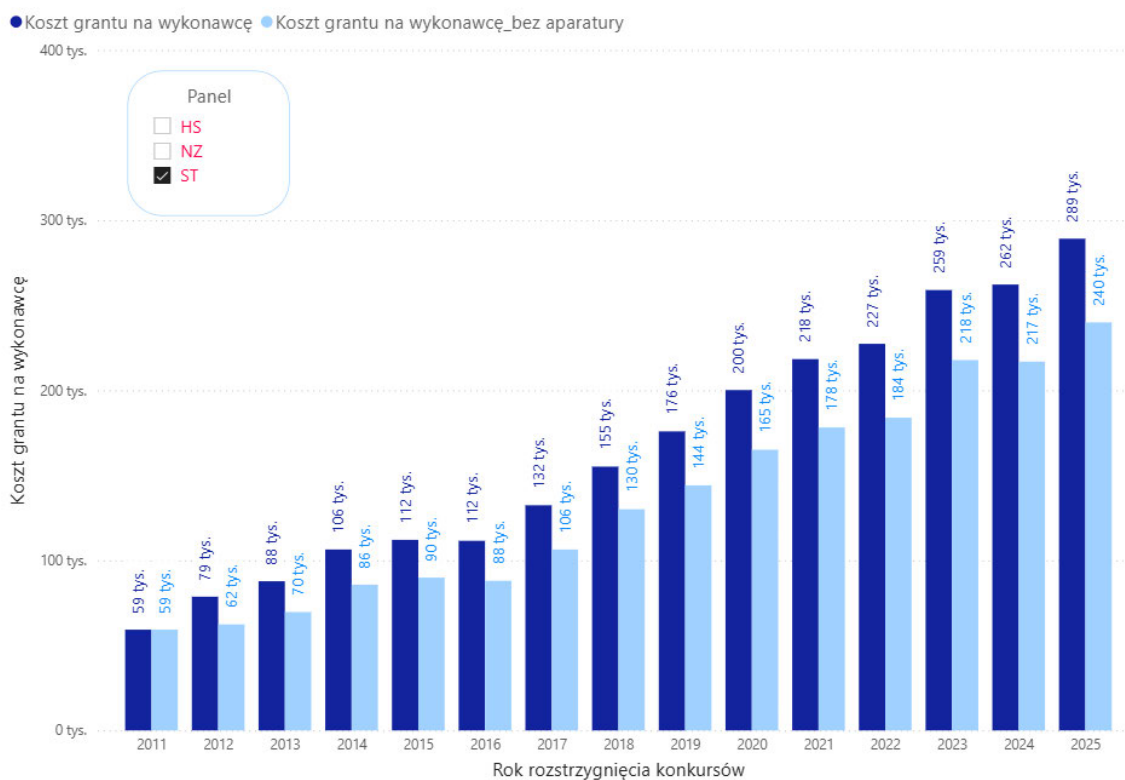
Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Rysunek 5.8 Koszt grantu OPUS w przeliczeniu na wykonawcę w latach 2011–2025 w grupie Nauk o Życiu (NZ)

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Rysunek 5.9 Koszt grantu OPUS w przeliczeniu na wykonawcę w latach 2011–2025 w grupie Nauk Ścisłych i Technicznych (ST)

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Doskonałość naukowa od początku działalności NCN pozostaje najważniejszym kryterium oceny wniosków grantowych. Jednocześnie w ramach prowadzonych działań ewaluacyjnych systematycznie monitorowana jest obecność badaczek i badaczy w systemie grantowym, z uwzględnieniem takich czynników, jak dyscyplina naukowa, płeć, wiek metrykalny i naukowy czy miejsce afiliacji. Analizy te mają kluczowe znaczenie dla zrozumienia dynamiki uczestnictwa, identyfikowania barier dostępu oraz wykrywania potencjalnych nierówności strukturalnych. Dzięki nim możliwe jest precyzyjne dostosowywanie warunków konkursowych do rzeczywistych potrzeb środowiska naukowego, a tym samym wzmacnianie jakości, różnorodności i zrównoważonego rozwoju nauki w Polsce.

Konkursy organizowane przez NCN koncentrują się na finansowaniu badań podstawowych, a wykaz paneli dziedzinowych zatwierdzony przez Radę NCN umożliwia składanie wniosków we wszystkich dyscyplinach naukowych.

Konkursy NCN nie narzucają tematyki składanych wniosków badawczych, co oznacza, że badacze mogą uzyskać finansowanie na projekty we wszystkich dyscyplinach naukowych.

Podstawą procesu kwalifikacji i oceny projektów jest podział na panele dziedzinowe, obejmujące cały zakres badań w trzech głównych grupach dyscyplin: HS – Nauki Humanistyczne, Społeczne i o Sztuce, ST – Nauki Ścisłe i Techniczne oraz NZ – Nauki o Życiu.

W trosce o najwyższe standardy oceny oraz usprawnienie kwalifikacji składanych wniosków Rada NCN sukcesywnie aktualizuje podział paneli tematycznych. Do 2022 r. obowiązywał podział na 25 paneli, jednak od 15 grudnia 2022 r. został on rozszerzony o dodatkowy panel (Inżynieria materiałowa) w grupie ST. Zmiana ta objęła konkursy krajowe oraz wybrane konkursy międzynarodowe, w których nabór odbywał się od 2023 r.

W 2024 r. Rada NCN dokonała kolejnego przeglądu paneli tematycznych, wprowadzając istotne zmiany w grupach HS i NZ. Nowy wykaz paneli stał się podstawą oceny projektów badawczych w konkursach krajowych ogłaszanych od 16 grudnia 2024 r., a także w międzynarodowych konkursach z naborem w 2025 r. W związku z wprowadzoną zmianą, w niniejszym dokumencie zastosowano słownik umożliwiający mapowanie nowego wykazu paneli na zestaw paneli obowiązujący przed modyfikacją. Rozwiązanie to pozwala na kontynuowanie analiz w perspektywie długoletniej, obejmującej konkursy rozstrzygane od 2011 r.

Konkursowy system pozyskiwania grantów NCN, choć otwarty na wszystkie dyscypliny naukowe, ujawnia wyraźne zróżnicowanie pomiędzy dziedzinami pod względem przyznanego finansowania w przeliczeniu na etat naukowy. Największe środki trafiają do nauk ścisłych i przyrodniczych, które jednocześnie charakteryzują się najwyższą aktywnością w pozyskiwaniu finansowania. Jego skala związana jest z intensywnością wnioskowania: dziedziny częściej korzystające z możliwości składania wniosków uzyskują proporcjonalnie większy dostęp do środków, podczas gdy mniejsze zaangażowanie przekłada się na niższy udział w finansowaniu badań ze środków NCN.

Analizując liczbę oraz wartość wniosków, które otrzymały finansowanie ze środków Narodowego Centrum Nauki w latach 2011–2025 w odniesieniu do liczby etatów naukowych w poszczególnych dziedzinach i dyscyplinach naukowych²⁸, można dostrzec wyraźne zróżnicowanie.

²⁸ Suma etatów w dyscyplinie (dotyczy sumy etatów w dyscyplinie zgodnie z danymi MNiSW z dnia 31.01.2025 r. oraz wykazu kategorii naukowych przyznanych w 2022 r. podmiotom systemu szkolnictwa wyższego i nauki w poszczególnych dyscyplinach naukowych przez MEiN (obecnie MNiSW) wg stanu z dnia 31.01.2025 r.) oznacza liczbę pracowników podmiotów prowadzących działalność naukową w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy, z uwzględnieniem udziału czasu pracy poszczególnych osób związanych z prowadzeniem działalności naukowej w danej dyscyplinie. Liczba N jest określana na podstawie informacji zawartych w systemie POL-on (wykaz nauczycieli akademickich, innych osób prowadzących zajęcia, osób prowadzących działalność naukową oraz osób biorących udział w jej prowadzeniu) z dokładnością do dwóch miejsc po przecinku. Podstawą do ustalenia liczby N jest oświadczenie pracownika upoważniającego zatrudniającego go podmiot do zaliczenia go do liczby

Prezentowane zestawienie w podziale na dyscypliny naukowe oraz artystyczne (zgodnie z klasyfikacją MNiSW) stanowi propozycję spojrzenia na aktywność grantową wnioskodawców NCN w kontekście deklarowanej przez wnioskodawców składających wnioski w ramach danej jednostki liczby zatrudnionych pracowników w poszczególnych dyscyplinach. Przyporządkowanie jednostki do dyscypliny naukowej lub artystycznej MNiSW nastąpiło według wskazanej we wniosku tematyki badawczej na podstawie pomocniczego określenia identyfikacyjnego, zwanego deskryptorem lub podpanelem dziedziny NCN. Klasyfikacja ta ma charakter wyłącznie statystyczny i opiera się na dopasowaniu deskryptorów do dyscyplin, co w pojedynczych przypadkach może prowadzić do wyborów niejednoznacznych lub braku możliwości dokładnego przyporządkowania. Do analizy włączono wyłącznie przypadki, w których takie dopasowanie było możliwe. W porównaniu do analiz z lat ubiegłych zmodyfikowano algorytm obliczeniowy. Zrezygnowano z uwzględniania kategorii naukowych dyscyplin, ponieważ obecność wniosków bez możliwości jednoznacznego przypisania do tych kategorii znacząco zwiększała wartości wyników podziału, choć nie wpływała na obserwowany trend ogólny.

Na Rysunku 5.10 przedstawiono dane dotyczące liczby oraz kwoty złożonych wniosków i przyznanych grantów w przeliczeniu na liczbę etatów naukowych w poszczególnych dyscyplinach zgrupowanych w odpowiednie dziedziny naukowe.

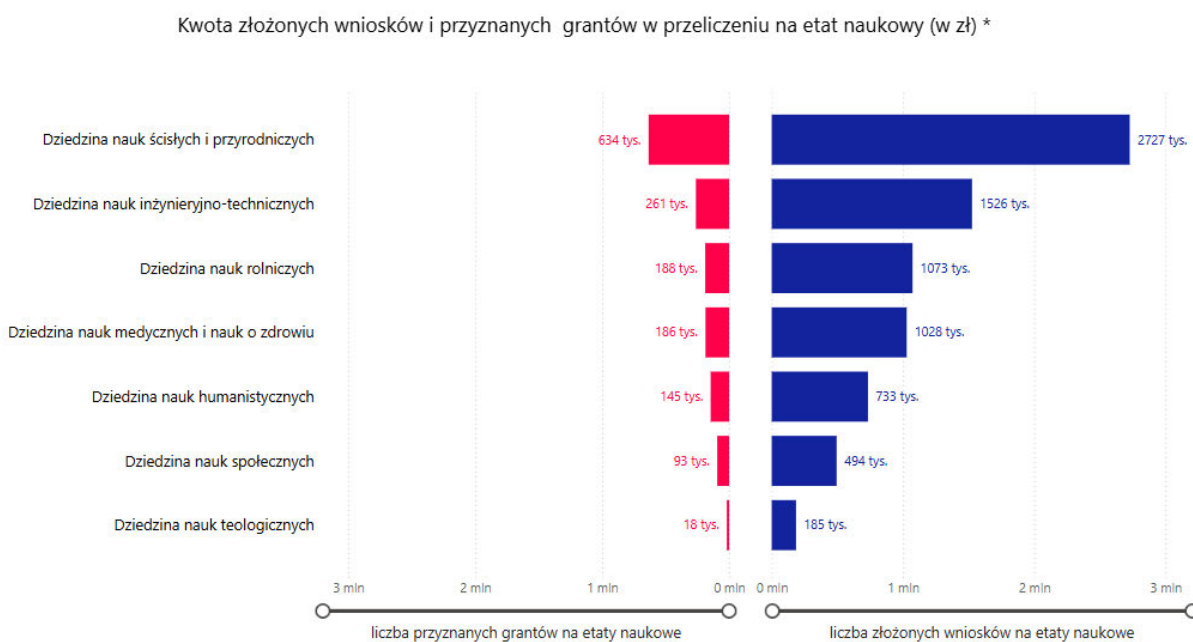
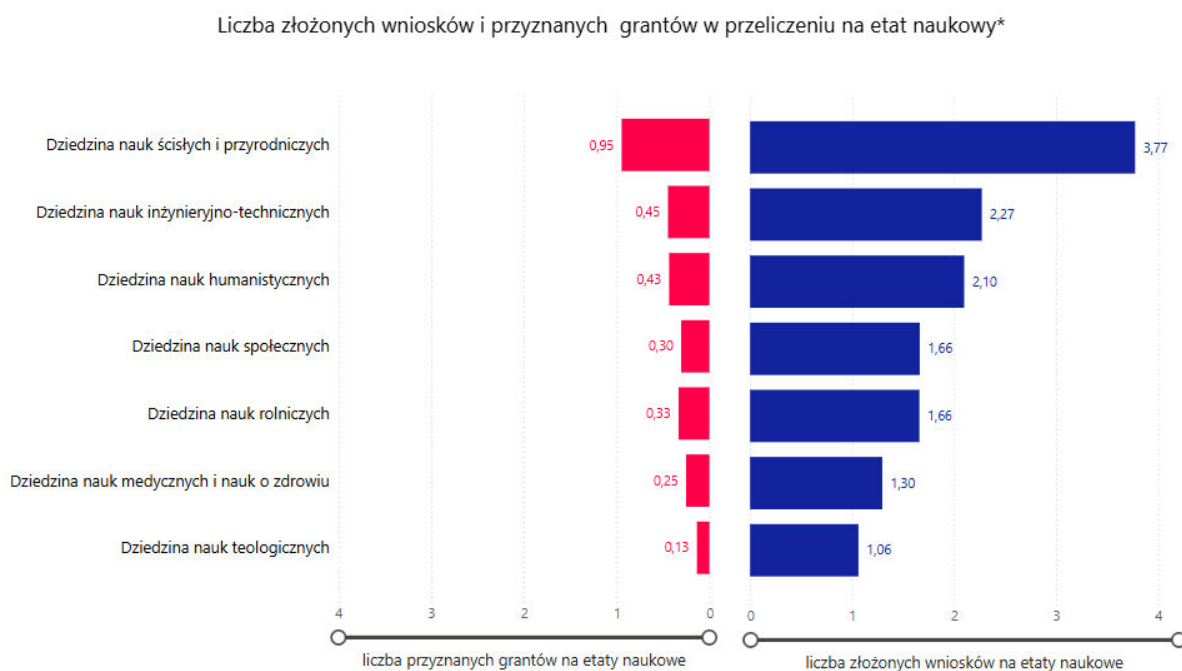
Analiza rozkładu liczby złożonych i zakwalifikowanych wniosków na etaty naukowe w dziedzinie naukowej wskazuje na wyraźną zależność pomiędzy aktywnością w pozyskiwaniu finansowania a liczbą uzyskanych grantów. Najwyższy poziom obecności w systemie konkursowym NCN obserwuje się w naukach ścisłych i przyrodniczych, gdzie średnio na jeden etat naukowy przypada 3,77 złożonych wniosków oraz 0,95 przyznanego grantu. Podobną dynamikę, choć o niższych wartościach odpowiednio 2,27 i 0,45 notują nauki inżynieryjno-techniczne oraz nauki humanistyczne, w których składanych jest średnio 2,10 wniosków, co przekłada się na 0,43 przyznanego grantu na etat. W dziedzinach o umiarkowanej aktywności, takich jak nauki społeczne i rolnicze (po 1,66 złożonych wniosków na etat), uzyskiwane wskaźniki finansowania są również niższe i wynoszą odpowiednio 0,30 i 0,33. Najniższe wartości odnotowano w naukach teologicznych oraz w obszarze nauk medycznych i nauk o zdrowiu, gdzie poziom aplikowania wynosi odpowiednio 1,06 i 1,30, a przyznane granty osiągają zaledwie 0,13 oraz 0,25 na etat.

Analizując kwoty wnioskowane i przyznane na etat naukowy zaobserwowano podobny układ zależności jak w przypadku liczby wniosków. Dziedziny, które generują najwyższą wartość złożonych wniosków, uzyskują także relatywnie najwyższe finansowanie w przeliczeniu na etat, odzwierciedlając w dystrybucji środków aktywność wnioskodawców w pozyskiwaniu finansowania. Najwyższą dynamikę finansową odnotowano w naukach ścisłych i przyrodniczych, gdzie średnia wartość składanych wniosków sięga 2,727 mln zł na etat, a wysokość przyznanego finansowania wynosi 634 tys. zł. W naukach inżynieryjno-technicznych łączna kwota wynosi 1,526 mln zł, przy 261 tys. zł środków przyznanych, natomiast w naukach rolniczych oraz w naukach medycznych i naukach o zdrowiu wartości te oscylują odpowiednio wokół 1,073 mln zł vs 188 tys. zł oraz 1,028 mln zł vs 186 tys. zł.

Niższe wartości kwot wnioskowanych i przyznanych obserwuje się w naukach humanistycznych (733 tys. zł vs 145 tys. zł) oraz społecznych (494 tys. zł vs 93 tys. zł), natomiast najmniejszą aktywność finansową odnotowano w naukach teologicznych, gdzie średnia kwota wnioskowana to 185 tys. zł, a przyznana 18 tys. zł.

pracowników prowadzących w podmiocie działalność naukową w określonej dyscyplinie lub maksymalnie dwóch dyscyplinach naukowych. Oświadczenie to pracownik składa w terminie 14 dni od dnia zatrudnienia, nie później niż do dnia 31 grudnia roku, w którym został zatrudniony. W przypadku podjęcia przez pracownika decyzji o zmianie dyscypliny naukowej powinien on niezwłocznie złożyć nowe oświadczenie (możliwość zmiany osobnego oświadczenia o reprezentowanej dyscyplinie lub dyscyplinach przysługuje pracownikowi nie częściej niż co dwa lata; tym samym konieczność dokonania zmiany oświadczenia o zaliczeniu do liczby N również ma miejsce najczęściej co dwa lata). Oświadczenie upoważniające podmiot do zaliczenia do liczby N można złożyć tylko w jednym podmiocie.

Rysunek 5.10 Liczba złożonych wniosków oraz przyznanych grantów wraz z wartością wnioskowanych i wypłaconych środków (w zł) w krajowych konkursach NCN rozstrzygniętych w latach 2011–2025, w przeliczeniu na etat naukowy (z uwzględnieniem uczelni wyższych, instytutów naukowych PAN oraz instytutów badawczych), w rozbiciu na poszczególne dziedziny naukowe

BADANIA NAD COVID-19 i Specjalny program NCN dla ukraińskich naukowców na kontynuowanie badań w Polsce. Zestawienie nie obejmuje również wniosków jednostek z siedzibą poza granicami Polski.

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN na podstawie danych własnych i MNiSW

W latach 2011–2025 w konkursach NCN wnioski złożyło ponad 61,7 tys. naukowców, z których 39% uzyskało przynajmniej jeden grant. Biorąc pod uwagę skuteczność poszczególnych grup dyscyplin, najwyższą odnotowano w obszarach ST i NZ.

Aktywność naukowców startujących w krajowych konkursach NCN, jak również ich skuteczność w pozyskiwaniu grantów jest na bieżąco monitorowana w zakresie przynależności do danej grupy dyscyplin. W ramach ewaluacji prowadzonej w 2025 r. kontynuowano badanie identyfikacyjne osób wnioskujących o finansowanie projektów badawczych. Na podstawie numeru PESEL lub, w przypadku osób bez numeru PESEL, na podstawie imion, nazwiska oraz daty urodzenia zidentyfikowano 61 773 naukowców, którzy złożyli przynajmniej jeden wniosek w konkursach NCN (Rys. 5.11). Wśród nich wyróżniono wnioskodawców skutecznych, czyli takich, którzy otrzymali przynajmniej jeden grant (39%) oraz nadal nieskutecznych, którzy nie otrzymali finansowania (61%) w latach 2011–2025.

Wśród osób, które uzyskały finansowanie można wyróżnić trzy grupy. Pierwszą tworzą naukowcy, którzy otrzymywali grant za każdym razem, gdy składali wniosek (12%). W tej grupie jedynie 1% stanowią osoby, które pozyskały finansowanie więcej niż jeden raz, nie doświadczając przy tym żadnego niepowodzenia. Druga grupa, obejmująca 18% wnioskodawców, zdobyła finansowanie dopiero po pierwszej nieudanej próbie. Natomiast 8% osób charakteryzowała zmienna skuteczność, a mianowicie ich pierwsza aplikacja zakończyła się sukcesem, lecz kolejne przynosiły już zróżnicowane rezultaty.

Naukowców, którzy nie uzyskali finansowania, również można podzielić na trzy kategorie. Ponad 33% z nich po pierwszej nieudanej próbie nie zdecydowało się na ponowne złożenie wniosku. Kolejne 28% aplikowało wielokrotnie, lecz bez powodzenia. Niewielki odsetek (poniżej 1%) stanowią osoby, których status skuteczności pozostaje nieznany z uwagi na trwającą ocenę złożonych projektów.

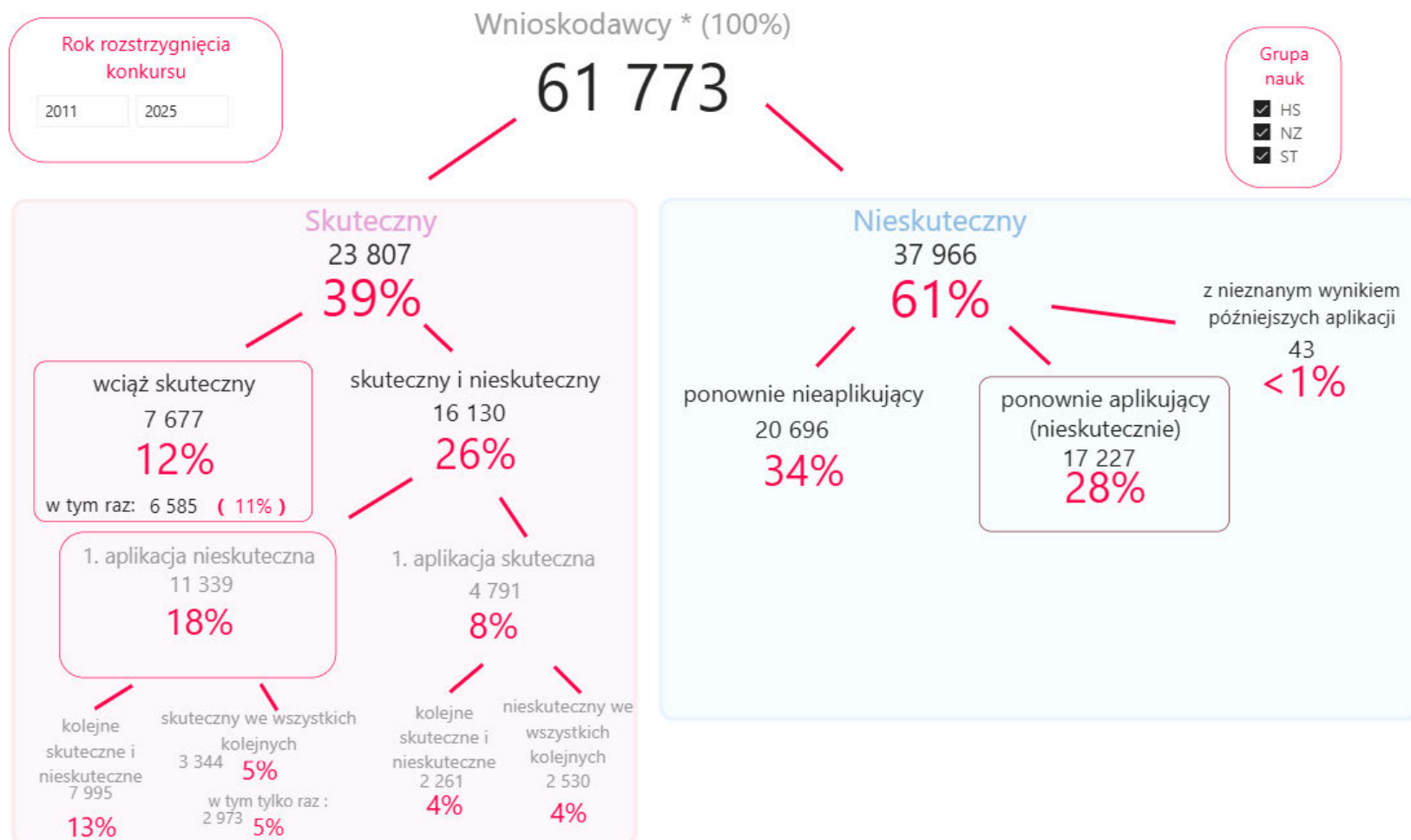
Najwięcej wniosków złożono w grupie dyscyplin ST, w której aplikowało 22 176 naukowców. Nieco mniej wnioskodawców pochodziło z grupy HS – 21 805 osób, natomiast najmniejsza liczba naukowców ubiegała się o finansowanie w grupie NZ, gdzie wnioski złożyło 19 927 osób.

Pod względem skuteczności grantowej najwyższy odsetek naukowców, którzy uzyskali finansowanie, odnotowano w grupach ST i NZ (odpowiednio 43% i 42%). W grupie HS skuteczność była niższa i wyniosła 32%. W grupie ST 13% badaczy otrzymywało finansowanie przy każdym złożonym wniosku, w grupie NZ odsetek ten wyniósł 12%, natomiast w HS – 11%. Jednocześnie co najmniej dwa granty bez odrzucenia wniosku uzyskało 2% naukowców z grup ST i HS oraz 1% badaczy z grupy NZ. Zmienna skuteczność, obejmująca co najmniej jeden pozyskany grant, była najbardziej widoczna w grupach NZ i ST, gdzie w obu przypadkach dotyczyła 30% badaczy, natomiast w grupie HS – 22% wnioskodawców.

Wśród naukowców, którzy nie uzyskali finansowania startując w konkursach NCN, 29% badaczy z grup ST i NZ po pierwszej nieudanej próbie nie podejmowało kolejnych starań, podczas gdy w grupie HS odsetek ten był wyraźnie wyższy i wyniósł 38%. Z kolei odsetek osób, które ponawiały złożenie wniosku, lecz bez powodzenia był podobny we wszystkich grupach dyscyplin i mieścił się w przedziale 28–30%.

Szczegółowe dane dotyczące skuteczności grantowej naukowców w poszczególnych grupach dyscyplin przedstawiono na rysunkach 5.12 (HS), 5.13 (NZ) i 5.14 (ST).

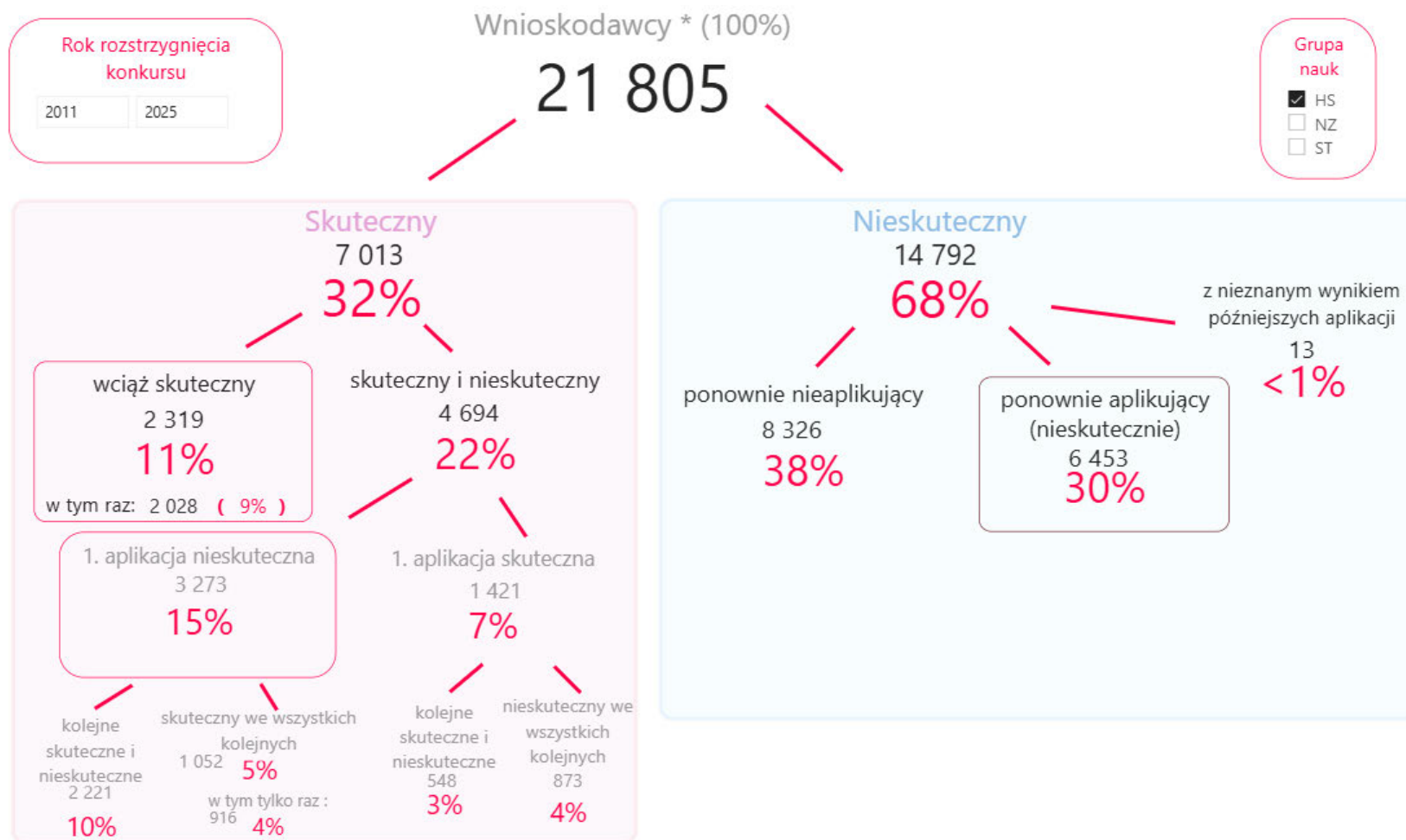
Rysunek 5.11 Skuteczność grantowa wnioskodawców startujących w krajowych konkursach NCN rozstrzygniętych w latach 2011–2025

*Dotyczy wnioskodawców startujących w krajowych konkursach NCN, którzy we wniosku wpisali numer PESEL lub datę urodzenia (z wyjątkiem konkursów specjalnych SZYBKA ŚCIEŻKA DOSTĘPU DO FUNDUSZY NA BADANIA NAD COVID-19 oraz Specjalny program NCN dla ukraińskich naukowców na kontynuowanie badań w Polsce, a także konkursów realizowanych przy współpracy z NAWA i NCBR). Wnioskodawcy bez numeru PESEL lub daty urodzenia stanowią 0,1% ogółu w bazach NCN. Różnice w sumowaniu procentów wynikają z zastosowanej zasady zaokrągleń.

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

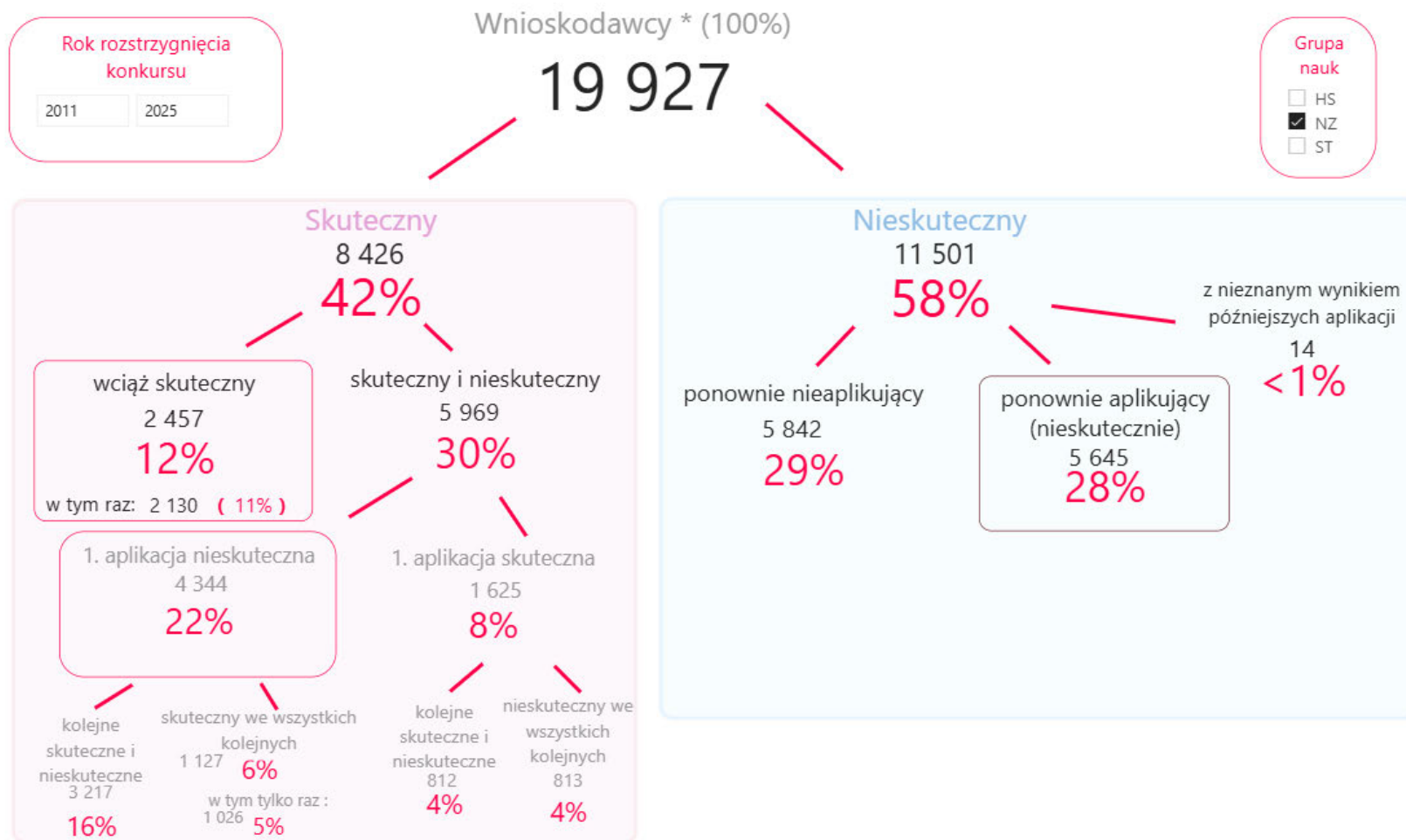
Rysunek 5.12 Skuteczność grantowa wnioskodawców w grupie Nauk Humanistycznych, Społecznych i o Sztuce (HS) w krajowych konkursach NCN rozstrzygniętych w latach 2011–2025

*Dotyczy wnioskodawców startujących w krajowych konkursach NCN, którzy we wniosku wpisali numer PESEL lub datę urodzenia (z wyjątkiem konkursów specjalnych SZYBKA ŚCIEŻKA DOSTĘPU DO FUNDUSZY NA BADANIA NAD COVID-19 oraz Specjalny program NCN dla ukraińskich naukowców na kontynuowanie badań w Polsce, a także konkursów realizowanych przy współpracy z NAWA i NCBR). Wnioskodawcy bez numeru PESEL lub daty urodzenia stanowią 0,1% ogółu w bazach NCN. Różnice w sumowaniu procentów wynikają z zastosowanej zasady zaokrągleń.

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

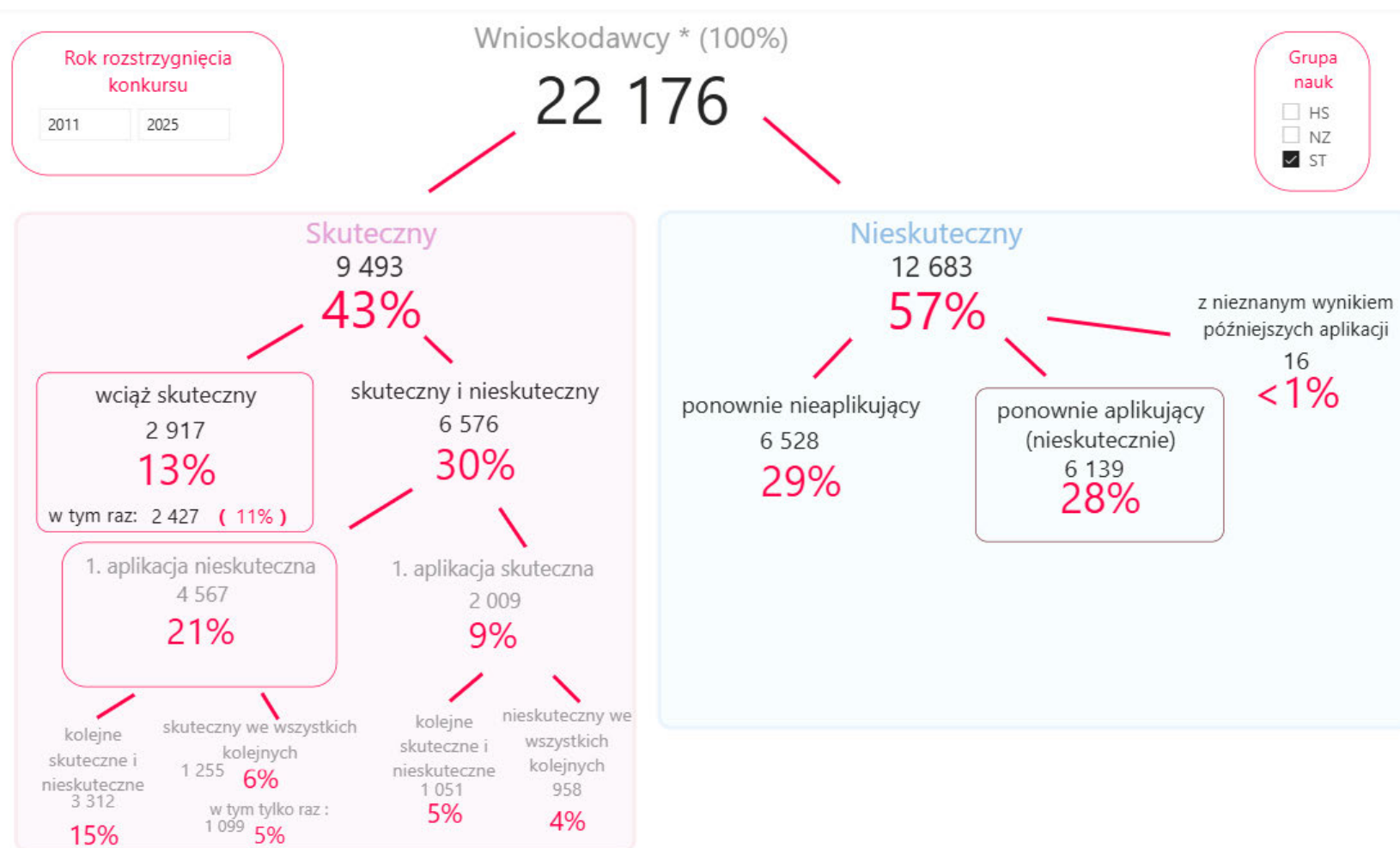
Rysunek 5.13 Skuteczność grantowa wnioskodawców w grupie Nauk o Życiu (NZ) w krajowych konkursach NCN rozstrzygniętych w latach 2011–2025

*Dotyczy wnioskodawców startujących w krajowych konkursach NCN, którzy we wniosku wpisali numer PESEL lub datę urodzenia (z wyjątkiem konkursów specjalnych SZYBKA ŚCIEŻKA DOSTĘPU DO FUNDUSZY NA BADANIA NAD COVID-19 oraz Specjalny program NCN dla ukraińskich naukowców na kontynuowanie badań w Polsce, a także konkursów realizowanych przy współpracy z NAWA i NCBR). Wnioskodawcy bez numeru PESEL lub daty urodzenia stanowią 0,1% ogółu w bazach NCN. Różnice w sumowaniu procentów wynikają z zastosowanej zasady zaokrągleń.

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Rysunek 5.14 Skuteczność grantowa wnioskodawców w grupie Nauk Ścisłych i Technicznych (ST) w krajowych konkursach NCN rozstrzygniętych w latach 2011–2025

*Dotyczy wnioskodawców startujących w krajowych konkursach NCN, którzy we wniosku wpisali numer PESEL lub datę urodzenia (z wyjątkiem konkursów specjalnych SZYBKA ŚCIEŻKA DOSTĘPU DO FUNDUSZY NA BADANIA NAD COVID-19 oraz Specjalny program NCN dla ukraińskich naukowców na kontynuowanie badań w Polsce, a także konkursów realizowanych przy współpracy z NAWA i NCBR). Wnioskodawcy bez numeru PESEL lub daty urodzenia stanowią 0,1% ogółu w bazach NCN. Różnice w sumowaniu procentów wynikają z zastosowanej zasady zaokrągleń.

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Regulacja dotycząca obniżenia pensum dydaktycznego dla kierowników projektów w konkursach SONATA i SONATA BIS cieszy się dużą popularnością w jednostkach prowadzących działalność dydaktyczną. Dane wskazują, że projekty realizowane z wykorzystaniem tej regulacji częściej otrzymują wyższe oceny raportów końcowych.

Wychodząc naprzeciw postulatom środowiska naukowego, Rada NCN wprowadziła rozwiązanie ułatwiające realizację projektów badawczych poprzez możliwość obniżenia pensum dydaktycznego w dwóch konkursach skierowanych do młodych naukowców. Finansowanie tego mechanizmu z budżetu projektu pozwala kierownikom na ograniczenie liczby godzin dydaktycznych, co przekłada się na większą ilość czasu poświęconego pracy naukowej.

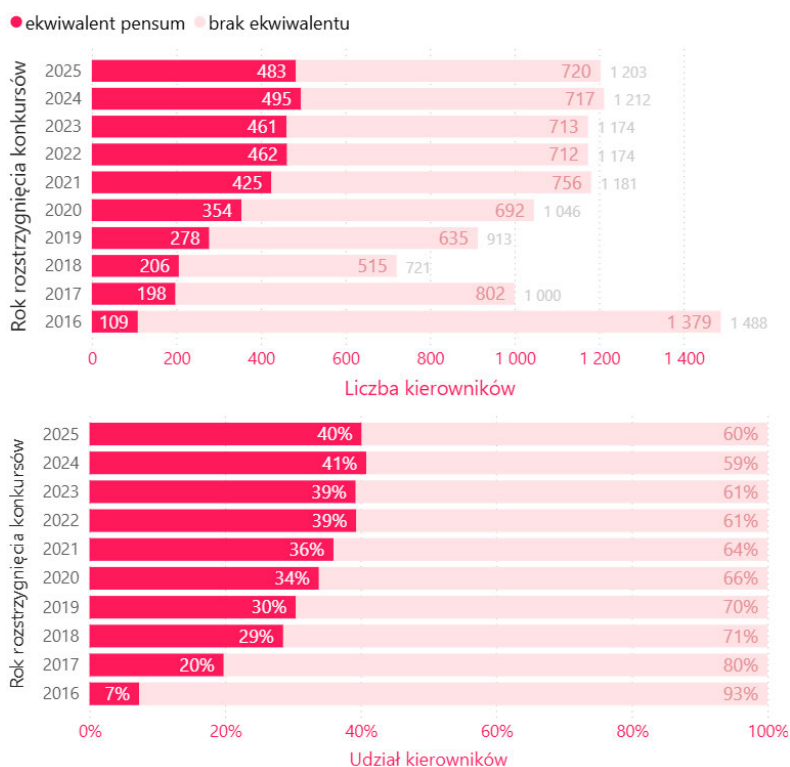
Regulacja została wprowadzona w 2016 r. w konkursach SONATA i SONATA BIS skierowanych do badaczy na wczesnym etapie kariery²⁹. Jej celem jest stworzenie warunków umożliwiających rozwój naukowy i poszukiwanie własnej tematyki badawczej po uzyskaniu stopnia naukowego doktora (SONATA) oraz budowanie i prowadzenie własnego zespołu badawczego (SONATA BIS). Niższe pensum dydaktyczne ma również ułatwić realizację zadań związanych z kierowaniem projektem badawczym.

Od momentu wprowadzenia regulacji jej popularność systematycznie rosła (Rys. 5.15). Początkowo jedynie 7% wnioskodawców z uczelni wyższych aplikowało o obniżenie pensum dydaktycznego, natomiast w latach 2022–2025 było ich około 40%. W sprawozdawanym roku rozwiązanie było nieznacznie częściej wybierane w konkursie SONATA BIS (42% wnioskodawców z uczelni wyższych) niż w konkursie SONATA (39%). Nie zaobserwowano tu znaczących różnic pod względem płci wnioskodawców. W 2025 r. naukowcy z grupy dyscyplin ST częściej wnioskowali o to rozwiązanie w porównaniu do pozostałych grup (różnica 6 p.p. do NZ i 8 p.p. do HS).

Analiza danych dotyczących laureatów obu konkursów wskazuje, że już po dwóch latach od wprowadzenia regulacji ustabilizował się odsetek osób z niej korzystających. Od 2018 r. liczba wniosków zakwalifikowanych do finansowania, które ją uwzględniają utrzymuje się na stałym poziomie ponad 40% przyznanych grantów. W 2025 r. obniżenie pensum dydaktycznego najczęściej wybrali laureaci z grupy ST (dotyczy 47%, różnica 7 p.p. do NZ i 10 p.p. do HS (Rys. 5.16).

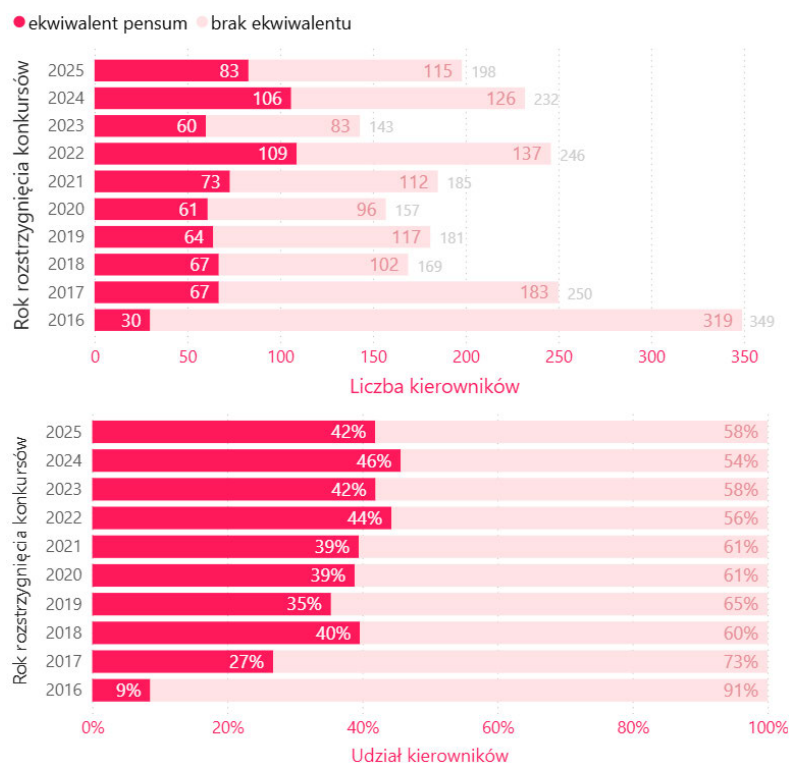
²⁹ Regulacja została wprowadzona uchwałą Rady NCN nr 17/2016 z dnia 3 marca 2016 r. Zgodnie z regulaminem przyznawania środków na realizację zadań finansowanych przez NCN w zakresie projektów badawczych w konkursach SONATA i SONATA BIS (począwszy od 11. edycji konkursu SONATA, rozstrzygniętej w 2016 r. oraz 6. edycji konkursu SONATA BIS, rozstrzygniętej w 2017 r.), podmiot zatrudniający kierownika projektu na podstawie umowy o pracę w pełnym wymiarze czasu może otrzymać dofinansowanie na obniżenie pensum dydaktycznego kierownika projektu o 50%, w wysokości 100 zł za każdą godzinę obniżenia pensum.

Rysunek 5.15 Liczba i odsetek kierowników projektów z uczelni wyższych wnioskujących o obniżenie pensum dydaktycznego w konkursach SONATA i SONATA BIS w latach 2016–2025

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

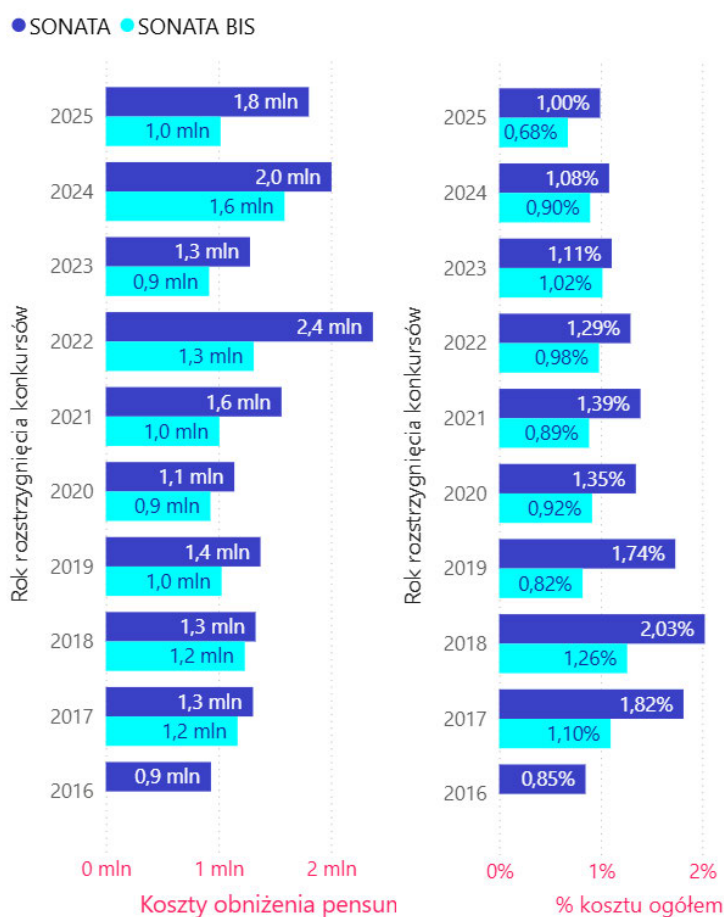
Rysunek 5.16 Liczba i odsetek kierowników projektów z uczelni wyższych korzystających z obniżenia pensum dydaktycznego w konkursach SONATA i SONATA BIS w latach 2016–2025

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Z perspektywy NCN rozwiązanie to sprowadza się wyłącznie do zapewnienia dodatkowych środków na pokrycie kosztów godzin dydaktycznych, które kierownik projektu byłby zobowiązany zrealizować na uczelni. Całkowite obciążenie budżetu NCN wynikające z tej regulacji pozostaje niewielkie. Jego roczny udział oscyluje wokół 1% wartości wniosków zakwalifikowanych do finansowania w analizowanych konkursach (rys. 5.17). Ponadto regulacja ta nie generuje dodatkowych obciążeń organizacyjnych ani w procesie oceny, ani w późniejszej obsłudze projektów badawczych.

Rysunek 5.17 Koszt obniżenia pensum dydaktycznego kierownikom projektów afiliowanym w uczelniach wyższych będących laureatami w konkursach SONATA i SONATA BIS rozstrzygniętych w latach 2016–2025

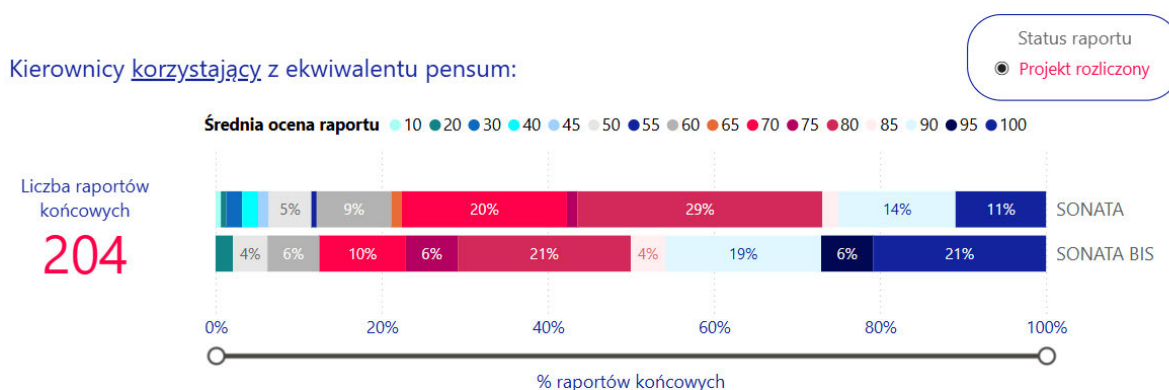

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

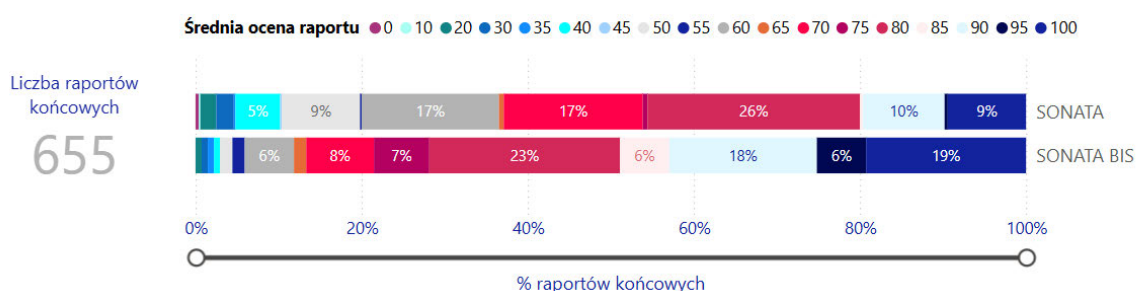
Obecnie trudno sformułować jednoznaczne wnioski dotyczące efektów prezentowanego rozwiązania, ze względu na ograniczoną liczbę zakończonych i rozliczonych projektów badawczych (łącznie 859 w konkursach SONATA i SONATA BIS). Analiza dostępnych danych wskazuje jednak, że odsetek raportów końcowych ocenionych na 100% jest wyższy wśród projektów, w których kierownik korzystał z obniżenia pensum dydaktycznego, niż w pozostałych przypadkach. Przewaga wynosi 2 p.p. w obu konkursach na korzyść kierowników uwzględniających ekwiwalent. Trend ten staje się jeszcze bardziej wyraźny rozszerzając zakres branych pod uwagę ocen raportów o skalę 80%. W konkursie SONATA 56% projektów, w których kierownik korzystał z ekwiwalentu na pensum dydaktyczne, uzyskało ocenę na poziomie co najmniej 80%, podczas gdy wśród pozostałych projektów odsetek ten wyniósł 46%. W konkursie SONATA BIS takie zróżnicowanie nie występuje (Rys. 5.18).

NCN będzie kontynuować monitorowanie oceny raportów końcowych w celu weryfikacji czy podobna tendencja utrzyma się w kolejnych latach.

Rysunek 5.18 Średnia ocena raportów końcowych kierowników projektów pochodzących z uczelni wyższych w konkursach SONATA i SONATA BIS w kontekście regulacji dotyczącej obniżenia pensum dydaktycznego

Kierownicy niekorzystający z ekwiwalentu pensum:

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

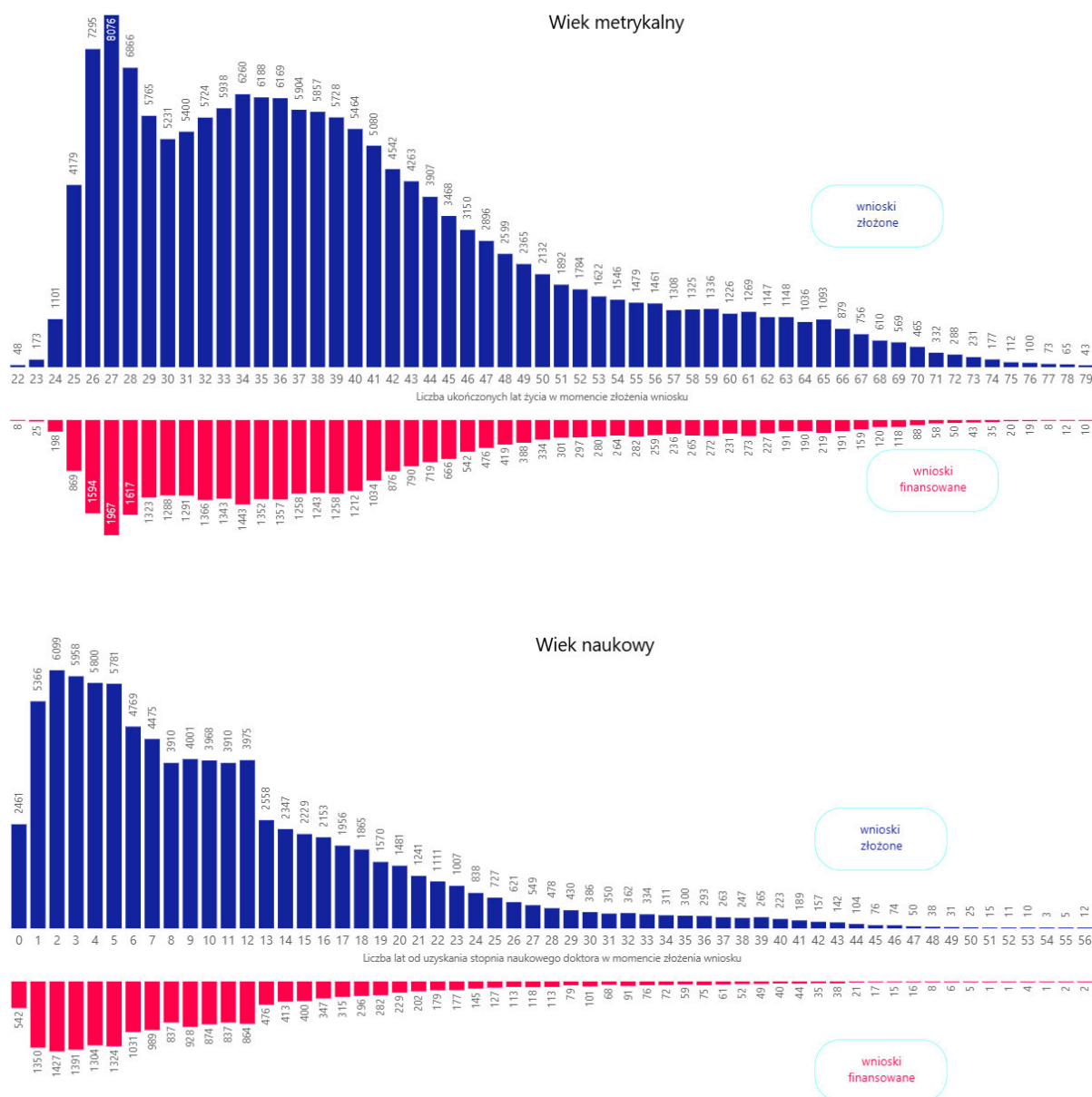
System grantowy NCN jest dostępny dla badaczy na wszystkich etapach kariery i szerokiego spektrum wiekowego. Największą aktywność aplikacyjną wykazują naukowcy w wieku 26–40 lat, oraz biorąc pod uwagę wiek naukowy – we wczesnej fazie samodzielnej kariery, która okazuje się okresem najbardziej intensywnego ubiegania się o finansowanie Centrum. Rozkład uzyskanego finansowania odzwierciedla przede wszystkim dynamikę wnioskowania, a nie wiek wnioskodawców.

Dostosowanie oferty NCN do potrzeb badaczy na różnych etapach kariery zawodowej można przeanalizować, porównując rozkład wieku kierowników projektów w dwóch perspektywach: wieku naukowego, definiowanego jako liczba lat od uzyskania stopnia doktora oraz wieku metrykalnego, rozumianego jako liczba ukończonych lat życia w momencie złożenia wniosku. Oba ujęcia opisują różne wymiary funkcjonowania systemu grantowego. Wiek metrykalny pokazuje, która grupa demograficzna uczestniczy w konkursach Centrum, natomiast wiek naukowy ujawnia, na jakim etapie kariery występuje największa intensywność aplikacyjna. Z uwagi na definicję wieku naukowego, do prezentowanej analizy włączono jedynie wnioski składane przez kierowników posiadających stopień doktora, podczas gdy rozkład wieku metrykalnego obejmuje wszystkie osoby składające wnioski w konkursach NCN rozstrzygniętych w latach 2011–2025 r.

Wyniki analizy wieku metrykalnego (Rys. 5.19) wskazują, że największą aktywność aplikacyjną wykazują badacze pomiędzy 26. a 40. rokiem życia. Okres ten stanowi kluczową fazę rozwoju kariery naukowej, charakteryzującą się wysoką dynamiką działań i intensywnym pozyskiwaniem finansowania. W kolejnych grupach wiekowych liczba składanych wniosków stopniowo maleje, choć aktywność nie zanika nawet w późnych dekadach życia. Struktura projektów finansowanych odpowiada rozkładowi podaży, co wskazuje, że poziom finansowania pozostaje przede wszystkim funkcją liczby składanych wniosków i nie zależy od wieku demograficznego.

Rozkład wieku naukowego (Rys. 5.19) uzupełnia obraz wyłaniający się z analizy wieku metrykalnego wskazując, że pierwsze 12 lat po uzyskaniu stopnia doktora to okres szczególnie intensywnej aktywności grantowej. W kolejnych latach liczba składanych wniosków stopniowo maleje, obejmując badaczy nawet z ponad pięćdziesięcioletnim stażem od doktoratu. Podobnie jak w przypadku wieku metrykalnego, rozkład projektów finansowanych odzwierciedla strukturę podaży, co oznacza, że najwyższe finansowanie trafia do tych grup, które najczęściej aplikują.

Rysunek 5.19 Rozkład wieku metrykalnego i naukowego* kierowników wniosków składanych w krajowych konkursach NCN w latach 2011–2025

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Wprowadzenie regulacji uwzględniających przerwy w karierze naukowej umożliwiło, w szczególności naukowczyniom, wydłużenie okresu kwalifikacji do konkursów oraz rozszerzenie zakresu dorobku publikacyjnego uwzględnianego we wnioskach. Wykorzystanie tych rozwiązań nie przełożyło się jednak na zwiększenie szans na uzyskanie finansowania w konkursach NCN.

W 2016 r. wprowadzono regulację, zgodnie z którą przerwy w karierze naukowej nie są wliczane do okresu upływającego od uzyskania stopnia naukowego doktora. Rozwiązanie to pozwala na składanie wniosków w konkursach na projekty badawcze, w których jednym z kryteriów formalnych jest czas od uzyskania stopnia naukowego doktora (SONATINA, SONATA, SONATA BIS)³⁰, a także na wykazanie publikacji starszych niż 10 lat³¹. Ten ostatni zapis został dodany do zasad konkursowych w 2019 r.

Celem rozwiązania jest ułatwienie wnioskowania o granty osobom, które miały lub planują przerwy w karierze naukowej. Szczególnie zwiększa ono szanse pozyskania finansowania dla pomysłów badawczych, których autorkami są kobiety wracające z urlopów macierzyńskich, rodzicielskich i wychowawczych.

Należy zaznaczyć, że wykazywane przerwy w karierze stanowią kryterium formalne. Oznacza to, że eksperci oceniający wnioski na etapie merytorycznym nie mogą ich odrzucić z powodu długości przerwy naukowej ani z uwagi na obecność starszych publikacji. Zadaniem koordynatorów dyscyplin NCN jest odpowiednie przeszkolenie ekspertów w zakresie oceny tego elementu wniosku. Wprowadzenie tej regulacji wymagało również dostosowania systemu OSF do nowych wytycznych.

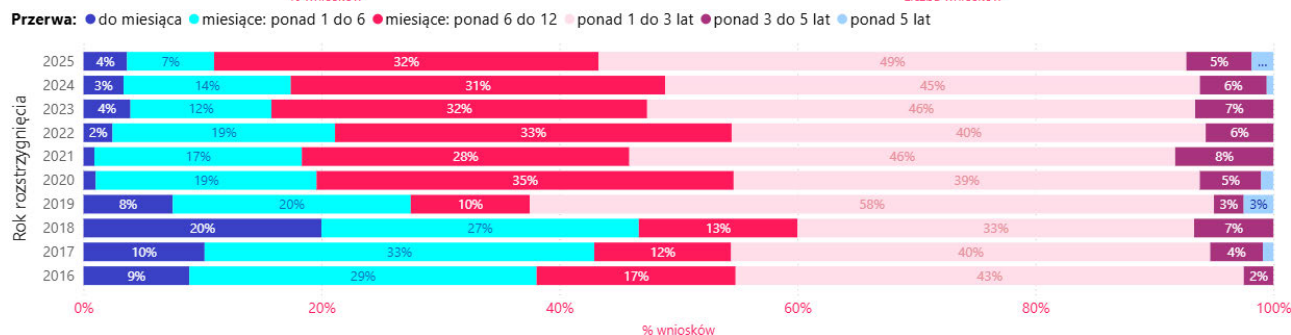
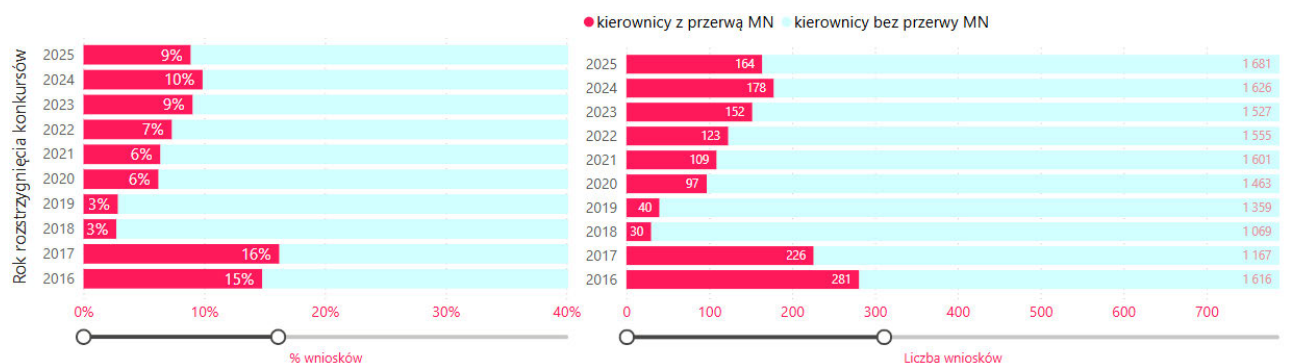
Zainteresowanie rozwiązaniem było najwyższe w pierwszych dwóch latach po jego wprowadzeniu, następnie spadło, by od 2020 r. ponownie stopniowo rosnąć. W latach 2023–2025 z możliwości przedłużenia okresu od uzyskania stopnia doktora na podstawie wykazanych przerw w karierze korzystało 9–10% wnioskodawców w konkursach SONATINA, SONATA i SONATA BIS. Odsetek laureatów przedłużających status młodego naukowca w tej grupie wynosił 8% każdego roku. Nie zaobserwowano istotnych różnic pomiędzy poszczególnymi obszarami dyscyplin. Statystyki dotyczące osób wnioskujących oraz laureatów wykazujących przerwy w karierze przedstawiono na rysunkach 5.20 i 5.21.

Na podstawie prezentowanych danych można obliczyć i porównać wartości liczbowego wskaźnika sukcesu dla kierowników projektów korzystających oraz niekorzystających z możliwości przedłużenia statusu młodego naukowca w konkursach rozstrzygniętych w 2025 r. (SONATINA, SONATA, SONATA BIS). Na podstawie uzyskanych wyników nie odnotowano wpływu wykazywania przerw w karierze na zwiększenie szans otrzymania finansowania. Kierownicy przedłużający status młodego naukowca osiągają niższy o 1,7 p.p. liczbowy wskaźnik sukcesu w porównaniu do pozostałych wnioskujących (odpowiednio 15,9% i 17,5%).

³⁰ Do okresu, który upłynął od uzyskania stopnia naukowego doktora (oraz do przedziału czasowego, z którego oceniany jest dorobek naukowy) nie wlicza się przerw związanych z urlopem macierzyńskim, dodatkowym urlopem macierzyńskim, urlopem na warunkach urlopu macierzyńskiego, dodatkowym urlopem na warunkach urlopu macierzyńskiego, urlopem ojcowskim, urlopem rodzicielskim lub urlopem wychowawczym, które zostały udzielone na zasadach określonych w przepisach Kodeksu pracy albo pobierania zasiłku chorobowego lub świadczenia rehabilitacyjnego w związku z niezdolnością do pracy, w tym spowodowaną chorobą wymagającą rehabilitacji leczniczej. W przypadku kobiet okres po uzyskaniu stopnia naukowego doktora można przedłużyć o 18 miesięcy za każde urodzone bądź przysposobione dziecko. Kobieta może wybrać bardziej korzystny sposób wskazania przerw w karierze naukowej. W przypadku mężczyzn wyłączeniu podlegałby okres związany z urlopem ojcowskim, rodzicielskim lub wychowawczym.

³¹ W 2019 r. uwzględniono przerwy długoterminowe w wydłużeniu 10-letniego okresu oceniania dorobku naukowego kierowników projektów (powyżej 90 dni), tj. udokumentowanych zasiłków chorobowych lub świadczeń rehabilitacyjnych w związku z niezdolnością do pracy w okresie ostatnich 10 lat przed rokiem wystąpienia z wnioskiem.

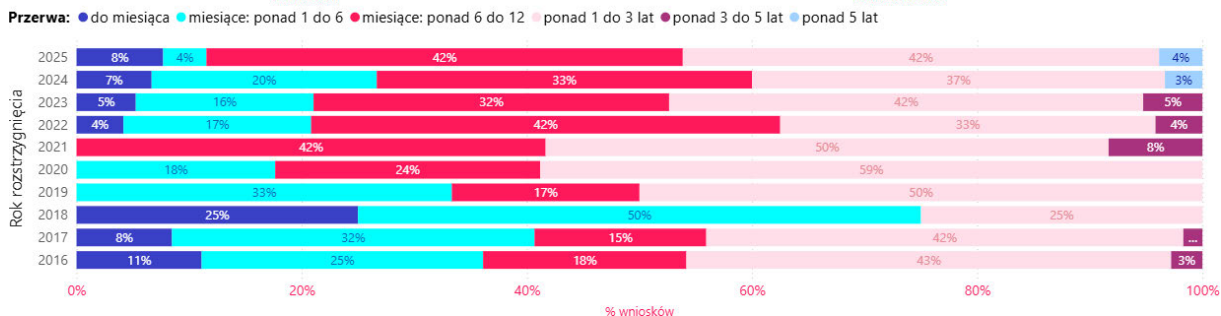
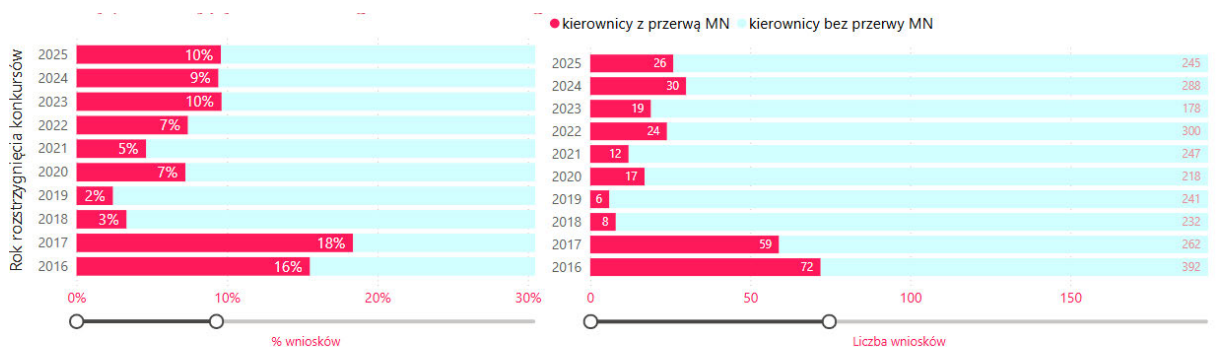
Rysunek 5.20 Wnioskodawcy w konkursach SONATINA, SONATA, SONATA BIS przedłużający status młodego naukowca (MN) w latach 2016–2025

*Ze względu na niską liczebność analizowanych grup zastosowano powiększenie osi X (przedstawiającej udział oraz liczbę złożonych wniosków), co pozwoliło na czytelniejsze zobrazowanie skali korzystania z regulacji

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Rysunek 5.21 Laureaci konkursów SONATINA, SONATA, SONATA BIS przedłużający status młodego naukowca (MN) w latach 2016–2025

*Ze względu na niską liczebność analizowanych grup zastosowano powiększenie osi X (przedstawiającej udział oraz liczbę wniosków zakwalifikowanych do finansowania), co pozwoliło na czytelniejsze zobrazowanie skali korzystania z regulacji

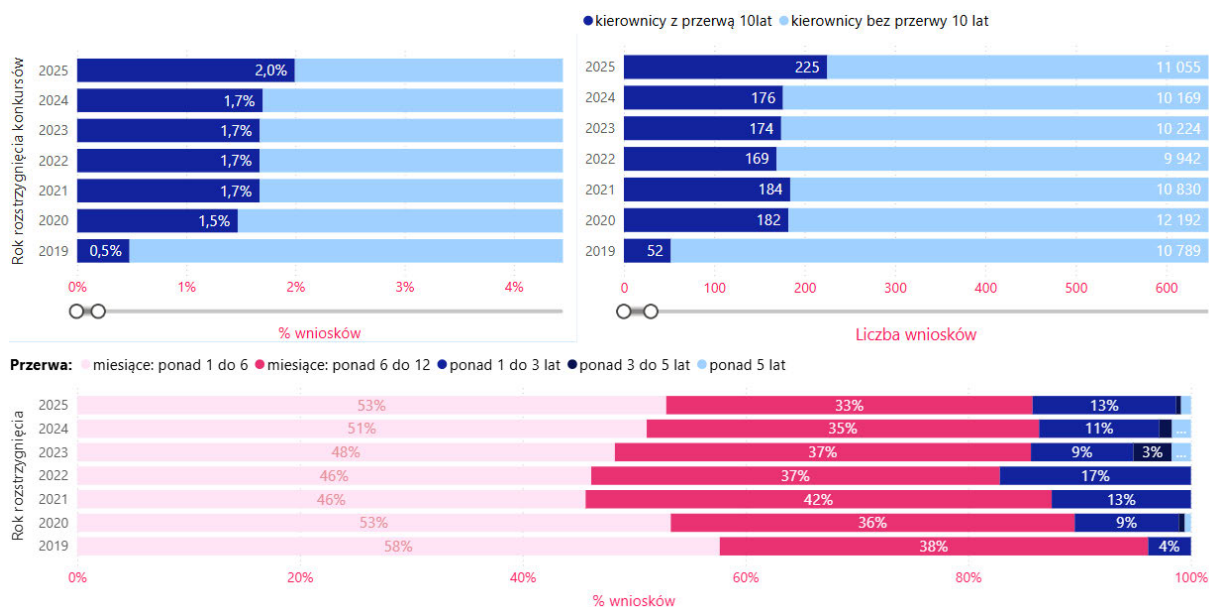
Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Pomimo, że regulacja przedłużająca status młodego naukowca nie zwiększa szans na uzyskanie finansowania w konkursach NCN, ułatwia naukowcom, stanowiącym zdecydowaną większość osób wykazujących przerwy w karierze (90% wszystkich korzystających z tego rozwiązania w konkursach SONATINA, SONATA i SONATA BIS), godzenie planów zawodowych i osobistych. Najczęściej deklarowane przez nie przerwy trwały od 6 miesięcy do 3 lat, co prawdopodobnie wiąże się z korzystaniem z urlopów macierzyńskich, rodzicielskich lub wychowawczych. Mężczyźni korzystający z tej możliwości najczęściej wykazywali przerwy trwające do 1 miesiąca, a znacznie rzadziej przekraczające 1 rok.

We wnioskach składanych w konkursach NCN kierownik projektu zobowiązany jest wykazać prace i/lub dokonania artystyczne z okresu ostatnich 10 lat poprzedzających rok złożenia wniosku. Okres ten może zostać przedłużony w określonych sytuacjach. Z możliwości uwzględnienia dorobku starszego niż 10 lat, wynikającej z przerw w pracy naukowej, korzysta jedynie niewielka grupa badaczy, tj. do 2% rocznie. Wśród laureatów konkursów odsetek ten wzrósł w 2025 r. do około 2% finansowanych wniosków (Rys. 5.22 i 5.23). Z regulacji częściej korzystają kobiety, co jest spójne z obserwacjami dotyczącymi zgłaszanych przerw w karierze wydłużających status młodego naukowca (stanowią one 83% tej grupy). Skala wykorzystania tego rozwiązania pozostaje zbliżona we wszystkich obszarach dyscyplin. Niewielkie zainteresowanie regulacją sugeruje, że starsze publikacje stosunkowo rzadko mają istotny wpływ na ocenę dorobku naukowego w procesie konkursowym.

Wydłużenie okresu wykazywania dorobku naukowego w formularzu wniosku nie zwiększa szans na przyznanie finansowania. Liczbowy wskaźnik sukcesu w grupie kierowników korzystających z tej regulacji w konkursach rozstrzygniętych w 2025 r. jest niższy o 2 p.p. w porównaniu do grupy wnioskodawców, którzy z niej nie korzystali (odpowiednio 16% i 18%). Ze względu na duże różnice w liczebnościach analizowanych grup, należy zachować ostrożność w interpretacji danych. NCN będzie kontynuować monitorowanie tej regulacji w celu sprawdzenia czy podobna tendencja utrzyma się w kolejnych latach.

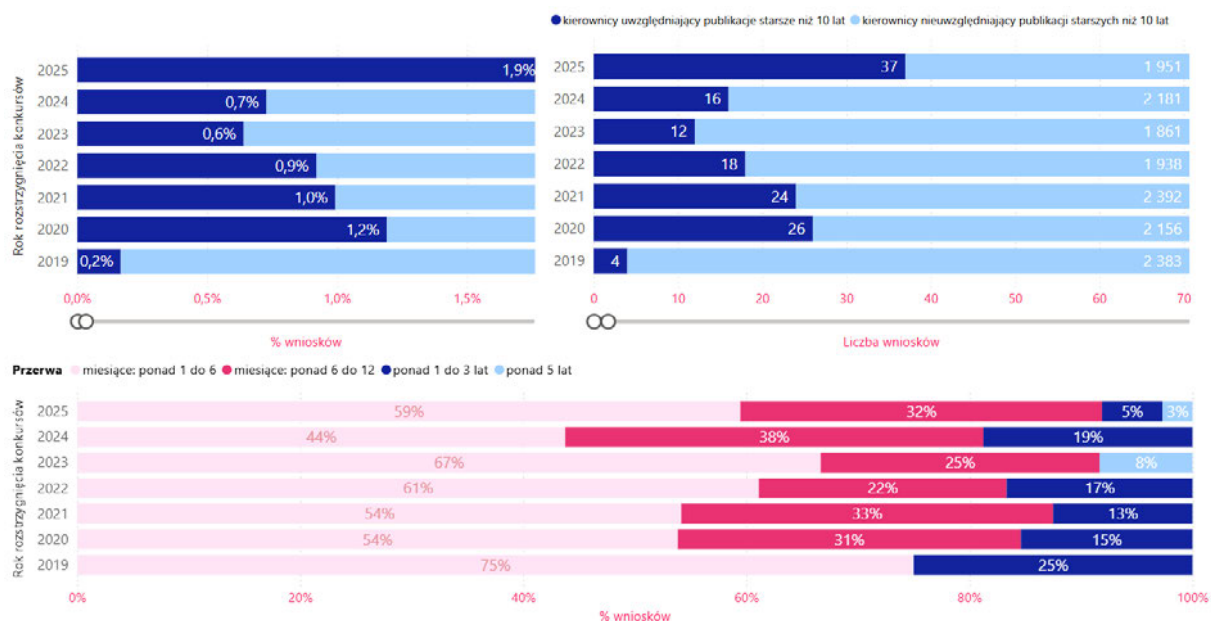
Rysunek 5.22 Wnioskodawcy uwzględniający publikacje sprzed ponad 10 lat w konkursach rozstrzygniętych w latach 2019–2025

*Ze względu na niską liczebność analizowanych grup zastosowano powiększenie osi X (przedstawiającej udział oraz liczbę złożonych wniosków), co pozwoliło na czytelniejsze zobrazowanie skali korzystania z regulacji. Z uwagi na brak danych z wizualizacji wyłączono konkursy: ALPHORN, MOZART, TANGO, konkursy specjalne (COVID-19 oraz konkursy dedykowane Ukrainie) oraz międzynarodowe konkursy wielostronne.

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Rysunek 5.23 Laureaci uwzględniający publikacje sprzed ponad 10 lat w konkursach rozstrzygniętych w latach 2019–2025

*Ze względu na niską liczebność analizowanych grup zastosowano powiększenie osi X (przedstawiającej udział oraz liczbę wniosków zakwalifikowanych do finansowania), co pozwoliło na czytelniejsze zobrazowanie skali korzystania z regulacji. Z uwagi na brak danych z wizualizacji wyłączono konkursy: ALPHORN, MOZART, TANGO, konkursy specjalne (COVID-19 oraz konkursy dedykowane Ukrainie) oraz międzynarodowe konkursy wielostronne.

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

System grantowy NCN cechuje się dużą równowagą pod względem płci. Wśród kobiet i mężczyzn odnotowano zbliżony poziom skuteczności wnioskowania, identyczny odsetek osób zawsze skutecznych oraz zbliżone reakcje na pierwszą decyzję odmowną, zarówno pod względem rezygnacji z dalszych starań, jak i nieskutecznych powrotów do wnioskowania.

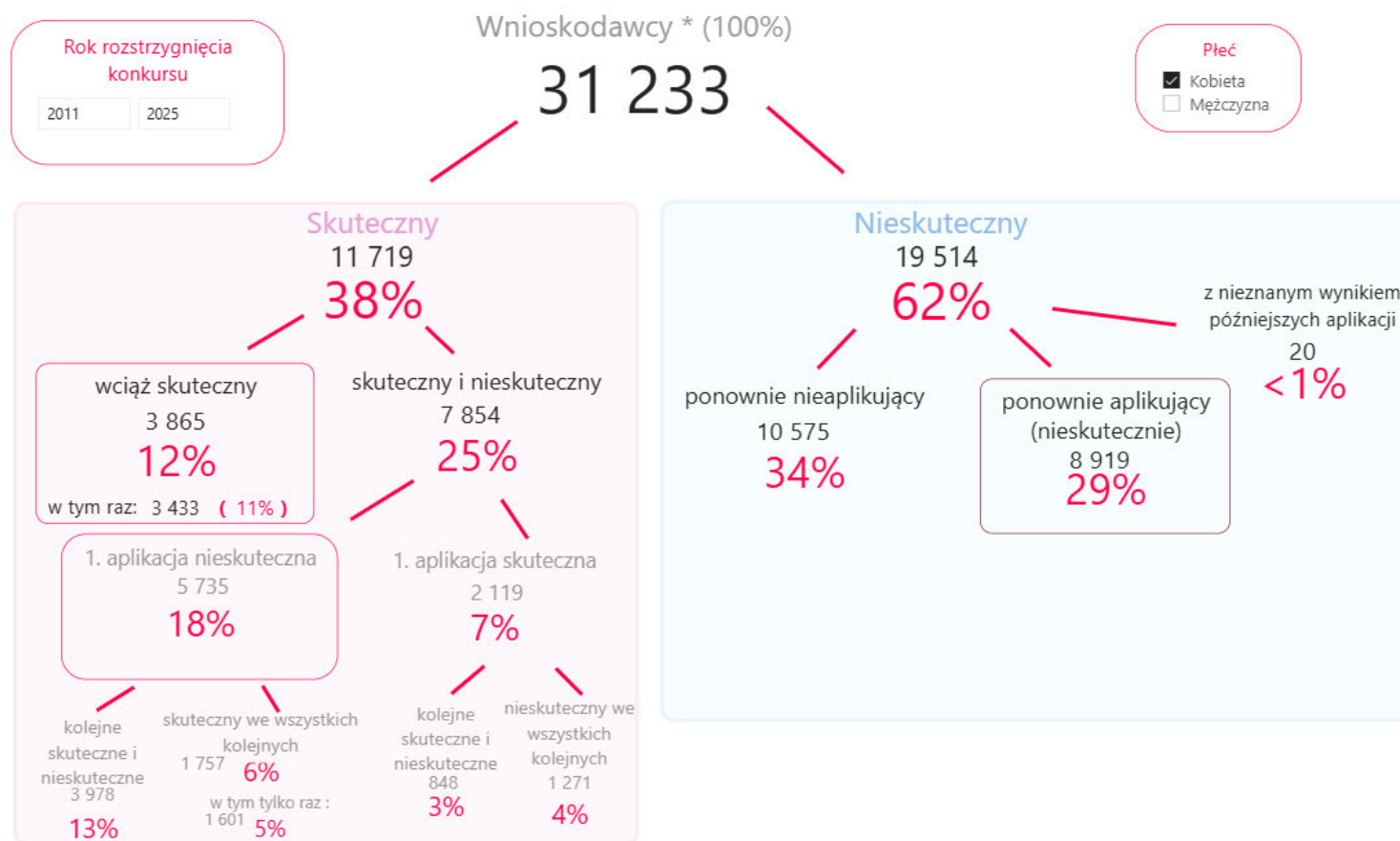
W ciągu 15 lat działalności agencji w systemie grantowym uczestniczyło więcej kobiet niż mężczyzn (odpowiednio 31 233 i 30 558 osób). Różnice pomiędzy tymi grupami dotyczą przede wszystkim skuteczności – finansowanie uzyskało 40% mężczyzn vs 38% kobiet. W obu grupach odsetek osób zawsze skutecznych był taki sam (12%), natomiast nieco częściej zmienne rezultaty w kolejnych konkursach osiągnęli mężczyźni (27% vs 25% wśród kobiet) (Rys. 5.24 i 5.25).

Zarówno kobiety, jak i mężczyźni w porównywalnym stopniu rezygnowali z ponownego wnioskowania o grant po otrzymaniu decyzji odmownej, co wskazuje na podobny poziom determinacji w ubieganiu się o finansowanie NCN (34% badaczek i 33% badaczy). Niewielka różnica w odsetku osób podejmujących ponowną i nieskuteczną próbę po pierwszym niepowodzeniu (29% kobiet vs 27% mężczyzn) nie pozwala na sformułowanie jednoznacznych wniosków dotyczących istotnych nierówności pomiędzy omawianymi grupami.

Biorąc pod uwagę zebrane dane, można wnioskować, że NCN zapewnia porównywalne szanse wszystkim wnioskującym, niezależnie od płci. Zaobserwowane niewielkie różnice w skuteczności stanowią jedynie sygnał do dalszego monitorowania oraz utrzymywania działań wspierających, takich jak uwzględnianie przerw w karierze naukowej w ocenie dorobku kierownika projektu.

Szczegółowe informacje na temat skuteczności wnioskodawców w podziale na płeć są publikowane na stronie internetowej NCN.

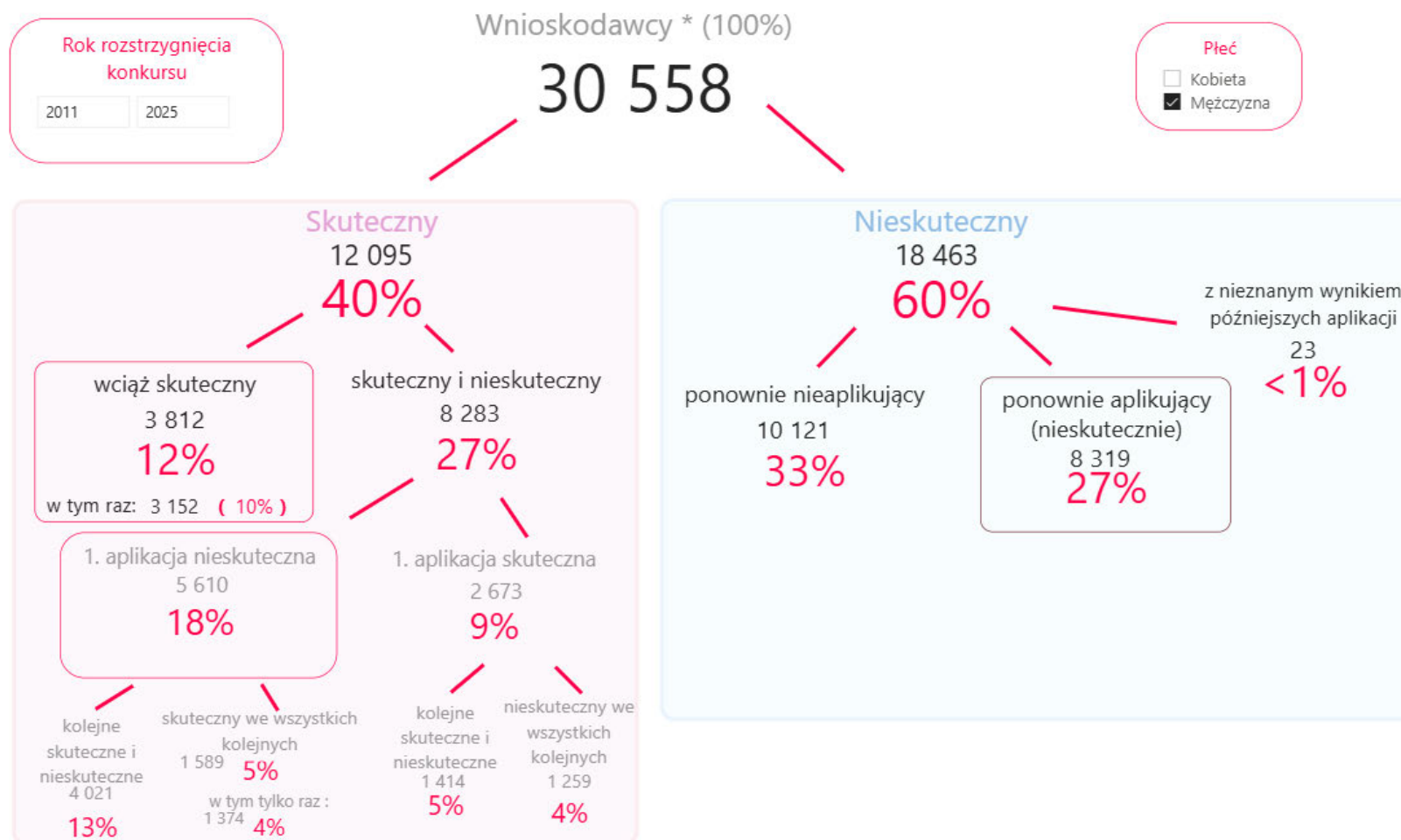
Rysunek 5.24 Skuteczność grantowa kobiet składających wnioski w konkursach krajowych NCN rozstrzygniętych w latach 2011–2025

*Dotyczy wnioskodawców startujących w krajowych konkursach NCN, którzy we wniosku wpisali numer PESEL lub datę urodzenia (z wyjątkiem konkursów SZYBKA ŚCIEŻKA DOSTĘPU DO FUNDUSZY NA BADANIA NAD COVID-19 oraz Specjalny program NCN dla ukraińskich naukowców na kontynuowanie badań w Polsce, a także konkursów realizowanych przy współpracy z NAWA i NCBR). Wnioskodawcy bez numeru PESEL lub daty urodzenia stanowią 0,1% ogółu w bazach NCN. Różnice w sumowaniu procentów wynikają z zastosowanej zasady zaokrągleń.

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Rysunek 5.25 Skuteczność grantowa mężczyzn składających wnioski w konkursach krajowych NCN rozstrzygniętych w latach 2011–2025

*Dotyczy wnioskodawców startujących w krajowych konkursach NCN, którzy we wniosku wpisali numer PESEL lub datę urodzenia (z wyjątkiem konkursów SZYBKA ŚCIEŻKA DOSTĘPU DO FUNDUSZY NA BADANIA NAD COVID-19 oraz Specjalny program NCN dla ukraińskich naukowców na kontynuowanie badań w Polsce, a także konkursów realizowanych przy współpracy z NAWA i NCBR). Wnioskodawcy bez numeru PESEL lub daty urodzenia stanowią 0,1% ogółu w bazach NCN. Różnice w sumowaniu procentów wynikają z zastosowanej zasady zaokrągleń.

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Dystrybucja środków finansowych NCN jest zróżnicowana terytorialnie, co ma związek z rozmieszczeniem jednostek naukowych, skalą ich działalności badawczej oraz jakością prowadzonych badań w poszczególnych regionach.

W przeprowadzonych działaniach ewaluacyjnych poddano analizie aktywność grantową w czterech perspektywach: wniosków badawczych, podmiotów naukowych, naukowców obecnych w systemie grantowym NCN oraz badaczy zatrudnionych w sektorze nauki. Każda z nich jest istotna jako fragment szerszej rzeczywistości w kontekście zróżnicowania przestrzennego.

Najbardziej oczywiste ujęcie, obecne w przekazach medialnych, dotyczy aktywności naukowej w kontekście liczby wniosków złożonych i zakwalifikowanych do finansowania w okresie 15-letniej działalności NCN. Wzięto tu pod uwagę wyłącznie konkursy krajowe, ze względu na ich stabilną obecność w ofercie agencji. Konkursy te pochłaniają ponad 90% całości środków finansowych (dotacji celowej) w skali roku, przy czym ponad połowa z nich przeznaczana jest na konkurs OPUS.

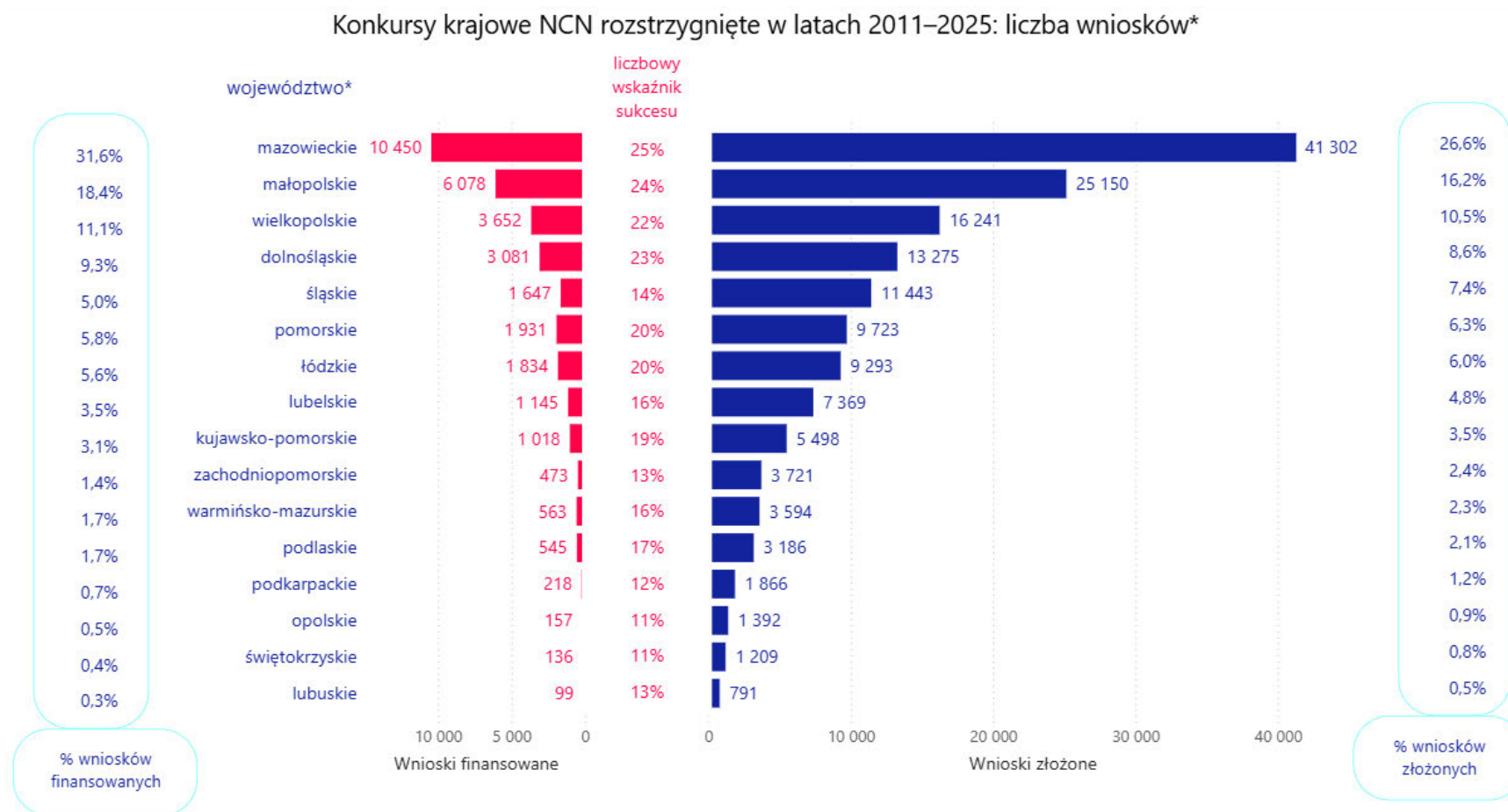
Dane dotyczące aktywności grantowej i finansowania badań przez NCN wskazują na istotne zróżnicowanie regionalne, które odzwierciedla koncentrację potencjału naukowego w skali kraju. Największą liczbę wniosków składają jednostki naukowe z województw mazowieckiego i małopolskiego, które dominują również pod względem przyznanego finansowania. Z województwa mazowieckiego pochodzi 26% wszystkich złożonych wniosków i blisko 32% wniosków zakwalifikowanych do finansowania, natomiast z województwa małopolskiego odpowiednio 16% i 18% (Rys. 5.26). Z kolei województwa takie jak lubuskie, świętokrzyskie i opolskie wykazują najmniejszą aktywność, a ich udział w ogólnej liczbie składanych wniosków i uzyskanego finansowania wynosi poniżej 1%. Sytuacja ta pozostaje stabilna na przestrzeni lat, co oznacza, że województwa o wysokiej aktywności utrzymują swoją pozycję, natomiast te o niższym udziale w systemie grantowym nie notują znaczącej poprawy.

Skuteczność we wnioskowaniu o finansowanie badań naukowych mierzona liczbowym wskaźnikiem sukcesu jest najwyższa w województwach: mazowieckim (25%), małopolskim (24%), dolnośląskim (23%) i wielkopolskim (22%). Na drugim biegunie znajdują się województwa opolskie i świętokrzyskie z najniższymi wskaźnikami sukcesu na poziomie 11%.

Z kolei najwyższe oczekiwania finansowe odnotowano w województwie mazowieckim (ponad 27,5 mld zł) i tam też przyznano najwięcej środków na realizację badań naukowych (ponad 6,5 mld zł) (Rys. 5.27). Na drugim miejscu jest województwo małopolskie z wnioskami na blisko 16 mld zł i uzyskanym finansowaniem w wysokości 3,5 mld zł. Kolejne trzy miejsca zajmują województwa: wielkopolskie (10,3 mld zł vs 2 mld zł), dolnośląskie (8,2 mld zł vs blisko 1,8 mld zł) i pomorskie (blisko 6,3 mld zł vs 1,1 mld zł). W grupie województw z udziałem zbliżonym do 1% oraz poniżej tej wartości w odniesieniu do całości kwoty wnioskowanej, a także przyznanego finansowania znajdują się województwa: podkarpackie, świętokrzyskie, opolskie i lubuskie.

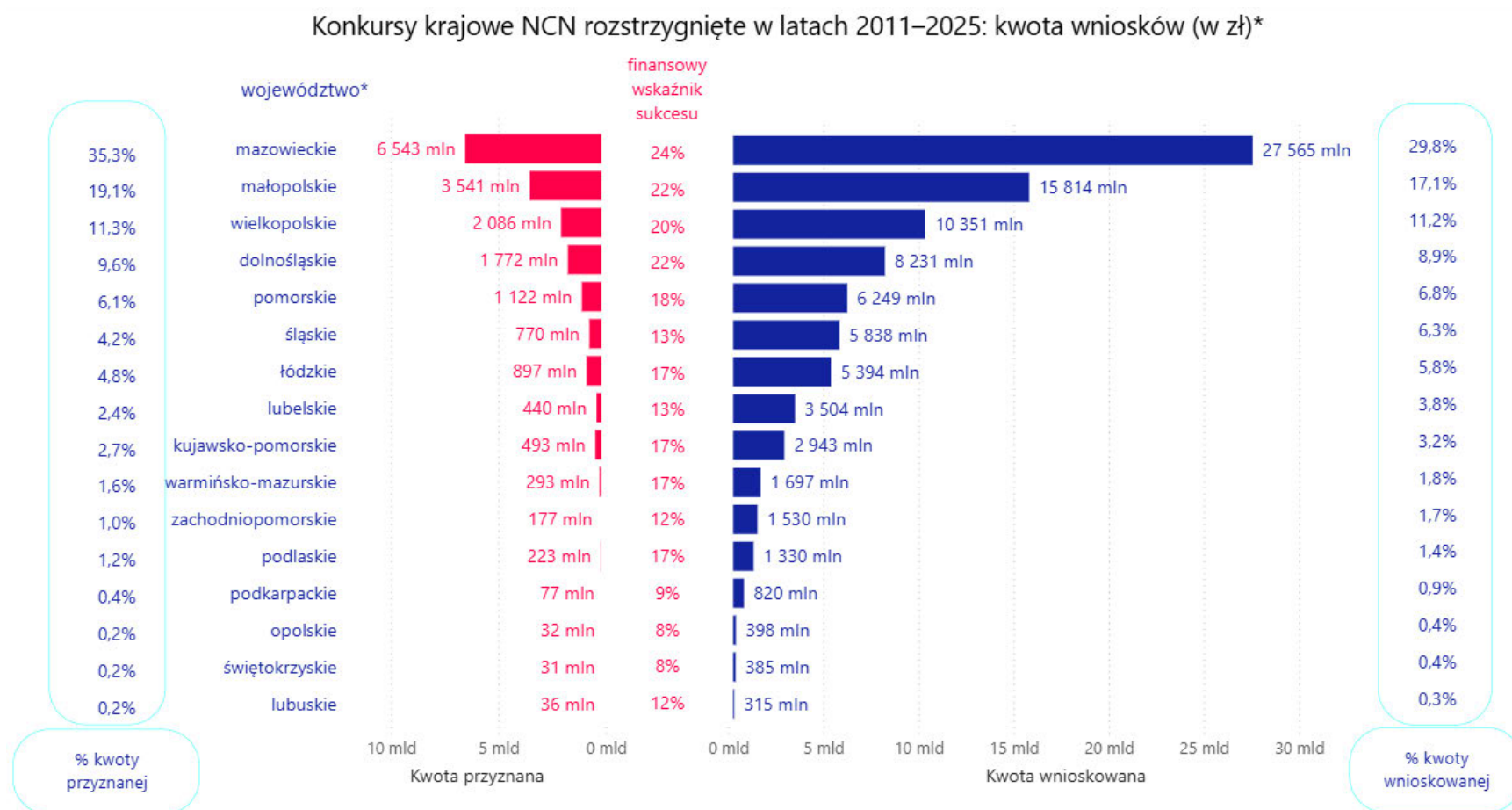
Uzyskany finansowy wskaźnik sukcesu ma wartości zbliżone do liczbowego wskaźnika sukcesu i odznacza się dużym zróżnicowaniem, tj. od 8% w województwach opolskim i świętokrzyskim do 24% w województwie mazowieckim i 22% małopolskim.

Rysunek 5.26 Liczba wniosków złożonych i zakwalifikowanych do finansowania w krajowych konkursach NCN w podziale na województwa w latach 2011–2025

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Rysunek 5.27 Wysokość wnioskowanego i przyznanego finansowania w krajowych konkursach NCN w podziale na województwa w latach 2011–2025

* Z wyłączeniem wniosków złożonych w konkursie TANGO oraz konkursów SZYBKA ŚCIEŻKA DOSTĘPU DO FUNDUSZY NA BADANIA NAD COVID-19 i Specjalny program NCN dla ukraińskich naukowców na kontynuowanie badań w Polsce. Zestawienie nie obejmuje również wniosków jednostek z siedzibą poza granicami Polski.

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Zróznicowanie przestrzenne składanych wniosków oraz przyznawanych przez NCN środków finansowych pozostaje w ścisłym związku z rozmieszczeniem podmiotów uczestniczących w systemie grantowym Centrum. W analizie aktywności jednostek naukowych wyróżniono dwa komplementarne wymiary uczestnictwa.

Pierwszy z nich to obecność w systemie, definiowana jako złożenie przez dany podmiot przynajmniej jednego wniosku w konkursach NCN. Jest to miara minimalnej obecności, niezależna od intensywności aplikowania i nieuwzględniająca liczby złożonych wniosków. Drugi wymiar stanowi pozyskanie finansowania, rozumiane jako uzyskanie przynajmniej jednego grantu NCN. Rozróżnienie to pozwala oddzielić minimalny poziom uczestnictwa od realnego wejścia do grona beneficjentów Centrum, co stanowi podstawę oceny konwersji wnioskodawców na podmioty otrzymujące środki i w dalszej części opracowania będzie nazywane wskaźnikiem konwersji na beneficjentów NCN³².

Liczba jednostek naukowych obecnych w systemie grantowym NCN różni się znacząco pomiędzy województwami – od zaledwie 9 jednostek w województwie opolskim, do 293 w województwie mazowieckim (Rys. 5.28). Co istotne, w województwie mazowieckim liczba podmiotów aplikujących jest trzykrotnie wyższa niż w zajmującym drugą pozycję województwie małopolskim. Znaczący wpływ na ten wynik ma obecność licznych instytutów Polskiej Akademii Nauk oraz instytutów badawczych działających w Warszawie, gdyż struktura typów jednostek naukowych w poszczególnych regionach jest powiązana z możliwością pozyskiwania grantów NCN. Praktycznie wszystkie instytuty PAN i jednostki badawcze, które złożyły wnioski uzyskały co najmniej jedno finansowanie. Uczelnie wyższe charakteryzują się większym zróżnicowaniem — od około 20% do ponad 60% wartości wskaźnika konwersji. Najslabiej wypadają jednostki zaliczane do kategorii „inne” (m.in. szpitale, fundacje, stowarzyszenia), gdzie odsetek podmiotów, które uzyskały finansowanie nie przekracza 31% (Tabela 5.1).

Różnice pomiędzy regionami widoczne są również na poziomie ogólnej konwersji na beneficjentów NCN. Najwyższy odsetek jednostek, które choć raz zdobyły grant NCN występuje w województwach mazowieckim (52%), lubelskim (50%) i wielkopolskim (49%). Oznacza to, że w tych regionach około połowa instytucji obecnych w systemie grantowym Centrum weszła do grona jego beneficjentów. Z kolei w województwie podkarpackim finansowanie uzyskało jedynie 15% podmiotów obecnych w systemie. Niskie wartości tego wskaźnika odnotowano również w województwach lubuskim, świętokrzyskim i warmińsko-mazurskim. Wskazuje to, że w części regionów przejście od udziału w konkursach do pozyskania środków z NCN jest istotnie trudniejsze.

Analiza aktywności kierowników projektów opiera się na założeniach analogicznych do zastosowanych w przypadku jednostek naukowych. Obecność w systemie NCN definiowana jest jako złożenie przynajmniej jednego wniosku w konkursach Centrum. Jest to miara minimalnej aktywności, która nie różnicuje intensywności aplikowania ani nie uwzględnia liczby złożonych wniosków. Drugim wymiarem jest pozyskanie finansowania, rozumiane jako uzyskanie co najmniej jednego grantu NCN. Ujęcie to stanowi podstawę do oceny konwersji osób wnioskujących na laureatów NCN, nazywanej dalej wskaźnikiem konwersji osób wnioskujących na laureatów NCN³³.

W latach 2011–2025 ponad 61 tys. naukowców zatrudnionych w różnych jednostkach naukowych ubiegało się o środki na prowadzenie badań, składając wnioski w krajowych konkursach NCN, z czego blisko 24 tys. osób przynajmniej raz otrzymało finansowanie (Rys. 5.11). Skuteczność w aplikowaniu

³² *Wskaźnik konwersji jednostek naukowych na beneficjentów NCN* określa procentowy udział jednostek naukowych obecnych w systemie grantowym NCN (rozumianych jako podmioty, które w latach 2011–2025 złożyły co najmniej jeden wniosek w konkursach NCN), którym w tym samym okresie przyznano przynajmniej jeden grant NCN. Wskaźnik ten pokazuje, jaka część obecnych w systemie jednostek przekształca swoją aktywność wnioskową w uzyskanie finansowania, stanowiąc miarę skuteczności wejścia do grona beneficjentów w długim horyzoncie czasowym.

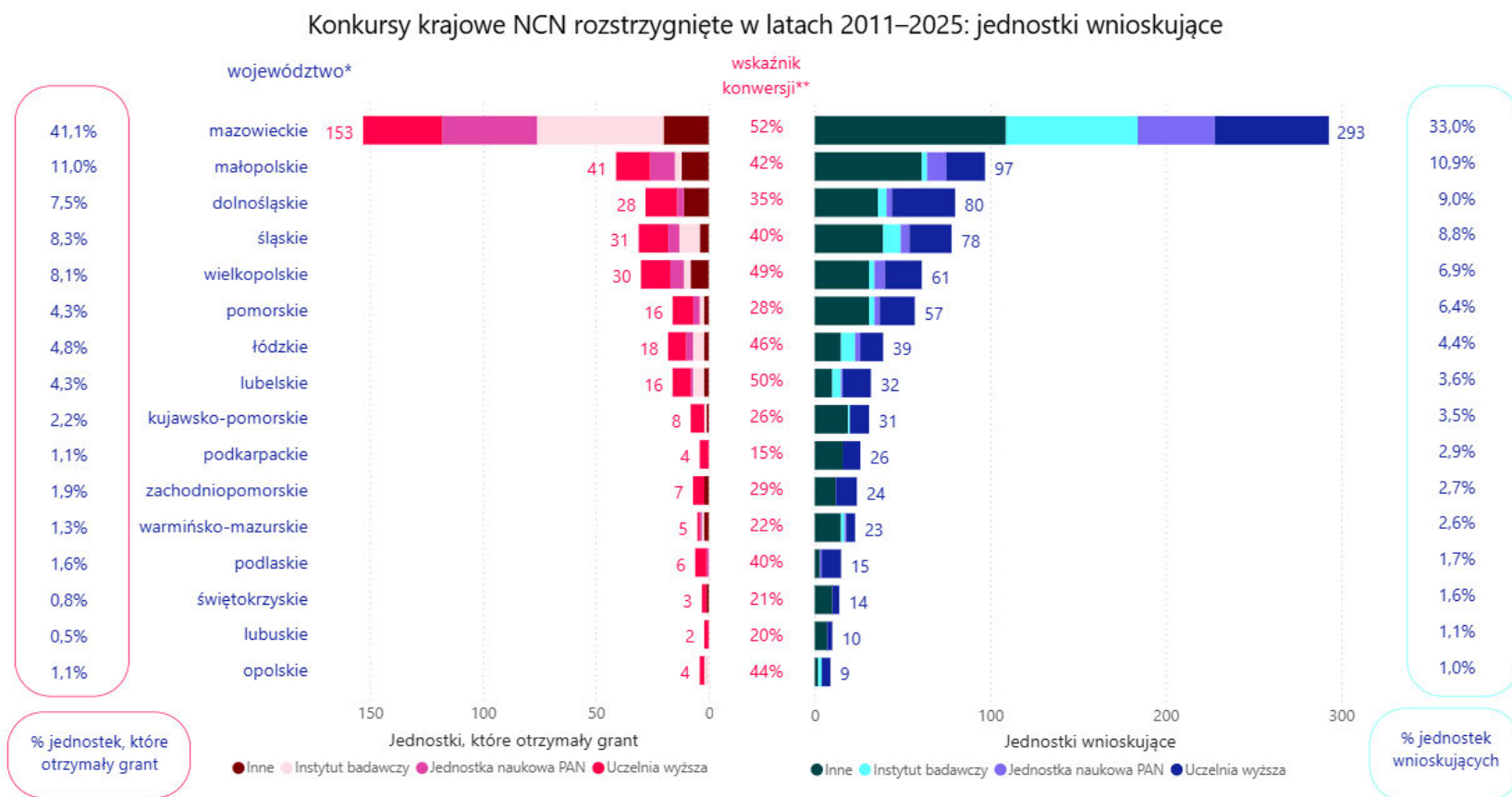
³³ *Wskaźnik konwersji osób wnioskujących na laureatów NCN* określa procentowy udział kierowników wniosków obecnych w systemie grantowym NCN (rozumianych jako osoby, które w latach 2011–2025 złożyły co najmniej jeden wniosek w konkursach NCN), którym w tym samym okresie przyznano przynajmniej jeden grant NCN. Wskaźnik ten pokazuje, jaka część obecnych w systemie jednostek przekształca swoją aktywność wnioskową w uzyskanie finansowania, stanowiąc miarę skuteczności wejścia do grona beneficjentów w długim horyzoncie czasowym.

o granty różni się znacząco w zależności od regionu. Najślabszy wynik w tym zakresie odnotowano w województwie lubuskim (20%), podczas gdy najwyższy, wynoszący 44%, osiągnęli naukowcy z województw mazowieckiego i małopolskiego. Wysoką skuteczność uzyskano również w województwach wielkopolskim (43%) oraz dolnośląskim (40%) (Rys. 5.29).

Tabela 5.2 przedstawia skalę obecności w systemie grantowym kierowników projektów (PI) zatrudnionych w różnych typach jednostek naukowych w poszczególnych województwach. Najliczniejszą grupę osób wnioskujących stanowią badacze afiliowani przy uczelniach wyższych. W tej kategorii wskaźnik konwersji na laureatów NCN mieści się w przedziale od około 20% w województwach lubuskim, opolskim, podkarpackim i świętokrzyskim do 40% w mazowieckim i dolnośląskim, 41% w wielkopolskim oraz 43% w małopolskim. Jeszcze wyższe wartości obserwuje się wśród naukowców zatrudnionych w jednostkach Polskiej Akademii Nauk (od 51% do 72%). Najwyższy wskaźnik konwersji w tej grupie odnotowano w województwach podlaskim oraz warmińsko-mazurskim.

Pracownicy instytutów badawczych stanowią mniej liczną grupę wnioskodawców, jednak w niektórych regionach ich wskaźnik konwersji osiąga poziom nawet 38% (województwo lubelskie). Na przeciwnym biegunie znajduje się województwo dolnośląskie, gdzie żaden z instytutów badawczych nie uzyskał dotychczas finansowania NCN. W przypadku naukowców zatrudnionych w jednostkach zaliczanych do kategorii „Inne” najwyższą wartość wskaźnika konwersji odnotowano w województwie dolnośląskim (34%). W czterech województwach (podlaskim, opolskim, lubuskim i podkarpackim) żadna z osób pracujących w podmiotach naukowych tej kategorii nie uzyskała dotąd grantu z NCN.

Rysunek 5.28 Jednostki naukowe wnioskujące o finansowanie w krajowych konkursach NCN w poszczególnych województwach w latach 2011–2025

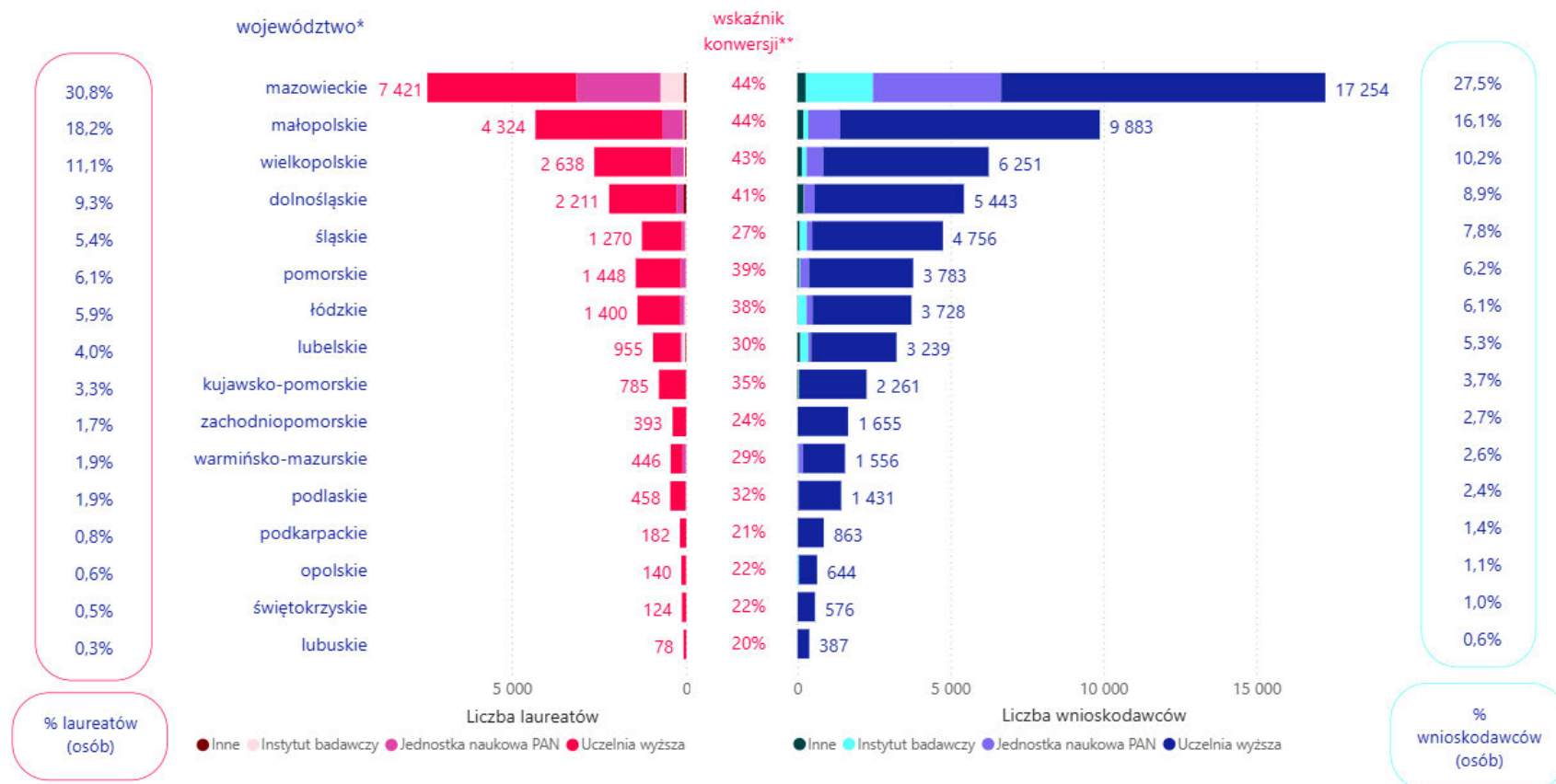
* Z wyłączeniem wniosków złożonych w konkursie TANGO oraz konkursów SZYBKA ŚCIEŻKA DOSTĘPU DO FUNDUSZY NA BADANIA NAD COVID-19 i Specjalny program NCN dla ukraińskich naukowców na kontynuowanie badań w Polsce. Zestawienie nie obejmuje również wniosków jednostek z siedzibą poza granicami Polski.

** *Wskaźnik konwersji jednostek naukowych na beneficjentów NCN* określa procentowy udział jednostek naukowych obecnych w systemie grantowym NCN (rozumianych jako podmioty, które w latach 2011–2025 złożyły co najmniej jeden wniosek w konkursach NCN), którym w tym samym okresie przyznano przynajmniej jeden grant NCN.

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Rysunek 5.29 Naukowcy wnioskujący o finansowanie w krajowych konkursach NCN w poszczególnych województwach w latach 2011–2025

Konkursy krajowe NCN rozstrzygnięte w latach 2011–2025: osoby wnioskujące

* Z wyłączeniem konkursów TANGO, COVID-19 i UKRAINA oraz wniosków jednostek z siedzibą poza granicami Polski. Zestawienie obejmuje osoby, które wykazały PESEL lub datę urodzenia. Osoba w danym województwie jest liczona jeden raz.

** Wskaźnik konwersji osób wnioskujących na laureatów NCN określa procentowy udział kierowników wniosków obecnych w systemie grantowym NCN (rozumianych jako osoby, które w latach 2011–2025 złożyły co najmniej jeden wniosek w konkursach NCN), którym w tym samym okresie przyznano przynajmniej jeden grant NCN.

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Tabela 5.1 Wartości wskaźnika konwersji jednostek naukowych na beneficjentów NCN* w poszczególnych województwach w latach 2011–2025

Województwa	Uczelnie wyższe		Jednostki naukowe PAN		Instytuty badawcze		Inne	
	Wskaźnik konwersji na beneficjentów NCN	Liczba jednostek wnioskujących	Wskaźnik konwersji na beneficjentów NCN	Liczba jednostek wnioskujących	Wskaźnik konwersji na beneficjentów NCN	Liczba jednostek wnioskujących	Wskaźnik konwersji na beneficjentów NCN	Liczba jednostek wnioskujących
dolnośląskie	39%	36	100%	3	0%	5	31%	36
kujawsko-pomorskie	55%	11		0	100%	1	5%	19
lubelskie	50%	16	100%	1	100%	5	20%	10
lubuskie	67%	3		0		0	0%	7
łódzkie	62%	13	100%	3	63%	8	13%	15
małopolskie	68%	22	100%	11	100%	3	20%	61
mazowieckie	54%	65	95%	44	75%	75	18%	109
opolskie	40%	5		0	100%	2	0%	2
podkarpackie	40%	10		0		0	0%	16
podlaskie	45%	11	100%	1		0	0%	3
pomorskie	45%	20	100%	3	67%	3	6%	31
śląskie	54%	24	100%	5	90%	10	10%	39
świętokrzyskie	50%	4		0		0	10%	10
warmińsko-mazurskie	20%	5	100%	1	50%	2	13%	15
wielkopolskie	62%	21	100%	6	100%	3	26%	31
zachodniopomorskie	42%	12		0		0	17%	12

*Wskaźnik konwersji jednostek naukowych na beneficjentów NCN określa procentowy udział jednostek naukowych obecnych w systemie grantowym NCN (rozumianych jako podmioty, które w latach 2011–2025 złożyły co najmniej jeden wniosek w konkursach NCN), którym w tym samym okresie przyznano przynajmniej jeden grant NCN.

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Tabela 5.2 Wartości wskaźnika konwersji osób wnioskujących (PI) na laureatów NCN* w poszczególnych województwach w latach 2011–2025

Województwa	Uczelnie wyższe		Jednostka naukowa PAN		Instytut badawczy		Inne	
	Wskaźnik konwersji na laureatów NCN	Liczba osób wnioskujących	Wskaźnik konwersji na laureatów NCN	Liczba osób wnioskujących	Wskaźnik konwersji na laureatów NCN	Liczba osób wnioskujących	Wskaźnik konwersji na laureatów NCN	Liczba osób wnioskujących
dolnośląskie	40%	4876	60%	350	0%	11	34%	206
kujawsko-pomorskie	35%	2197		0	18%	17	15%	47
lubelskie	28%	2784	51%	95	38%	268	30%	92
lubuskie	21%	379		0		0	0%	8
łódzkie	38%	3232	66%	198	19%	273	8%	25
małopolskie	43%	8488	58%	1037	23%	163	29%	195
mazowieckie	40%	10595	57%	4189	31%	2201	24%	269
opolskie	22%	596		0	15%	46	0%	2
podkarpackie	22%	837		0		0	0%	26
podlaskie	31%	1389	72%	39		0	0%	3
pomorskie	38%	3402	52%	291	26%	35	5%	55
śląskie	27%	4269	53%	175	14%	230	12%	82
świętokrzyskie	22%	562		0		0	7%	14
warmińsko-mazurskie	24%	1374	72%	145	24%	21	13%	16
wielkopolskie	41%	5403	64%	549	25%	154	25%	145
zachodniopomorskie	24%	1640		0		0	13%	15

*Wskaźnik konwersji osób wnioskujących na laureatów NCN określa procentowy udział wnioskodawców obecnych w systemie grantowym NCN (rozumianych jako osoby, które w latach 2011–2025 złożyły co najmniej jeden wniosek w konkursach NCN), którym w tym samym okresie przyznano przynajmniej jeden grant NCN.

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Skuteczne wnioskowanie o finansowanie projektów badawczych jest silnie powiązane z koncentracją potencjału naukowego w Polsce, mierzone m.in. liczbą etatów badawczych, badawczo-dydaktycznych i naukowych w poszczególnych województwach (Tab. 5.3). Rozkład tych etatów nie jest równomierny – największy udział mają województwa mazowieckie (23%) i małopolskie (14,5%), co znajduje odzwierciedlenie w ich wysokiej aktywności w pozyskiwaniu środków NCN.

Tabela 5.3 Liczba etatów naukowych (dotyczy instytutów naukowych PAN lub instytutów badawczych) oraz badawczych i badawczo-dydaktycznych (dotyczy uczelni wyższych) w podziale na województwa (stan na 31.01.2025 r.)

Województwa	Liczba etatów naukowych	Liczba etatów badawczych i badawczo-dydaktycznych	Sumaryczna liczba etatów naukowych, badawczych i badawczo-dydaktycznych	Udział sumarycznej liczby etatów naukowych, badawczych i badawczo-dydaktycznych w danym województwie
dolnośląskie	294,6	5938,86	6233,46	8,70%
kujawsko-pomorskie	0	2913,96	2913,96	4,07%
lubelskie	266,01	4036,42	4302,43	6,00%
lubuskie	0	586,96	586,96	0,82%
łódzkie	375,15	3953,03	4328,18	6,04%
małopolskie	821,02	9555,9	10376,92	14,48%
mazowieckie	4380,28	12069,19	16449,47	22,95%
opolskie	11	859,44	870,44	1,21%
podkarpackie	0	1655,54	1655,54	2,31%
podlaskie	21	1659,77	1680,77	2,35%
pomorskie	219,85	4387,7	4607,55	6,43%
śląskie	316,73	5915,5	6232,23	8,70%
świętokrzyskie	0	937,6	937,6	1,31%
warmińsko-mazurskie	110,3	1414,67	1524,97	2,13%
wielkopolskie	462,95	6033,58	6496,53	9,07%
zachodniopomorskie	1	2467,74	2468,74	3,44%

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN na podstawie danych z MNiSW

Porównanie liczby przyznanych grantów do liczby etatów w dyscyplinach pozwala na rzeczywistą ocenę aktywności grantowej w poszczególnych województwach. Takie podejście normalizuje zróżnicowanie terytorialne widoczne przy analizie samej liczby zakwalifikowanych do finansowania wniosków (patrz rysunki 5.26 i 5.27).

Kolejne zawężenie analityczne obejmuje wyłącznie te jednostki naukowe, które są aktywne w systemie grantowym NCN oraz posiadają przyznaną kategorię naukową w dyscyplinach.

Uwzględnienie kategorii naukowej jednostek w analizie zróżnicowania przestrzennego aktywności grantowej w przeliczeniu na liczbę etatów, pozwala oddzielić efekty wynikające z lokalizacji od rzeczywistych różnic w potencjale badawczym podmiotów. Struktura kategorii naukowych nie jest równomiernie rozmieszczona w kraju. W największych ośrodkach koncentrują się jednostki wyżej ocenione, dysponujące silniejszym zapleczem kadrowym, bardziej rozwiniętą infrastrukturą administracyjną oraz większym doświadczeniem w realizacji projektów badawczych.

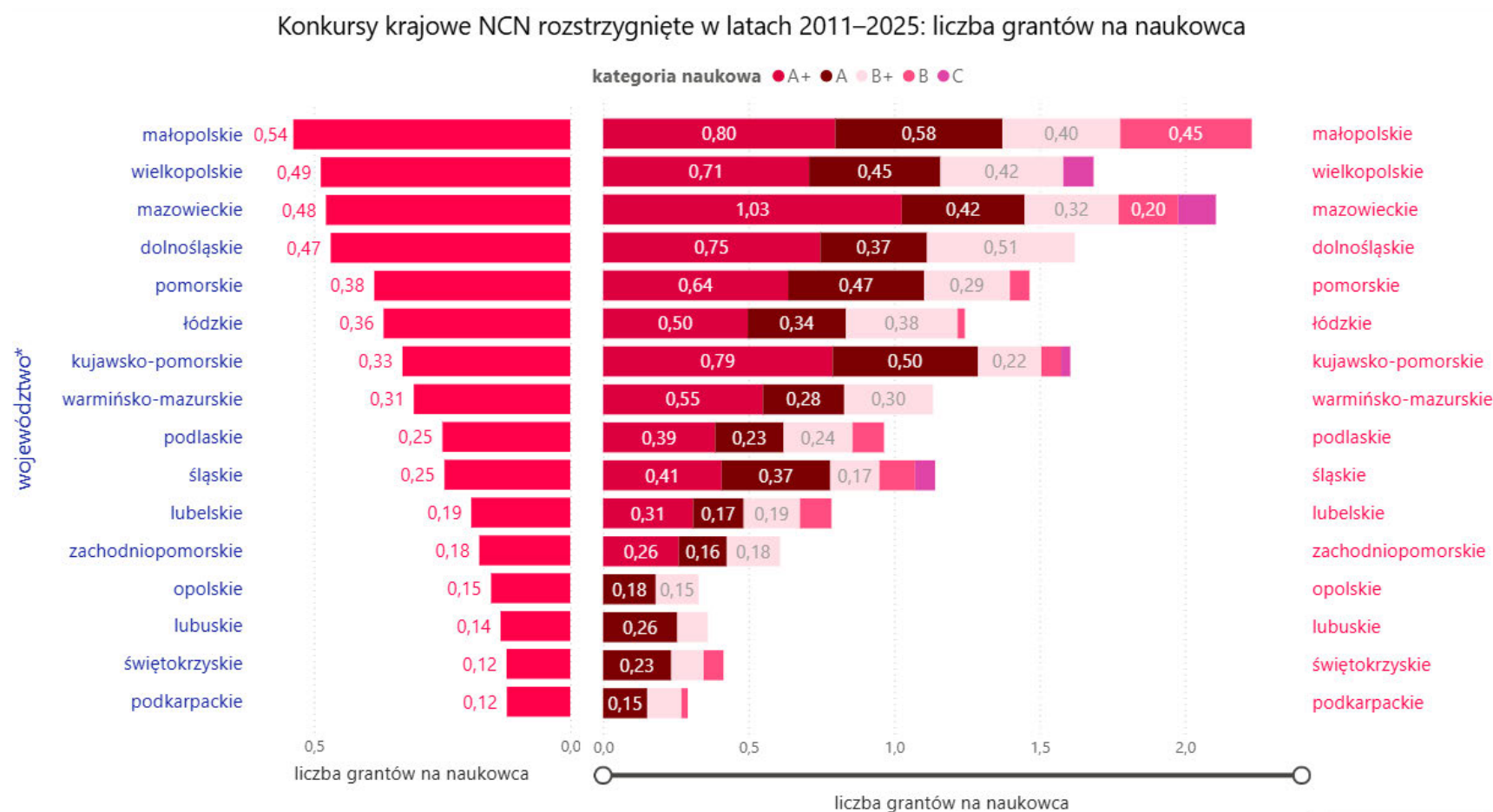
Na rysunkach 5.30 i 5.31 przedstawiono liczbę pozyskanych grantów oraz wysokość finansowania w poszczególnych województwach, z uwzględnieniem kategorii naukowych przypisanych dyscyplinom oraz liczby etatów naukowych. Analiza wskazuje, że najwyższą liczbę grantów w przeliczeniu na jednego naukowca odnotowano w województwie małopolskim (0,54). Na kolejnych pozycjach znalazły się województwa: wielkopolskie, mazowieckie i dolnośląskie, osiągając jedynie nieznacznie niższe wartości. Podobna hierarchia widoczna jest w przypadku wysokości pozyskanych środków finansowych. W wymienionych czterech województwach na jeden etat naukowy przypada ponad 250 tys. zł z budżetu NCN, przy czym w województwie małopolskim wskaźnik ten osiąga 317 tys. zł. Następne w rankingu jest województwo pomorskie (213 tys. zł na etat), a dalej województwa łódzkie, kujawsko-pomorskie i warmińsko-mazurskie, w których wartość ta przekracza 140 tys. zł.

Biorąc pod uwagę skuteczność grantową w zależności od kategorii naukowej poszczególnych dyscyplin, obserwowane jest większe zróżnicowanie pomiędzy województwami.

- **Dyscypliny w kategorii A+:** Najwięcej grantów na jednego pracownika naukowego przypada w województwach: mazowieckim (1,03), małopolskim (0,80), kujawsko-pomorskim (0,79), dolnośląskim (0,75) i wielkopolskim (0,71). Wysokość finansowania na jednego badacza waha się tu od około 400 do 750 tys. zł, przy czym najwyższą wartość odnotowano w województwie mazowieckim. W każdym z wymienionych województw funkcjonują uczelnie posiadające status uczelni badawczych w ramach programu „Inicjatywa doskonałości – uczelnia badawcza” (IDUB).
- **Dyscypliny w kategorii A:** Najwyższą liczbę grantów przypadających na jednego pracownika odnotowano w województwach: małopolskim (0,58), kujawsko-pomorskim (0,50), pomorskim (0,47), wielkopolskim (0,45) oraz mazowieckim (0,42). W przeliczeniu na jednego naukowca najwyższe finansowanie uzyskuje województwo małopolskie (365 tys. zł), podczas gdy w pozostałych wymienionych regionach wartość ta mieści się w przedziale 231–249 tys. zł.
- **Dyscypliny w kategorii B+:** Największą liczbę grantów na jednego badacza odnotowano w województwach: dolnośląskim (0,51), wielkopolskim (0,42) i małopolskim (0,40). W dolnośląskim przekłada się to na 289 tys. zł finansowania na jednego naukowca, w wielkopolskim na 217 tys. zł, a w województwie małopolskim – 181 tys. zł.

Powyższe analizy wskazują, że skuteczność w pozyskiwaniu finansowania na badania podstawowe z NCN jest skorelowana zarówno z koncentracją potencjału badawczego, jak i z jakością naukową, mającą odzwierciedlenie w kategoriach naukowych przyznanych ewaluowanym dyscyplinom.

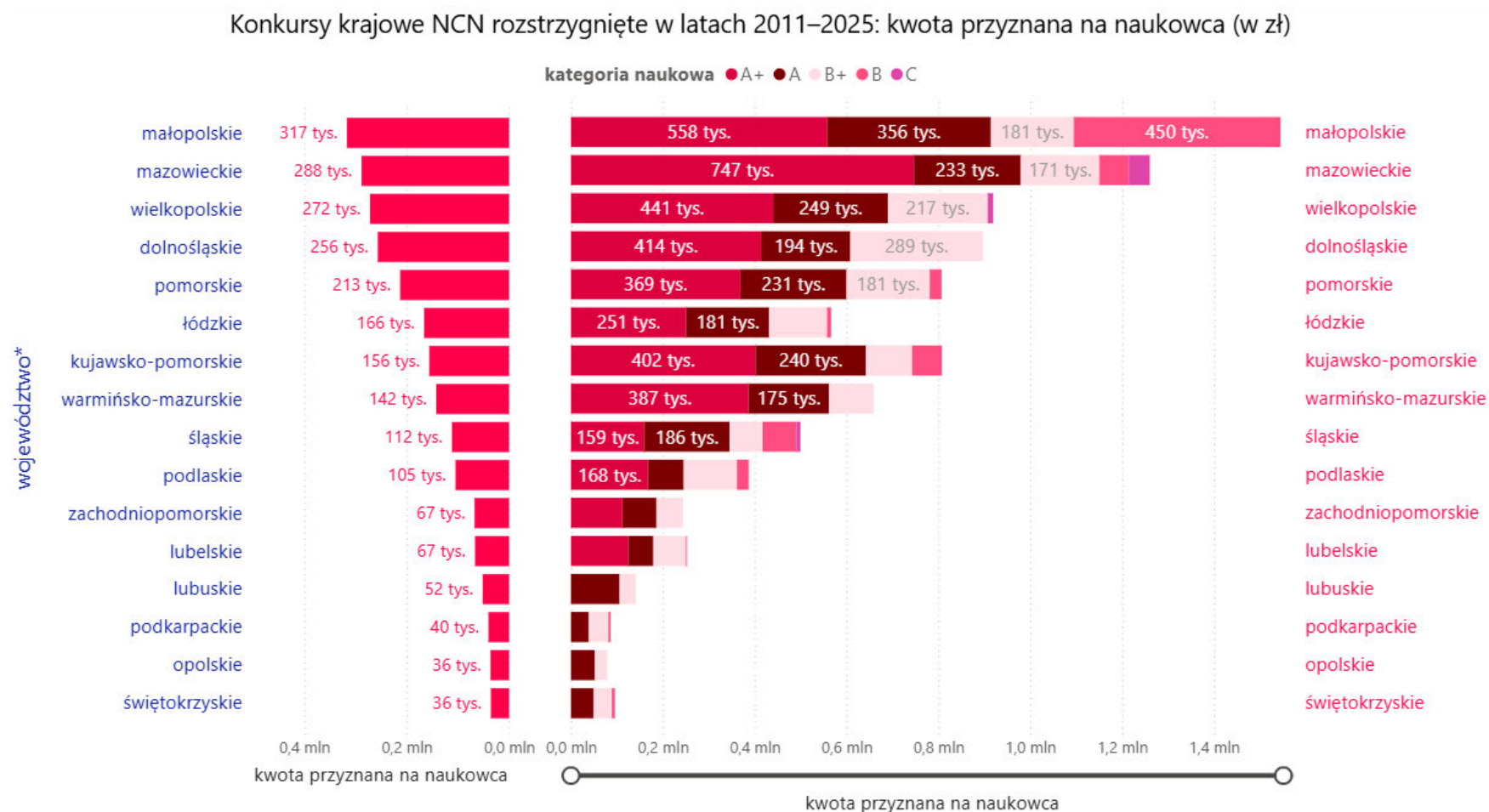
Rysunek 5.30 Liczba grantów pozyskanych w krajowych konkursach NCN rozstrzygniętych w latach 2011–2025 przez uczelnie wyższe, instytuty naukowe PAN, instytuty badawcze i inne jednostki w przeliczeniu na liczbę etatów w dyscyplinach, w poszczególnych województwach wraz z przyznanymi kategoriami naukowymi

* Z wyłączeniem wniosków złożonych w konkursie TANGO oraz konkursów SZYBKA ŚCIEŻKA DOSTĘPU DO FUNDUSZY NA BADANIA NAD COVID-19 i Specjalny program NCN dla ukraińskich naukowców na kontynuowanie badań w Polsce. Zestawienie nie obejmuje również wniosków jednostek z siedzibą poza granicami Polski.

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN na podstawie danych własnych i danych z MNiSW

Rysunek 5.31 Wysokość przyznanego finansowania w krajowych konkursach NCN rozstrzygniętych w latach 2011–2025 dla uczelni wyższych, instytutów naukowych PAN, instytutów badawczych i innych jednostek w przeliczeniu na liczbę etatów w dyscyplinach, w poszczególnych województwach wraz z przyznanymi kategoriami naukowymi

* Z wyłączeniem wniosków złożonych w konkursie TANGO oraz konkursów SZYBKA ŚCIEŻKA DOSTĘPU DO FUNDUSZY NA BADANIA NAD COVID-19 i Specjalny program NCN dla ukraińskich naukowców na kontynuowanie badań w Polsce. Zestawienie nie obejmuje również wniosków jednostek z siedzibą poza granicami Polski.

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN na podstawie danych własnych i danych z MNiSW

Przeprowadzony w 2025 r. sondaż wykazał, że pomimo iż większość badanych wnioskodawców NCN nie korzystała dotychczas z narzędzi GenAI, przeważa opinia, że powinny być one dopuszczalne w procesie aplikacyjnym. Szeroką akceptacją cieszą się funkcjonalności o charakterze techniczno-redakcyjnym, podczas gdy zdecydowany sprzeciw dotyczy generowania treści merytorycznych. Z zebranych odpowiedzi wyłaniają się trzy podejścia regulacyjne w tym zakresie: pełna odpowiedzialność badacza, całkowity zakaz oraz „droga środka”, oparta na kontrolowanym dopuszczeniu GenAI i obowiązkowej transparentności. Respondenci zgodnie podkreślają wagę ochrony poufności danych oraz konieczność korzystania z bezpiecznych środowisk, najlepiej typu on-premises. W ocenie wniosków przeważa jednoznaczny sprzeciw wobec stosowania GenAI, z możliwym dopuszczeniem jedynie wsparcia formalnego przy zachowaniu pełnej kontroli eksperta. Łącznie wyniki wskazują na potrzebę wyważonych regulacji łączących bezpieczeństwo, odpowiedzialność i transparentność przy jednoczesnym umożliwieniu ograniczonego, bezpiecznego korzystania z GenAI.

Sztuczna inteligencja (AI) w istotny sposób wpływa na funkcjonowanie współczesnych społeczeństw, zmieniając również podejście do projektowania i prowadzenia badań naukowych, w tym do procesu przygotowywania wniosków grantowych. Narodowe Centrum Nauki, podobnie jak inne podmioty działające w sektorze nauki³⁴, dostosowuje swoje regulacje do dynamicznego rozwoju technologii. W maju 2025 r. agencja opublikowała stanowisko dotyczące wykorzystania narzędzi generatywnej sztucznej inteligencji (GenAI) w procesie przygotowywania wniosków badawczych oraz ich oceny³⁵. GenAI rozumiana jest jako forma sztucznej inteligencji zdolna do generowania tekstów, obrazów i innych treści na podstawie danych, na których została wytrenowana.

Sformułowane w tym zakresie wytyczne dopuszczają możliwość wykorzystania generatywnej sztucznej inteligencji jako narzędzia pomocniczego w przygotowaniu wybranych elementów wniosków składanych w konkursach NCN, wykonując takie działania jak: streszczenia, ilustracje schematyczne, tłumaczenia czy korekty językowe. Jednocześnie podkreślono konieczność weryfikacji wygenerowanych przez AI treści oraz pełną odpowiedzialność autora za ostateczny kształt wniosku. Zgodnie z przedstawionym stanowiskiem, NCN jednoznacznie zakazuje stosowania narzędzi GenAI w procesie merytorycznej oceny wniosków. Recenzenci zobowiązani są do podpisania oświadczeń o poufności, co oznacza, że nie mogą przekazywać treści wniosków do narzędzi zewnętrznych, w tym opartych na AI. Ocena projektu musi pozostać efektem ich samodzielnej pracy.

³⁴ Przykładem dobrych praktyk związanych z regulacją użycia GenAI w pracy badawczej są zasady obowiązujące w COPE (Committee on Publication Ethics) i Nature. Organizacje te wprowadziły jasne przepisy dotyczące wykorzystania sztucznej inteligencji w publikacjach naukowych. Zgodnie z nimi GenAI nie może być autorem tekstu, należy ujawniać użycie sztucznej inteligencji w procesie jego przygotowania, a pełna odpowiedzialność za całość treści spoczywa na autorze. Wprowadzono tu również procedurę odwoławczą w przypadku recenzji przygotowanych niejawnie za pomocą GenAI. Z kolei Komisja Europejska wraz z państwami członkowskimi Europejskiej Przestrzeni Badawczej (ERA) przygotowała zbiór wytycznych i zaleceń, które mają na celu zapewnienie etycznego, przejrzystego i odpowiedzialnego użycia narzędzi GenAI w procesie badawczym. Rekomendacje zawarte w dokumencie Responsible Use of Generative AI in Research kładą nacisk na transparentność użycia GenAI, odpowiedzialność autora, bezpieczeństwo danych, kontrolę jakości treści oraz kompleksową edukację w zakresie odpowiedzialnego korzystania z narzędzi AI przez naukowców wnioskujących o finansowanie oraz recenzentów. Innym przykładem jest niemiecka agencja grantowa DFG, która nałożyła na wnioskodawców wymóg złożenia oświadczenia w przypadku użycia GenAI do analizy danych oraz w przypadku generowania hipotez badawczych. Nie ma obowiązku składania takiej deklaracji wykonując korektę językową, zaleca się jednak transparentność w całym procesie przygotowania wniosku. W Wielkiej Brytanii (agencja UKRI) stworzono wytyczne dotyczące etycznego wykorzystania GenAI w badaniach. Promowane są szkolenia na temat odpowiedzialnego stosowania AI w procesach grantowych. Amerykańska NSF z kolei przygotowała zalecenia dotyczące ochrony poufności danych i weryfikacji treści generowanych przez AI. Wdrażane są mechanizmy audytu jakości recenzji. Czasopisma naukowe (Elsevier, Springer) nakładają na autorów obowiązek ujawnienia użycia GenAI w procesie przygotowania publikacji. Zakazane jest generowanie treści merytorycznych bez weryfikacji przez autora. Coraz powszechniejsze jest przygotowywanie polityk instytucjonalnych w tym zakresie. Uczelnie wprowadzają regulaminy określające dopuszczalne zastosowania AI (np. korekta językowa, tłumaczenia) i zakazujące generowania treści merytorycznych bez weryfikacji. Wprowadza się wymóg przejrzystości w procesie oceny. Recenzenci muszą ujawniać, czy korzystali z AI i w jakim zakresie. Niektóre uczelnie w USA i UE, jak i agencje grantowe, wdrażają lokalne modele językowe (ang. LLM) działające na serwerach instytucjonalnych, aby chronić poufność danych bez ryzyka ich wycieku do komercyjnych modeli.

³⁵ Pełna treść stanowiska dostępna jest na stronie internetowej NCN pod adresem:

<https://www.ncn.gov.pl/sites/default/files/pliki/2025-stanowisko-NCN-genSI.pdf>

Techniczne wsparcie GenAI w przygotowywaniu wniosku nie budzi większych kontrowersji. Kluczowe jest jednak, aby autorzy uważnie weryfikowali generowane treści i byli świadomi potencjalnych zagrożeń, zwłaszcza w zakresie rzetelności naukowej, praw autorskich oraz zasad etyki.

Zapowiedziane monitorowanie rozwoju GenAI w kontekście działalności naukowej skłoniło Centrum do przeprowadzenia sondażu wśród wnioskodawców w konkursach NCN. Celem badania było rozpoznanie skali zjawiska oraz stworzenie punktu wyjścia do prac nad przyszłymi regulacjami NCN. W październiku 2025 r. do kierowników projektów naukowych, którzy złożyli wnioski w wybranych rodzajach konkursów NCN rozstrzygniętych w ciągu ostatnich dwóch lat — OPUS 26, 27 i 28, SONATA 19 i 20 oraz PRELUDIUM 23 — skierowano prośbę o udział w sondażu w formie krótkiej, dobrowolnej i anonimowej ankiety. Zaproszenie miało formę wiadomości e-mail z linkiem prowadzącym bezpośrednio do kwestionariusza, który dotyczył m.in. dotychczasowego wykorzystania GenAI w procesie przygotowywania wniosków, dopuszczalnych zastosowań narzędzi GenAI w przyszłych staraniach o finansowanie badań, używanych typów narzędzi oraz opinii na temat wykorzystania GenAI w procesie oceny wniosków. Odpowiedzi zostały automatycznie zakodowane w sposób uniemożliwiający identyfikację poszczególnych kierowników projektów, a jednocześnie pozwalający na statystyczne porównanie odpowiedzi wnioskodawców, których projekty zakwalifikowano do finansowania i odrzucono.

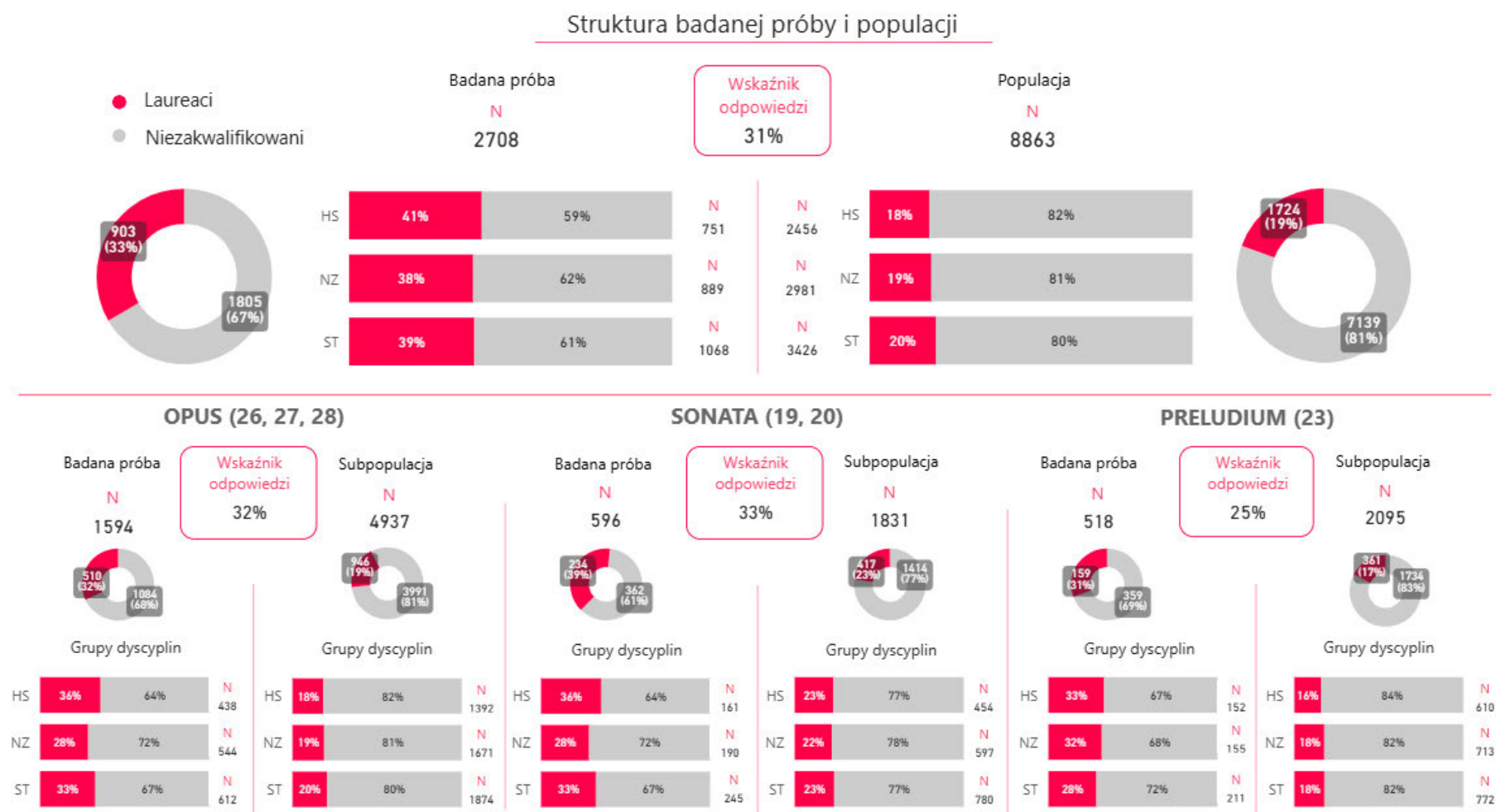
Spśród 8863 osób zaproszonych do udziału w sondażu, odpowiedzi udzieliło 2708 naukowców, co daje 31% wskaźnik uczestnictwa. W strukturze respondentów 33% stanowili laureaci konkursów NCN, natomiast 67% to naukowcy, których wnioski nie uzyskały finansowania (Rys. 5.32). Analiza poziomu odpowiedzi w podziale na typy konkursów pokazuje względną stabilność wskaźnika uczestnictwa. W konkursach OPUS i SONATA wyniósł on odpowiednio 32% i 33%, natomiast w PRELUDIUM był niższy i osiągnął 25%. W podziale na grupy dyscyplin nie odnotowano istotnych różnic w skłonności do udziału w badaniu, co wskazuje na względnie jednorodny poziom zainteresowania sondażem w środowisku naukowym. Zauważalna jest natomiast nadreprezentacja laureatów wśród respondentów w porównaniu do ich udziału w populacji naukowców zaproszonych do badania. Jest to istotne z perspektywy interpretacji wyników, ponieważ struktura respondentów może w pewnym stopniu odzwierciedlać doświadczenia bardziej skutecznych użytkowników systemu grantowego NCN.

Dziękujemy wszystkim naukowcom, którzy wzięli udział w sondażu. Przekazane opinie stanowią cenne źródło wiedzy, które realnie poszerza zrozumienie skali i zakresu wykorzystania technologii GenAI w systemie grantowym NCN. Dzięki zaangażowaniu osób badanych możliwe było wskazanie zagrożeń, korzyści oraz wyzwań związanych z rozwojem technologii GenAI z perspektywy kierowników projektów badawczych, co stanowi ważny wkład w proces kształtowania przyszłych regulacji Centrum w tym obszarze.

Konkluzje przedstawione w dalszej części opracowania zostały podzielone na dwa obszary tematyczne: wykorzystanie GenAI w przygotowywaniu wniosków grantowych oraz w procesie ich oceny. Prezentowane wyniki analiz obejmują wszystkie zebrane odpowiedzi, prezentując dane liczbowe obrazujące skalę zjawiska, a następnie interpretację komentarzy respondentów w celu uchwycenia kontekstu udzielonych odpowiedzi.

Przed lekturą wniosków z sondażu, zgodnie z prośbą jednego z uczestników, prosimy o chwilę refleksji nad pytaniem: *„czy rzeczywiście wierzymy, że współczesna ścieżka nauki, oparta przede wszystkim na zwiększaniu liczby analiz, prowadzi do realnej wartości dodanej i do tego, co określamy mianem „naukowej doskonałości”? Tę ścieżkę niewątpliwie wspomaga GenAI. Tymczasem, jak się zdaje, prawdziwym dobrem deficytowym pozostaje namysł, a w tym obszarze GenAI, wbrew szumnym deklaracjom koncernów technologicznych bijących kolejne giełdowe rekordy, raczej przeszkadza niż pomaga”*.

Rysunek 5.32 Struktura próby i populacji wnioskodawców wybranych konkursów NCN objętych sondażem

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Wykorzystanie GenAI w przygotowaniu wniosku grantowego

Ankietowani naukowcy przekazali informacje dotyczące dotychczasowego wykorzystania narzędzi GenAI oraz przedstawili swoje stanowiska w sprawie dopuszczenia ich stosowania w systemie grantowym NCN (Rys. 5.33). Z udzielonych odpowiedzi wynika, że większość, bo blisko 60% respondentów nie używała narzędzi GenAI podczas przygotowywania wniosków składanych do NCN, natomiast nieco ponad 40% zadeklarowało ich wykorzystanie. Perspektywa przyszłego stosowania GenAI jest jeszcze wyraźniejsza: około 60% badanych uznało, że Centrum powinno dopuszczać możliwość korzystania z GenAI podczas prac nad przygotowywaniem projektów badawczych. Analiza odpowiedzi nie wykazała istotnych różnic, biorąc pod uwagę zarówno grupy dyscyplin, jak i wyniki konkursów, przy czym to laureaci nieznacznie częściej dopuszczają użycie GenAI w porównaniu do kierowników projektów, którzy nie uzyskali finansowania (różnica 5 p.p.).

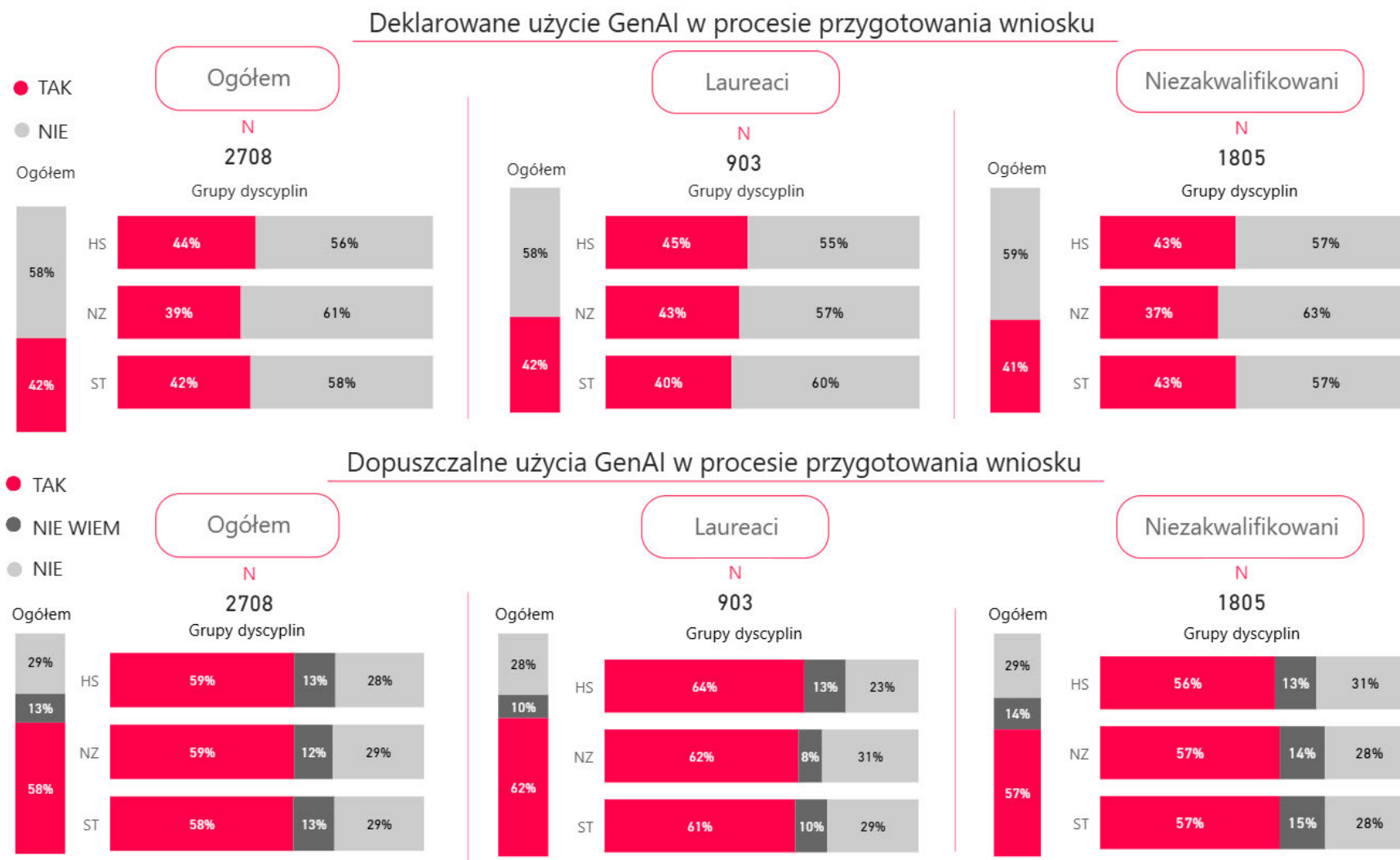
Wyniki jednoznacznie wskazują na rosnące zainteresowanie narzędziami GenAI oraz zwiększającą się gotowość środowiska naukowego do ich włączania w standardowe praktyki pracy badawczej.

Wśród uczestników badania zauważalne są różnice w korzystaniu z narzędzi GenAI w zależności od typu konkursu, w którym składali swoje wnioski. Respondenci startujący w konkursach skierowanych do naukowców na wczesnym etapie kariery nieznacznie częściej deklarowali użycie GenAI podczas przygotowywania wniosku. W grupie wnioskodawców konkursu SONATA było to 49% badanych, a w konkursie PRELUDIUM 45%. Wśród uczestników badania startujących w otwartym dla wszystkich naukowców konkursie OPUS odsetek ten wyniósł 37% (Rys. 5.34).

Analiza odpowiedzi respondentów pokazuje również różnice pomiędzy laureatami a wnioskodawcami, którzy nie otrzymali finansowania. W konkursach SONATA i PRELUDIUM częściej o stosowaniu narzędzi GenAI informowali wnioskodawcy nieskuteczni (różnica odpowiednio 8 p.p. i 5 p.p.), natomiast w konkursie OPUS sytuacja jest odwrotna: wśród respondentów to laureaci częściej wskazywali na użycie GenAI niż osoby, które nie uzyskały finansowania (różnica 6 p.p.).

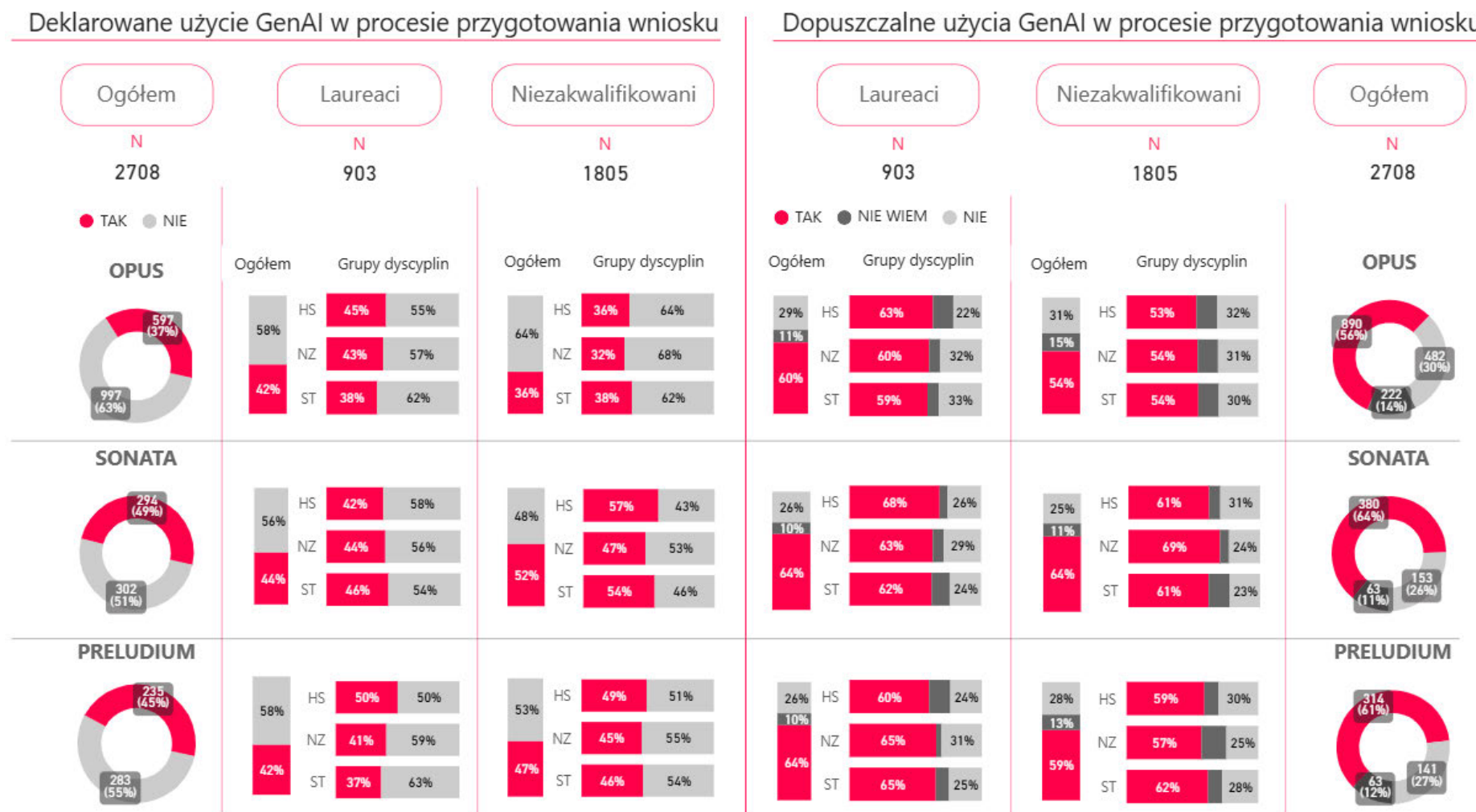
W podziale na typy konkursów opinie respondentów dotyczące dopuszczenia przez NCN możliwości użycia narzędzi GenAI w pracy nad wnioskiem grantowym są zbliżone do ogólnych wyników sondażu. Najczęściej pozytywne stanowisko wyrażali uczestnicy konkursów skierowanych do osób na wczesnym etapie kariery: 64% osób w konkursie w SONATA i 61% w PRELUDIUM. Najniższy odsetek zwolenników odnotowano w grupie respondentów konkursu OPUS (56%), co może być związane z większą różnorodnością etapów kariery kierowników projektów. Laureaci konkursów OPUS i PRELUDIUM nieco częściej popierają możliwość wykorzystania GenAI w porównaniu do wnioskodawców bez przyznanego finansowania (różnica odpowiednio 6 p.p. i 5 p.p.). W konkursie SONATA wynik oceny nie różnicuje opinii: zgodę na dopuszczenie GenAI deklaruje 64% zarówno laureatów, jak i wnioskodawców bez uzyskanego finansowania. W podziale na grupy dyscyplin poziom akceptacji stosowania GenAI pozostaje zbliżony.

Rysunek 5.33 Użycie GenAI podczas przygotowania wniosków składanych w konkursach NCN oraz ocena dopuszczalności jej stosowania: ogółem, wśród laureatów oraz wnioskodawców bez finansowania (niezakwalifikowani)

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji

Rysunek 5.34 Użycie GenAI podczas przygotowania wniosków składanych w konkursach NCN oraz ocena dopuszczalności jej stosowania w podziale na typ konkursu: ogółem, wśród laureatów oraz wnioskodawców bez finansowania (niezakwalifikowani)

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji

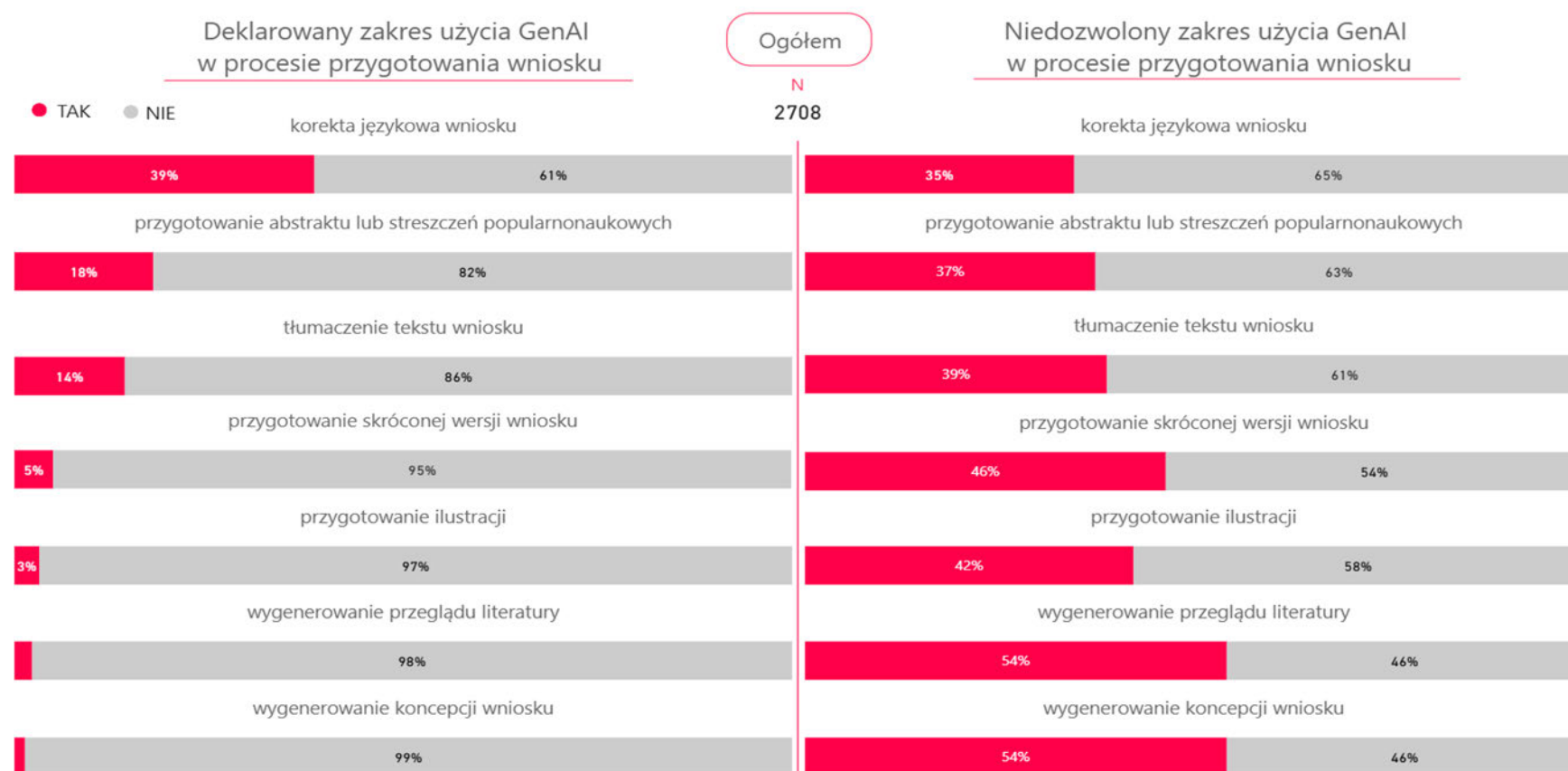
Poza oceną skali wykorzystania narzędzi AI w przygotowaniu dokumentacji aplikacyjnej, w sondażu zapytano również o konkretne zadania, w których wnioskodawcy konkursów NCN stosowali rozwiązania GenAI oraz te, które ich zdaniem powinny być w przyszłości objęte zakazem. Najczęściej wskazywanymi dotychczas zastosowaniami były: korekta językowa (39% wskazań ogółem), przygotowanie abstraktu lub streszczenia popularnonaukowego (18%) oraz tłumaczenie tekstu wniosku (14%) (Rys. 5.35).

W kontekście potencjalnych przyszłych regulacji największy sprzeciw budzi wykorzystanie GenAI do stworzenia koncepcji wniosku i przygotowania przeglądu literatury (po 54% wskazań ogółem), a także do opracowania skróconej wersji wniosku (46%) (Rys. 4). Jednocześnie wsparcie techniczne w postaci korekty językowej, tłumaczeń oraz przygotowania abstraktu lub streszczenia popularnonaukowego, czyli zakresy najczęściej wskazywane jako przygotowane dotychczas przy użyciu GenAI, uzyskało aprobatę ponad 60% badanych.

Najczęściej stosowanymi narzędziami GenAI pozostają: ChatGPT (32%), Grammarly (16%) i DeepL (13%) (Rys. 5.36).

Niespecyficzny profil stosowania narzędzi GenAI w procesie przygotowywania wniosków grantowych znajduje potwierdzenie w niskim zróżnicowaniu deklaracji respondentów, zarówno w odniesieniu do zakresu wykorzystania tych narzędzi, jak i proponowanych ograniczeń ich wykorzystania. Uzyskane odpowiedzi nie wykazują istotnych różnic ani ze względu na wynik konkursu (laureaci vs. wnioskodawcy bez finansowania), ani ze względu na grupę dyscyplin naukowych, w których prowadzone są badania. Zbieżność postaw wskazuje, że narzędzia GenAI funkcjonują obecnie w praktyce badawczej jako rozwiązania powszechne, wykorzystywane w zbliżony sposób niezależnie od profilu naukowego wnioskodawców.

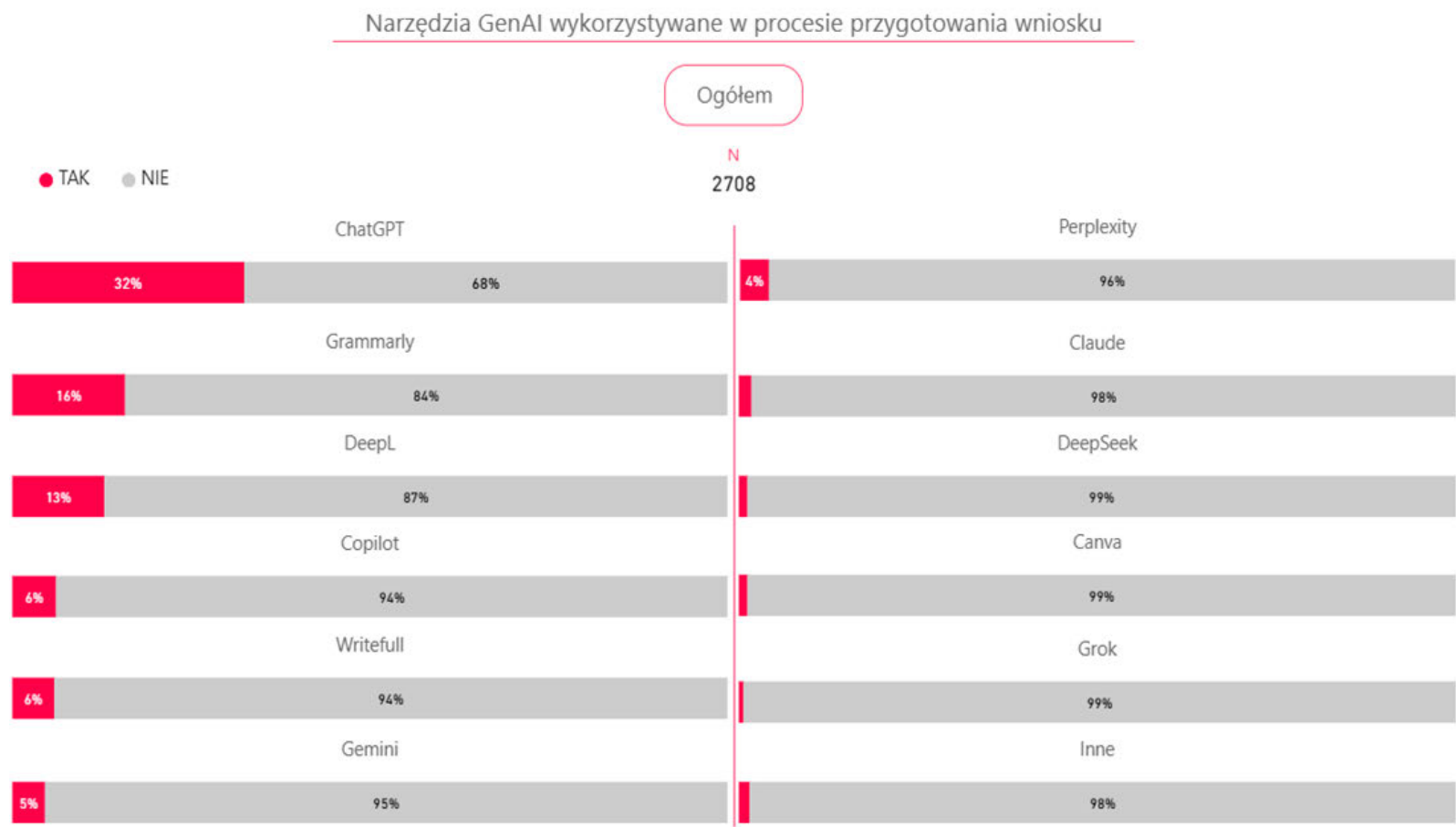
Rysunek 5.35 Deklarowany i niedozwolony zakres wykorzystania narzędzi GenAI w przygotowaniu wniosków składanych w konkursach NCN (ogółem*)

* możliwość wskazania wielu odpowiedzi przez respondenta.

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji

Rysunek 5.36 Narzędzia GenAI użyte w procesie przygotowania wniosków składanych w konkursach NCN (ogółem*)

* możliwość wskazania wielu odpowiedzi przez respondenta.

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji

Uwzględnienie w analizie komentarzy uczestników sondażu umożliwia odtworzenie argumentacji leżącej u podstaw ich odpowiedzi.

Badani kierownicy projektów we wszystkich analizowanych grupach zgodnie wskazywali, że wykorzystanie narzędzi GenAI w procesie przygotowywania wniosków grantowych ma obecnie charakter powszechny i jest postrzegane jako zjawisko nieuniknione. Respondenci przewidywali dalsze nasilanie się tego trendu w przyszłości, co wiązano zarówno z dynamicznym rozwojem technologii GenAI, jak i rosnącą dostępnością tych narzędzi. Różnice pomiędzy grupami badanych dotyczyły przede wszystkim rozkładu odpowiedzialności za stosowanie tych technologii. W wypowiedziach przedstawiono pełne spektrum stanowisk: od koncepcji zakładającej wyłączną odpowiedzialność badacza, przez propozycje przeniesienia jej na instytucję finansującą, aż po rozwiązania hybrydowe, łączące oba te podejścia.

Grupa kierowników projektów akcentująca konieczność utrzymania pełnej odpowiedzialności badacza za merytoryczną treść i jakość przygotowywanych wniosków podkreślała, że narzędzia GenAI mogą pełnić jedynie funkcję pomocniczą, nie zastępując pracy koncepcyjnej ani decyzji naukowca. Argumentowali, że potencjalne zakazy stosowania GenAI są w praktyce nieskuteczne, zwłaszcza w kontekście globalnej konkurencji naukowej, gdzie narzędzia te stają się standardem wspierającym pracę badaczy. Respondenci wyrażali brak zaufania do skuteczności kontroli wykorzystania narzędzi GenAI przez agencje finansujące badania. Ostrzegano, że wprowadzenie zakazów czy ograniczeń użycia GenAI bez realnych możliwości ich egzekwowania doprowadzi do powstania rozwiązań fasadowych, które jedynie pozornie zapewnią zgodność z regulacjami. Tego typu działania nie tylko nie eliminują ryzyka nadużyć, ale mogą dodatkowo osłabiać zaufanie do systemu grantowego i całego środowiska naukowego.

(...) NCN powinno dopuszczać wykorzystanie GenAI przy składaniu wniosków, oraz ich ocenie. Nie powinno go również nadmiernie ograniczać ponieważ jest to zwykłe narzędzie, którego wykorzystanie w odpowiedni sposób pozwala znacznie ulepszyć jakość pracy naukowców. Tak jak w każdym wypadku, mogą wydarzyć się nadużycia, ale żadne ograniczenie nie jest w stanie skutecznie tego wykryć i powstrzymać.

Opinia uczestnika sondażu

Wykorzystanie GenAI w procesie przygotowania wniosków grantowych nie powinno być w żaden sposób ograniczane ponieważ w praktyce nie będzie możliwe wyegzekwowanie takich ograniczeń. Należy jednak podkreślać, że kierownik projektu bierze pełną odpowiedzialność za treść wniosku niezależnie od tego czy został on stworzony przy użyciu GenAI czy nie.

Opinia uczestnika sondażu

Podkreślano, że przygotowywanie wniosków grantowych jest procesem czasochłonnym i obciążającym, a wykorzystanie GenAI może znacząco usprawniać działania o charakterze redakcyjnym i organizacyjnym. Do najczęściej wskazywanych zastosowań należały: korekty językowe, tłumaczenia, weryfikacja poprawności stylistycznej i gramatycznej, sprawdzanie zgodności z regulaminami konkursów oraz generowanie materiałów pomocniczych, takich jak: grafiki, wykresy, tabele, streszczenia czy wstępne przeglądy literatury.

Jednocześnie respondenci tej grupy sceptycznie oceniali zdolność GenAI do tworzenia zasadniczych treści merytorycznych, takich jak: koncepcja projektu, hipotezy badawcze, plan i zadania badawcze czy metodyka. Próby użycia GenAI do tworzenia szkicu opisu projektu postrzegano jako nieefektywne, prowadzące do powstania tekstów niespójnych, pełnych powtórzeń, wymagających więcej pracy przy korekcie niż samodzielne napisanie treści. Część wypowiedzi dopuszcza ograniczone zastosowanie narzędzi GenAI jako wsparcia w dopracowaniu sposobu prezentacji pomysłu badawczego, a także wskazuje na ich potencjał inspiracyjny wynikający z interakcji z AI. Podkreślano jednak, że tego rodzaju pomoc nie powinna zastępować procesu formułowania kluczowych decyzji i założeń projektowych przez naukowca.

Wykorzystanie GenAI do pisania tekstu uważam za pomysł nietrafiony, ale użycie tego narzędzia do SPRAWDZENIA tekstu lub wstępnego przeszukania literatury byłoby okej, jest to ułatwienie pracy i skrócenie jej czasu.

Opinia uczestnika sondażu

Cedowanie mózgu na AI przy pisaniu to zły pomysł. Mogą to być użyteczne narzędzia do korekty języka, wyszukiwania informacji, zbierania literatury i tworzenia podsumowań. Przygotowanie wniosku grantowego to jednak mnóstwo oryginalnej pracy, którą trzeba podjąć świadomie. Wątpię, że NCN dysponuje zasobami do weryfikacji wniosków napisanych z wykorzystaniem GenAI. Wykorzystanie generatywnej SI może doprowadzić do zatracenia granicy pomiędzy oryginalnym wkładem autora wniosku a ogólnikami generowanymi automatycznie. Kto jest wtedy faktycznym autorem? To nie jest ważne. Ogólniki odpadną z konkurencji.

Opinia uczestnika sondażu

Wśród tej grupy uczestników sondażu dominowało przeświadczenie, że poleganie na koncepcjach wygenerowanych przez narzędzia GenAI osłabia propozycję badawczą i wiarygodność kierownika projektu, a w konsekwencji uniemożliwia skuteczne pozyskanie finansowania. Jest to tym bardziej prawdopodobne, że niski poziom wskaźnika sukcesu w konkursach NCN sprawia, iż nawet subtelne różnice w jakości merytorycznej i oryginalności koncepcji badawczej mają kluczowe znaczenie dla oceny eksperckiej. W tak silnie konkurencyjnym środowisku wnioski oparte na schematycznych, powierzchownych inspiracjach generowanych przez GenAI będą łatwe do odróżnienia od projektów przygotowanych z rzeczywistym namysłem i krytyczną refleksją. To odróżnienie nie będzie jedynie akademicką obserwacją. W praktyce przełoży się bezpośrednio na odrzucenie tych propozycji, które noszą ślady nadmiernego lub bezkrytycznego zaufania wobec narzędzi GenAI. W efekcie mechanizm selekcji jakościowej zostanie wzmocniony, a system grantowy będzie podlegał stopniowemu samooczyszczaniu.

Jakość generowanych treści naukowych (fragmentów wniosku, bibliografii, skrótów, interpretacji badań, tworzenie przeglądów literatury czy grafik) na obecnym stopniu zaawansowania GenAI jest na tyle niska, że w przypadku nauk ścisłych wnioski takie będzie zawierał wiele błędów merytorycznych lub ewidentnych niedomówień lub wciąż wymagał "manualnego" uzupełnienia. Z tego powodu uważam, że wykorzystanie GenAI nie powinno być zabronione, ponieważ osoba, która go bezmyślnie wykorzysta będzie skazana na odrzucenie wniosku przez eksperta w danej dziedzinie. Wykorzystanie GenAI w korekcie językowej nie powinno być zabronione, bo nie stanowi większego nadużycia niż korzystanie z profesjonalnych usług tłumaczeń przez native speaker. Zabraniając GenAI w korekcie językowej należałoby zabronić również korzystania z korekty językowej profesjonalnych biur tłumaczeń czy osób wykonujących takie prace na zlecenie. Jaka jest różnica dla wartości wniosku między poprawą dokonaną przez GenAI, a poprawą dokonaną przez tłumacza przysięgłego? GenAI stanowi większe zagrożenie dla społeczeństwa, gdy wykorzystywana jest do tworzenia tzw "fake news" niż do tworzenia treści naukowych.

Opinia uczestnika sondażu

Moim zdaniem, na obecnym etapie rozwoju, GenAI może być pomocne w doborze i analizie publikacji naukowych, ale nie uczy krytycznego myślenia. Dlatego pisząc wnioski, które mają szansę na odniesienie sukcesu, należy brać pod uwagę, że zrozumienie tematu projektu i przewidywanie potencjalnych niepowodzeń będzie wynikało przede wszystkim z naszego samodzielnego i głębokiego zaangażowania w jego przygotowanie.

Opinia uczestnika sondażu

Wypowiedzi drugiej grupy respondentów prezentują stanowisko wyraźnie przeciwstawne wobec opinii zwolenników ograniczonego wykorzystania narzędzi GenAI. Zwraca uwagę zdecydowany ton formułowanych ocen, podkreślający kategoryczny sprzeciw wobec jakiegokolwiek formy zastępowania człowieka przez GenAI w procesie przygotowywania wniosków grantowych. W ich ocenie jedynym właściwym rozwiązaniem jest wprowadzenie całkowitego zakazu stosowania tego typu technologii.

Podstawą tego stanowiska są argumenty etyczne. Badani naukowcy podkreślali, że wykorzystanie GenAI podważa sens konkursów grantowych i zagraża uczciwości akademickiej. Ich zdaniem wnioski grantowe stanowią dowód zdolności badacza do planowania i prowadzenia badań, a jego przygotowanie jest integralną częścią pracy twórczej. Projekt badawczy powinien w pełni odzwierciedlać wiedzę i kompetencje autora, a wspomaganie się generatywną sztuczną inteligencją w tym zakresie uznawano za nieuczciwe. Respondenci ostrzegali, że nadmierne zaufanie do GenAI może prowadzić do zaniku umiejętności krytycznego myślenia, a w konsekwencji do utraty sensu prowadzenia badań naukowych.

Projekty składane w NCN powinny być w pełni autorskie tak, jak badacze i badaczki powinny swojej pracy kierować się uczciwością. Nie wyobrażam sobie, żeby wygrywały projekty, w których opisy były pisane przez GenAI w jakimkolwiek stopniu.

Opinia uczestnika sondażu

Tworzenie koncepcji badań i samego wniosku to wysiłek twórczy, praca intelektualna. Moim zdaniem wykorzystanie generatywnej AI to oszustwo. Taki wniosek nie odzwierciedla możliwości zespołu, nie stanowi utworu w świetle ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, jest też nieuczciwą konkurencją w stosunku do innych wniosków tworzonych bez narzędzi GenAI.

Opinia uczestnika sondażu

Sportowców na dopingach eliminuje się z zawodów. Naukowiec powinien być tak samo traktowany

Opinia uczestnika sondażu

Wyraźnie wskazywano na pogłębiający się kryzys wiarygodności nauki, który zdaniem tej grupy uczestników sondażu jest bezpośrednio związany nie tylko z rosnącym wykorzystaniem narzędzi GenAI w praktyce badawczej, lecz także z częstszym odchodzeniem samych badaczy od przestrzegania fundamentalnych zasad metody naukowej. Alarmowano, że opieranie pomysłów badań podstawowych na modelach GenAI trenowanych na danych historycznych, z pominięciem danych nieopublikowanych, doprowadzi do blokowania innowacyjności projektów, ograniczając ich oryginalność i zdolność do wprowadzania nowych rozwiązań. Korzystanie z niekontrolowanych, publicznych technologii GenAI wiąże się z poważnym ryzykiem naruszenia poufności danych, co w ocenie respondentów stanowi jedno z kluczowych zagrożeń dla rzetelności badań. Poufność danych, jak zaznaczali uczestnicy sondażu, jest fundamentem bezpieczeństwa procesu naukowego. Jej naruszenie może prowadzić do utraty prywatności uczestników, kradzieży własności intelektualnej oraz manipulacji wynikami badań. Szczególnie alarmujące jest ryzyko związane z narzędziami publicznymi działającymi w „chmurze”, które mogą przechowywać wprowadzone informacje i wykorzystywać je do trenowania modeli. Brak kontroli nad przepływem danych zwiększa prawdopodobieństwo wycieku nieopublikowanych wyników, co zagraża przewadze konkurencyjnej projektów.

GenAI to statystyczny model tego, co powinno nastąpić. Nic nie wie i nie potrafi myśleć. Nie chcę, aby aplikacje były tworzone lub recenzowane przez coś, co nie ma żadnej wiedzy i zmysła, niezależnie od tego, jak zaawansowane się wydaje. GenAI powinno zostać zakazane.

Opinia uczestnika sondażu

(...) Wykorzystanie GenAI w procesie przygotowania wniosków grantowych jest nieuczciwe wobec naukowców, którzy konsekwentnie rozwijają swój warsztat badawczy, są kreatywni, mają wiedzę i doświadczenie konieczne do realizacji zaproponowanych w projektach badań. Uważam, że wykorzystywanie GenAI w procesie przygotowania wniosków grantowych jest nieuczciwe, prowadzi do kradzieży środków publicznych i promowania naukowych cwaniaków, którzy następnie będą generować za pomocą GenAI publikacje (jako recenzent manuskryptów spotkałam się z takimi przypadkami - autorami takich publikacji na razie byli studenci, którzy potrzebowali "dorobku" do rekrutacji do szkoły doktorskiej), zdobywać stopnie i tytuły naukowe i hamować rozwój uczciwych i inteligentnych naukowców na wszystkich etapach rozwoju naukowego - doprowadzi to do katastrofy cywilizacyjnej.

Opinia uczestnika sondażu

Przedstawiciele tej grupy byli jednomyślni: obowiązek ochrony integralności procesu grantowego spoczywa na NCN, ponieważ to agencja posiada władzę regulacyjną i musi stworzyć mechanizmy uszczelniające, zdolne do wykrywania oraz przeciwdziałania użycia GenAI w projektach badawczych. Kierownicy projektów podkreślali, że skuteczna kontrola wymaga zaawansowanych narzędzi technicznych, jak i jasnych procedur sankcyjnych, aby uniknąć sytuacji, w której regulacje stają się fasadowe. Bez realnych oraz surowych sankcji ze strony NCN istnieje poważne ryzyko masowego napływu wniosków przygotowanych przy użyciu narzędzi GenAI. Taki scenariusz, w ocenie respondentów, doprowadzi do erozji standardów rzetelności naukowej konsekwentnie budowanych przez Centrum na przestrzeni ostatnich 15 lat działalności.

W oczekiwanych mechanizmach uszczelniających procedury konkursowe Centrum kluczowe znaczenie ma nie tyle sama procedura kontrolna, ile przede wszystkim kształtowanie uczciwych postaw w środowisku naukowym. Przeciwnicy użycia GenAI argumentowali, że NCN ponosi odpowiedzialność nie tylko za ocenę złożonych wniosków, lecz także za stanowcze wyznaczanie granic dopuszczalnych praktyk. Ich zdaniem Centrum pełni ważną rolę edukacyjną w przygotowaniu badaczy, zwłaszcza osób z krótkim stażem naukowym, do samodzielnego tworzenia wniosków grantowych, co stanowi istotny element rozwoju kompetencji naukowych i zdolności naukowców do skutecznego konkurencyjnego w systemie grantowym, także poza Polską. Wskazywano ponadto na konieczność podnoszenia świadomości wśród recenzentów, którzy powinni być przygotowani do identyfikowania nieuczciwych praktyk związanych z użyciem GenAI.

Agencja grantowa, taka jak NCN, ma za zadanie wyznaczać podstawowe kierunki pracy badawczej w Polsce. W moim odczuciu, wnioski nie powinny być pisane z wykorzystaniem GenAI, gdyż wnosi to moje zastrzeżenia do kontroli, jaką środowisko naukowe ma nad wytyczaniem tychże kierunków (...).

Opinia uczestnika sondażu

Uważam, że wykorzystanie GenAI do pisania jakichkolwiek tekstów jest objawem niskiej inteligencji piszącego oraz ogranicza jego rozwój w zakresie formułowania myśli, ponieważ taka osoba przestaje tę umiejętność ćwiczyć. Z tego powodu sądzę, że korzystanie z AI powinno być w środowisku naukowym zwalczane na każdym możliwym etapie i popieram całym sercem zwalczanie go przez NCN.

Opinia uczestnika sondażu

Uważam że GenAI nie powinno być wykorzystywane na ŻADNYM etapie związanym z procesem grantowym. Jest to narzędzie szkodliwe społecznie, środowiskowo i o wątpliwym podłożu etycznym jeśli chodzi o trenowanie tych algorytmów - głównie chodzi tutaj o brak poszanowania praw autorskich, które przecież powinny być tak ważne dla naukowców. Osoba opracowująca wniosek korzystając z GenAI ryzykuje dokonanie plagiatu, jak i również poddaje to w wątpliwość faktyczne naukowe kompetencje takiej osoby. W momencie operowania dużymi kwotami i inwestycji w naukę,

pieniądze te powinny iść do naukowców z wiedzą i pasją i umiejętnościami zapewniającymi postęp nauki. GenAI może fałszować ten obraz. Dodatkowo instytucja państwowa nie powinna popierać/zachęcać używania tej technologii z racji niebezpieczeństw jakie ze sobą niesie, związanych właśnie z plagiatem, fałszywymi informacjami (tzw. halucynacje) oraz ogólnym nieodpowiedzialnym zużyciem zasobów. Warto też zwrócić wnioskującym uwagę, że używając GenAI do swoich wniosków, dzielą się swoimi pomysłami i projektami z bazami danych korporacji odpowiedzialnych za użyte narzędzie i zgadzają się na wykorzystywanie swojej pracy przez podmioty dalekie naukowym wartościom

Opinia uczestnika sondażu

Połączeniem skrajnych stanowisk jest tzw. „droga środka”, zakładająca podział odpowiedzialności za wykorzystanie narzędzi GenAI pomiędzy kierownika projektu a NCN. Uczestnicy sondażu z tej najliczniejszej grupy argumentowali, że kluczowe znaczenie ma stopniowe i systematyczne budowanie świadomości w zakresie dopuszczalnego zakresu oraz form stosowania GenAI w procesie przygotowywania wniosków grantowych. W ich ocenie to agencje finansujące badania powinny inicjować działania edukacyjne, które nie tylko zwiększą świadomość ryzyka związanego z bezrefleksyjnym wykorzystaniem generatywnej sztucznej inteligencji, ale również przyczynią się do kształtowania kultury odpowiedzialności i zaufania po obu stronach systemu grantowego. Fundamentem tego podejścia jest jawność stosowanych technologii GenAI, połączona z nadzorem NCN oraz ograniczone przyzwolenie na ich użycie w warunkach pełnej kontroli i odpowiedzialności kierownika projektu. Kluczowym elementem jest fakt, że to naukowiec ponosi konsekwencje za zakres użycia GenAI we wniosku, działając w granicach jasno określonych regulacji i świadomie akceptując obowiązujące zasady oraz sankcje. Takie rozwiązanie ma zapewnić transparentność, minimalizować ryzyko nadużyć i jednocześnie umożliwić bezpieczne korzystanie z narzędzi GenAI w ramach odpowiedzialnego systemu grantowego.

Punktem wyjścia w tym podejściu jest ustanowienie jasnych, pragmatycznych i egzekwowalnych zasad korzystania z narzędzi GenAI. Regulacje te powinny być narzucone przez agencję finansującą badania, jednak ich skuteczność wymaga, aby powstawały w dialogu ze środowiskiem naukowym. Zdaniem respondentów takie partycypacyjne podejście zwiększa akceptację i zrozumienie zasad, czego przykładem jest przeprowadzony sondaż. Kierownicy z tej grupy podkreślali konieczność jednoznacznego rozróżnienia pomiędzy narzędziami generatywnej sztucznej inteligencji (GenAI), które tworzą nowe treści, a klasycznymi systemami AI, które np. wspierają analizę danych lub procesy obliczeniowe. Brak takiego podziału może prowadzić do nieporozumień, błędnej interpretacji regulacji oraz ryzyka nadużyć. Jasne definicje i transparentne kryteria stosowania obu typów technologii są fundamentem ich odpowiedzialnego wykorzystania w działalności naukowej.

(...) należałoby uwzględnić wszystkie rodzaje AI w przepisach dotyczących wykorzystania AI w przygotowaniu i oceny wniosków w NCN. O ile GenAI budzi wiele kontrowersji, tak wykorzystanie modeli AI zaprogramowanych do przeszukiwania i ekstrakcji danych i wiedzy z literatury jest raczej szeroko akceptowane. Według mnie GenAI w fazie przygotowania wniosków powinno być dopuszczone do stworzenia harmonogramów, budżetu, ilustracji oraz streszczeń wniosków (może i stworzenie głównych tekstów) o ile wnioskodawca poda do wiadomości narzędzie, z którego korzystał i w jakim zakresie. Wnioskodawca jest zobligowany do pełnego zapoznania się z tak przygotowanym wnioskiem oraz pełnej odpowiedzialności za jego kształt (tak naprawdę jak do tej pory). Sądzę, że całkowity zakaz wykorzystania GenAI będzie miał negatywne skutki dla przyszłości instytucji.

Opinia uczestnika sondażu

Zwolennicy „drogi środka”, podobnie jak respondenci pierwszej grupy wskazywali, że możliwe jest wykorzystanie narzędzi AI do zadań pozamerytorycznych podczas przygotowywania wniosku grantowego. Przy założeniu obowiązkowej weryfikacji treści przez kierownika projektu dopuszczalne jest użycie GenAI do takich działań jak: korekta językowa, tłumaczenie tekstu, skracanie treści,

przygotowanie streszczeń, schematów, diagramów, rycin, harmonogramów, poprawa struktury, prosty opis kosztów oraz sprawdzenie spójności i zgodności treści z kryteriami konkursu. Respondenci dopuszczali również wstępne przygotowanie przeglądu literatury, pod warunkiem jej obowiązkowej lektury i weryfikacji źródeł przez autora. Jednocześnie wyraźnie sprzeciwiali się generowaniu całych sekcji merytorycznych bez autorskiego tekstu bazowego i pełnej redakcji autora wniosku. Ich zdaniem powinno być zabronione automatyczne przygotowywanie bibliografii, co stanowi kluczowy element odpowiedzialności badawczej.

Pomimo akceptacji dla technicznych zastosowań narzędzi GenAI, nad entuzjazmem respondentów z tej grupy dominują obawy natury etycznej, merytorycznej i praktycznej. Kierownicy projektów wskazywali na ryzyko masowego wykorzystania GenAI, powstania fikcji regulacyjnej i w konsekwencji drastycznego zwiększenia liczby wniosków pozbawionych wartości naukowej, których ocena mocno obciąży system NCN, analogicznie do kryzysu peer review w czasopiśmie naukowych. W przeciwieństwie do przeciwników wykorzystywania GenAI, ta grupa nie odrzuca technologii, lecz formułuje szereg zastrzeżeń ograniczających zakres jej akceptowalnego użycia. Ich zdaniem właściwym rozwiązaniem jest wdrożenie przez Centrum przejrzystych, obowiązkowych mechanizmów ujawniania zakresu wykorzystania GenAI przez badacza.

GenAI powinno być dopuszczone tylko na zasadzie formalnego przygotowania wniosku bez ingerencji w merytoryczną treść. W nauce GenAI powinno nas wspierać i asystować, a nie zastępować. Ponadto, liczy się transparentność w użyciu GenAI. Autorzy powinni wskazać, gdzie użyli AI.

Opinia uczestnika sondażu

O sztucznej inteligencji dowiedziałem się dopiero parę miesięcy temu, toteż nie korzystałem z niej przy opracowywaniu wcześniej składanych wniosków grantowych. Obecnie twierdę, że korzystanie z AI do poszukiwania źródeł informacji w zasobach Internetu, redagowania tekstu i poprawek stylistycznych, tłumaczenia czy tworzenia prostej grafiki w przygotowywaniu prac naukowych lub projektów grantowych nie jest zjawiskiem szkodliwym, lecz znakiem czasu oraz wielką korzyścią i ułatwieniem dla naszej pracy. Korzystanie z AI jest procesem wymagającym ścisłego nadzorowania (w przeciwnym razie narzędzie to generuje nie nadający się do niczego bełkot), a sam proces wydawania poleceń ma charakter twórczy i zależy od niego uzyskiwany efekt. Należy więc sztuczną inteligencję traktować jako narzędzie, podobne do stosowanych od lat wraz z rozwojem techniki komputerowej innych narzędzi, takich jak tłumacze internetowe czy przeglądarki i bazy naukowe. Nie uważam za słuszne ograniczanie możliwości korzystania z GenAI w przygotowywaniu wniosków (zresztą w jaki sposób?), można natomiast poprosić autorów o zadeklarowanie, czy w przygotowywaniu wniosku posługiwali się sztuczną inteligencją, co jest już praktyką niektórych czasopism.

Opinia uczestnika sondażu

Myślę, że do pewnego stopnia powinno być dopuszczane GenAI. Nie wyobrażam sobie, aby akceptowane było to, że cały wniosek przygotowała GenAI, ale jako "udziałowiec" procesu mogłoby to być dopuszczalne. Wydaje mi się, że byłoby dobrze, aby zaznaczać we wniosku, co powstało z udziałem GenAI (np. ta grafika powstała przy wykorzystaniu GenAI), jeśli nie będzie to jakoś piętnowane przez oceniających. Ale jest to w końcu narzędzie, od którego nie uciekniemy, więc jednak trzeba to jakoś okiełznać.

Opinia uczestnika sondażu

Podstawą mechanizmów jawności użycia GenAI jest wprowadzenie obowiązkowej sekcji „Użycie AI/GenAI” w systemie OSF, w której wnioskodawca mógłby złożyć deklarację „tak” lub „nie” oraz dodać krótki opis (z limitem znaków). Następnie z dostępnej listy powinien wskazać funkcjonalności wykorzystane podczas przygotowania wniosku, np.: korekta językowa, tłumaczenie, skracanie tekstu, przygotowanie streszczeń, schematów, rycin, harmonogramów, dokumentów DMP, czy inne zakresy prac.

W przypadku użycia GenAI do wygenerowania treści merytorycznej lub jej syntezy należałoby zastosować znacznik „substantial use” oznaczający, że sztuczna inteligencja wytworzyła lub znacząco przekształciła treści merytoryczne, a nie jedynie poprawiła język czy strukturę. Do tej kategorii zalicza się m.in.: generowanie całych sekcji wniosku, tworzenie bibliografii, proponowanie hipotez/metod badawczych, analiza danych i interpretacja wyników. Każdorazowo wymagany byłby opis użytego narzędzia (nazwa, wersja/model, tryb: publiczny vs. lokalny) oraz sposobu weryfikacji treści przez autora (np. manualny fact-check, lektura źródeł), w tym zachowanie dokumentacji technicznej w sytuacji kontroli (tzw. logi użytkownika).

Badani byli zgodni, że informacja o zastosowaniu GenAI powinna mieć wpływ na ocenę merytoryczną wniosku, co stanowi istotny element transparentności systemu grantowego.

Proponowane brzmienie oświadczenia o użyciu GenAI

W tym wniosku użyto GenAI do: [korekta/tłumaczenie/streszczenia/diagramy/DMP/inne].

Narzędzia i tryb: [nazwa/model/wersja; *on-premises*/publiczny*].

Zweryfikowałem(-am) treść i biorę pełną odpowiedzialność.”

* – publiczny model wyłącznie dla treści niepublicznych.

Opracowanie na podstawie opinii uczestników sondażu

Przedstawiciele „drogi środka” mocno akcentowali znaczenie używania bezpiecznej infrastruktury przetwarzania danych, która chroni poufność informacji, własność intelektualną oraz gwarantuje zgodność z regulacjami prawnymi. W analizowanych wypowiedziach pojawia się silny akcent na mechanizmy bezpieczeństwa, takie jak szyfrowanie, kontrola dostępu oraz izolacja od publicznych modeli. Jako kluczowy element takich rozwiązań wskazano modele GenAI działające w trybie *on-premises*, uruchamiane w środowisku lokalnym instytucji (np. na serwerach uczelni lub jednostki badawczej, agencji finansującej, MNiSW) w celu zapewnienia pełnej kontroli nad przepływem i przechowywaniem danych. Respondenci podkreślali, że brak takiego nadzoru w przypadku publicznych modeli stwarza istotne ryzyko naruszenia poufności.

Kolejnym ważnym wątkiem była kwestia retencji danych. Uczestnicy sondażu wyrazili jednoznaczne oczekiwanie, aby stosowane technologie GenAI gwarantowały politykę „no data retention”, czyli brak przechowywania danych po zakończeniu sesji oraz niewykorzystywanie ich do dalszego trenowania modeli. Uznano, że takie gwarancje, potwierdzone przez dostawcę, stanowią warunek konieczny eliminujący ryzyko wtórnego wykorzystania poufnych treści, w tym wniosków grantowych.

Wśród innych rekomendacji skierowanych do NCN znalazło się zapewnienie dostępu do bezpiecznej infrastruktury typu *on-premises* oraz wdrożenie mechanizmów audytu śladu stosowania narzędzi GenAI, umożliwiającego dokumentowanie i weryfikację zakresu ich wykorzystania.

Zdaniem omawianej grupy respondentów wszyscy wnioskodawcy powinni mieć zapewniony równy dostęp do bezpiecznych narzędzi typu *on-premises*. Wskazano możliwość integracji funkcjonalności GenAI w systemie OSF w formie „Asystenta NCN”. Proponowane rozwiązanie obejmowałaby m.in. generowanie edytowalnych streszczeń, sprawdzanie zgodności z kryteriami i spójności tekstu, automatyczne wykrywanie limitów znaków oraz braków formalnych. Pojawiła się również propozycja finansowania przez NCN dostępu do sprawdzonych technologii GenAI, rekomendowanych przez Centrum. Zwracano przy tym uwagę, że wdrożenie „Asystenta NCN” jest dużym wyzwaniem infrastrukturalnym, wymagającym wzrostu zasobów dedykowanych przetwarzaniu i przechowywaniu wygenerowanych danych.

Mam obawy związane z zachowaniem poufności: teksty edytowane przez GenAI mogą być przetwarzane przez dostarczycieli tej usługi. W ten sposób innowacyjne pomysły polskich uczonych mogą zostać wykorzystane przez innych. Może rozwiązaniem byłoby udostępnienie specjalnych narzędzi GenAI przez NCN? Narzędzi, nad którymi NCN miałby pełną kontrolę?

Opinia uczestnika sondażu

(...) NCN może wprowadzić dedykowane, dobrowolne narzędzie AI do sprawdzenia prawie gotowego wniosku pod kątem formalnym przez jego autora w zamkniętym narzędziu AI w systemie NCN. Sądzę, że takie rozwiązanie zmniejszyłoby liczbę wniosków odrzucanych z powodu nieprawidłowości formalnych. Oczywiście NCN musiałby wykonać takie sprawdzenie również dla wniosku już złożonego w systemie OSF. Ponadto, NCN mógłby też na podstawie rankingów i ekspertów z dziedziny AI (najlepiej organizacji pozarządowych) stworzyć listę rekomendacji narzędzi GenAI do wykorzystania w procesie tworzenia wniosków grantowych w konkursach NCN.

Opinia uczestnika sondażu

Zwolennicy „drogi środka” wskazali na konieczność przeprowadzania regularnych audytów śladu użycia narzędzi GenAI w procesie przygotowywania wniosków, co uznano za warunek utrzymania zaufania do systemu grantowego. Postulat ten obejmuje wprowadzenie obowiązku rejestrowania działań autora wniosku wykonanych z użyciem technologii GenAI, zgodnie z koncepcją zaproponowaną przez respondentów: „10 kroków jawności użycia narzędzi GenAI w celu budowania kultury odpowiedzialności i zaufania”.

10 kroków jawności użycia narzędzi GenAI w celu budowania kultury odpowiedzialności i zaufania

1. Zdefiniuj cel użycia AI. Określ do czego narzędzie ma służyć (np. korekta językowa, streszczenie, diagram, inne (jakie?)).
2. Wybierz bezpieczne środowisko. Używaj tylko narzędzi *on-premises*, tj. instytucjonalnych lub z polityką „no data retention”. Unikaj publicznych modeli AI.
3. Zanonuj narzędzie i wersję. Zapisz nazwę, wersję/model, tryb (publiczny vs. *on-premises*), datę użycia.
4. Opisz krótko zakres użycia: korekta, skracanie, streszczenie, grafika, harmonogram, analiza danych, inne.
5. Zapisz prompt lub kontekst. Przechowaj treść zapytania (lub jego streszczenie), aby móc odtworzyć proces.
6. Oznacz „substantial use”, jeśli AI generowało treści merytoryczne lub syntezę literatury. Zaznacz to w deklaracji.
7. Zweryfikuj jakość. Opisz jak sprawdzono poprawność: manualny fact-check, lektura źródeł, porównanie wersji przed i po.
8. Zapisz decyzję co przyjęto, a co odrzucono z odpowiedzi AI (w notatce lub w systemie).
9. Wypełnij sekcję „AI-disclosure” w formularzu wniosku: zakres, narzędzia, tryb, sposób weryfikacji, oświadczenie o odpowiedzialności.
10. Archiwizuj ślad. Przechowaj logi w bezpiecznym repozytorium (uczelnia/NCN), dostępne na wypadek audytu.

Opracowanie na podstawie opinii uczestników sondażu

Mechanizm audytu śladu powinien umożliwiać losową kontrolę zgodności deklaracji wnioskodawcy w systemie OSF z rzeczywistym użyciem GenAI, poprzez weryfikację logów użytkownika w środowisku *on-premises*. Respondenci rekomendowali również wprowadzenie jasnej ścieżki sankcji za naruszenie poufności lub niezgodności deklaracji. Wśród proponowanych konsekwencji niedozwolonych działań

znalazły się: ostrzeżenie, karencja, czyli czasowe wykluczenie z kolejnych konkursów oraz cofnięcie przyznanego finansowania w przypadku stwierdzenia poważnych naruszeń.

Ostatnim poruszonym przez tę grupę respondentów wątkiem była potrzeba organizowania przez NCN szkoleń obejmujących zagadnienia krytycznego korzystania z narzędzi GenAI, prowadzenia śladu audytu, ochrony poufności oraz weryfikacji kompletności i poprawności treści wygenerowanych przy użyciu generatywnej sztucznej inteligencji. Jednocześnie wskazano na konieczność objęcia użytkowników lokalnych systemów GenAI szkoleniami z zakresu bezpieczeństwa promptów, w tym odporności na *prompt injection*. Jest to rodzaj ataku na modele sztucznej inteligencji polegający na wprowadzeniu do zapytania dodatkowych poleceń, które zmieniają ich zachowanie w sposób niezamierzony przez użytkownika lub administratora. Może to prowadzić do ujawnienia poufnych danych, ominięcia zabezpieczeń oraz manipulacji wynikami. Przykładem jest instrukcja nakłaniająca model do zignorowania wcześniejszych zasad i ujawnienia klucza API. Zagrożenie to jest szczególnie istotne w środowiskach, w których przetwarzane są poufne treści, takich jak wnioski grantowe. Ochrona przed tego typu atakami wymaga walidacji promptów, ograniczenia dostępu do wrażliwych funkcji systemu oraz szkoleń użytkowników w zakresie bezpiecznego korzystania z GenAI.

Wykorzystanie GenAI w ocenie wniosków

Obok pytań o wykorzystanie GenAI przy przygotowywaniu wniosków, w sondażu znalazło się także pytanie dotyczące możliwości jej zastosowania w procesie oceny wniosków składanych w konkursach NCN. Analiza odpowiedzi wskazuje na wyraźny brak akceptacji dla takiego rozwiązania. Zdecydowana większość respondentów wyraziła negatywną opinię w tym zakresie (Rys. 5.37). Biorąc pod uwagę zdanie wszystkich ankietowanych to 67% z nich sprzeciwia się włączaniu GenAI do procesu ewaluacji wniosków, przy czym wśród laureatów odsetek ten jest wyższy i wynosi 72%. Podział odpowiedzi według dyscyplin naukowych również nie ujawnia znaczących różnic. Stanowisko w tym zakresie pozostaje więc spójne, wskazując na szeroki konsensus dotyczący ryzyka i niepożądanych skutków automatyzacji oceny merytorycznej.

Analiza komentarzy uczestników sondażu potwierdza preferencję wobec eksperckiej oceny wniosków składanych do NCN, opartej na wiedzy i doświadczeniu naukowców. Jednocześnie stanowczo wykluczono możliwość wykorzystywania narzędzi GenAI jako samodzielnych recenzentów merytorycznych. Respondenci odwoływali się do wyników badań (Rickman, *BMC Medical Informatics and Decision Making*, 2025), które dowodzą, że duże modele językowe mogą powielać uprzedzenia i prowadzić do nierównego traktowania osób lub grup. Algorytmy mają tendencję do preferowania treści zgodnych z ich wewnętrznymi wzorcami, a niekoniecznie wartościowych naukowo. W konsekwencji pojawia się ryzyko manipulacji treścią wniosku w celu dostosowania go do algorytmu oceny, na przykład poprzez stosowanie ukrytych instrukcji (np. białą czcionką w treści dokumentu) lub nadmierne użycie słów kluczowych. Takie praktyki mogą wypaczać sens oceny, premiując techniki optymalizacji pod kątem sztucznej inteligencji, zamiast jakości badań.

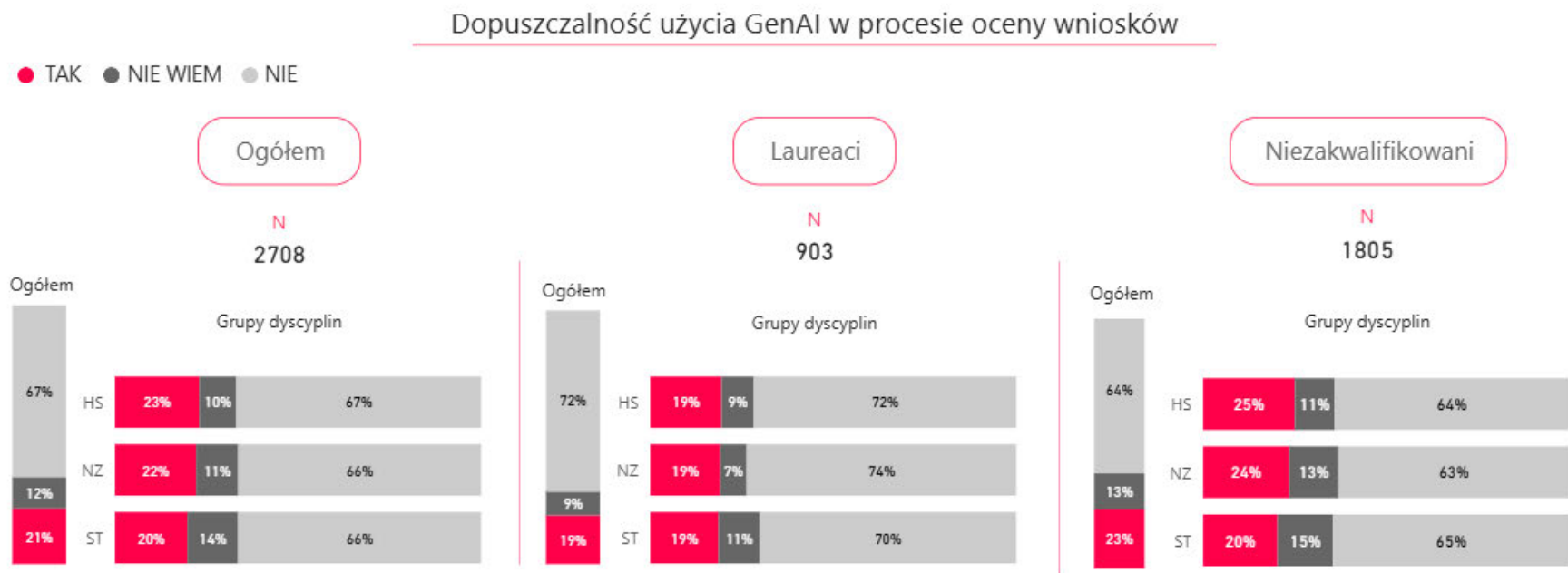
Przyznawanie grantów na badania na podstawie zdjęcia wnioskodawcy i wybieranie ich drogą dziecięcych wyliczanek byłoby uczciwsze i rozsądniejsze niż używanie technologii znanej z generowania fałszywych informacji, opartej na masowej kradzieży własności intelektualnej i wymagającej niewyobrażalnych ilości energii. Wstyd że NCN w ogóle poważnie zadaje takie pytania.

Opinia uczestnika sondażu

GenAI nie zapewnia zasadniczo wiedzy eksperckiej. Obiektywne badania przeprowadzone na grupie radiologów wykazały, że "wspomaganie" procesu analizy obrazu za pomocą GenAI obniża jakość diagnozy specjalistów. Podobnych efektów można się spodziewać w przypadku zastosowania AI przez ekspertów.

Opinia uczestnika sondażu

Rysunek 5.37 Dopuszczalność wykorzystania GenAI w procesie oceny wniosków składanych w konkursach NCN ogółem, wśród laureatów oraz wnioskodawców bez finansowania (niezakwalifikowani)

Uczestnicy sondażu podkreślali, że kluczowym elementem budowania zaufania do jakości procesu oceny wniosków w NCN jest właściwe przygotowanie ekspertów. W ich ocenie szkolenia organizowane przez Centrum powinny obejmować zagadnienia związane z rozpoznawaniem potencjalnych nadużyć, w tym identyfikacją „stylu generycznego” charakterystycznego dla treści generowanych przez GenAI, wykrywaniem niespójności wniosku oraz niezweryfikowanych cytowań. Zdaniem respondentów takie szkolenia podniosłyby poziom kompetencji recenzentów w zakresie oceny jakości merytorycznej oraz ograniczyły ryzyko nieuprawnionego użycia technologii GenAI w procesie aplikacyjnym.

Część respondentów wskazywała, że narzędzia GenAI mogą wspierać pracę eksperta dokonującego oceny wniosku jedynie w ograniczonym zakresie, przy zachowaniu rygorystycznych zasad bezpieczeństwa i poufności danych. Podkreślano, że ewentualne wykorzystanie tych narzędzi powinno dotyczyć wyłącznie czynności o charakterze formalnym, takich jak weryfikacja spójności i kompletności wniosku oraz zgodności z kryteriami konkursu i limitami formularza. Za dopuszczalne uznano także użycie GenAI do przygotowania streszczeń na podstawie notatek własnych recenzenta oraz do analizy rozbieżności recenzji w ramach prac panelu eksperckiego. We wszystkich tych przypadkach rola narzędzi pozostaje wyłącznie wspomagająca, a nie decyzyjna.

Kluczowym warunkiem akcentowanym przez kierowników projektów, jest korzystanie z GenAI wyłącznie w izolowanym środowisku on-premises, najlepiej na serwerach NCN, z pełną kontrolą nad przepływem informacji i gwarancją braku retencji danych. Takie rozwiązanie minimalizuje ryzyko naruszenia poufności oraz zapewnia zgodność z zasadami etyki obowiązującymi w procesie oceny wniosków.

Wnioski i proces oceny są poufne, a zatem niedopuszczalne jest wrzucanie wniosków przez recenzentów do domeny publicznej i powinno to być bardzo surowo karane.

Opinia uczestnika sondażu

Analogicznie do rekomendacji dotyczących przygotowywania wniosków, mechanizm ujawniania zakresu użycia GenAI stanowi integralny element procedury oceny. Zdaniem uczestników sondażu, każdy ekspert dokonujący oceny wniosku powinien być zobowiązany do złożenia krótkiego oświadczenia dotyczącego ewentualnego użycia narzędzi GenAI, wraz ze wskazaniem zakresu ich zastosowania oraz środowiska. W celu zapewnienia zgodności deklaracji z rzeczywistymi praktykami Centrum powinno przeprowadzać losowe kontrole oparte na analizie logów systemowych użytkownika. Takie rozwiązanie ich zdaniem wzmacnia przejrzystość procesu i ogranicza ryzyko nieuprawnionego użycia technologii GenAI.

Propozycja oświadczenia dla eksperta oceniającego wniosek przy użyciu GenAI

Części niniejszej recenzji powstały przy wsparciu narzędzi GenAI.

Użyłem(-am) GenAI wyłącznie w środowisku instytucjonalnym/*on-premises* w następującym zakresie: [check-listy, spójność, skróty notatek].

Całość treści została zweryfikowana, zatwierdzona i zaakceptowana przeze mnie. Ponoszę pełną odpowiedzialność za merytoryczną stronę recenzji oraz jej poprawność.

Opracowanie na podstawie opinii uczestników sondażu

Zdaniem przeciwników wykorzystywania narzędzi GenAI przez ekspertów technologia ta może przyczyniać się do pogłębiania nierówności w procesie oceny wniosków badawczych. Bez wnikliwej, samodzielnej analizy treści wniosku istnieje ryzyko, że ekspert podejmie decyzję w oparciu o błędnie wygenerowane dane przez generatywną sztuczną inteligencję. Respondenci podkreślali również nieetyczny charakter automatyzowania procesu oceny oraz postulowali wprowadzenie procedury

odwoławczej w sytuacjach, w których recenzja została przygotowana z użyciem narzędzi GenAI, tzw. prawa do repliki merytorycznej.

Procedura repliki merytorycznej miałaby umożliwić wnioskodawcy odniesienie się do treści recenzji w sposób merytoryczny, a nie jedynie formalny. Obecnie w systemie NCN odwołania są ograniczone do kwestii proceduralnych, bez możliwości sprostowania błędów interpretacyjnych. Zdaniem respondentów replika pozwala wskazać nieporozumienia, brak zrozumienia kontekstu lub niedocenienie innowacyjności projektu przez eksperta, co jest szczególnie istotne w przypadku recenzji powstałych przy użyciu GenAI.

GenAI powinno być surowo zabronione przy tworzeniu uzasadnienia/oceny aplikacji grantowej. Recenzenci powinni mieć możliwość korzystania z GenAI do weryfikacji danych we wniosku, ale nie powinni wklejać całych wniosków do aplikacji wykorzystujących GenAI i prosić o ich ocenę właśnie z tego powodu, że poziom zaawansowania GenAI nie umożliwia w moim odczuciu poprawnej weryfikacji i interpretacji wszystkich treści naukowych (...). Jeśli jakieś dane będą szybciej zweryfikowane przez GenAI niż przez przegląd 50 artykułów to jest to uzasadnione wykorzystanie. Jeśli jednak recenzenci odrzucają wniosek tworząc 1–2 stronicowe wytłumaczenie wygenerowane przez GenAI to powinno być zabronione lub powinna istnieć procedura odwoławcza, która umożliwi wykazanie, że recenzent się mylił.

Opinia uczestnika sondażu

(...) Efekty wykonywania powierzchownych recenzji przez AI są widoczne w ocenach wniosków z NCBiR zostały już oprotetowane przez przedsiębiorstwa, których innowacyjne koncepcje nie zostały "zrozumiane" przez AI i następnie bezrefleksyjnie również odrzucone przez ekspertów.

Opinia uczestnika sondażu

W propozycjach respondentów pojawił się pomysł wprowadzenia okna czasowego (7–14 dni) na przygotowanie repliki po otrzymaniu recenzji wniosku. Zakres odpowiedzi powinien ograniczać się wyłącznie do odniesienia do faktów, literatury i metod, w formie krótkiego dokumentu (1–2 strony). Replika byłaby następnie przekazywana do panelu eksperckiego, który mógłby uwzględnić przedstawione sprostowania w końcowej ocenie lub zlecić dodatkową weryfikację, na przykład w formie kolejnej recenzji naukowej. Jednocześnie wykluczono możliwość generowania repliki przez GenAI bez ujawnienia tego faktu, aby uniknąć sytuacji „AI kontra AI” oraz zapewnić transparentność procesu.

Zwolennicy tego rozwiązania wskazywali, że mechanizm ten jest zgodny z praktykami europejskimi, m.in. w programach ERC i Horizon Europe, gdzie funkcjonuje procedura „Rebuttal”. W ERC wnioskodawca ma 7 dni na przygotowanie odpowiedzi na komentarze recenzentów po otrzymaniu *Evaluation Summary Report (ESR)*. Dokument jest krótki (zwykle jedna strona), zawiera wyłącznie sprostowania merytoryczne i jest przygotowany według zasady: „komentarz recenzenta / odpowiedź / dowód (np. cytaty z wniosku)”. Podobne rozwiązania stosowane są w niektórych konkursach Horizon Europe. Cel i zasady są analogiczne: sprostowanie faktów, brak nowych treści oraz krótki format odpowiedzi.

VI. Kryterium trwałości efektów i ich wpływu na rozwój nauki w Polsce

Jednym z najważniejszych zadań gremiów odpowiedzialnych za rozwój nauki w Polsce jest stałe, konsekwentne zaangażowanie na rzecz wzmacniania potencjału środowiska naukowego wymagające zarówno długofalowego planowania, jak i bieżącego monitorowania procesów zachodzących w obszarze nauki. Szczególne znaczenie mają tu działania ukierunkowane na rozwój współpracy międzynarodowej obejmującej m.in. wspólne inicjowanie projektów badawczych oraz aktywne uczestnictwo polskich zespołów w globalnych konsorcjach naukowych. Tego typu współpraca stanowi kluczowy element procesu umiędzynarodowienia nauki, a zarazem istotny czynnik podnoszący jakość i konkurencyjność realizowanych badań.

Drugim istotnym obszarem jest wsparcie młodych naukowców, w szczególności osób podejmujących pierwsze samodzielne działania badawcze. Obejmuje ono nie tylko finansowanie projektów dedykowanych tej grupie, lecz także działania organizacyjne, sprzyjające rozwojowi kompetencji i tworzeniu środowiska umożliwiającego prowadzenie badań na wysokim poziomie. Wzmacnianie pozycji młodych badaczy jest warunkiem utrzymania ciągłości rozwoju nauki i stanowi inwestycję w przyszłe kadry akademickie.

Zaprezentowane poniżej wnioski dotyczące rozwoju środowiska naukowego zostały sformułowane na podstawie wieloaspektowej analizy danych gromadzonych przez Narodowe Centrum Nauki oraz informacji pochodzących ze źródeł zewnętrznych, w odniesieniu do efektów badań naukowych finansowanych przez Centrum.

NCN systematycznie rozwija instrumenty wspierające międzynarodową aktywność naukowców z Polski. Dotychczasowe konkursy stworzyły trwałe mechanizmy współpracy z zagranicznymi ośrodkami badawczymi oraz ułatwiły mobilność i wymianę akademicką. Oferta NCN ewoluowała, obejmując m.in. wdrożenie procedury Lead Agency Procedure (LAP) oraz rozwój programów dwu- i wielostronnych, co znacząco zwiększa zaangażowanie polskich badaczy w projekty międzynarodowe. Szczególne znaczenie mają inicjatywy koordynowane przez NCN, a także działania skierowane do naukowców z Ukrainy. Podejmowane aktywności wzmacniają potencjał naukowy i sprzyjają jej pełniejszej integracji z globalnym środowiskiem badawczym.

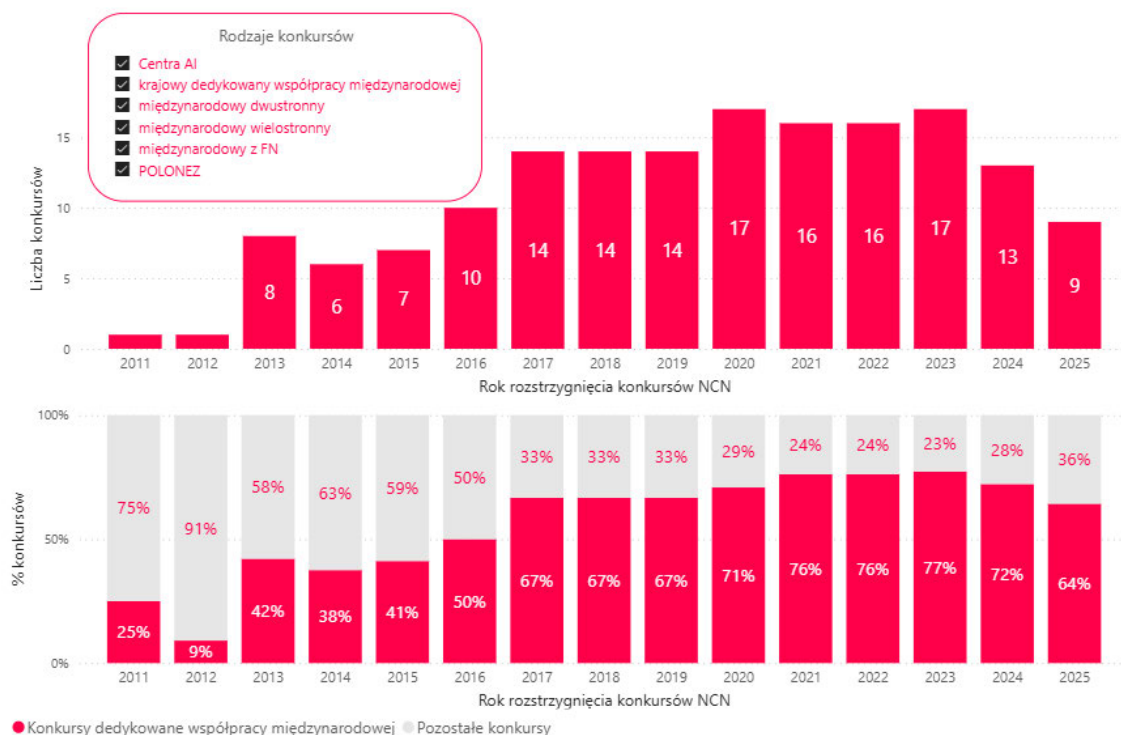
W latach 2017–2025 udział konkursów umożliwiających współpracę z partnerem zagranicznym oraz realizację staży w wysokiej jakości ośrodkach naukowych za granicą utrzymywał się na stabilnie wysokim poziomie, przekraczając 60% wszystkich konkursów NCN rozstrzyganych w danym roku (Rys. 6.1). Obserwowane wahania wartości wynikały przede wszystkim ze zmian w strukturze oferty konkursowej ogłaszanej w poszczególnych latach.

W pierwszej edycji konkursów ogłoszonej w 2011 r. w ofercie Narodowego Centrum Nauki znalazł się konkurs HARMONIA, którego celem było umożliwienie i wzmacnianie współpracy pomiędzy zespołami badawczymi z Polski i z zagranicy. Stanowił on ważny instrument wspierający umiędzynarodowienie krajowych badań naukowych.

Decyzją Rady NCN konkurs HARMONIA został zawieszony w 2019 r. Powodem była planowana zmiana struktury oferty konkursowej, polegająca na włączeniu możliwości realizacji projektów międzynarodowych do konkursu OPUS. Od edycji jesiennej 2020 r. wnioskodawcy mogą składać wnioski o finansowanie badań prowadzonych we współpracy z partnerami zagranicznymi w ramach

tego konkursu, również według procedury Lead Agency Procedure (LAP)³⁶. Rozwiązanie to pozwoliło na integrację różnych form współpracy międzynarodowej w jednej, szerokiej propozycji konkursowej.

Rysunek 6.1 Liczba edycji konkursów rozstrzygniętych przez NCN w poszczególnych latach uwzględniających możliwość współpracy międzynarodowej oraz ich udział procentowy w ogólnej ofercie konkursów NCN rozstrzygniętych w latach 2011–2025

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

W 2012 r. Narodowe Centrum Nauki rozszerzyło swoją ofertę o konkurs ETIUDA, którego głównym celem było finansowanie stypendiów doktorskich oraz umożliwienie doktorantom odbycia kilkumiesięcznych staży w zagranicznych ośrodkach badawczych. W 2020 r., w związku z wejściem w życie przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Rada NCN podjęła decyzję o wstrzymaniu naboru wniosków w ramach tego konkursu. Wprowadzone zmiany w systemie kształcenia doktorantów, w tym utworzenie szkół doktorskich, spowodowały, że kontynuowanie konkursu adresowanego do doktorantów tzw. „starego trybu”, tj. uczestników studiów doktoranckich oraz osób posiadających otwarty przewód doktorski, przestało być zasadne.

Rada NCN wskazała, że założenia programu ETIUDA zostały w dużej mierze włączone do warunków konkursu PRELUDIUM BIS, funkcjonującego w latach 2019–2024, który zapewniał stabilne finansowanie dla doktorantów realizujących projekty badawcze we współpracy z jednostkami naukowymi. Ponadto podobne cele wspierania mobilności i umiędzynarodowienia doktorantów są

³⁶Procedura agencji wiodącej (Lead Agency Procedure, LAP) stanowi powszechnie stosowany w europejskich instytucjach finansujących badania naukowe model oceny projektów, którego celem jest uproszczenie procesu wnioskowania o środki przez międzynarodowe zespoły badawcze oraz podniesienie efektywności oceny merytorycznej wniosków. Procedura ta umożliwia naukowcom z różnych krajów wspólne ubieganie się o finansowanie w ramach jednego konkursu prowadzonego przez instytucję pełniącą rolę agencji wiodącej. Podstawowe założenia LAP obejmują wykorzystanie konkursów krajowych organizowanych przez instytucje partnerskie do oceny merytorycznej nie tylko wniosków krajowych, lecz również projektów dwustronnych lub wielostronnych, które konkurują na równych zasadach z pozostałymi projektami w danym konkursie oraz zaufanie instytucji finansujących w zakresie jakości procesu oceny merytorycznej, co umożliwia wzajemne uznawanie wyników oceny przeprowadzonej przez agencję wiodącą. W praktyce oznacza to, że wnioski o finansowanie projektów obejmujących współpracę co najmniej dwóch zespołów badawczych z różnych krajów są oceniane wyłącznie przez jedną instytucję, czyli agencję wiodącą odpowiedzialną za konkurs, w którym składany jest wniosek. Ocena ta jest następnie przekazywana do pozostałych instytucji uczestniczących we współorganizacji konkursu, które na podstawie wyników oceny dokonanej przez agencję wiodącą, podejmują decyzję o przyznaniu finansowania dla zespołów z własnych krajów uczestniczących w projekcie.

realizowane w programach Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej (NAWA), która prowadzi działania na rzecz rozwoju współpracy międzynarodowej i wymiany akademickiej.

W 2016 r. do oferty NCN dodano konkursy SONATINA, umożliwiające kierownikom projektów ze stopniem naukowym doktora wyjazd na staż zagraniczny oraz UWERTURA, finansujący staże w prestiżowych ośrodkach naukowych realizujących granty ERC. Ze względu na niewielkie zainteresowanie, konkurs UWERTURA nie jest ogłaszany od 2020 r. w następstwie decyzji Rady NCN.

Centrum bierze aktywny udział w wielu programach międzynarodowych oraz sieciach współpracy. Od 2012 r. wśród ogłaszanych konkursów znajdują się inicjatywy realizowane wspólnie z zagranicznymi instytucjami partnerskimi, zarówno w ramach programów dwustronnych (w 2025 r. rozstrzygnięto czwartą edycję konkursu SHENG na projekty polsko-chińskich zespołów badawczych), jak i wielostronnych. W tej drugiej grupie znajdują się m.in. projekty składane wg procedury agencji wiodącej (LAP), w której funkcję tę pełni instytucja partnerska³⁷ z innego kraju. Szczegółowy wykaz międzynarodowych programów wielostronnych znajduje się w Załączniku B.

Na uwagę zasługuje tu program QuantERA, w którym NCN pełni funkcję koordynatora. Ta międzynarodowa sieć zrzeszająca 39 instytucji z 31 państw jest inicjatywą działającą od 2016 r. na rzecz rozwoju badań w obszarze technologii kwantowych. Głównym zadaniem programu jest wspieranie działalności naukowej i innowacyjnej poprzez organizację konkursów na realizację międzynarodowych projektów badawczych. W 2025 r. uruchomiono trzecią edycję programu QuantERA III RIA Cofund in Quantum Technologies realizowaną przez 40 organizacji z 30 krajów, z udziałem nowego partnera spoza Europy – Korei Południowej.

Kolejnym programem koordynowanym przez NCN jest CHANSE (Collaboration of Humanities and Social Sciences in Europe), realizowany we współpracy 27 instytucji finansujących badania naukowe z 24 krajów europejskich. Jego celem jest wspieranie wysokiej jakości międzynarodowych projektów badawczych w obszarze nauk humanistycznych i społecznych oraz rozwijanie współpracy pomiędzy środowiskiem naukowym a różnymi grupami interesariuszy. Program CHANSE został utworzony w wyniku współpracy sieci HERA i NORFACE, a jego pierwszą edycję ogłoszono w 2021 r. W 2025 r. działania programu CHANSE były skupione na nadzorze nad finansowaniem i realizacją projektów oraz na upowszechnieniu ich wyników naukowych.

W latach 2019–2020 NCN ogłosiło trzy edycje konkursów finansowanych z Funduszy Norweskich i EOG. W 2022 r. uruchomiono program stypendialny dla studentów i naukowców z Ukrainy. Do marca 2025 r. realizowano inicjatywę HarSval dotyczącą badań polarnych, prowadzoną przez konsorcjum 25 instytucji z Polski i Norwegii (opis wpływu tej inicjatywy na rozwój badań polarnych znajduje się na końcu rozdziału), a do kwietnia 2025 r. inicjatywę Science & Society w obszarze nauk humanistycznych i społecznych, realizowaną przez 22 polskie i norweskie instytucje. Oba przedsięwzięcia wspierały współpracę bilateralną oraz wymianę wiedzy pomiędzy NCN a Research Council of Norway, ze szczególnym naciskiem na rozwój współpracy i włączenie podmiotów pozaakademickich. W 2025 r. NCN ponownie objęło funkcję operatora programu Badania podstawowe w IV edycji Funduszy Norweskich i EOG 2021–2028, a pierwsze konkursy planowane są do ogłoszenia w 2026 r.

W 2023 r. ogłoszono nabór ciągły wniosków w programie International Multilateral Partnerships for Resilient Education and Science System in Ukraine (IMPRESS-U) koordynowanym przez National Science Foundation we współpracy z instytucjami finansującymi badania z Polski, Litwy, Łotwy, Estonii i Ukrainy. Zadaniem NCN jest finansowanie polskich zespołów realizujących projekty wspólnie z grupami z USA i Ukrainy oraz opcjonalnie z pozostałymi krajami partnerskimi. Ocena merytoryczna wniosków prowadzona jest przez agencję NSF, pełniącą rolę agencji wiodącej.

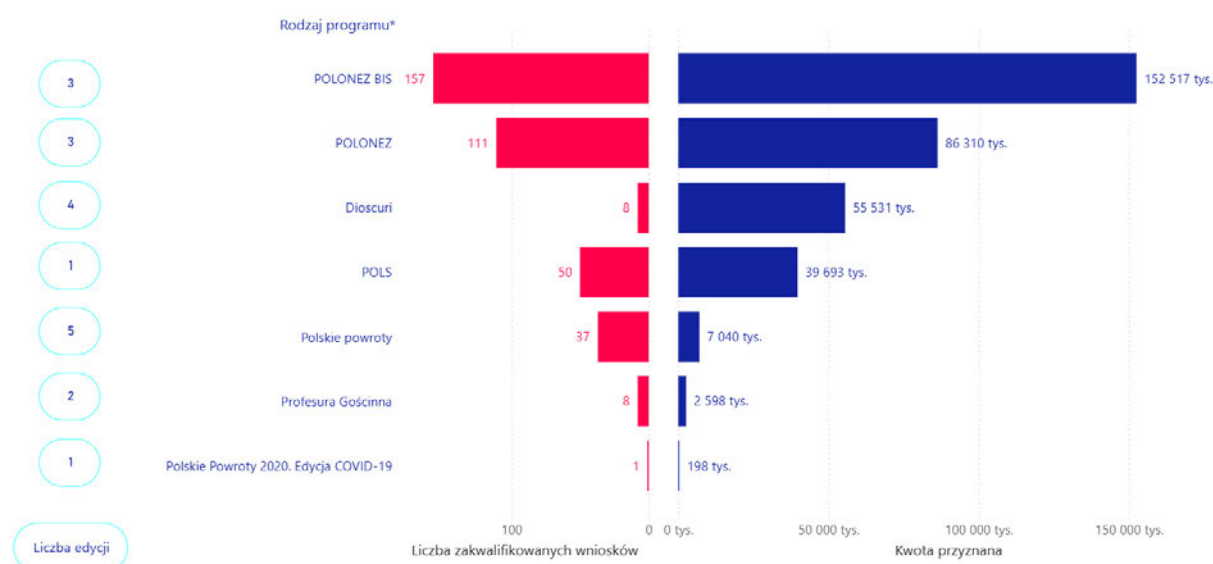
³⁷ Program CEUS-UNISONO ogłoszony w 2020 r. i program Weave-UNISONO ogłoszony w 2021 r. z naborem ciągłym.

Szczegółowe informacje dotyczące konkursów ogłaszanych i rozstrzyganych przez NCN w danym roku są dostępne w sprawozdaniach z działalności NCN, publikowanych w Biuletynie Informacji Publicznej NCN.

NCN konsekwentnie wspiera międzynarodową mobilność kadry naukowej oraz wzmacnia potencjał polskich jednostek badawczych poprzez finansowanie inicjatyw ukierunkowanych na zatrudnianie badaczy z zagranicy. Programy takie jak POLONEZ, POLONEZ BIS, *Dioscuri*, POLS oraz ARTIQ przyczyniają się do pozyskiwania wysoko wykwalifikowanych specjalistów, tworzenia zespołów o znaczącym stopniu umiędzynarodowienia oraz podnoszenia konkurencyjności krajowego systemu nauki. Ponadto współpraca z NAWA i NCBR umożliwia optymalne wykorzystanie dostępnych zasobów finansowych oraz sprzyja zwiększeniu udziału polskich naukowców w globalnym obiegu wiedzy.

Narodowe Centrum Nauki realizuje działania wspierające zatrudnianie naukowców z zagranicy w polskich jednostkach badawczych, wzmacniając tym samym potencjał naukowy krajowych instytucji (Rys. 6.2).

Rysunek 6.2 Programy mające na celu finansowanie zatrudnienia naukowców z zagranicy w polskich jednostkach naukowo-badawczych w latach 2016–2025

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Zakończony w 2021 r. program POLONEZ, współfinansowany ze środków Unii Europejskiej, miał na celu zachęcenie badaczy z innych państw do prowadzenia badań w Polsce. W latach 2015–2016 ogłoszono trzy edycje konkursu skierowanego do osób ze stopniem naukowym doktora lub co najmniej czteroletnim doświadczeniem naukowym, ubiegających się o zatrudnienie w pełnym wymiarze czasu pracy. Warunkiem udziału było również, aby kandydaci nie mieszkali, nie pracowali oraz nie studiowali w Polsce przez okres dłuższy niż 12 miesięcy w ciągu trzech lat poprzedzających ogłoszenie konkursu.

Program POLONEZ BIS, będący kontynuacją programu POLONEZ, został uruchomiony w 2021 r. we współpracy z Komisją Europejską w ramach działania Marie Skłodowska-Curie COFUND i obejmował trzy edycje konkursów skierowanych do doświadczonych naukowców z zagranicy, planujących 24-miesięczny pobyt badawczy w Polsce. Program zapewniał pełnoetatowe zatrudnienie, finansowanie projektów badawczych we wszystkich dziedzinach nauki, możliwość staży międzysektorowych oraz udział w rozbudowanym cyklu szkoleń. W latach 2022–2023 w trzech edycjach programu zrekrutowano łącznie 134 badaczy, którzy podjęli pracę w polskich instytucjach naukowych.

Program *Dioscuri*, zainicjowany przez Towarzystwo Maxa Plancka, wspiera tworzenie w Polsce konkurencyjnych na arenie międzynarodowej zespołów badawczych, zwanych Centrami Doskonałości Naukowej *Dioscuri*. W latach 2017–2022 przeprowadzono cztery edycje konkursu, w których wyłoniono ośmiu liderów o wybitnych osiągnięciach naukowych. W 2025 r. zakończono rozmowy bilateralne, co umożliwi ogłoszenie piątej edycji w 2026 r. przewidującej wybór dwóch interdyscyplinarnych centrów. Wyniki zostaną ogłoszone w 2027 r.

Rozstrzygnięty w 2020 r. konkurs POLS stanowił kolejną inicjatywę skierowaną do naukowców z zagranicy, umożliwiając im prowadzenie badań w Polsce. Konkurs finansowany ze środków Funduszy Norweskich 2014–2021, w ramach programu Badania Podstawowe, wspierał projekty o wysokim potencjale naukowym.

NCN współfinansuje również programy realizowane przez Narodową Agencję Wymiany Akademickiej (NAWA), takie jak Profesura Gościenna, umożliwiające zapraszanie wybitnych badaczy z zagranicy oraz program Polskie Powroty, wspierający powroty polskich naukowców pracujących poza krajem. W obu przypadkach NCN finansuje komponenty badawcze wyłonionych projektów.

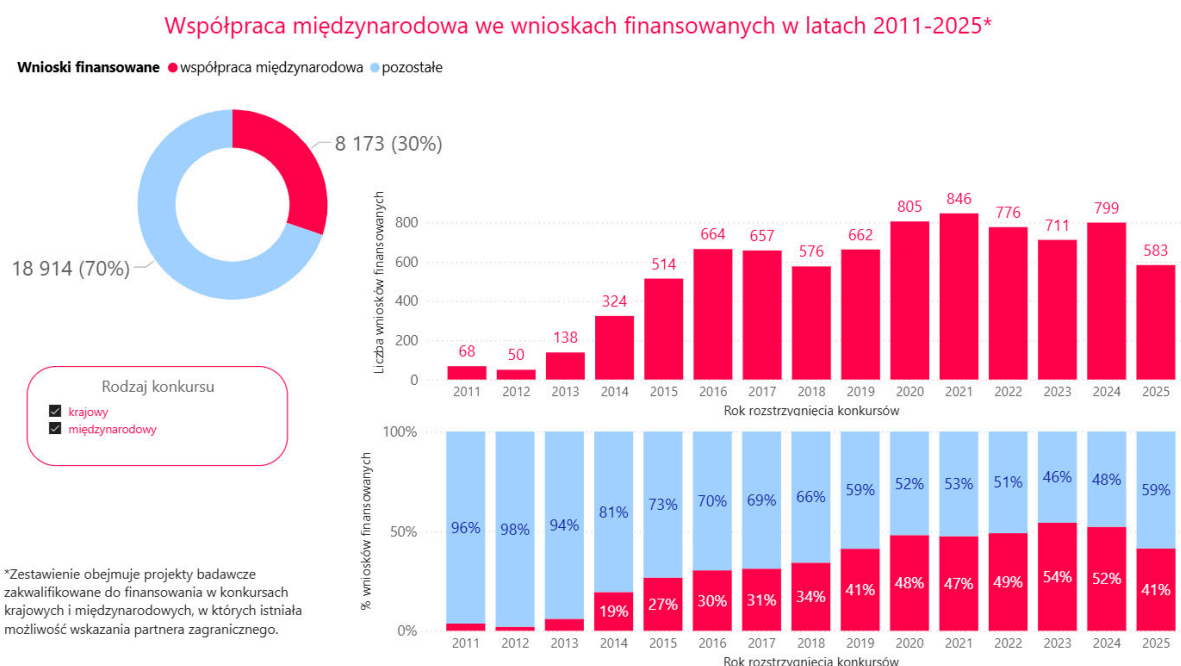
W 2021 r. we współpracy z Narodowym Centrum Badań i Rozwoju (NCBR) ogłoszono konkurs ARTIQ, którego wyniki zostały przedstawione w 2023 r. Celem konkursu było wzmocnienie polskiego potencjału badawczego w dziedzinie sztucznej inteligencji poprzez utworzenie Centrów Doskonałości AI. Projekty mogły być realizowane wyłącznie pod kierownictwem naukowca o międzynarodowej renomie, który w ciągu dwóch lat przed zamknięciem naboru nie mieszkał, nie pracował ani nie studiował w Polsce.

Rosnące znaczenie międzynarodowych powiązań w rozwoju nauki finansowanej ze środków NCN odzwierciedla fakt, że 30% projektów badawczych realizowanych jest we współpracy z partnerami zagranicznymi. Najczęściej zespoły badawcze pracujące w polskich podmiotach badawczych współpracują z naukowcami z Niemiec, USA, Wielkiej Brytanii, Francji, Włoch i Hiszpanii.

W latach 2011–2025 polskie zespoły badawcze miały możliwość realizacji zadań badawczych we współpracy z partnerami zagranicznymi w ramach konkursów ogłaszanych przez NCN (Rys. 6.3). W analizowanym okresie Centrum sfinansowało niemal 8,2 tys. projektów realizowanych w formalnej współpracy międzynarodowej, co odpowiada 30% wszystkich wniosków zakwalifikowanych do finansowania w konkursach przewidujących taką formę współpracy. Udział projektów międzynarodowych wzrastał systematycznie od 2012 r., osiągając najwyższą wartość 54% w 2023 r., po czym utrzymywał się na zbliżonym poziomie. W 2025 r. odsetek ten obniżył się do 41%, co wynikało m.in. z ograniczenia liczby konkursów międzynarodowych rozstrzygniętych w tym roku (patrz rysunek 6.1) oraz spadku wartości wskaźników sukcesu w porównaniu do lat ubiegłych (patrz rysunek 5.4).

Kierownicy projektów finansowanych przez Centrum najczęściej współpracują w ich ramach z zespołami z Niemiec (13% udziału w ogólnej liczbie krajów partnerów zagranicznych), Stanów Zjednoczonych (11%), Wielkiej Brytanii (8%), Francji (7%), Włoch (6%) oraz Hiszpanii (5%). Współpraca z Czechami i Szwajcarią stanowi po 4%, z Austrią, Holandią i Szwecją – po 3%, natomiast z Norwegią, Belgią, Chinami, Kanadą, Japonią i Danią – po 2% dla każdego z krajów.

Rysunek 6.3 Projekty badawcze realizowane we współpracy z partnerami zagranicznymi w konkursach rozstrzygniętych w latach 2011–2025

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

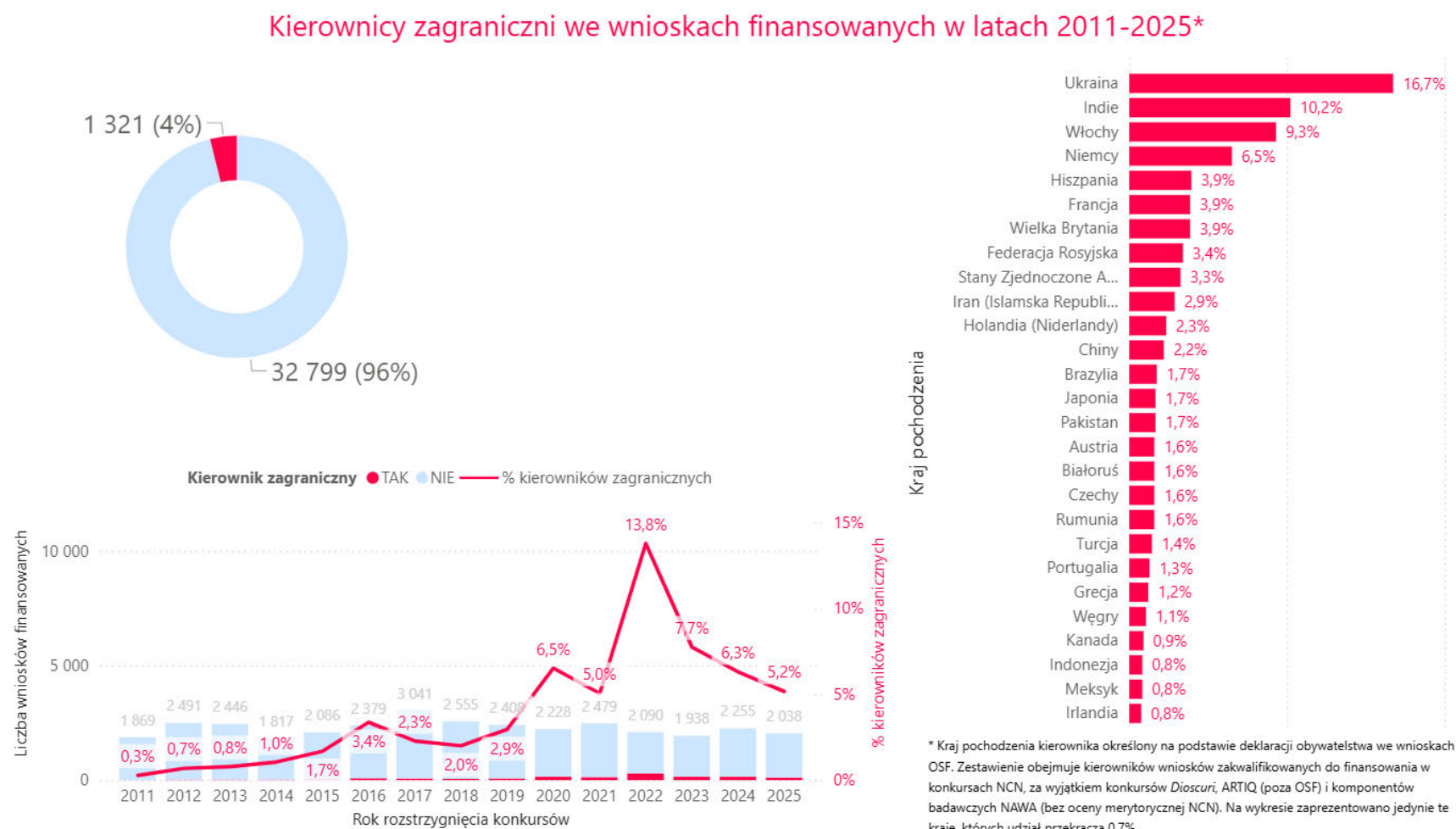
Możliwość ubiegania się o finansowanie projektów i działań badawczych w konkursach NCN jest realnie otwarta dla osób nieposiadających polskiego obywatelstwa, jednak ich udział w roli kierowników projektów pozostaje niewielki.

Naukowcy z zagranicy mogą ubiegać się o finansowanie projektów i działań badawczych we wszystkich konkursach NCN, a nie wyłącznie w programach przeznaczonych dla obcokrajowców. W latach 2011–2025 zagraniczni kierownicy stanowili 4% wszystkich przyznanych grantów (Rys. 6.4). Do 2019 r. (z wyjątkiem roku 2016) ich udział wynosił poniżej 3%. W kolejnych latach nastąpił wyraźny wzrost, osiągając rekordowe niemal 14% w 2022 r., głównie ze względu na specjalny konkurs dla naukowców z Ukrainy. W 2025 r. udział zagranicznych badaczy pełniących funkcję kierownika projektu spadł w porównaniu do roku poprzedniego i stanowił nieco ponad 5% wszystkich naukowców na tym stanowisku.

Analizując krajową ofertę NCN z perspektywy 15 lat działalności agencji, największy odsetek badań prowadzonych przez naukowców z zagranicy dotyczył konkursów SONATINA (12%), SYMFONIA (9%) i SONATA BIS (7%). Pod względem liczby przyznanych grantów dominują konkursy OPUS (361 projektów, 3% udziału) i PRELUDIUM (299 projektów, 4% udziału), które są nie tylko najdłuższej obecne w ofercie NCN, ale także zapewniają największą skalę finansowania.

Najwięcej zagranicznych kierowników grantów pochodzi z Ukrainy (niemal 17%), Indii (nieco ponad 10%), Włoch (nieco ponad 9%) i Niemiec (6,5%).

Rysunek 6.4 Zagraniczni kierownicy projektów i działań badawczych finansowanych przez NCN w latach 2011–2025 według kraju pochodzenia

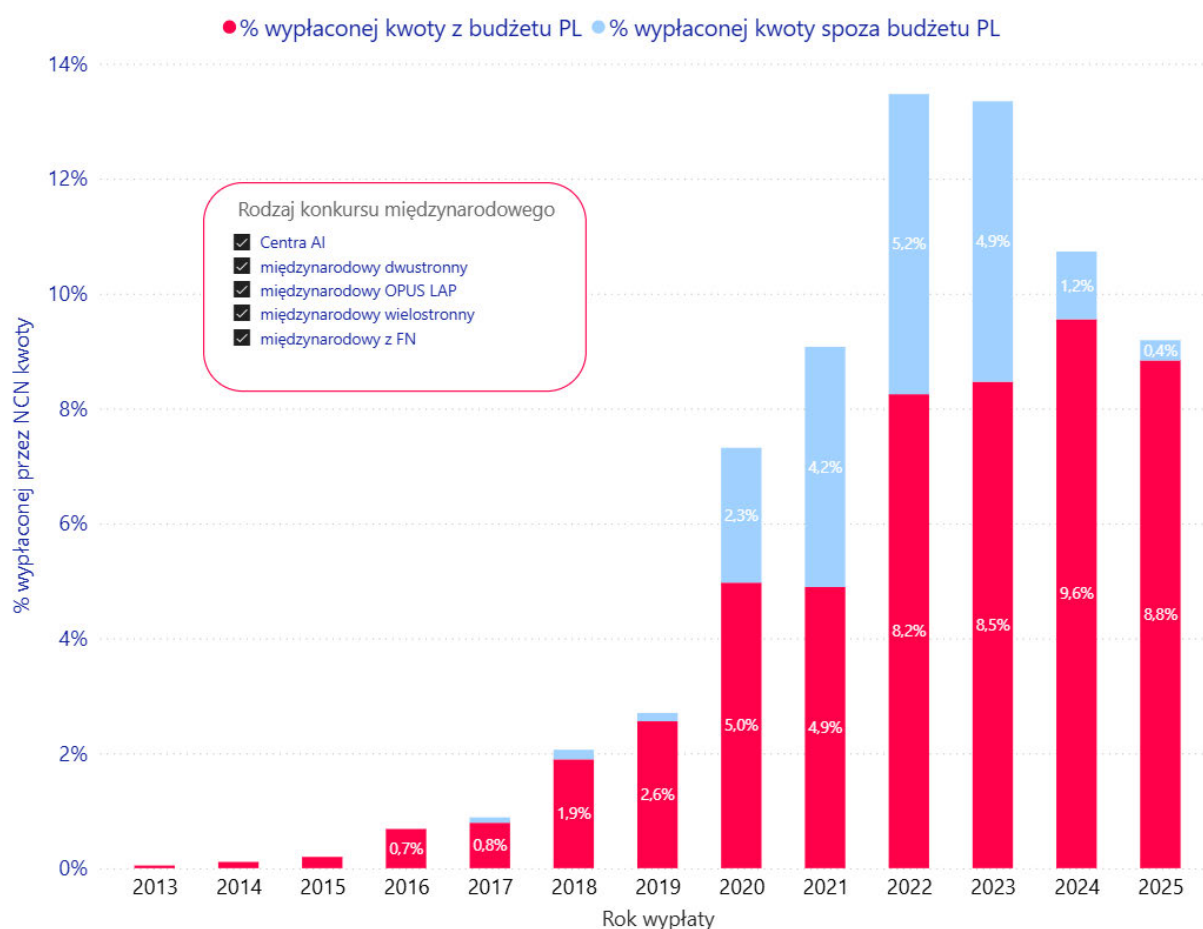

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Analiza zmian w wysokości środków finansowych przekazywanych przez NCN na realizację badań w kolejnych latach pokazuje, że priorytetem Centrum pozostaje wspieranie konkursów krajowych. Jednocześnie programy międzynarodowe stopniowo zyskiwały na znaczeniu i obecnie zajmują stabilne miejsce w strukturze finansowania badań.

Znaczenie programów międzynarodowych w ofercie konkursowej NCN odzwierciedla się w wysokości środków przeznaczanych corocznie na realizację grantów. Proporcję finansowania projektów międzynarodowych w stosunku do całkowitej puli środków wypłaconych na badania w latach 2013–2025 przedstawiono na rysunku 6.5.

Rysunek 6.5 Udział środków wypłaconych przez NCN na badania realizowane w ramach konkursów międzynarodowych* w całkowitej kwocie przeznaczonej na finansowanie badań naukowych w latach 2013–2025

*Zestawienie nie uwzględnia kwot wypłacanych w ramach konkursu HERA CE rozstrzygniętego w 2013 r.³⁸

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Zdecydowana większość funduszy przeznaczonych na finansowanie badań naukowych jest corocznie przekazywana naukowcom w ramach konkursów krajowych. Analiza udziału środków wypłacanych na projekty międzynarodowe wskazuje jednak, że od 2018 r. następował ich systematyczny wzrost, osiągając w latach 2022–2023 najwyższą jak dotąd wartość nieznacznie powyżej 13%. W 2025 r. udział ten spadł poniżej 10%.

³⁸ HERA to program międzynarodowy, w którym jednostką nadzorującą realizację projektów badawczych oraz wypłacającą beneficjentom środki finansowe była agencja Irish Research Council (IRC). NCN przekazywało do IRC środki łącznie dla wszystkich zakwalifikowanych do finansowania projektów w ramach danej edycji konkursu.

Większość środków finansujących konkursy międzynarodowe pochodzi z budżetu państwa. Wzrost udziału innych środków w latach 2020–2023 był związany przede wszystkim z przyjęciem przez NCN roli operatora Programu Badania Podstawowe w ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (2014–2021) oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego (2014–2021). Większość tych funduszy została wypłacona do 2023 r.

W 2025 r. NCN ponownie objęło funkcję operatora programu Badania podstawowe w IV edycji Funduszy Norweskich i EOG 2021–2028, co stwarza perspektywę dalszego wzrostu finansowania badań międzynarodowych ze źródeł pozabudżetowych. Wzmacnia to pozycję NCN w międzynarodowym systemie grantowym oraz zwiększa atrakcyjność Polski, jako miejsca prowadzenia działalności naukowej.

Wysoki stopień umiędzynarodowienia procesu recenzowania wniosków składanych w konkursach NCN potwierdza dążenie agencji do zapewnienia rzetelnej, obiektywnej i niezależnej oceny projektów badawczych. Zasadnicze znaczenie ma tu użycie języka angielskiego, który umożliwia współpracę z ekspertami zagranicznymi zgodnie ze standardami stosowanymi przez wiodące agencje grantowe na świecie. Takie rozwiązanie ogranicza ryzyko oddziaływania lokalnych uwarunkowań na proces oceny, a jednocześnie przyczynia się do zwiększenia widoczności badań prowadzonych w Polsce i umocnienia ich pozycji w globalnym środowisku naukowym. Utrzymujący się na niskim poziomie udział odwołań potwierdza, że procedury oceny wniosków stosowane przez NCN nie budzą istotnych zastrzeżeń formalnych.

Wnioski składane w konkursach NCN podlegają ocenie recenzentów będących uznanymi ekspertami w danej dziedzinie badawczej, reprezentującymi ośrodki naukowe na całym świecie. Dobór recenzentów odbywa się na podstawie kryteriów merytorycznych, przy ścisłym zachowaniu zasad dotyczących unikania konfliktu interesów (szczegółowe informacje przedstawiono w rozdziale I). Przygotowywanie wniosków w języku angielskim sprzyja umiędzynarodowieniu procesu oceny, zwiększa rozpoznawalność polskich naukowców w środowisku globalnym oraz umożliwia dokonywanie ocen projektów w szerokim kontekście międzynarodowym. To z kolei pozwala na efektywniejszą identyfikację badań o najwyższym potencjale naukowym.

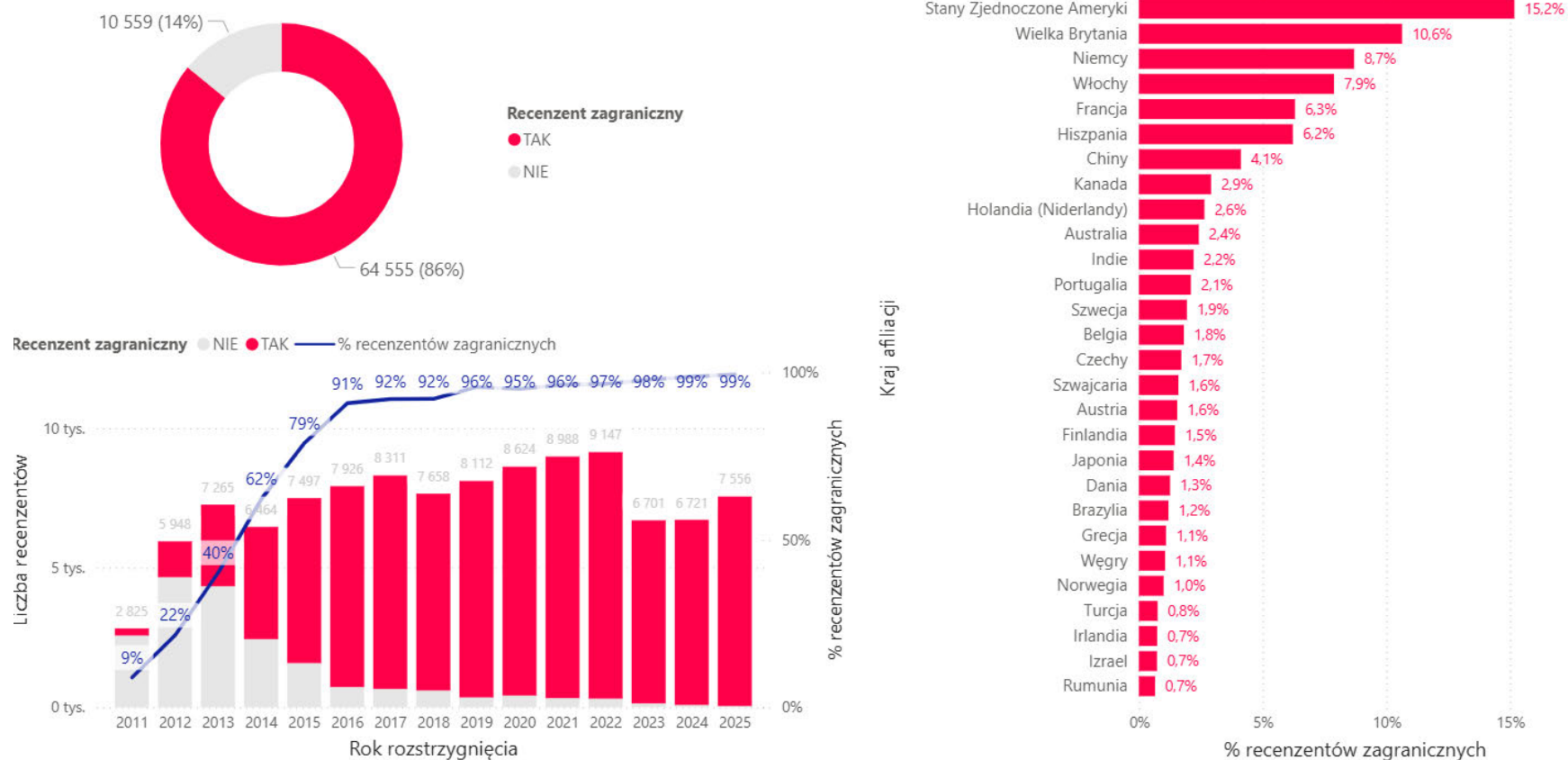
Proces recenzji wniosków w procedurach NCN cechuje wysoki stopień umiędzynarodowienia. Od 2011 r. liczba zagranicznych recenzentów systematycznie rośnie, a ich udział w ogólnej liczbie ekspertów przekroczył 90% już w 2016 r., osiągając 99% w latach 2024–2025. Najliczniejszą grupę recenzentów spoza Polski stanowili naukowcy z USA, Wielkiej Brytanii, Niemiec, Włoch, Francji i Hiszpanii (Rys. 6.6).

Oprócz wyników badań ewaluacyjnych zaprezentowanych w rozdziałach I–IV sprawozdania, istotnym wskaźnikiem jakości procesu oceny wniosków jest liczba odwołań kierowanych do NCN. Zgodnie z art. 33 ust. 2 ustawy o Narodowym Centrum Nauki, odwołanie od decyzji dyrektora NCN przysługuje wyłącznie w przypadku naruszenia procedur konkursowych lub innych uchybień formalnych. Oznacza to, że nie może ono dotyczyć merytorycznej treści oceny, lecz jedynie potencjalnych błędów proceduralnych, takich jak niewłaściwe zastosowanie przepisów regulujących przebieg konkursu.

Od 2016 r. odsetek składanych odwołań utrzymuje się na poziomie około 2% wszystkich ocenianych wniosków, co świadczy o konsekwentnie niskim poziomie formalnych zastrzeżeń wobec procesu oceny w NCN (Rys. 6.7).

Rysunek 6.6 Recenzenci oceniający wnioski na drugim etapie w konkursach NCN rozstrzygniętych w latach 2011–2025, z uwzględnieniem udziału recenzentów zagranicznych oraz ich afiliacji naukowych

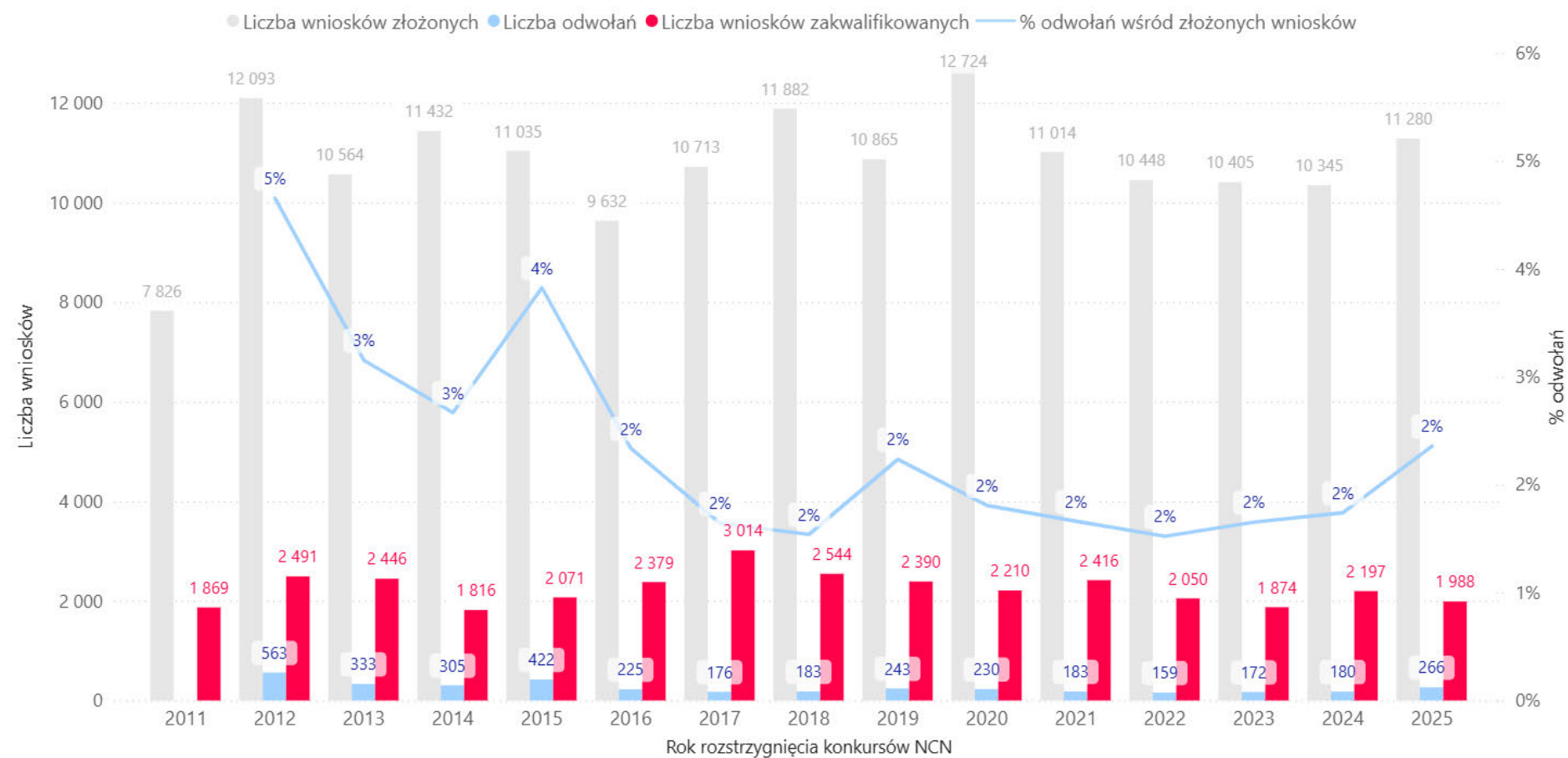
Recenzenci zagraniczni w ocenie wniosków w latach 2011-2025

*Zestawienie nie obejmuje konkursów MINIATURA, POLS, GRIEG, Idea Lab, SZYBKA ŚCIEŻKA DOSTĘPU DO FUNDUSZY NA BADANIA NAD COVID-19 oraz konkursów dedykowanych naukowcom z Ukrainy, ze względu na inną specyfikę oceny wniosków. Na wykresie wyszczególniono kraje afiliacji recenzentów, których udział jest większy lub równy 0,7%.

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Rysunek 6.7 Liczba i udział odwołań od decyzji dyrektora NCN wśród wszystkich wniosków złożonych w konkursach NCN* rozstrzygniętych w latach 2011–2025

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

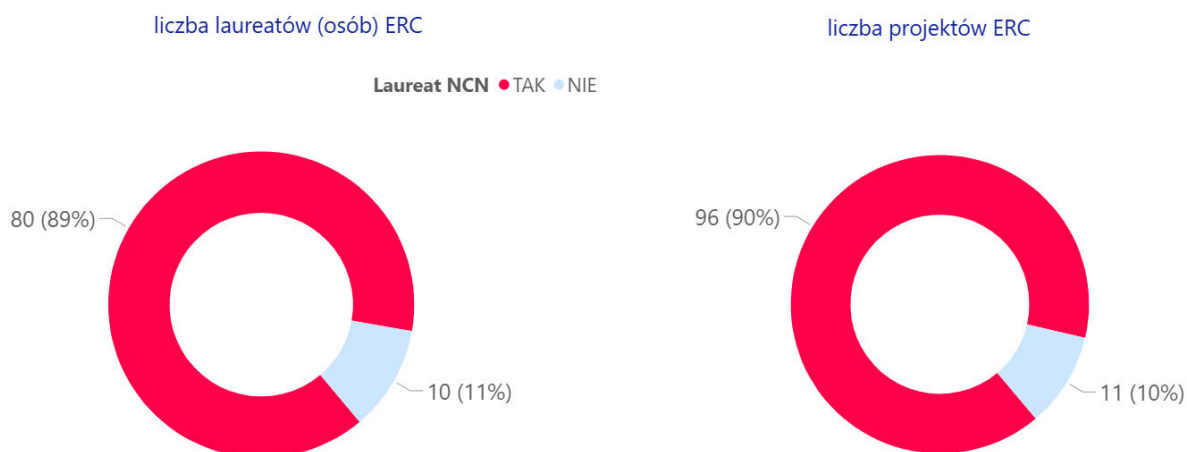
Laureaci konkursów NCN zdobywają granty w konkursach ogłaszanych przez Europejską Radę ds. Badań Naukowych (ERC).

Działania ukierunkowane na wzmacnianie współpracy międzynarodowej oraz budowanie rozpoznawalności polskich zespołów badawczych są spójne ze strategicznym celem Narodowego Centrum Nauki, jakim jest zwiększanie skuteczności krajowych naukowców w pozyskiwaniu finansowania w międzynarodowych systemach grantowych, w tym w konkursach Europejskiej Rady ds. Badań Naukowych (ERC).

Granty ERC, których mottem jest zasada „high risk – high gain”, służą finansowaniu nowatorskich, przełomowych badań w dowolnej dyscyplinie, ocenianych wyłącznie na podstawie kryterium doskonałości naukowej. W szczególności premiowane są projekty o charakterze interdyscyplinarnym, prowadzące do istotnych odkryć i przesuwające granice dotychczasowej wiedzy. W konkursach ERC mogą startować badacze na każdym etapie kariery, pochodzący z dowolnego kraju, planujący realizację projektów na terenie Unii Europejskiej.

Europejska Rada ds. Badań Naukowych przyznała dotąd 107 grantów naukowcom pracującym w Polsce. ERC finansuje projekty w konkursach Starting Grant (dla początkujących naukowców), Consolidator Grant (dla naukowców 7-12 lat po doktoracie), Advanced Grant (dla doświadczonych naukowców) oraz w konkursach ERC Synergy i Proof of Concept. Przeważająca większość laureatek i laureatów ERC pracujących w polskich ośrodkach realizowała lub realizuje granty NCN (Rys. 6.8).

Rysunek 6.8 Liczba i udział laureatów NCN wśród laureatów ERC afiliowanych w polskich podmiotach naukowych

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN na podstawie danych opublikowanych na stronie internetowej ERC (<https://erc.europa.eu>)

Narodowe Centrum Nauki konsekwentnie wspiera rozwój badań naukowych w Polsce, zachęcając badaczy do ubiegania się o granty Europejskiej Rady ds. Badań Naukowych (ERC). W tym celu podejmuje różnorodne inicjatywy motywujące do aplikowania, m.in. uwzględniając dotychczasowy dorobek w tym zakresie u naukowców wnioskujących w krajowym konkursie MAESTRO.

Naukowcy realizujący granty NCN mogą od połowy 2022 r. uczestniczyć w programie ERC Mentoring Initiative, uruchomionym przez Europejską Radę ds. Badań Naukowych (European Research Council).

Program w Polsce jest koordynowany przez Krajowy Punkt Kontaktowy we współpracy z Narodowym Centrum Badań i Rozwoju, Narodową Agencją Wymiany Akademickiej oraz Fundacją na Rzecz Nauki Polskiej. Agencje umożliwiły swoim laureatom skorzystanie z niego i pokrycie kosztów udziału ze środków już realizowanych projektów krajowych.

ERC Mentoring Initiative skierowany jest do naukowców z krajów, które dotychczas osiągały mniejsze sukcesy w konkursach ERC, w tym do badaczy z Polski. W ramach programu utworzono bazę mentorów składającą się z osób mających doświadczenie w panelach oceniających ERC oraz laureatów tych konkursów. Ich zadaniem jest wsparcie naukowców w procesie przygotowywania wniosków badawczych.

Osoby zainteresowane udziałem mogą zgłaszać się do Działu Krajowego Punktu Kontaktowego (DKPK) w NCBR, wskazując realizowany krajowy grant. Po weryfikacji DKPK dobierze odpowiedniego mentora z bazy ERC i zainicjuje kontakt. Następnie badacz we współpracy z mentorem ustali zakres mentoringu, zgodnie z zasadami programu określonymi w jego szczegółowym opisie.

Dotychczas z możliwości udziału w programie skorzystało 40 laureatów konkursów NCN. Na moment sporządzenia tego dokumentu dwoje z nich uzyskało finansowania z ERC. Należy jednak pamiętać, że wsparcia udzielono stosunkowo niedawno, a proces aplikowania wymaga czasu i starannego przygotowania. Efekty funkcjonowania programu będą na bieżąco monitorowane, aby ocenić jego skuteczność i długofalowy wpływ na sukcesy naukowców z Polski w konkursach ERC.

Innym działaniem mającym na celu zachęcenie laureatów konkursu MAESTRO do ubiegania się o finansowanie w konkursach ERC, było wprowadzenie przez Radę NCN w 2022 r. nowego wymogu dotyczącego ponownego składania wniosków. Począwszy od 14. edycji konkursu (ogłoszonej w czerwcu 2022 r.) kierownik projektu, który prowadzi lub prowadził badania finansowane w ramach MAESTRO, może ubiegać się o kolejne dofinansowanie tylko pod warunkiem spełnienia co najmniej jednego z następujących kryteriów: a) jest laureatem konkursu organizowanego przez ERC, b) w ciągu ostatnich pięciu lat złożył wniosek do ERC, który uzyskał ocenę co najmniej w pierwszym etapie konkursu.

Wprowadzenie tego wymogu nie wpłynęło na ogólną liczbę składanych wniosków, która nadal utrzymuje się na poziomie 60–70 zgłoszeń na jedną edycję konkursu. W trzech rozstrzygniętych odsłonach konkursu MAESTRO, w których obowiązywała nowa regulacja, o finansowanie ubiegało się łącznie 166 doświadczonych naukowców. Wśród nich 9 badaczy (5% wnioskujących) było już laureatami wcześniejszych edycji MAESTRO. Dwoje z nich zdobyło granty ERC, a siedmioro złożyło tam wnioski, spełniając w ten sposób wymóg formalny obowiązujący w konkursie. Troje spośród nich otrzymało ponownie grant MAESTRO.

Narodowe Centrum Nauki nie tylko wspiera współpracę międzynarodową i dąży do zwiększenia obecności polskich badaczy w globalnej nauce, ale także kładzie duży nacisk na tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi naukowców na wczesnym etapie ich drogi zawodowej. Budowanie atrakcyjnych ścieżek kariery, zapewnianie dostępu do prestiżowych programów badawczych oraz oferowanie stabilnych warunków pracy to działania niezbędne, aby przyciągnąć do nauki najzdolniejsze umysły i umożliwić im pełne wykorzystanie swojego potencjału.

NCN konsekwentnie wspiera młodych naukowców, ogłaszając krajowe konkursy dedykowane tej grupie badaczy. Umożliwiają one realizację grantów, zdobywanie doświadczenia w ich zarządzaniu oraz rozwijanie mobilności naukowej. Choć konkursy skierowane wyłącznie do młodych naukowców nie stanowią dominującej części oferty NCN, poziom ich finansowania w ostatnich latach wyraźnie wzrósł. Podejmowane działania w znaczący sposób przyczyniają się do rozwoju kariery tej grupy naukowców i wzmacniają ich pozycję w krajowym środowisku akademickim.

Centrum ogłasza konkursy adresowane do przedstawicieli środowiska naukowego znajdujących się na różnych etapach rozwoju kariery badawczej. Agencja oferuje programy przeznaczone dla osób rozpoczynających działalność naukową oraz skierowane do badaczy posiadających już ugruntowane doświadczenie zawodowe. Dostępne są również konkursy, w których młodzi naukowcy mogą konkurować z uznanymi ekspertami w swoich dziedzinach.

Uzyskiwane wsparcie finansowe umożliwia młodym badaczom realizację samodzielnych projektów, tworzenie zespołów naukowych, ubieganie się o stypendia w szkołach doktorskich oraz podejmowanie zatrudnienia w jednostkach naukowych w kraju. Dodatkowo współpraca Centrum z Narodową Agencją Wymiany Akademickiej stwarza możliwość odbywania staży w renomowanych ośrodkach naukowych za granicą, co sprzyja podnoszeniu kompetencji oraz umiędzynarodowieniu działalności badawczej.

Zgodnie z wytycznymi Rady Narodowego Centrum Nauki oraz zapisami ustawy o Narodowym Centrum Nauki (art. 20 pkt 4), oferta NCN obejmuje konkursy skierowane do naukowców znajdujących się na wczesnym etapie rozwoju kariery. Ponadto Centrum jest zobowiązane do przeznaczania co najmniej 20% dostępnych środków finansowych na działania wspierające rozwój młodych badaczy³⁹.

Spośród trzynastu krajowych typów konkursów⁴⁰ ogłaszanych przez NCN w latach 2011–2025, nie więcej niż sześć w danym roku było przeznaczonych wyłącznie dla badaczy znajdujących się na wczesnym etapie rozwoju kariery naukowej. W 2025 r. oferta ta obejmowała trzy konkursy, co wskazuje, że inicjatywy dedykowane młodym naukowcom nie stanowiły przeważającej części rocznego portfolio NCN (Rys. 6.9).

Wśród konkursów skierowanych do tej grupy badaczy znajduje się konkurs PRELUDIUM, dedykowany osobom bez stopnia naukowego doktora oraz konkursy SONATINA i SONATA, adresowane do młodych doktorów rozpoczynających samodzielną działalność badawczą. Ich celem jest wspieranie rozwoju kompetencji naukowych oraz budowanie dorobku badawczego pozwalającego na dalszą profesjonalizację kariery akademickiej.

Wprowadzenie w 2016 r. na zlecenie organu nadzorującego (Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego) konkursu SONATINA do oferty NCN skutkowało wstrzymaniem naboru wniosków w konkursie FUGA, którego ostatnia edycja została ogłoszona w 2015 r. Decyzja Rady NCN o wycofaniu konkursu wynikała z istotnej zbieżności jego założeń z nowo wprowadzonym konkursem, w szczególności w obszarze wspierania mobilności naukowej⁴¹.

Konkurs SONATINA jest narzędziem służącym wspieraniu rozwoju młodych naukowców poprzez umożliwienie im podjęcia pełnoetatowego zatrudnienia w krajowych jednostkach naukowych oraz prowadzenia samodzielnych badań. Zapewnia również możliwość odbycia staży w uznanych ośrodkach badawczych za granicą, co sprzyja pogłębianiu kompetencji merytorycznych, nabywaniu nowych doświadczeń oraz rozwijaniu współpracy międzynarodowej. Warunkiem uczestnictwa w konkursie jest obowiązek podjęcia zatrudnienia w jednostce naukowej innej niż ta, w której przyszedł kierownik projektu uzyskał stopień naukowy doktora. Wymóg ten ma na celu wspieranie mobilności naukowej zarówno

³⁹ W zależności od rozpatrywanego okresu młodych naukowców identyfikowano w następujący sposób:

1. konkursy NCN ogłoszone przed dniem 1.10.2018 r. skierowane były do osób rozpoczynających karierę naukową w rozumieniu art. 2 pkt 3 z dnia 30 kwietnia 2010 r. ustawy o Narodowym Centrum Nauki (Dz.U. z 2016 r. poz. 1071 oraz Dz.U. z 2017 r. poz. 1089 i 1556) czyli takich, które nie wcześniej niż 7 lat przed rokiem złożenia wniosku o przyznanie środków finansowych uzyskały stopień naukowy doktora; dotyczyło to konkursów PRELUDIUM, ETIUDA, FUGA, SONATINA i SONATA;
2. konkursy ogłoszone po dniu 1.10.2018 r. skierowane były do osób, które spełniają definicję młodego naukowca w rozumieniu ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce – art. 360 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. (Dz. U. z 2021 r. poz. 478, 619, 1630, 2141, 2232), zgodnie z którą jest to osoba prowadząca działalność naukową (doktorant lub nauczyciel akademicki) i nie ma stopnia naukowego doktora (dotyczy konkursów PRELUDIUM, PRELUDIUM BIS i ETIUDA), albo uzyskała stopień naukowy doktora nie później niż 7 lat przed rokiem złożenia wniosku i jest zatrudniona w podmiocie, o którym mowa w art. 7 ust. 1 cytowanej ustawy (dotyczy konkursów SONATINA i SONATA).

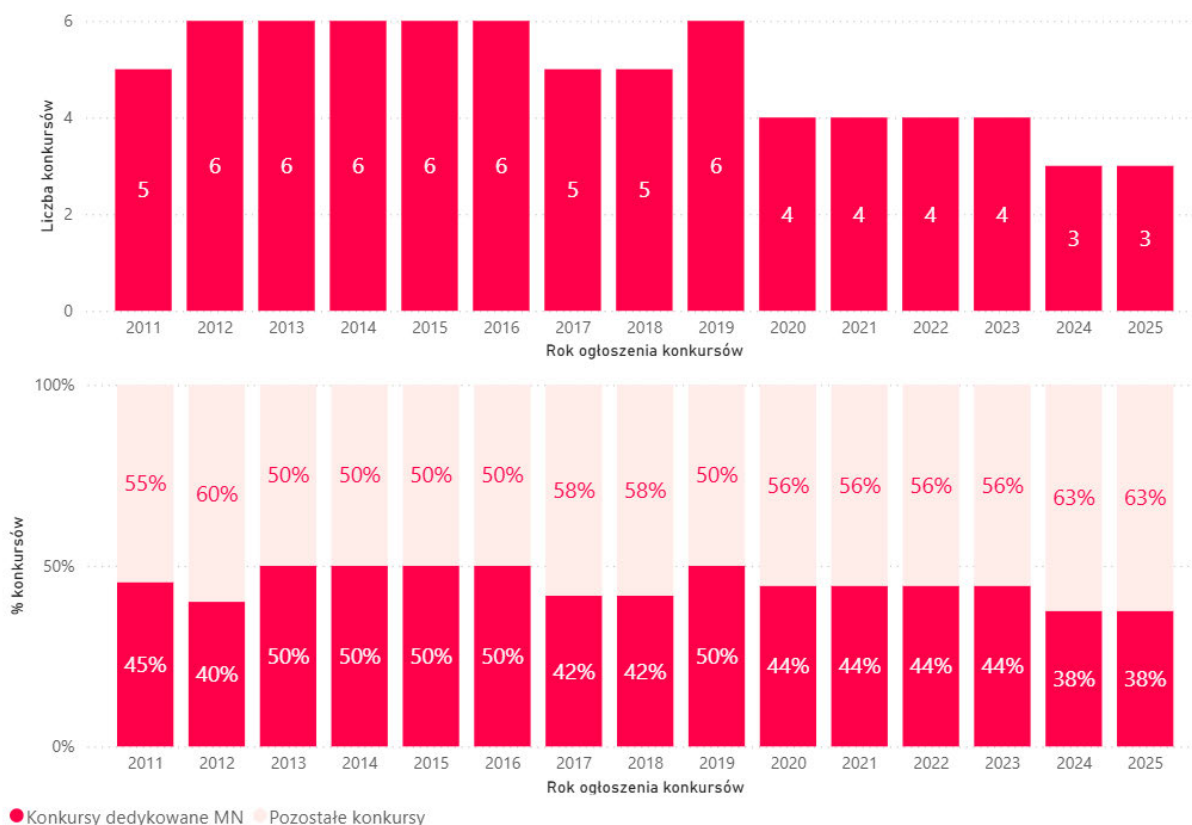
⁴⁰ Dotyczy konkursów krajowych (w kolejności alfabetycznej): ETIUDA, FUGA, HARMONIA, MAESTRO, MINIATURA, OPUS, PRELUDIUM, PRELUDIUM BIS, SONATA, SONATA BIS, SONATINA, SYMFONIA, UWERTURA.

⁴¹ Do konkursu kwalifikowano wyłącznie te wnioski, w których wskazana przez wnioskodawcę jednostka naukowa będąca planowanym miejscem realizacji stażu podoktorskiego spełniała jednocześnie trzy następujące kryteria: a) była zlokalizowana w innym województwie niż to, w którym wnioskodawca ukończył lub realizuje studia trzeciego stopnia (studia doktoranckie); b) nie znajdowała się w województwie, w którym mieści się ośrodek akademicki, w którym wnioskodawca uzyskał lub uzyska stopień naukowy doktora; c) nie była położona w województwie, w którym w okresie dwóch lat poprzedzających datę złożenia wniosku wnioskodawca pozostawał zatrudniony lub faktycznie wykonywał pracę naukową bądź dydaktyczno-naukową na podstawie umowy o pracę albo umowy cywilnoprawnej. Wymienione kryteria miały na celu zapewnienie rzeczywistej mobilności naukowej oraz zagwarantowanie, że staż podoktorski będzie związany z podjęciem pracy badawczej w nowym środowisku akademickim.

krajowej, jak i międzynarodowej oraz przeciwdziałania koncentracji ścieżki zawodowej w jednym ośrodku akademickim.

Należy również zaznaczyć, iż staże podoktorskie mogą być realizowane nie tylko w ramach konkursu SONATINA, lecz także w innych programach finansowanych przez NCN, co dodatkowo poszerza możliwości rozwoju kariery badawczej młodych uczonych.

Rysunek 6.9 Liczba ogłoszonych krajowych edycji konkursów* skierowanych do młodych naukowców oraz ich udział w ogólnej ofercie konkursowej NCN w latach 2011–2025

*Z wyłączeniem konkursu TANGO, SZYBKA ŚCIEŻKA DOSTĘPU DO FUNDUSZY NA BADANIA NAD COVID-19 oraz Programu dla naukowców z UKRAINY na kontynuowanie badań w Polsce⁴².

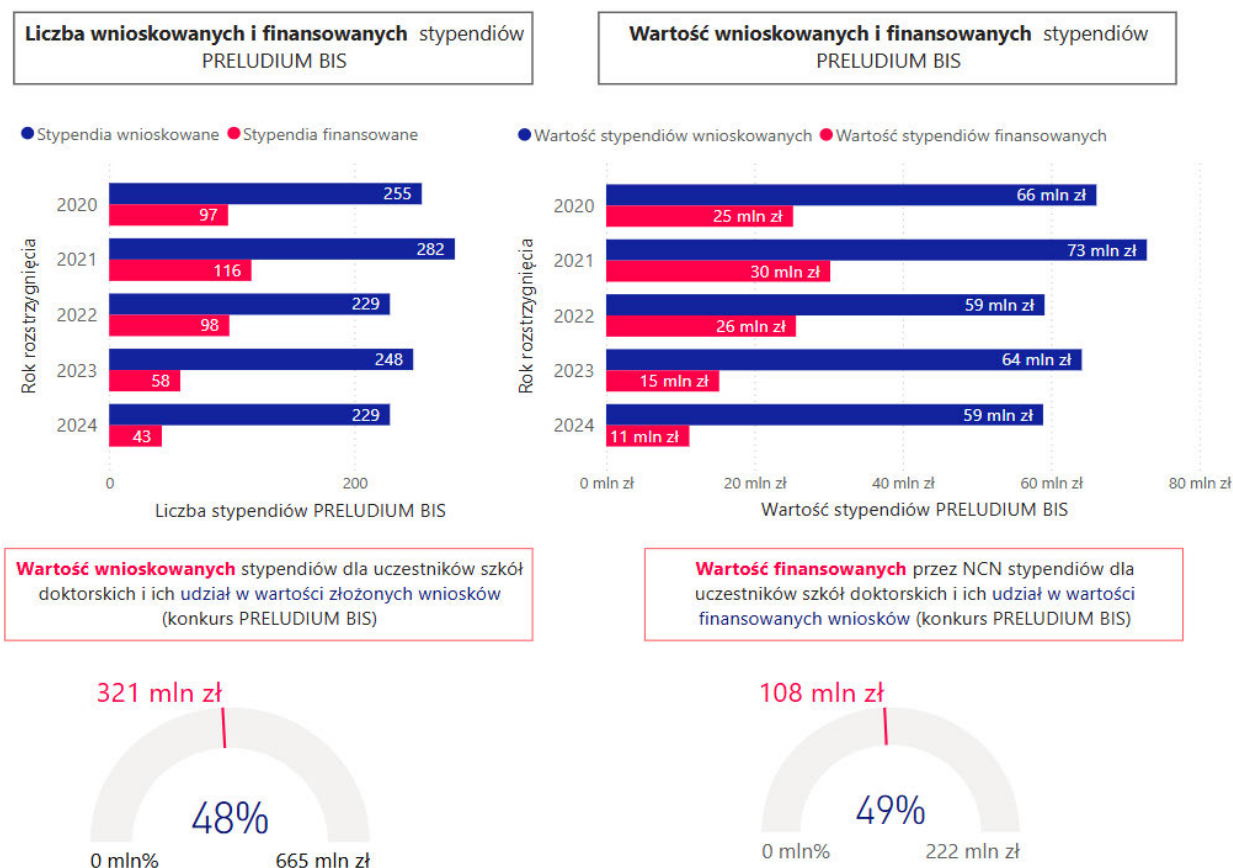
Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Założenia konkursu PRELUDIUM BIS uwzględniają zapewnienie finansowania uczestnikom szkół doktorskich, umożliwiając im realizację projektów badawczych. Jak wskazano wcześniej, utworzenie tego programu było bezpośrednio związane ze zmianami legislacyjnymi wprowadzonymi w sektorze nauki, które wymagały dostosowania instrumentów finansowania rozwoju młodych badaczy.

Na rysunku 6.10 przedstawiono skalę zapotrzebowania na środki przeznaczone na finansowanie stypendiów doktorskich w ramach tego konkursu. W 2024 r. Rada NCN podjęła decyzję o czasowym jego zawieszeniu, co wynikało z konieczności dokonania przeglądu i dostosowania oferty NCN do bieżących uwarunkowań finansowych i organizacyjnych.

⁴² Konkurs TANGO był koordynowany przez NCBR. Konkurs SZYBKA ŚCIEŻKA DOSTĘPU DO FUNDUSZY NA BADANIA NAD COVID-19 został ogłoszony w 2020 r. w reakcji na światową pandemię, natomiast program dla naukowców z Ukrainy na kontynuowanie badań w Polsce (w skrócie – UKRAINA) ogłoszono w 2022 r. w odpowiedzi na potrzeby naukowców ukraińskich spowodowane agresją Rosji na Ukrainę. Ze względu na przyspieszone procesy naboru prowadzonego poza systemem OSF i oceny wniosków, nie było możliwości weryfikacji warunku przynależności do grupy młodych naukowców w ramach tych konkursów.

Rysunek 6.10 Liczba i wartość wnioskowanych stypendiów dla uczestników szkół doktorskich w edycjach konkursu PRELUDIUM BIS rozstrzygniętych w latach 2020–2025

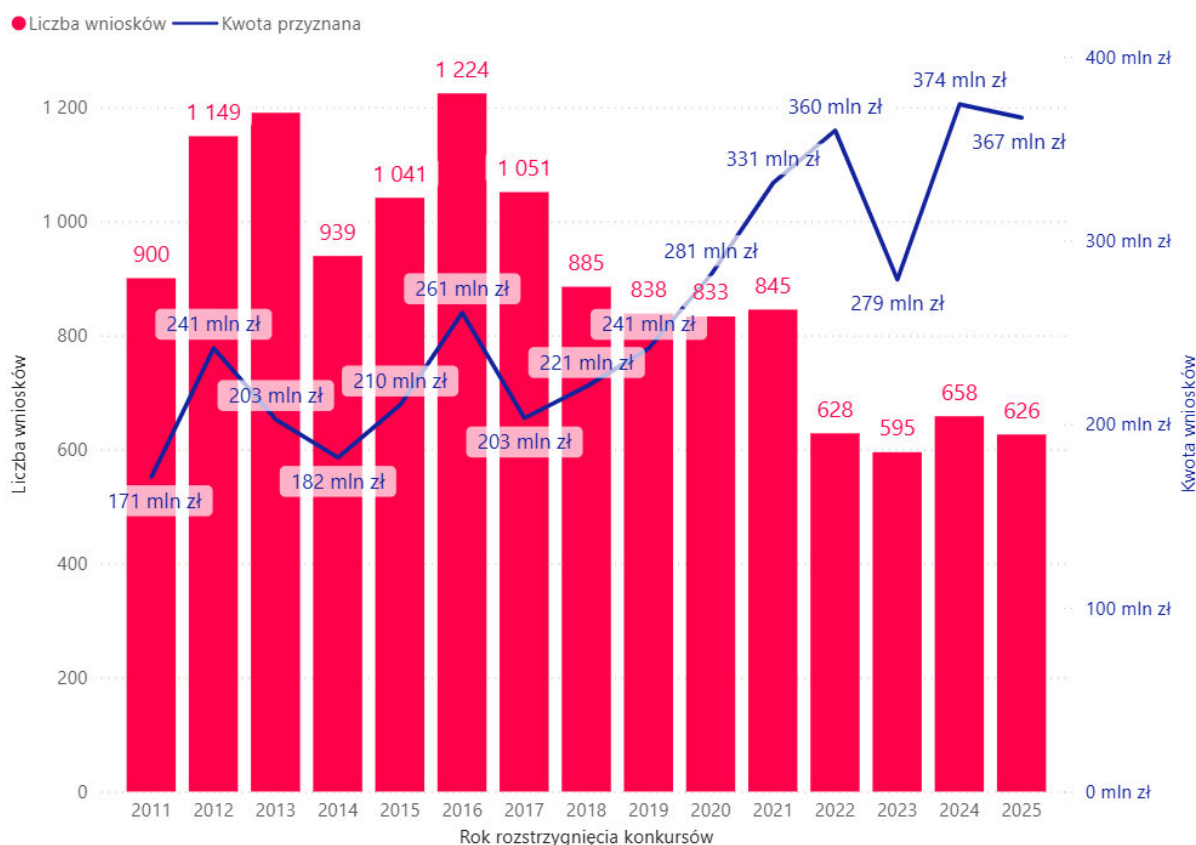

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Podsumowując działania podejmowane przez NCN na rzecz wspierania rozwoju młodych naukowców, należy wskazać, że w latach 2011–2025 przyznano finansowanie na realizację ponad 13,4 tys. projektów badawczych o łącznej wartości przekraczającej 3,9 mld zł (Rys. 6.11). Dane te potwierdzają istotną skalę zaangażowania Centrum w tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi kariery naukowej młodych badaczy oraz w zwiększanie ich udziału w krajowym systemie badań naukowych.

Kosztochłonność projektów realizowanych przez młodych naukowców od 2018 r. systematycznie rosła, osiągając w 2022 r. rekordową wartość w porównaniu do lat wcześniejszych. W 2023 r. zarówno liczba finansowanych projektów, jak i wartość przyznanych środków uległy zmniejszeniu, zgodnie z trendem obserwowanym w innych konkursach rozstrzygniętych w tym czasie. Po zwiększeniu wartości dotacji celowej w 2024 r. nakłady na projekty realizowane przez młodych naukowców wzrosły, osiągając najwyższy poziom w historii NCN, tj. 374 mln zł. W 2025 r. wartość przyznanych na ten cel środków spadła do 367 mln zł (szczegółowe informacje dotyczące sytuacji finansowej NCN w 2025 r. zawiera rozdział V).

Rysunek 6.11 Liczba projektów badawczych finansowanych w ramach krajowych konkursów NCN przeznaczonych dla młodych naukowców oraz ich wartość w latach 2011–2025

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

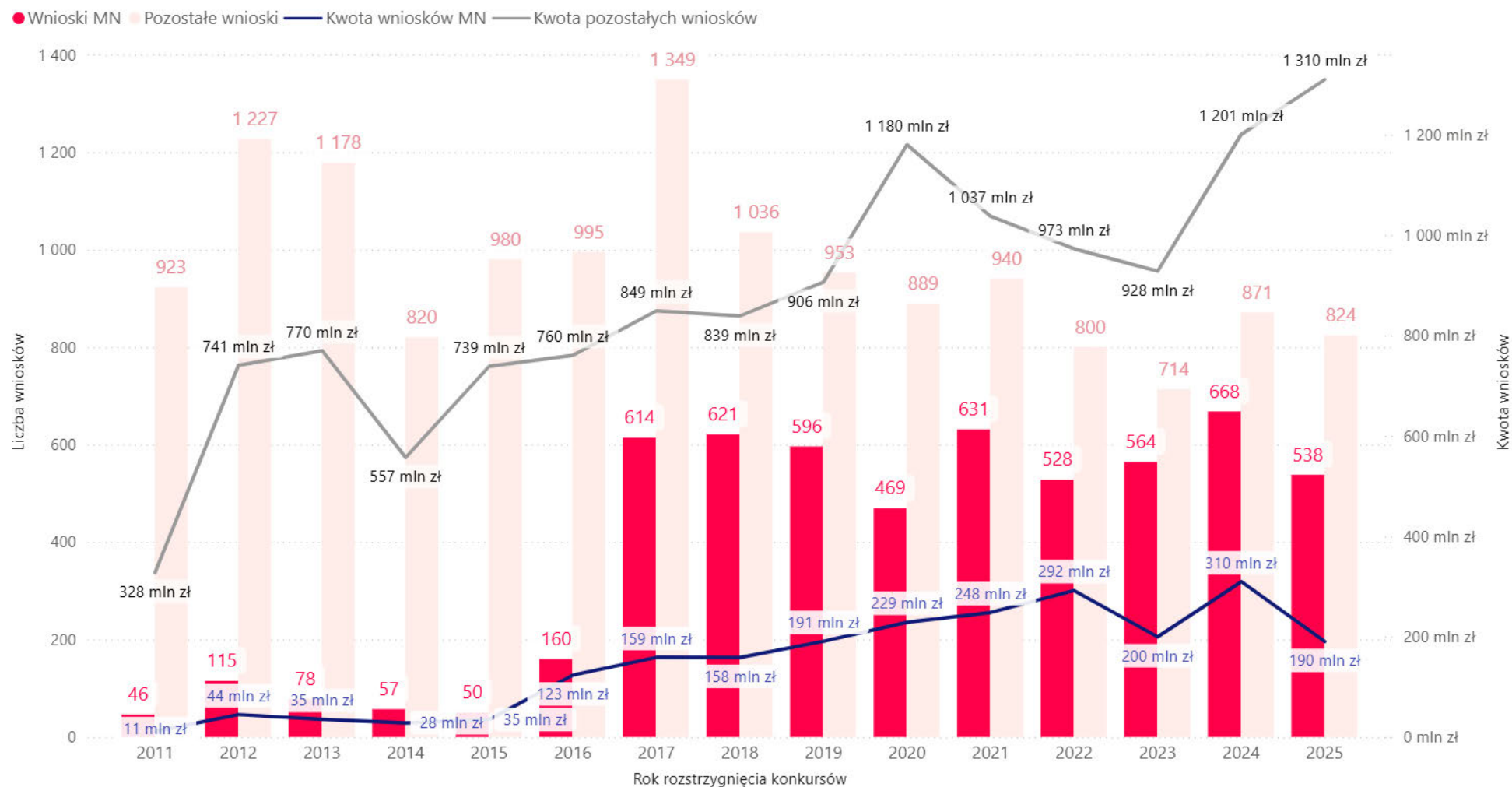
Mimo że młodzi naukowcy osiągają wysoką skuteczność w konkursach dostępnych dla wszystkich badaczy, to jednak większość środków trafia do bardziej doświadczonych osób. Wynika to z faktu, że naukowcy na późniejszych etapach kariery mają zazwyczaj bogatsze portfolio wykonanych projektów oraz realizują inicjatywy o większej skali.

Młodzi badacze aktywnie uczestniczą zarówno w krajowych, jak i międzynarodowych konkursach grantowych dostępnych dla naukowców na różnych etapach kariery. Rysunek 6.12 przedstawia ich efektywność w pozyskiwaniu finansowania na tle osób o dłuższym stażu naukowym. Na przestrzeni lat odnotowano wyraźny wzrost liczby grantów kierowanych przez młodych badaczy, które uzyskały dofinansowanie w otwartej konkurencji. Szczególnie znaczący wzrost ich udziału odnotowano w 2017 r., co było m.in. konsekwencją wprowadzenia przez NCN konkursu MINIATURA, umożliwiającego ubieganie się o środki na badania wstępne i pilotażowe. Skokowy charakter tej zmiany staje się dobrze widoczny przy porównaniu wartości przedstawionych na rysunku 6.12 (z uwzględnieniem konkursu MINIATURA) oraz rysunku 6.13 (z danymi nieuwzględniającymi tego konkursu).

Pomimo wzrostu liczby projektów kierowanych przez młodych naukowców, które uzyskały finansowanie, badacze znajdujący się na dalszych etapach kariery naukowej nadal pozyskują dominującą część dostępnych środków. W konkursach adresowanych do wszystkich naukowców ponad 80% alokowanych funduszy trafia do tej grupy, co potwierdza znaczącą rolę doświadczenia badawczego w skutecznym pozyskiwaniu finansowania na realizację projektów. Tendencja ta utrzymuje się z niewielkimi wahaniami na przestrzeni kolejnych lat, wskazując na względnie stabilną strukturę dystrybucji środków finansowych pomiędzy grupami badaczy różniącymi się etapem kariery.

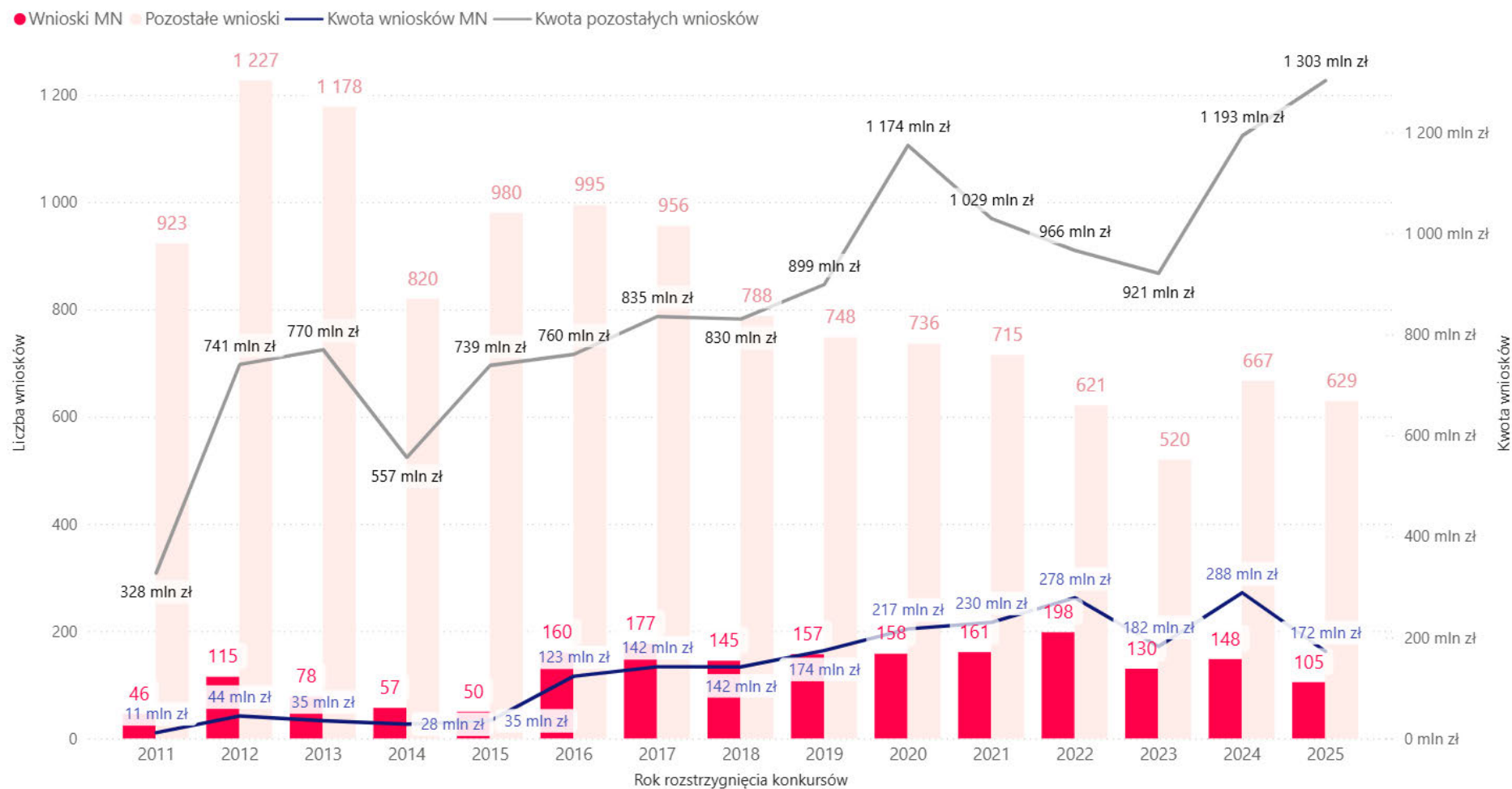
Przykładowo w konkursie OPUS rozstrzygniętym w 2025 r. 85% finansowanych projektów było kierowanych przez doświadczonych naukowców, którzy otrzymali 88% dostępnych środków.

Rysunek 6.12 Liczba i wartość grantów (z konkursem MINIATURA) kierowanych przez młodych naukowców (MN) oraz pozostałych badaczy finansowanych przez NCN w konkursach otwartych dla naukowców na różnych etapach kariery w latach 2011–2025

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Rysunek 6.13 Liczba i wartość projektów badawczych (z wyłączeniem konkursu MINIATURA) kierowanych przez młodych naukowców (MN) oraz pozostałych badaczy finansowanych przez NCN w konkursach otwartych dla naukowców na różnych etapach kariery w latach 2011–2025

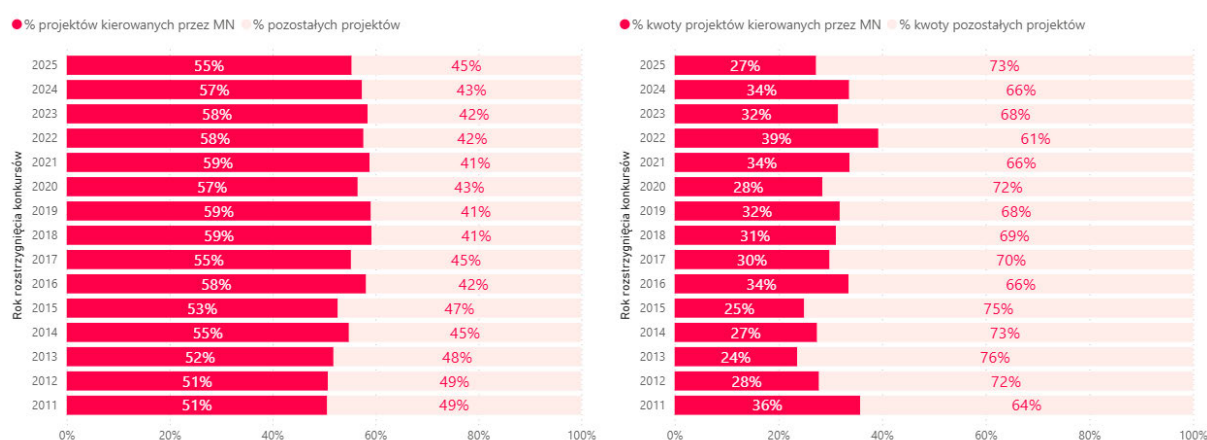

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Podsumowując, młodzi naukowcy z powodzeniem pozyskują finansowanie na realizację własnych badań, występując w roli kierowników projektów w konkursach skierowanych nie tylko do tej grupy, ale również w programach o charakterze otwartym. Analiza konkursów rozstrzygniętych w 2025 r. pokazuje, że uzyskali oni 55% wszystkich przyznanych grantów, co potwierdza ich wysoką aktywność aplikacyjną oraz skuteczność w procedurze konkursowej. Jednocześnie bardziej doświadczeni badacze pozyskali zdecydowaną większość środków finansowych. W 2025 roku przypadło im 73% całkowitej puli finansowania, co wynika z charakteru składanych przez nich projektów, zazwyczaj bardziej złożonych, kosztownych i opartych na rozbudowanej infrastrukturze badawczej.

Taki podział pomiędzy liczbą przyznanych grantów a dystrybucją środków finansowych utrzymuje się od lat, wykazując niewielkie wahania w rocznych cyklach konkursowych (Rys. 6.14).

Rysunek 6.14 Udział wniosków zakwalifikowanych do finansowania oraz udział środków przyznanych na granty kierowane przez młodych naukowców (MN) we wszystkich konkursach NCN rozstrzygniętych w latach 2011–2025

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Młodzi badacze oraz naukowcy na dalszych etapach kariery osiągają zbliżony ogólny poziom sukcesu, jednak wyraźnie różnią się modelem skuteczności, skłonnością do kontynuowania aplikowania po niepowodzeniu oraz natężeniem konkurencji, z jaką muszą się mierzyć. Młodzi naukowcy częściej znajdują się na biegunach: są albo bardzo skuteczni, albo rezygnują z dalszych prób po porażce, natomiast badacze doświadczeni wykazują częściej umiarkowaną, zmienną skuteczność i większą determinację w ponawianiu aplikacji.

Wyniki analizy skuteczności grantowej skoncentrowanej na aktywności poszczególnych osób, a nie na liczbie złożonych wniosków, potwierdzają istotną rolę młodych naukowców w systemie grantowym NCN (Rys. 6.15 i Rys. 6.16)⁴³.

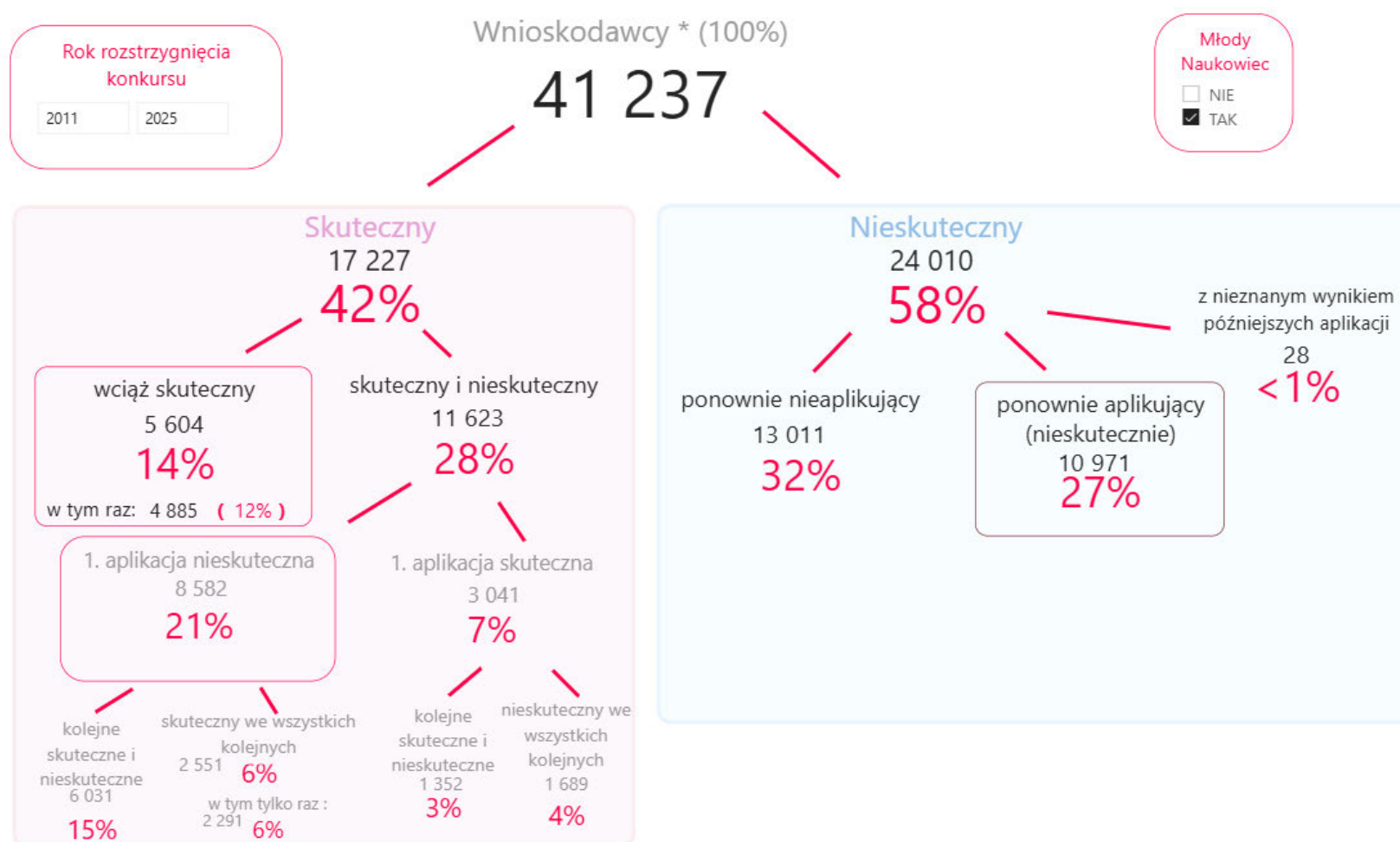
W obu analizowanych grupach poziom ogólnej skuteczności w zdobywaniu finansowania NCN pozostaje zbliżony – 42% młodych naukowców oraz 41% badaczy na dalszych etapach kariery uzyskało co najmniej jeden grant. Różnice ujawniają się jednak w strukturze osiągniętych wyników. Wśród młodych naukowców 14% stanowią osoby zawsze skuteczne, podczas gdy w grupie bardziej doświadczonej odsetek ten wynosi 8%. Odwrotną zależność obserwujemy w przypadku sukcesu zmiennego: 28% młodych badaczy oraz 33% badaczy zaawansowanych uzyskało finansowanie tylko w części konkursów.

⁴³ Podział na grupy analityczne został opracowany na podstawie wieku naukowego oraz statusu kierownika projektu, tj. przynależności do grupy młodych naukowców lub badaczy znajdujących się na dalszym etapie rozwoju kariery w momencie składania wniosku. W analizie obejmującej wiele lat status ten mógł ulegać zmianie. W konsekwencji ta sama osoba mogła zostać zaklasyfikowana do obu grup w różnych latach obserwacji. Z tego powodu suma liczebności poszczególnych wyróżnionych grup analitycznych przewyższa liczbę unikatowych naukowców składających wnioski w konkursach NCN. Więcej informacji na temat zastosowanej metodologii znajduje się w rozdziale V sprawozdania.

Do obserwowanych różnic może przyczyniać się odmienny poziom konkurencji, z jaką mierzą się obie grupy. Młodzi badacze rywalizują głównie z osobami znajdującymi się na podobnym etapie rozwoju naukowego, co oznacza bardziej wyrównane warunki startu i relatywnie mniejszą presję konkurencyjną. Z kolei doświadczeni naukowcy funkcjonują w znacznie bardziej otwartym, heterogenicznym środowisku konkurencyjnym, w którym mierzą się z szerokim wachlarzem kandydatów o bardzo zróżnicowanym dorobku i sile publikacyjnej, co częściowo może tłumaczyć nieco wyższy udział osób „zawsze skutecznych” wśród młodych badaczy.

Różnice dotyczą również zachowań po niepowodzeniu we wnioskowaniu o grant. Młodzi naukowcy częściej rezygnowali z dalszych prób. Po uzyskaniu negatywnej oceny 32% z nich nie złożyło kolejnego wniosku, podczas gdy wśród bardziej doświadczonych badaczy odsetek ten wyniósł 26%. Jednocześnie zarówno młodzi, jak i starsi w znaczącym odsetku podejmowali ponowną próbę, ale bez powodzenia, co dotyczyło 27% młodych naukowców i 33% badaczy na późniejszych etapach kariery.

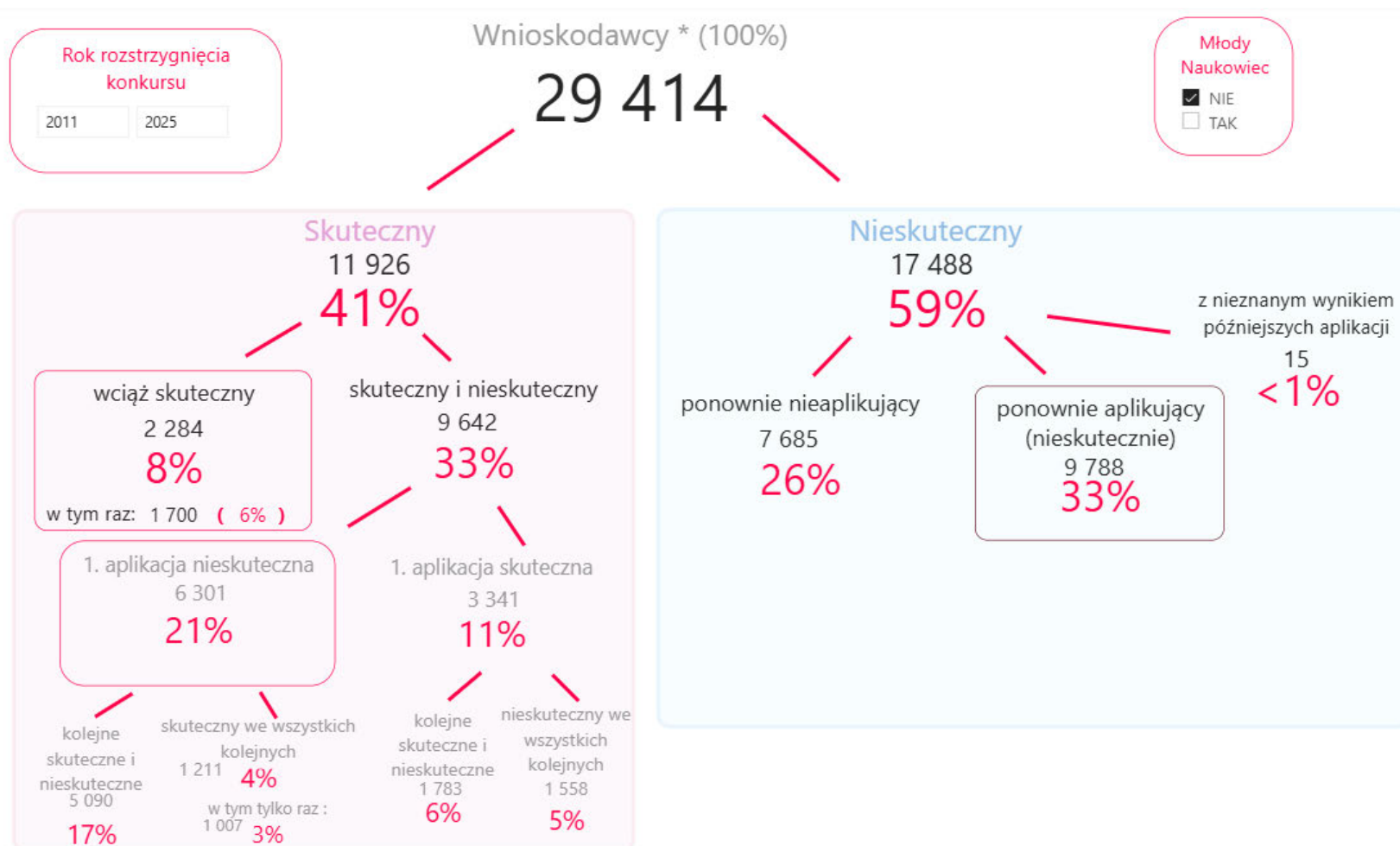
Rysunek 6.15 Skuteczność grantowa młodych naukowców składających wnioski w krajowych konkursach NCN rozstrzygniętych w latach 2011–2025

*Dotyczy wnioskodawców startujących w krajowych konkursach NCN, którzy we wniosku wpisali numer PESEL lub datę urodzenia (z wyjątkiem konkursów specjalnych SZYBKA ŚCIEŻKA DOSTĘPU DO FUNDUSZY NA BADANIA NAD COVID-19 oraz Specjalny program NCN dla ukraińskich naukowców na kontynuowanie badań w Polsce, a także konkursów realizowanych przy współpracy z NAWA i NCBR). Wnioskodawcy bez numeru PESEL lub daty urodzenia stanowią 0,1% ogółu w bazach NCN. Różnice w sumowaniu procentów wynikają z zastosowanej zasady zaokrągleń.

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Rysunek 6.16 Skuteczność grantowa naukowców niezaliczanych do grupy młodych naukowców składających wnioski w krajowych konkursach NCN rozstrzygniętych w latach 2011–2025

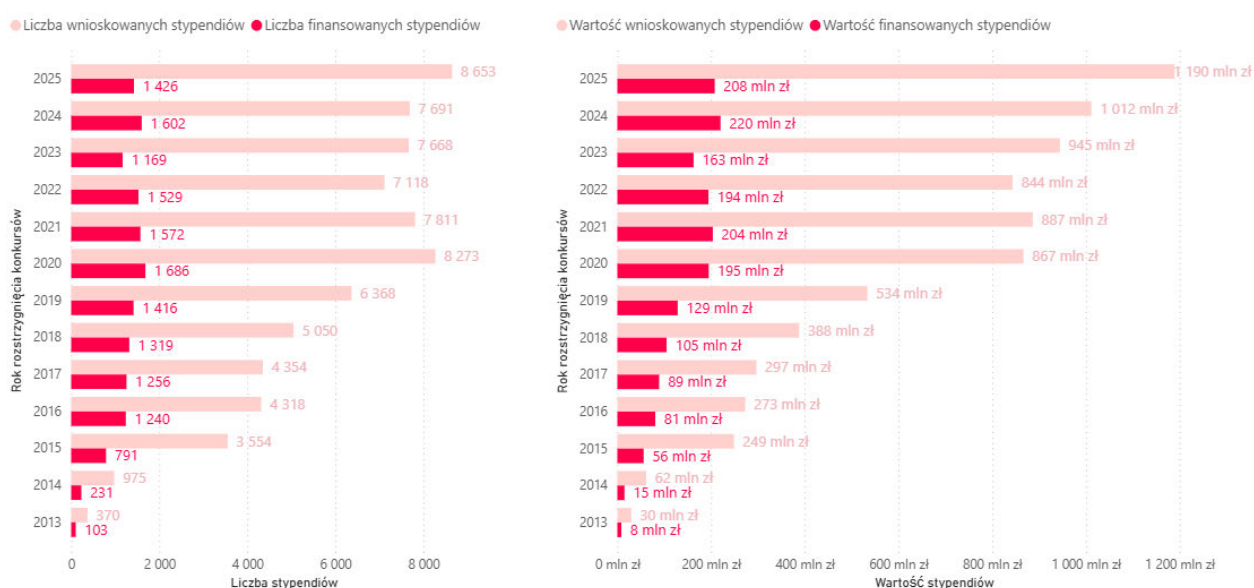
*Dotyczy wnioskodawców startujących w krajowych konkursach NCN, którzy we wniosku wpisali numer PESEL lub datę urodzenia (z wyjątkiem konkursów specjalnych SZYBKA ŚCIEŻKA DOSTĘPU DO FUNDUSZY NA BADANIA NAD COVID-19 oraz Specjalny program NCN dla ukraińskich naukowców na kontynuowanie badań w Polsce, a także konkursów realizowanych przy współpracy z NAWA i NCBR). Wnioskodawcy bez numeru PESEL lub daty urodzenia stanowią 0,1% ogółu w bazach NCN. Różnice w sumowaniu procentów wynikają z zastosowanej zasady zaokrągleń.

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji

Młodzi naukowcy mają szerokie możliwości uczestnictwa w projektach finansowanych przez NCN. Mogą ubiegać się o środki jako kierownicy projektów, a także realizować zadania badawcze w roli stypendystów naukowych lub pracowników zatrudnionych na stanowiskach typu post-doc. Udział w projektach prowadzonych przez badaczy na dalszych etapach kariery umożliwia im nie tylko pogłębianie wiedzy, lecz również zdobywanie kluczowych kompetencji związanych z planowaniem, organizacją i prowadzeniem badań.

W latach 2013–2025 obserwuje się wyraźny i systematyczny wzrost zarówno liczby, jak i wartości wnioskowanych stypendiów naukowych w konkursach NCN. W analizowanym okresie zgłoszono zapotrzebowanie na ponad 72 tys. tego typu stanowisk o łącznej wartości blisko 7,6 mld zł, z czego Centrum sfinansowało 15,3 tys. stypendiów o wartości niemal 1,67 mld zł (Rys. 6.17). Dostępne środki pozwoliły NCN sfinansować jedynie 21% zgłoszonych potrzeb kadrowych w tym obszarze.

Rysunek 6.17 Liczba oraz wartość wnioskowanych i finansowanych stypendiów naukowych* w konkursach NCN rozstrzygniętych w latach 2013–2025

* Łącznie ze stypendiami dla uczestników szkół doktorskich (konkurs PRELUDIUM BIS). Ujęte stypendia to te występujące w ramach konkursu ETIUDA oraz pozostałe od edycji 13. konkursów NCN (wprowadzenie regulacji).

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Zainteresowanie stypendiami rosło szybciej niż możliwości ich finansowania, co prowadziło do narastającej dysproporcji pomiędzy popytem na tę formę wsparcia a dostępnymi środkami Centrum. Liczba wnioskowanych stypendiów zwiększała się niemal w każdym kolejnym roku, osiągając rekordowe poziomy od 2020 r., przy czym najwyższy dotychczas popyt odnotowano w 2025 r. Równolegle rosła także liczba finansowanych stypendiów, jednak dynamika tego wzrostu była istotnie niższa niż po stronie wnioskowanej, co doprowadziło do rozszerzającej się dysproporcji pomiędzy popytem na tę formę zatrudnienia a możliwościami ich sfinansowania przez NCN. Tendencje te są szczególnie widoczne po 2019 r., kiedy wartości wnioskowanych środków zaczęły rosnać skokowo, przekraczając poziom 800 milionów złotych rocznie i osiągając w latach 2024–2025 około jednego miliarda złotych⁴⁴. Wartość finansowanych stypendiów również zwiększała się w czasie, jednak

⁴⁴ Od konkursów ogłaszanych w 2024 r. zmianie ulega maksymalna wysokość stypendium doktoranckiego dla doktoranta w szkole doktorskiej, które można zaplanować i wypłacić po ocenie śródkresowej. Jeżeli kierownik projektu na etapie składania wniosku planuje zaangażowanie doktoranta będącego uczestnikiem szkoły doktorskiej, to może zaplanować stypendium doktoranckie w ramach budżetu wynagrodzeń oraz stypendiów dla studentów i doktorantów w maksymalnej wysokości.

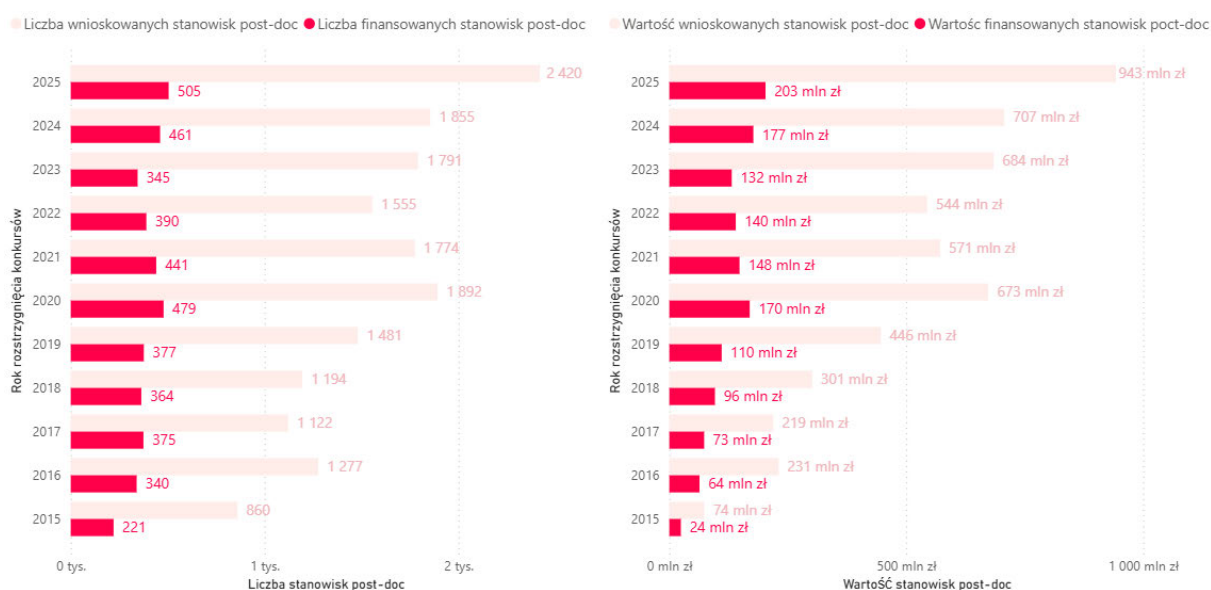
nieproporcjonalnie do tempa wzrostu zapotrzebowania, mimo osiągnięcia najwyższych w historii poziomów finansowania w latach 2020–2025.

W odniesieniu do stanowisk typu post-doc⁴⁵ zwraca uwagę odnotowany w 2025 r. najwyższy w historii NCN poziom zarówno liczby wnioskowanych etatów, jak i wartości oczekiwanych środków. Zwiększony popyt przełożył się na sfinansowanie największej dotąd liczby takich stanowisk oraz na przyznanie na ten cel rekordowej puli środków (Rys. 6.18). Jednym z możliwych czynników wpływających na wzrost zgłaszanego zapotrzebowania było wydłużenie okresu umożliwiającego zatrudnienie członków zespołu badawczego posiadających stopień doktora. Zmiana ta, rozszerzająca limit z 7 do 12 lat od uzyskania stopnia, poszerzyła grupę osób uprawnionych do ubiegania się o stanowiska typu post-doc i obowiązywała w części konkursów rozstrzygniętych w 2025 r.

W poprzednich latach liczba finansowanych stanowisk oraz wartość dedykowanego im budżetu rosły do 2020 r., po czym wyraźnie się obniżyły, by ponownie wzrosnąć w 2024 r. Taki przebieg dynamik wskazuje na zmienność popytu w krótkiej perspektywie, lecz jednocześnie potwierdza długofalowy trend wzrostowy w finansowaniu stanowisk post-doc.

W latach 2015–2025 NCN sfinansowało niemal 4,3 tys. stanowisk typu post-doc o łącznej wartości przekraczającej 1,33 mld zł. W tym samym okresie zgłoszono zapotrzebowanie na ponad 17,2 tys. takich stanowisk, wycenionych łącznie na blisko 5,4 mld zł. Oznacza to, że dostępne środki pozwoliły NCN pokryć jedynie około 25% zgłoszonych potrzeb kadrowych w tym obszarze.

Rysunek 6.18 Liczba oraz wartość wnioskowanych i finansowanych stanowisk typu post-doc* w konkursach NCN rozstrzygniętych w latach 2015–2025

* Poczawszy od 17. edycji konkursów NCN wprowadzono regulację zapewniającą finansowanie stanowisk typu post. Regulacja ta nie obowiązywała we wszystkich konkursach rozstrzygniętych w 2015 roku, co wpływa na interpretację danych dotyczących liczby sfinansowanych etatów oraz poziomu zgłaszanego zapotrzebowania.

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

⁴⁵ Stanowisko typu post-doc jest formą tymczasowego zatrudnienia, które umożliwia młodym naukowcom doskonalenie warsztatu pod okiem doświadczonych liderów zespołów badawczych, będąc tym samym okresem przygotowawczym do przyszłej, samodzielnej pracy naukowej. Jednym z formalnych kryteriów zatrudnienia jest czas, jaki minął od uzyskania stopnia doktora. W konkursach poprzedzających edycję wrześniową w 2024 r. obowiązywał wymóg upływu maksymalnie 7 lat przed rokiem zatrudnienia w projekcie, natomiast w późniejszych konkursach okres ten został wydłużony do 12 lat (przed pierwszym styczniem roku, w którym następuje zatrudnienie w projekcie). Ze względu na formę zatrudnienia stanowiska te nie zastępują umowy na czas nieokreślony i należy je traktować jako rodzaj pracy na rzecz realizacji konkretnego projektu badawczego. Rekrutacja na stanowiska typu post-doc odbywa się w trybie otwartego konkursu.

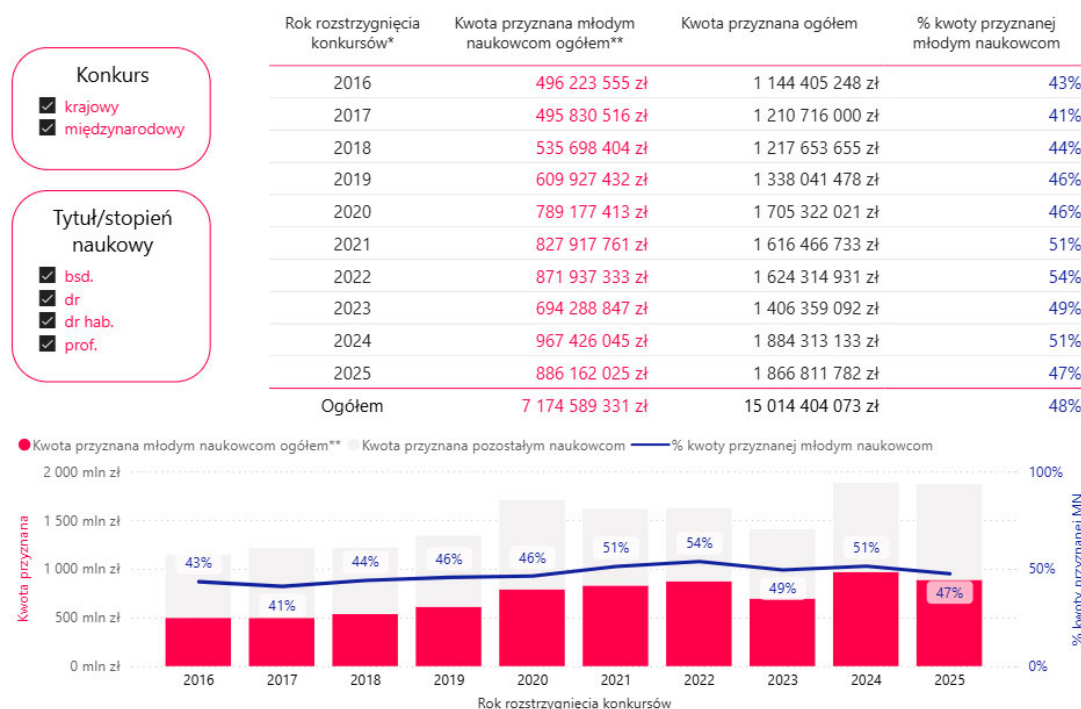
W latach 2016–2025 niemal połowa środków przyznanych przez NCN trafiała do młodych naukowców, co wyraźnie podkreśla ich silną pozycję w systemie grantowym. Wynik z 2025 roku, czyli 47% całkowitej puli finansowania, potwierdza stabilnie wysoki i konsekwentnie utrzymujący się poziom wsparcia kierowanego do tej grupy badaczy.

Podsumowując zakres wsparcia udzielanego młodym naukowcom przez NCN poddano analizie łączną wartość środków przeznaczonych zarówno na projekty realizowane pod ich kierownictwem, jak i na zatrudnienie na stanowiskach typu post-doc oraz stypendia w projektach prowadzonych przez bardziej doświadczonych badaczy (Rys. 6.19).

W latach 2016–2025⁴⁶ NCN przeznaczyło ponad 7,17 mld zł na rozwój naukowy osób bez stopnia doktora oraz badaczy znajdujących się w okresie do 7 lub 12 lat⁴⁷ od jego uzyskania. Oznacza to, że młodzi naukowcy otrzymali 48% całkowitej puli środków przyznanych w tym czasie, co potwierdza kluczową rolę, jaką działania agencji odgrywają w wspieraniu kariery badawczej na wczesnych etapach.

W 2025 r. udział młodych naukowców w ogólnej kwocie przyznanego finansowania wyniósł 47%, co przełożyło się na ponad 886 mln zł przeznaczonych na ich badania, stypendia oraz staże podoktorskie.

Rysunek 6.19 Wartość i udział finansowania przyznanego młodym naukowcom w ogólnej kwocie środków przyznanych w krajowych i międzynarodowych konkursach NCN rozstrzygniętych w latach 2016–2025

* Rok rozstrzygnięcia obejmuje pełne lata, w których wprowadzono regulacje dotyczące stypendiów i stanowisk typu post-doc.

** Kwota przyznana młodym naukowcom została obliczona jako suma:

- kwoty przyznanej w całości w konkursach skierowanych do młodych naukowców,
- kwoty przyznanej projektom kierowanym przez młodych naukowców w konkursach, które nie były przeznaczone wyłącznie dla nich,
- kwoty przyznanej na finansowanie stanowisk typu post-doc i stypendiów w projektach badawczych kierowanych przez naukowców na dalszych etapach kariery.

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

⁴⁶ Na podstawie analizy danych z ostatnich 10 lat, tj. okresu obowiązywania zarówno regulacji zapewniającej finansowanie stanowisk typu post-doc, jak i stypendiów naukowych we wszystkich edycjach konkursów NCN rozstrzygniętych w danym roku, w których możliwe było zatrudnianie na takich warunkach w ramach zespołu badawczego.

⁴⁷ Okres 12 lat od uzyskania stopnia doktora obejmuje stanowiska typu post-doc wnioskowane w konkursach ogłaszanych od 55. edycji, czyli od września 2024 r.

Uwzględniając potrzeby informacyjne zgłaszane przez gremia opiniujące dokumenty sprawozdawcze Centrum, przeanalizowano również wysokość środków przekazanych młodym naukowcom z podziałem na tytuł lub stopień naukowy kierownika przyznanego grantu. Uzyskane dane wskazują, że największą kwotę przekazano młodym badaczom realizującym swoje prace w ramach grantów prowadzonych przez osoby ze stopniem doktora. Następne w kolejności pod względem wartości finansowania są granty kierowane przez badaczy ze stopniem doktora habilitowanego, a dalej przez profesorów. Najniższa kwota trafiła do młodych naukowców zaangażowanych w badania prowadzone przez kierowników bez stopnia doktora (Rys. 6.20).

Rysunek 6.20 Wartość i udział finansowania przyznanego młodym naukowcom w ogólnej kwocie środków przyznanych w krajowych i międzynarodowych konkursach NCN rozstrzygniętych w latach 2016–2025 w podziale na tytuł lub stopień naukowy kierownika grantu

Konkurs

☒ krajowy

☒ międzynarodowy

Tytuł/stopień naukowy

☒ bsd.

☐ dr

☐ dr hab.

☐ prof.

Rok rozstrzygnięcia konkursów*	Kwota przyznana młodym naukowcom ogółem**	Kwota przyznana ogółem	% kwoty przyznanej młodym naukowcom
2016	85 013 054 zł	87 913 467 zł	97%
2017	101 022 344 zł	101 022 344 zł	100%
2018	104 471 044 zł	104 471 044 zł	100%
2019	99 251 588 zł	101 363 364 zł	98%
2020	88 757 499 zł	90 738 022 zł	98%
2021	85 017 890 zł	85 017 890 zł	100%
2022	52 546 579 zł	52 546 579 zł	100%
2023	67 069 030 zł	68 058 888 zł	99%
2024	68 638 737 zł	69 999 023 zł	98%
2025	73 997 594 zł	76 482 597 zł	97%
Ogółem	825 785 359 zł	837 613 218 zł	99%

Konkurs

☒ krajowy

☒ międzynarodowy

Tytuł/stopień naukowy

☐ bsd.

☒ dr

☐ dr hab.

☐ prof.

Rok rozstrzygnięcia konkursów*	Kwota przyznana młodym naukowcom ogółem**	Kwota przyznana ogółem	% kwoty przyznanej młodym naukowcom
2016	291 871 435 zł	450 948 172 zł	65%
2017	260 261 870 zł	412 728 543 zł	63%
2018	275 868 215 zł	396 792 849 zł	70%
2019	334 892 073 zł	467 933 031 zł	72%
2020	379 448 785 zł	573 771 329 zł	66%
2021	411 690 371 zł	575 263 033 zł	72%
2022	536 019 193 zł	702 504 555 zł	76%
2023	402 339 418 zł	593 962 107 zł	68%
2024	605 563 943 zł	844 952 432 zł	72%
2025	534 224 464 zł	771 665 180 zł	69%
Ogółem	4 032 179 767 zł	5 790 521 231 zł	70%

Konkurs ☒ krajowy ☒ międzynarodowy Tytuł/stopień naukowy ☐ bsd. ☐ dr ☒ dr hab. ☐ prof.	Rok rozstrzygnięcia konkursów*	Kwota przyznana młodym naukowcom ogółem**	Kwota przyznana ogółem	% kwoty przyznanej młodym naukowcom
	2016	70 961 882 zł	329 012 503 zł	22%
	2017	81 185 946 zł	364 000 939 zł	22%
	2018	84 583 469 zł	357 655 937 zł	24%
	2019	106 283 871 zł	427 384 867 zł	25%
	2020	218 662 725 zł	635 366 945 zł	34%
	2021	213 932 507 zł	559 123 492 zł	38%
	2022	189 345 827 zł	535 115 679 zł	35%
	2023	143 276 125 zł	451 281 181 zł	32%
	2024	184 271 332 zł	571 733 826 zł	32%
	2025	161 598 603 zł	567 694 233 zł	28%
	Ogółem	1 454 102 287 zł	4 798 369 602 zł	30%

Konkurs ☒ krajowy ☒ międzynarodowy Tytuł/stopień naukowy ☐ bsd. ☐ dr ☐ dr hab. ☒ prof.	Rok rozstrzygnięcia konkursów*	Kwota przyznana młodym naukowcom ogółem**	Kwota przyznana ogółem	% kwoty przyznanej młodym naukowcom
	2016	48 377 184 zł	276 531 106 zł	17%
	2017	53 360 356 zł	332 964 174 zł	16%
	2018	70 775 676 zł	358 733 825 zł	20%
	2019	69 499 900 zł	341 360 216 zł	20%
	2020	102 308 404 zł	405 445 725 zł	25%
	2021	117 276 993 zł	397 062 318 zł	30%
	2022	94 025 734 zł	334 148 118 zł	28%
	2023	81 604 274 zł	293 056 916 zł	28%
	2024	108 952 033 zł	397 627 852 zł	27%
	2025	116 341 364 zł	450 969 772 zł	26%
	Ogółem	862 521 918 zł	3 587 900 022 zł	24%

* Rok rozstrzygnięcia obejmuje pełne lata, w których wprowadzono regulacje dotyczące stypendiów i stanowisk typu post-doc.

** Kwota przyznana młodym naukowcom została obliczona jako suma:

- kwoty przyznanej w całości w konkursach skierowanych do młodych naukowców,
- kwoty przyznanej projektom kierowanym przez młodych naukowców w konkursach, które nie były przeznaczone wyłącznie dla nich,
- kwoty przyznanej na finansowanie stanowisk typu post-doc i stypendiów w projektach badawczych kierowanych przez naukowców na dalszych etapach kariery.

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Przeprowadzona analiza danych liczbowych z lat 2011–2025 jednoznacznie pokazuje, że finansowanie NCN wywiera trwały i znaczący wpływ na rozwój nauki w Polsce. Skala i dynamika tych efektów stają się jeszcze bardziej widoczne, gdy uwzględnimy konkretne przykłady projektów, w tym inicjatywy oparte na szerokiej współpracy instytucjonalnej i międzynarodowej. Indywidualne historie sukcesu najlepiej pokazują, jak środki przekazywane przez Centrum umożliwiają realizację badań o wysokim poziomie złożoności i ryzyka, wymagających zaangażowania wielu podmiotów oraz odpowiedniego zaplecza organizacyjnego. Uzyskane rezultaty, obejmujące trwałe usprawnienia w obszarze zarządzania, infrastruktury oraz rozwoju kompetencji, przyczyniają się do systemowego wzmacniania jakości badań i zwiększania potencjału naukowego w Polsce.

Następna część sprawozdania przedstawia dwa przykłady projektów dotyczących badań polarnych, zrealizowanych ze środków programu Badania podstawowe w ramach Funduszy norweskich i EOG.

Projekty CRIOS i HarSval zostały zaprojektowane jako komplementarne inicjatywy wzmacniające rozwój polskich badań polarnych, oparte na ścisłej współpracy polsko-norweskiej oraz zintegrowanym zaangażowaniu krajowego środowiska skupionego w Polskim Konsorcjum Polarnym. Projekt CRIOS umożliwił stworzenie nowoczesnej, zharmonizowanej infrastruktury monitoringu kriosfery na Svalbardzie poprzez skoordynowane inwestycje aparaturowe,

standaryzację metod pomiarowych oraz otwarte udostępnianie danych zgodnie z zasadami FAIR. Inicjatywa HarSval rozszerzyła zakres tych działań na obszary hydrologiczne, oceanograficzne, geologiczne i środowiskowe, budując interdyscyplinarne sieci współpracy i wzmacniając harmonizację systemów obserwacyjnych. Ważnym elementem ich realizacji były także szeroko zakrojone działania upowszechnieniowe i komunikacyjne, obejmujące wydarzenia naukowe, popularyzatorskie i edukacyjne, co znacząco zwiększyło widoczność polskich badań polarnych w kraju i za granicą. Wysokie oceny ekspertów potwierdziły wzorcową jakość realizacji obu inicjatyw, ich znaczną wartość merytoryczną, skuteczne wykorzystanie potencjału współpracy bilateralnej oraz trwały wpływ na rozwój infrastruktury, kompetencji i umiędzynarodowienia badań polarnych w Polsce.

W latach 2017–2025 Narodowe Centrum Nauki pełniło funkcję operatora programu Badania podstawowe w ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego (Fundusze norweskie i EOG), odpowiadając za jego realizację w sposób dostosowany do potrzeb środowiska naukowego oraz zgodnie z obowiązującymi w programie zasadami finansowania badań. Prowadzenie tego typu programów międzynarodowych stanowi istotne wyzwanie organizacyjne i finansowe, wynikające m.in. z równoległego funkcjonowania dwóch systemów walutowych, ścisłych ram czasowych określonych dokumentami prawnymi oraz rozbudowanych regulacji definiujących zakres dopuszczalnych działań, procedury konkursowe i zasady rozliczeń.

Dodatkowym utrudnieniem były bezprecedensowe uwarunkowania zewnętrzne, związane z pandemią COVID-19, a następnie z agresją Rosji na Ukrainę, które znacząco wpłynęły na możliwości realizacji projektów badawczych oraz niestabilność kursów walut. W końcowej fazie programu pojawiło się ryzyko niewykorzystania znacznych środków, wynikające ze wzrostu kursu euro oraz zwrotów niewydatkowanych funduszy w projektach, których nie można było już przedłużyć. Środków nie można było przeznaczyć na nowe konkursy na projekty badawcze ze względu na końcową datę kwalifikowalności środków i obowiązujące ramy prawne.

W tej sytuacji NCN wykazało się wysoką elastycznością zarządczą, sprawnością operacyjną oraz odpowiedzialnym podejściem do zarządzania środkami publicznymi, uruchamiając najpierw projekt predefiniowany CRIOS *Cryosphere Integrated Observatory Network on Svalbard* (2022–2024), a następnie inicjatywę bilateralną HarSval *Bilateral initiative aiming at Harmonisation of the Svalbard cooperation* (2024–2025). Sekwencyjne zaprojektowanie obu działań umożliwiło nie tylko efektywne zagospodarowanie dostępnych zasobów finansowych, lecz także konsekwentny rozwój współpracy badawczej w obszarze badań polarnych, które zostały wskazane jako jeden z priorytetów programu Badania podstawowe i określone zostały w Polskiej Polityce Polarnej (Uchwała Rady Ministrów nr 129/2020 z 11 września 2020 r.). Pozwoliło to na skierowanie wsparcia do obszaru o wysokim znaczeniu naukowym i międzynarodowym, przy jednoczesnym zachowaniu przejrzystości oraz zgodności z założeniami programu. Działania te potwierdzają zdolność instytucji do skutecznego reagowania na złożone i dynamicznie zmieniające się uwarunkowania międzynarodowych programów finansowania nauki oraz do strategicznego wzmacniania potencjału badań prowadzonych w Polsce.

Rola krajowego środowiska polarnego w inicjowaniu i ukierunkowaniu współpracy międzynarodowej

Polskie środowisko badań polarnych jest skupione w ramach Polskiego Konsorcjum Polarne, które stanowi zintegrowaną platformę współpracy krajowych jednostek naukowych ukierunkowaną na koordynację działań badawczych, rozwój infrastruktury oraz wzmacnianie międzynarodowej pozycji nauki w Polsce. Misją konsorcjum jest integracja środowiska badawczego, wspólne definiowanie kierunków rozwoju badań polarnych oraz efektywne wykorzystanie potencjału instytucjonalnego, infrastrukturalnego i eksperckiego partnerów. Włączenie konsorcjum w proces przygotowania inicjatyw CRIOS i HarSval, realizowany we współpracy z NCN, Research Council of Norway (RCN) oraz krajowymi jednostkami badawczymi, zapewniło transparentne rozpoznanie potrzeb środowiska naukowego oraz umożliwiło precyzyjne dostosowanie mechanizmów finansowania do rzeczywistych, wspólnie wypracowanych priorytetów rozwoju badań polarnych, wzmacniając ich trwałość i znaczenie dla rozwoju nauki w Polsce.

Projekt CRIOS był bezpośrednim rezultatem oddolnej mobilizacji i sprawności organizacyjnej polskiego środowiska polarnego, które zgłosiło pakiet propozycji dotyczących arktycznej infrastruktury, dokonało ich wspólnej priorytetyzacji, a następnie przekazało je do NCN. W ścisłej współpracy NCN z RCN wybrano zadania najlepiej odpowiadające zarówno polskim, jak i norweskim priorytetom badawczym. CRIOS uzyskał silne wsparcie RCN dzięki doskonałej koordynacji z norweskim projektem Snow Pilot. Projekt realizowany na Svalbardzie, archipelagu stanowiącym część Królestwa Norwegii, wspierał cele RCN i SIOS (Svalbard Integrated Arctic Earth Observing System – międzynarodowe konsorcjum koordynujące system długoterminowych obserwacji w norweskim archipelagu Svalbard i wokół niego w zakresie nauki o systemie Ziemi) poprzez dalszą modernizację i rozbudowę zautomatyzowanej infrastruktury obserwacyjnej kriosfery oraz otwarty dostęp do danych, odpowiadając jednocześnie na 44 rekomendacje raportów SIOS *State of Environmental Science in Svalbard*.

Partnerstwo 11 instytucji (7 z Polski i 4 z Norwegii), koordynowane przez dra Michała Laskę (Uniwersytet Śląski w Katowicach), objęło łącznie 56 naukowców i zrealizowało w ciągu zaledwie 18 miesięcy, przy tylko jednym pełnym sezonie instalacyjnym wiosna–lato–jesień, szeroko zakrojone, obciążone wysokim ryzykiem działania aparaturowe. Zakup i instalacja zaawansowanej infrastruktury (m.in. automatycznych stacji meteorologicznych, czujników ablacji i akumulacji śniegu oraz monitoringu wieloletniej zmarzliny, systemów GNSS, kamer time-laps, systemów InSAR oraz UAV), często w rejonach niedostępnych przez większość roku, wymagały precyzyjnej koordynacji międzynarodowej i równoległych postępowań zakupowych prowadzonych przez wszystkich partnerów.

Skuteczna realizacja CRIOS w tak krótkim czasie potwierdziła wysoką elastyczność, zdolność do szybkiego reagowania, doświadczenie logistyczne oraz kulturę współpracy polskiego środowiska polarnego, które potrafi działać efektywnie w warunkach dużej zmienności, wysokich kosztów i skrajnych ograniczeń środowiskowych, generując trwałą wartość dodaną dla systemu obserwacji Svalbardu i długofalowego rozwoju badań.

W przypadku inicjatywy bilateralnej HarSval kluczową rolę odegrała dojrzałość organizacyjna i efektywność pracy środowiska polarnego oraz koordynacja kierownika projektu dra Dariusza Ignatiuka (Uniwersytet Śląski w Katowicach), pełniącego jednocześnie funkcję przewodniczącego Polskiego Konsorcjum Polarnego. Proces wyłaniania działań miał charakter wieloetapowy i partycypacyjny. Obejmował zgłaszanie propozycji przez zespoły naukowe instytucji członkowskich konsorcjum, ich merytoryczną ocenę, a następnie łączenie komplementarnych inicjatyw w spójne klastry tematyczne. Taki model wymagał doskonałej znajomości potencjału badawczego środowiska i umiejętności godzenia różnych perspektyw dyscyplinarnych, zdolności do strategicznego myślenia, mediacji interesów oraz przekładania oddolnych potrzeb na logiczną i czytelną architekturę projektu bilateralnego.

W efekcie zbudowano inicjatywę obejmującą cztery wzajemnie powiązane obszary: rozwój interdyscyplinarnych sieci badawczych i wspólnych badań pilotażowych (kontynuujących osiągnięcia CRIOS w obszarze kriosfery i poszerzonych o badania hydrologiczne, oceanograficzne, geomorfologiczne oraz paleogeograficzne), programy mobilności i rozwoju naukowców na różnych etapach kariery, ambitne działania na rzecz otwartej nauki i danych FAIR, w tym rozwój kluczowych komponentów Polish Polar DataBase oraz jej integrację z infrastrukturami międzynarodowymi, takimi jak SIOS, oraz szeroko zakrojone działania na rzecz upowszechniania i wymiany wiedzy.

Skuteczna koordynacja pracy 25 instytucji z Polski i Norwegii oraz zaangażowanie 132 naukowców potwierdziły wyjątkową zdolność środowiska do tworzenia różnorodnych, a jednocześnie spójnych inicjatyw, które wzmacniają umiędzynarodowienie badań, modernizują i standaryzują infrastrukturę badawczą Svalbardu oraz generują trwałą wartość dodaną wykraczającą poza ramy pojedynczych projektów badawczych.

Zharmonizowane inwestycje aparaturowe, standaryzacja systemów obserwacyjnych, interdyscyplinarność i komplementarność obszarów badawczych

Projekt CRIOS został zaprojektowany w sposób kompleksowy i systemowy, co pozwoliło uczynić go wzorcowym przykładem realizacji inwestycji aparaturowych oraz udostępniania danych zgodnie z międzynarodowymi zasadami FAIR data. Jego kluczowym osiągnięciem było stworzenie nowoczesnej, zintegrowanej sieci monitoringu kriosfery na Svalbardzie, opartej na skoordynowanym zakupie ustandaryzowanej aparatury badawczej przez zespoły polskie i norweskie oraz standaryzacji metod pomiarowych. Takie podejście umożliwiło uzyskanie danych o wysokiej jakości i harmonizacji, w tym obserwacji dotychczas niedostępnych lub realizowanych z wykorzystaniem najnowszych technologii, a także zapewniło ich bieżące udostępnianie w otwartych repozytoriach.

Rysunek 6.21 Testowanie aparatury geofizycznej w ramach kampanii Wetsnowex (Polska Stacja Polarna Hornsund, Svalbard)

Źródło: Archiwum HarSval

Istotnym elementem projektu było również konsekwentne włączenie infrastruktury do międzynarodowych systemów obserwacyjnych oraz rozwój kompetencji zespołów badawczych przez wspólne warsztaty i wizyty studyjne poświęcone optymalizacji monitoringu i zarządzaniu danymi. Przyjęte w projekcie zasady, tj. transparentne planowanie potrzeb infrastrukturalnych, skoordynowane inwestycje, wspólne wypracowanie protokołów pomiarowych oraz otwarty i szybki dostęp do danych, sprawiły, że CRIOS nie tylko skutecznie odpowiedział na aktualne potrzeby środowiska naukowego, lecz także wyznaczył standard projektowania przyszłych inicjatyw o podobnym charakterze, integrujących rozwój infrastruktury badawczej z długofalowymi celami współpracy międzynarodowej.

Projekt HarSval stanowił logiczne rozszerzenie i pogłębienie działań zapoczątkowanych w ramach CRIOS, poszerzając ich zakres tematyczny poza kriosferę o zagadnienia hydrologiczne, oceanograficzne, geologiczne i środowiskowe. Inicjatywa nie koncentrowała się na zakupach nowej aparatury, lecz na efektywnym wykorzystaniu i integracji istniejących infrastruktur badawczych oraz

systemów obserwacyjnych, traktowanych jako fundament dalszej standaryzacji i harmonizacji długoterminowego monitoringu. Kontynuowano i rozwijano prace nad harmonizacją danych oraz spójnością systemów obserwacyjnych, m.in. poprzez wykorzystanie infrastruktury CRIOS, sieci kamer time-lapse, naziemnych skanerów laserowych, radarów GPR, monitoringu bilansu masy lodowców oraz zaplecza laboratoryjnego. Działania realizowane w ramach HarSval, w tym Szkoła Hydrologii Polarnej oraz eksperymentalne kampanie terenowe WetSnowEx, służyły testowaniu, kalibracji i porównaniu metod pomiarowych w odniesieniu do istniejących systemów referencyjnych, wzmacniając standaryzację obserwacji i harmonizację danych, tworząc trwały impuls rozwojowy dla zintegrowanych, międzynarodowych badań środowiska polarnego.

Projekt HarSval umożliwił utworzenie pięciu interdyscyplinarnych sieci współpracy polsko-norweskiej, obejmujących kluczowe obszary badań środowiska Svalbardu obejmujących procesy zachodzące w pokrywie śnieżnej (WetSnowEx – integrujący badania nad fizyką śniegu, mikrobiologię i chemię), zmiany strefy brzegowej i geozagrożeń (w tym zagrożone dziedzictwo kulturowe), paleogeograficzną ewolucję Svalbardu, procesy oceaniczne na północ od archipelagu oraz hydrologię lądową (rzeki, jeziora i ekosystemy tundrowe). Każda z sieci wypracowała raport podsumowujący wspólne działania i wskazujący kierunki dalszej współpracy. Funkcjonowanie sieci umożliwiło realizację działań niemożliwych do przeprowadzenia w ramach pojedynczych projektów badawczych, w tym włączanie mniej doświadczonych jednostek, szkolenie młodych naukowców, testowanie nowych pomysłów badawczych, a także wspólne prace terenowe oraz harmonizację rozproszonej infrastruktury obserwacyjnej. W efekcie HarSval wzmocnił trwałą współpracę międzynarodową, integrację środowiska badawczego oraz rozwój kompetencji i widoczności polskiej i norweskiej społeczności polarnej.

Umiejscowienie badań i integracja w europejskich sieciach badawczych

Współpraca międzynarodowa, a w szczególności partnerstwo polsko-norweskie, stanowiła jeden z najważniejszych czynników podnoszących jakość badań oraz skuteczność realizowanych działań. Projekt CRIOS obejmujący 11 instytucji (7 z Polski i 4 z Norwegii) stworzył trwałą platformę intensywniej współpracy instytucjonalnej, opartej na łączeniu komplementarnych kompetencji, infrastruktury i doświadczeń badawczych partnerów z obu krajów. Współpraca ta umożliwiła nie tylko skuteczną realizację zaplanowanych działań, lecz także aktywne włączenie polskich zespołów w szersze europejskie i międzynarodowe sieci badawcze, w szczególności w struktury SIOS.

Efekty te zostały znacząco wzmocnione i rozszerzone w ramach projektu HarSval, który objął już 25 partnerów (11 z Polski i 14 z Norwegii) i pogłębił współpracę bilateralną przez mobilność naukowców na różnych etapach kariery, specjalistyczne kursy, wizyty studyjne, wspólne warsztaty oraz inicjowanie interdyscyplinarnych działań badawczych. Swobodna wymiana doświadczenia w zakresie wiedzy, technologii i infrastruktury oraz praca w konkurencyjnym, wielostronnym środowisku sprzyjały harmonizacji działań, zwiększeniu widoczności polskich zespołów i generowaniu nowych inicjatyw badawczych wykraczających poza pierwotny zakres wsparcia. Doświadczenia CRIOS i HarSval potwierdzają, że dobrze zaprojektowana, partnerska współpraca międzynarodowa stanowi skuteczną odpowiedź na potrzeby środowiska naukowego oraz trwały impuls rozwojowy dla badań prowadzonych w Polsce.

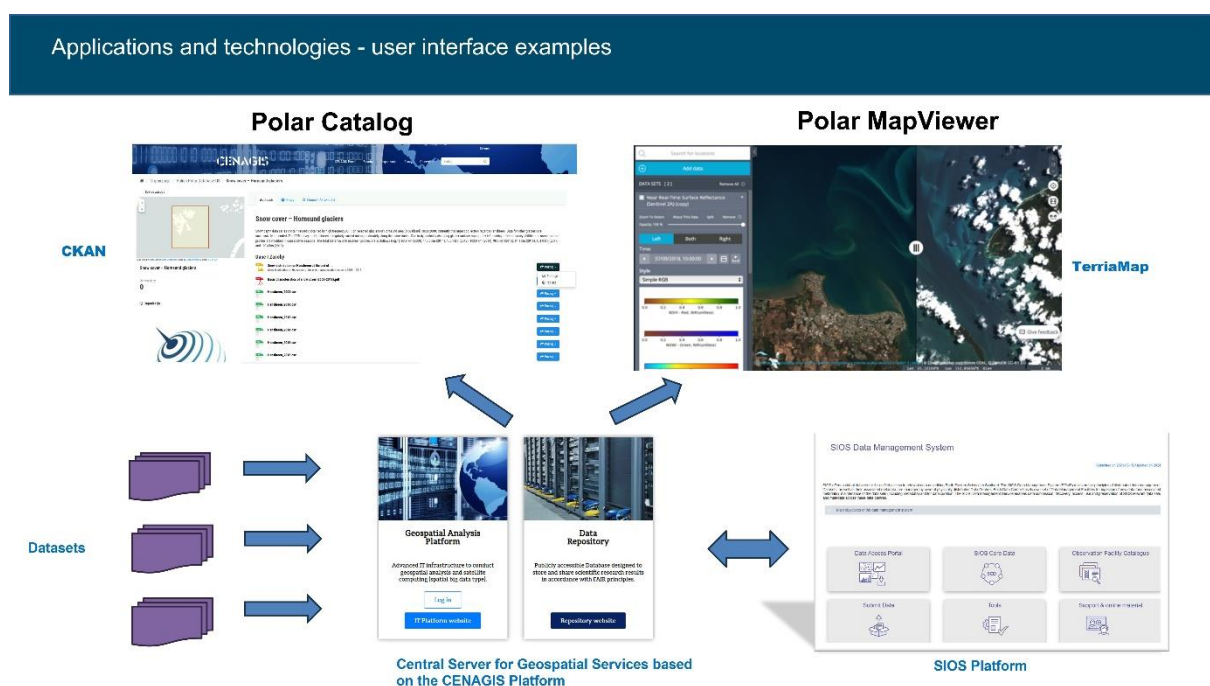
Kontynuacją i rozszerzeniem współpracy rozwijanej w ramach CRIOS i HarSval stało się uruchomienie projektu *LIQUIDICE – Linking and QUantifying the Impacts of climate change on inland ICE, snow cover, and permafrost on water resources and society*, finansowanego z programu Horyzont Europa. Projekt ten, koordynowany przez Instytut Geofizyki PAN, wyrósł bezpośrednio z doświadczeń zdobytych podczas budowy wspólnych polsko-norweskich sieci obserwacyjnych oraz z integracji środowiska badawczego wokół infrastruktury i standardów SIOS. Rozwinięta wcześniej współpraca instytucjonalna, harmonizacja metod obserwacyjnych oraz praktyki udostępniania danych zgodnie z zasadami FAIR stworzyły warunki umożliwiające wejście polskich zespołów (Instytut Geofizyki PAN, Uniwersytet Śląski w Katowicach) do dużego, wielonarodowego konsorcjum badawczego obejmującego partnerów z wielu krajów europejskich. LIQUIDICE rozwija działania rozpoczęte w CRIOS i HarSval, łącząc obserwacje terenowe i dane satelitarne w celu lepszego modelowania zmian kriosfery i ich wpływu na zasoby wodne

oraz społeczeństwo. Stanowi to wyraźny przykład, że inwestycje w bilateralną współpracę, integrację danych i umiędzynarodowienie badań nie tylko wzmacniają bieżący potencjał naukowy, lecz także umożliwiają skuteczne uczestnictwo w prestiżowych programach europejskich oraz budują długofalową obecność naukowców z Polski w strategicznych międzynarodowych inicjatywach badawczych.

Publiczna dostępność danych i rozwój zaawansowanych narzędzi analitycznych

Jednym z najbardziej ambitnych i jednocześnie najtrudniejszych obszarów wsparcia w ramach inicjatywy HarSval był rozwój otwartego, interoperacyjnego i zgodnego z międzynarodowymi standardami systemu zarządzania danymi badawczymi. W kontekście polskim, gdzie praktyki otwartej nauki i udostępniania danych zgodnie z zasadami FAIR data wciąż stanowią istotne wyzwanie systemowe, osiągnięte rezultaty należy uznać za szczególnie znaczące. HarSval umożliwił zaprojektowanie i wdrożenie kompleksowych rozwiązań technologicznych, organizacyjnych i kompetencyjnych, które razem stworzyły realne warunki do trwałej zmiany sposobu pracy z danymi w polskich jednostkach badawczych.

Rysunek 6.22 Architektura Polish Polar DataBase

Źródło: Archiwum HarSval

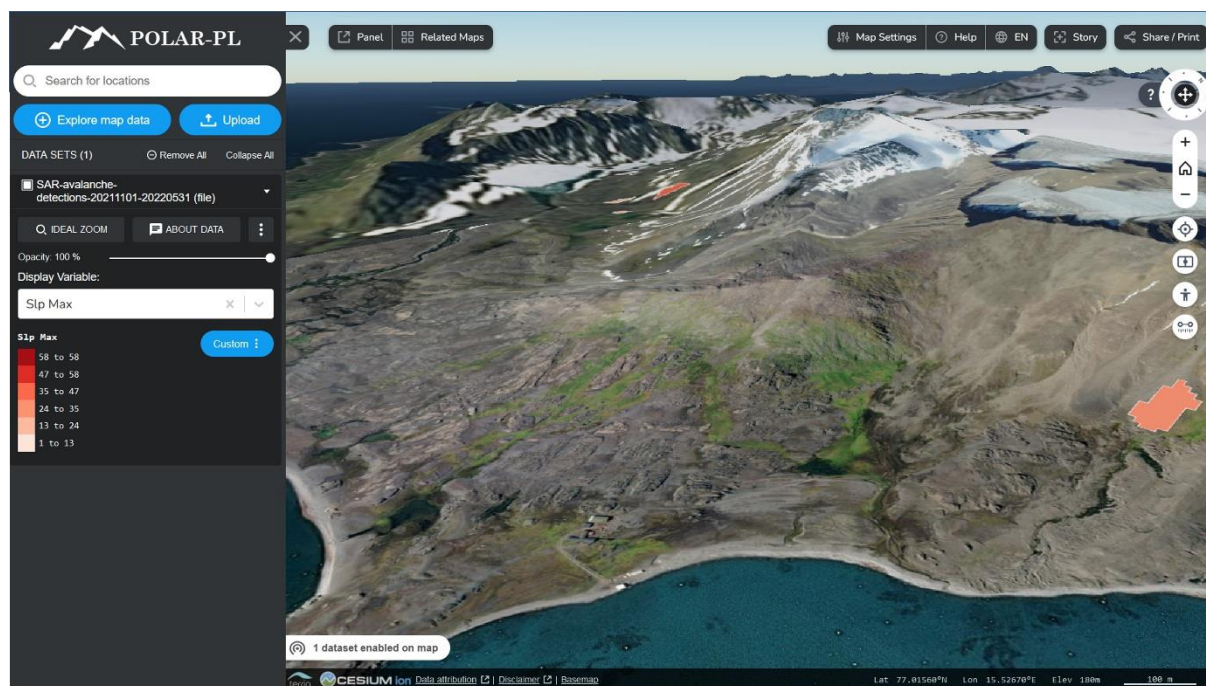
Kluczowym elementem było rozwinięcie Polish Polar DataBase jako ogólnokrajowego repozytorium danych, działającego w architekturze rozproszonej i w pełni zintegrowanego z systemem zarządzania danymi SIOS. Migracja Polish Polar DataBase do środowiska CKAN oraz budowa Centralnego Serwera Usług Geoprzestrzennych (CGSS) na chmurowej platformie CENAGIS pozwoliły nie tylko na bezpieczne przechowywanie dużych wolumenów danych, lecz także na ich zaawansowaną analizę, wizualizację i ponowne wykorzystanie. Integracja z SIOS Data Access Portal, Norweskim Instytutem Meteorologicznym MET.NO oraz innymi międzynarodowymi usługami danych (m.in. Copernicus, GNSS, EUREF, EUPOS) zapewniła interoperacyjność i zgodność z europejskimi standardami, w tym wymaganiami European Open Science Cloud (EOSC), obejmującymi zarówno kwestie techniczne, jak i bezpieczeństwo danych.

Powstałe rozwiązania systemowe, znalazły uznanie w EOSC. Wypracowane rozwiązania z zakresu zarządzania danymi będą jednym z „Use case” dla całego pan-Europejskiego projektu EOSC. Use case w ramach EOSC są konkretnymi przykładami zastosowania zasobów, tj. danych, narzędzi i usług przez naukowców do rozwiązywania problemów badawczych zgodnie z zasadami FAIR data. Przykłady te

pokazują, jak chmura wspiera cyfryzację nauki i ułatwia dostęp do interdyscyplinarnych danych, np. poprzez wymianę danych pomiędzy repozytoriami.

Istotnym osiągnięciem było także powiązanie infrastruktury danych z realnymi potrzebami badaczy. Narzędzia takie jak Polar MapViewer, Polar JupyterLab czy dostęp do obrazów satelitarnych Copernicus umożliwiły pracę z danymi bezpośrednio w środowisku obliczeniowym, eliminując bariery technologiczne, które często ograniczają otwartość danych do poziomu deklaratywnego. Jednocześnie rozwinęto mechanizmy nadawania identyfikatorów DOI dla danych, standaryzacji metadanych oraz synchronizacji zasobów, co zwiększyło widoczność i cytowalność danych w obiegu międzynarodowym.

Rysunek 6.23 Przykładowa wizualizacja danych w Polish Polar DataBase

Źródło: Archiwum HarSval

Równolegle do rozwoju infrastruktury zespół realizujący HarSval położył bardzo silny nacisk na budowanie kompetencji i rozwój praktyk badawczych. Stałe wsparcie wykwalifikowanych data stewardów, intensywne szkolenia i warsztaty prowadzone przez ekspertów z Polski i Norwegii, a także bezpośrednia współpraca z NCN i norweskimi instytucjami wyznaczającymi międzynarodowe standardy w zarządzaniu danymi, stworzyły spójny system wsparcia dla naukowców na różnych etapach kariery. Połączenie nowoczesnych narzędzi z praktycznymi warsztatami FAIR data, kursami dla kadr w instytucjach w Polsce, czy specjalistycznymi szkoleniami SIOS w Longyearbyen przełożyło się na realny wzrost kompetencji i świadomości znaczenia otwartej nauki.

Doświadczenia HarSval pokazały, że skuteczne wdrażanie zasad FAIR wymaga jednoczesnego zaangażowania profesjonalnej infrastruktury IT, doświadczonych zespołów informatycznych i zarządzających danymi, wsparcia instytucjonalnego agencji finansujących oraz konsekwentnej pracy z badaczami. Osiągnięte rezultaty nie tylko znacząco zwiększyły dostępność i jakość polskich danych polarnych w obiegu międzynarodowym, lecz także stworzyły trwałe podstawy do dalszego rozwoju współpracy, udziału w dużych programach międzynarodowych oraz wzmacniania rozpoznawalności nauki prowadzonej w polskich podmiotach naukowych. W tym sensie HarSval stanowi przykład, że nawet w obszarze szczególnie wymagającym organizacyjnie i kulturowo możliwe jest skuteczne wdrożenie otwartej nauki, jeśli wsparcie jest dobrze zaprojektowane, spójne i długofalowe.

Wzmacnianie potencjału kadrowego nauki poprzez wsparcie rozwoju naukowców na różnych etapach kariery oraz dostosowanie oferty do potrzeb środowiska

Projekt CRIOS w sposób celowy i konsekwentny koncentrował się na rozwoju kadr naukowych, ze szczególnym uwzględnieniem młodych badaczy, odpowiadając na potrzeby środowiska naukowego w zakresie budowania kompetencji i włączania nowych pokoleń w działalność badawczą. W realizację projektu zaangażowanych było łącznie 37 naukowców z 7 polskich instytucji, w tym 24 naukowców znajdujących się na wczesnym etapie kariery. Istotnym elementem wsparcia był konkursowy mechanizm finansowania kosztów podróży i pobytu umożliwiający udział młodych badaczy w specjalistycznych kursach organizowanych przez University Centre in Svalbard (UNIS) w Longyearbyen. Szeroko upowszechniony za pośrednictwem kanałów informacyjnych środowiska polarnego nabór miał charakter otwarty i konkurencyjny, a w jego wyniku dofinansowanie otrzymało 7 osób wyłonionych spośród 12 zgłoszeń (w kontekście bardzo krótkiego czasu trwania projektu oraz długiej procedury kwalifikacji na kursy, należało uznać to za bardzo duży sukces). Udział w kursach, a także w pracach laboratoryjnych, terenowych, warsztatach i konferencjach międzynarodowych, stworzył młodym naukowcom realne możliwości rozwoju kompetencji badawczych oraz trwałego włączenia ich w krajowe i międzynarodowe sieci współpracy naukowej.

Istotnym uzupełnieniem działań realizowanych w ramach projektu CRIOS był projekt HarSval, który w sposób systemowy i elastyczny wzmocnił potencjał kadrowy nauki w Polsce poprzez wieloaspektowe wsparcie naukowców na różnych etapach kariery. Zaprojektowany program mobilności i rozwoju kompetencji oparto na rzeczywistych potrzebach środowiska polarnego, uwzględniając zarówno wczesne etapy kariery naukowej, jak i rozwój doświadczonych badaczy. W ramach działań skierowanych do doktorantów oraz studentów studiów licencjackich i magisterskich uruchomiono otwarty, ciągły nabór, w którym priorytetowo traktowano propozycje o silnym komponencie współpracy polsko-norweskiej. Dzięki elastycznej formule i sprawnemu zarządzaniu środkami możliwe było objęcie wsparciem większej liczby beneficjentów niż pierwotnie zakładano. Łącznie wsparcie uzyskało 24 doktorantów i 9 studentów, afiliowanych przy 12 jednostkach naukowych, reprezentujących szerokie spektrum dyscyplin – od nauk o ziemi i nauk biologicznych, przez chemię, po nauki humanistyczne i społeczne. Finansowane mobilności obejmowało szkolenia, staże badawcze oraz aktywny udział w konferencjach międzynarodowych, przy czym ponad połowa wyjazdów realizowana była w instytucjach norweskich, a pozostałe w renomowanych ośrodkach europejskich i pozaeuropejskich. Program ten w widoczny sposób sprzyjał umiędzynarodowieniu ścieżek kariery, budowaniu trwałych relacji naukowych oraz włączaniu młodych badaczy w międzynarodowe sieci współpracy.

Równolegle HarSval stworzył wyjątkowo szeroką ofertę wsparcia dla doświadczonych naukowców, odpowiadającą na potrzeby środowiska w zakresie pogłębiania współpracy badawczej, rozwoju kompetencji zarządczych oraz wymiany wiedzy eksperckiej. Dzięki dużemu zainteresowaniu środowiska oraz sprawnej organizacji działań liczba zrealizowanych mobilności znacząco przekroczyła pierwotne założenia, obejmując łącznie 37 osób. Krótkoterminowe wizyty badawcze, staże oraz wspólne uczestnictwo w warsztatach i seminariach umożliwiły intensyfikację współpracy z kluczowymi norweskimi partnerami, w tym uniwersytetami, instytutami badawczymi i instytucjami odpowiedzialnymi za politykę naukową i środowiskową.

Szczególną wartością dodaną był rozbudowany program rozwoju kompetencji, w ramach którego zorganizowano 16 warsztatów obejmujących m.in. komunikację naukową i współpracę z mediami, dyplomację naukową, zarządzanie projektami międzynarodowymi, budowanie sieci interdyscyplinarnych, zarządzania danymi oraz wykorzystanie sztucznej inteligencji w badaniach polarnych. Połączenie mobilności z celowanym wsparciem kompetencyjnym stworzyło spójny system rozwoju kadr, sprzyjający podnoszeniu jakości badań, wzmacnianiu międzynarodowej rozpoznawalności polskich naukowców oraz trwałemu zwiększaniu potencjału instytucjonalnego polskiego środowiska polarnego.

Upowszechnianie wyników badań i dialog ze społeczeństwem

Upowszechnianie rezultatów projektów CRIOS i HarSval stanowiło istotny i spójnie zaplanowany element ich realizacji, ukierunkowany zarówno na środowisko naukowe, jak i szerokie grono interesariuszy oraz opinię publiczną. Działania popularyzacyjne i komunikacyjne obejmowały udział w krajowych i międzynarodowych wydarzeniach naukowych, aktywność w mediach, współpracę z decydentami oraz liczne inicjatywy o charakterze edukacyjnym i społecznym, realizowane na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym. Szczególny nacisk położono na budowanie świadomości społecznej dotyczącej znaczenia badań polarnych i procesów zachodzących w Arktyce oraz ich wpływu na zmiany klimatu odczuwalne także poza obszarami polarnymi. Otwartość danych i wyników badań, dostępnych dla różnych grup odbiorców, sprzyjała poszerzaniu kręgu użytkowników efektów projektu, a zaangażowanie zespołów badawczych w dialog z mediami i społeczeństwem przyczyniło się do wzmacniania zaufania do nauki. Całość działań prowadzona była zgodnie z przyjętą strategią komunikacyjną, zapewniając spójność przekazu oraz trwały efekt w postaci zwiększonej widoczności projektu i jego rezultatów.

Skala podejmowanych działań upowszechnieniowych potwierdza ich systemowy i konsekwentny charakter. W ramach projektu CRIOS (18 miesięcy) zrealizowano 17 działań skierowanych do środowiska naukowego, 9 wydarzeń adresowanych do ogółu społeczeństwa, 6 inicjatyw z udziałem organizacji pozarządowych i decydentów oraz 4 wydarzenia promujące ideę otwartej nauki. Projekt był również obecny w 3 programach telewizyjnych oraz w 17 materiałach medialnych (prasa, portale internetowe). Równolegle projekt HarSval (12 miesięcy) obejmował 18 prezentacji konferencyjnych i sesji posterowych, 7 wydarzeń popularyzujących naukę oraz publikacje, w tym udostępnioną online polską edycję książki Thor B. Arlova „Historia Svalbardu”. Komunikację wspierały dedykowane strony internetowe projektów (crios.pl, harsval.eu) oraz aktywność w mediach społecznościowych, co łącznie przełożyło się na wysoką widoczność rezultatów badań i trwałe zakorzenienie ich efektów w przestrzeni publicznej.

Współtworzenie, przywództwo i elastyczne zarządzanie jako fundament dobrze zaprojektowanych inicjatyw oraz odpowiedź na złożone potrzeby środowiska naukowego

Osiągnięcie zakładanych celów było możliwe dzięki odpowiedniemu zaprojektowaniu inicjatyw, które zostały ukierunkowane na potrzeby i wyzwania niemożliwe do rozwiązania w ramach pojedynczego projektu badawczego. Inicjatywy, choć nie stanowiły klasycznego projektu badawczego, stworzyły przestrzeń do pogłębionej analizy głównych potrzeb i wyzwań w obszarze badań polarnych, umożliwiły budowanie potencjału instytucjonalnego, testowanie nowych rozwiązań oraz rozwój innowacyjnych koncepcji. Istotnym czynnikiem sukcesu była również ścisła współpraca bilateralna pomiędzy zespołami z Polski i Norwegii, zapewniająca dostęp do komplementarnych perspektyw, wiedzy, narzędzi i rozwiązań dostępnych w tych krajach.

Równolegle prowadzono działania na rzecz budowy szerszych zespołów skupiających wielu naukowców wokół głównych tematów badawczych, co sprzyjało wymianie doświadczeń i konsolidacji środowiska. Ważną rolę odegrał także mechanizm współtworzenia, w ramach którego społeczność naukowa, interesariusze oraz instytucje finansujące byli aktywnie zaangażowani w definiowanie zakresu inicjatywy, projektowanie działań oraz ocenę osiągniętych rezultatów. Nie bez znaczenia pozostawała funkcja koordynatora projektu, odpowiedzialnego za spójne zaprojektowanie programu, przygotowanie zapisów umowy zgodnych z celami przedsięwzięcia, zapewnienie sprawnego wsparcia administracyjnego dla szerokiego partnerstwa bilateralnego oraz organizację wspólnych działań. Ważna była również wysoka elastyczność w planowaniu i realizacji aktywności, umożliwiająca skuteczne angażowanie instytucji finansujących, badaczy oraz interesariuszy, co w sposób bezpośredni przyczyniło się do osiągnięcia trwałych i mierzalnych rezultatów.

Powyższe uwarunkowania znalazły bezpośrednie odzwierciedlenie w bardzo wysokich ocenach ekspertów dokonujących ewaluacji projektów NCN. W odniesieniu do projektu CRIOS podkreślono, że zdecydowana większość zaplanowanych działań została zrealizowana, a część rezultatów osiągnięto

nawet ponad pierwotnie zakładany zakres. Eksperci zwrócili uwagę na skuteczne uruchomienie i instalację specjalistycznej aparatury, co stanowiło istotne wyzwanie organizacyjne ze względu na krótki czas trwania projektu, jak również na szerokie i dobrze zaplanowane działania upowszechniające wyniki badań. Szczególnie wysoko oceniono intensywną współpracę polsko-norweską, aktywne zaangażowanie licznej grupy naukowców, w tym młodych badaczy, oraz rozwinięcie sieci relacji mentorskich. Doceniono również obecność projektu w środowisku międzynarodowym i w przestrzeni publicznej poprzez konferencje, seminaria oraz wydarzenia popularyzujące naukę. Jednocześnie należy odnotować, że proces udostępniania danych był częściowo opóźniony, co wynikało z niewielkich opóźnień w instalacji sprzętu i równolegle prowadzonej budowy Polish Polar DataBase i miało charakter uwarunkowań infrastrukturalnych.

Projekt HarSval został oceniony przez ekspertów jako wyróżniający się we wszystkich kryteriach ewaluacji, przy czym podkreślono, że wszystkie wskaźniki służące ocenie postępów realizacji zostały osiągnięte, a w wielu obszarach wyraźnie przekroczone. Zwrócono uwagę na wyjątkowo szeroki i ambitny zakres działań oraz na wzorcowe wykorzystanie zaawansowanej infrastruktury badawczej i kompetencji zespołów realizujących projekt, co przełożyło się na wysoki poziom merytoryczny oraz innowacyjność uzyskanych rezultatów. Szczególnie wysoko oceniono intensywną mobilność naukowców, szerokie włączenie młodych badaczy oraz skuteczne wykorzystanie zasobów projektu do rozwoju kompetencji naukowych. Eksperci podkreślili również znakomitą integrację licznych instytucji z Polski i Norwegii, która wzmocniła współpracę międzynarodową i przyczyniła się do poszerzenia zakresu badań o nowe obszary tematyczne. Na uwagę zasługiwał wysoki standard zarządzania danymi, w pełni zgodny z zasadami FAIR, a także uruchomienie nowoczesnych usług geoinformacyjnych zwiększających potencjał analizy i wizualizacji danych. Całość dopełniały szeroko zakrojone działania upowszechniające, obejmujące zarówno środowisko naukowe, jak i odbiorców spoza sektora akademickiego, co w opinii ekspertów potwierdziło wyjątkowy charakter projektu oraz jego trwały wpływ na rozwój współpracy i badań polarnych.

Załącznik A. Liczba publikacji wykazanych w rozliczonych raportach końcowych w podziale na panele tematyczne NCN i typ publikacji

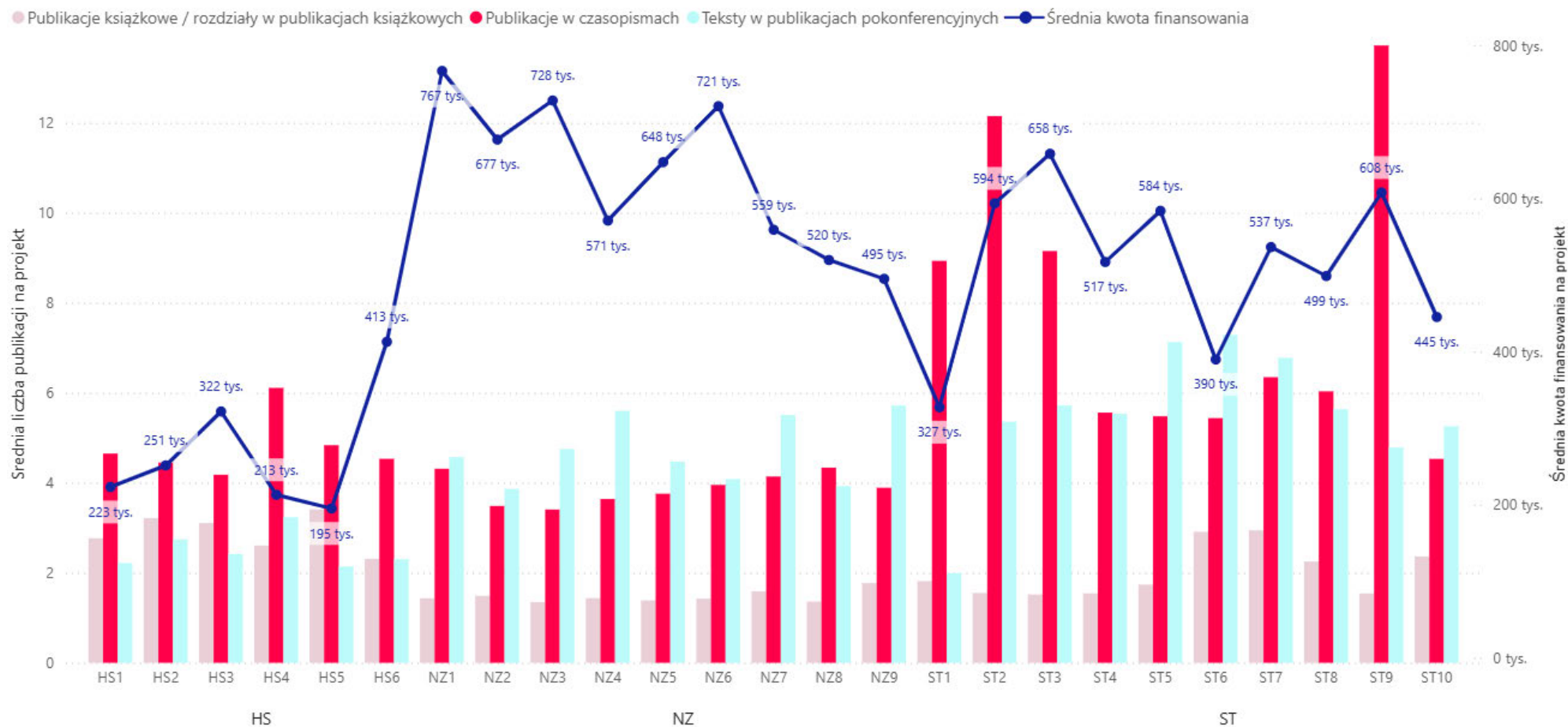
Tabela A. Liczba publikacji* wykazanych w rozliczonych raportach końcowych do 31.12.2025 r. w podziale na panele tematyczne NCN i typy publikacji

Panel	Publikacje książkowe/rozdziały w publikacjach książkowych	Publikacje w czasopismach	Teksty w publikacjach pokonferencyjnych	Razem
HS1	992	2 189	236	3 417
HS2	2 327	3 491	835	6 653
HS3	2 417	4 136	851	7 404
HS4	2 178	8 260	1 833	12 271
HS5	2 720	4 049	451	7 220
HS6	916	4 628	287	5 831
HS	11 550	26 753	4 493	42 796
NZ1	120	2 837	814	3 771
NZ2	79	1 590	404	2 073
NZ3	100	2 318	1 131	3 549
NZ4	82	2 380	1 784	4 246
NZ5	73	2 916	1 408	4 397
NZ6	42	1 666	585	2 293
NZ7	131	4 238	2 422	6 791
NZ8	73	3 146	644	3 863
NZ9	284	4 473	2 659	7 416
NZ	984	25 564	11 851	38 399
ST1	213	5 471	229	5 913
ST2	83	8 619	1 870	10 572
ST3	97	5 869	684	6 650
ST4	243	5 936	1 126	7 305
ST5	291	9 848	3 184	13 323
ST6	433	2 694	3 489	6 616
ST7	431	4 347	3 323	8 101
ST8	923	9 963	5 450	16 336
ST9	46	4 823	1 060	5 929
ST10	448	4 470	2 685	7 603
ST11	0	13	7	20
ST	3 208	62 053	23 107	88 368
Razem	15 742	114 370	39 451	169 563

* Dotyczy publikacji ze statusem: opublikowana i przyjęta do publikacji

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

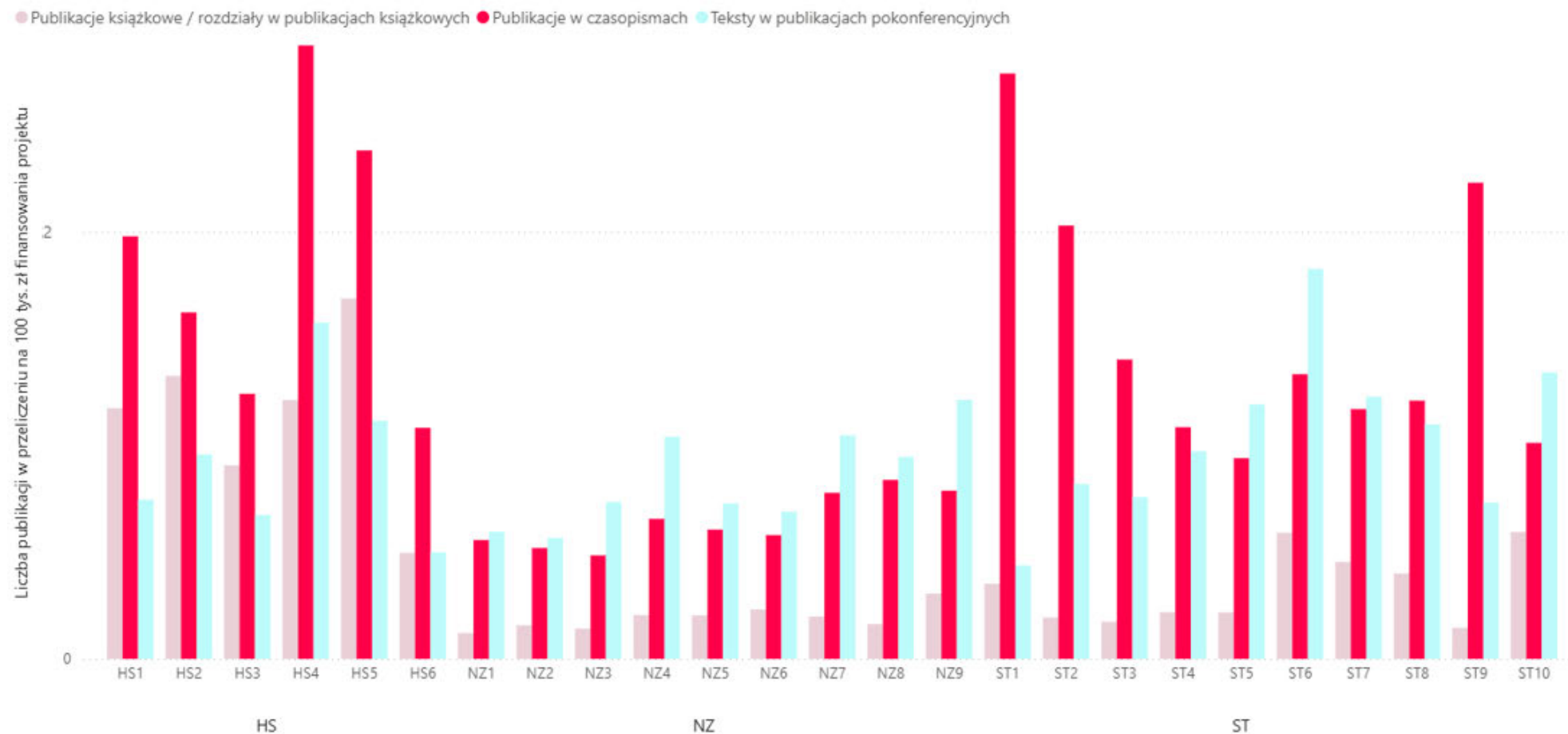
Rysunek 1. Średnia liczba publikacji* danego typu wykazanych w rozliczonych raportach końcowych do 31.12.2025 r. i średnia kwota finansowania projektów (w tys. zł), w których te publikacje wykazano, w podziale na panele tematyczne NCN

* Wykazane zostały publikacje opublikowane lub przyjęte. Z uwagi na rzetelność danych ich liczba została określona na podstawie rozliczonych raportów końcowych.

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

Rysunek 2. Średnia liczba publikacji* danego typu wykazanych w rozliczonych raportach końcowych do 31.12.2025 r. w przeliczeniu na 100 tys. zł przyznanego finansowania, w podziale na panele tematyczne NCN

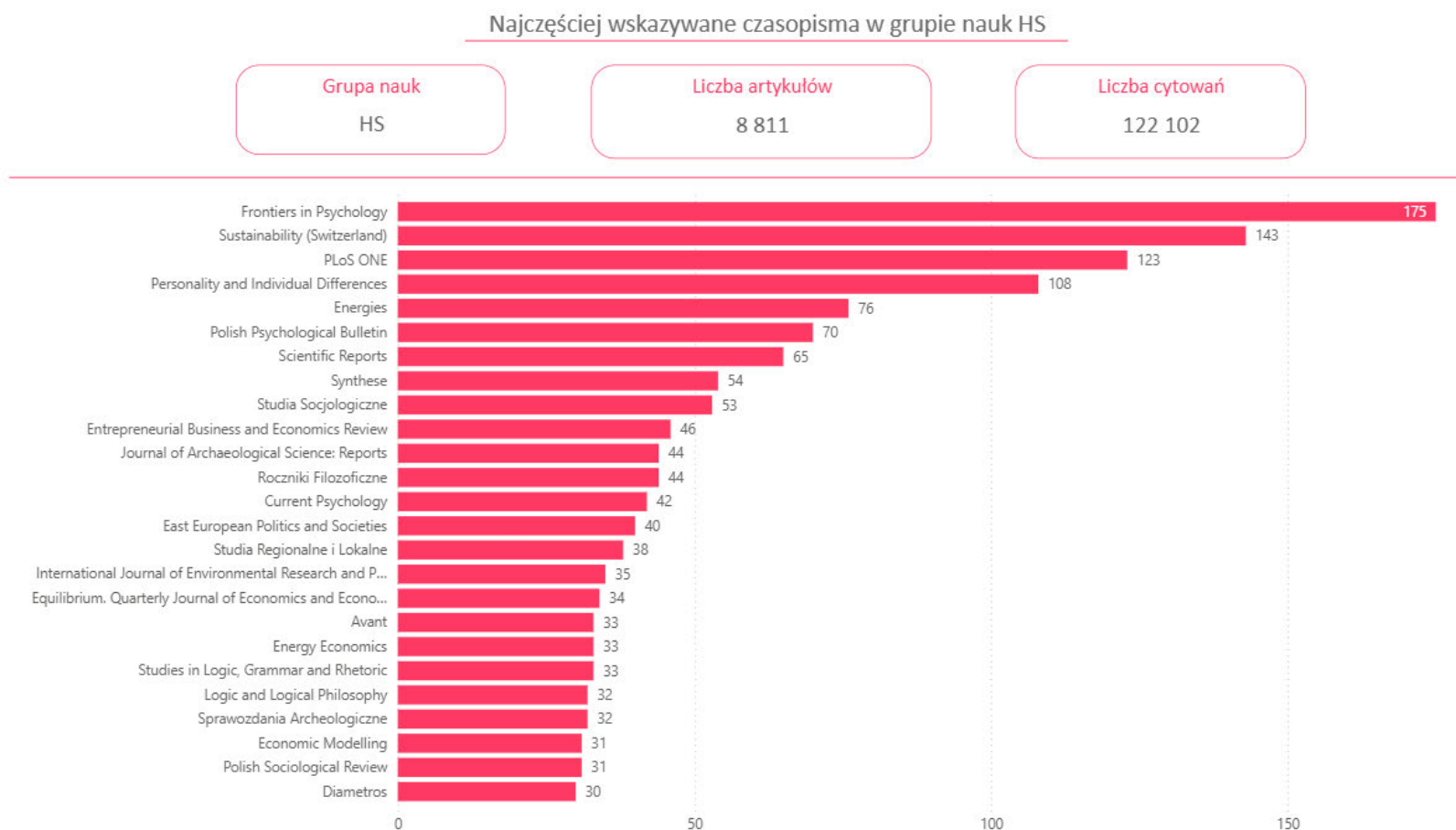

* Wykazane zostały publikacje opublikowane lub przyjęte. Z uwagi na rzetelność danych ich liczba została określona na podstawie rozliczonych raportów końcowych..

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN

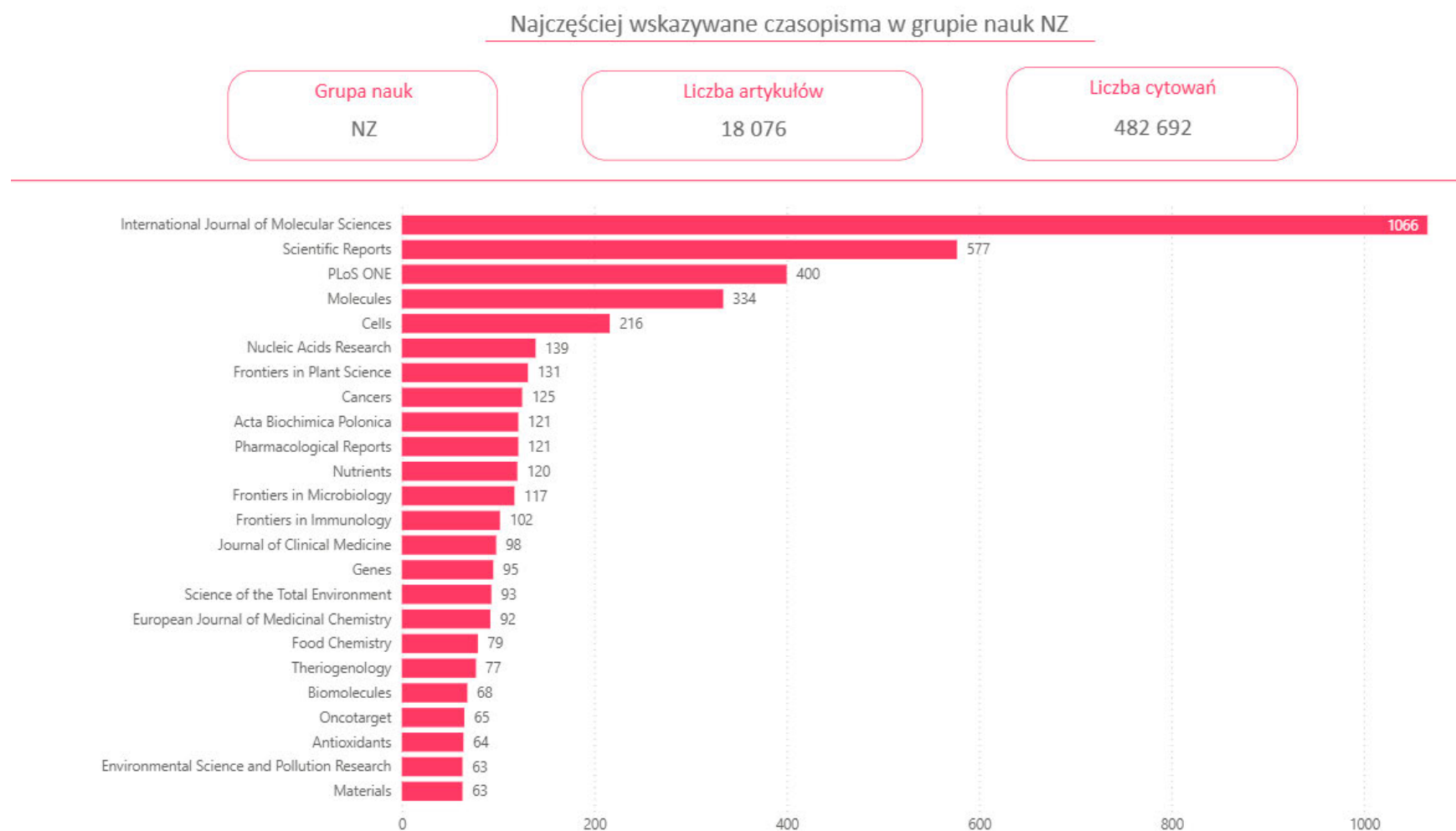
Załącznik B. Porównanie wartości wskaźników bibliometrycznych czasopism, w których ukazały się publikacje wykazane w raportach końcowych rozliczonych do 30.09.2025 r.

Rysunek 1. Najczęściej występujące czasopisma w grupie dyscyplin HS

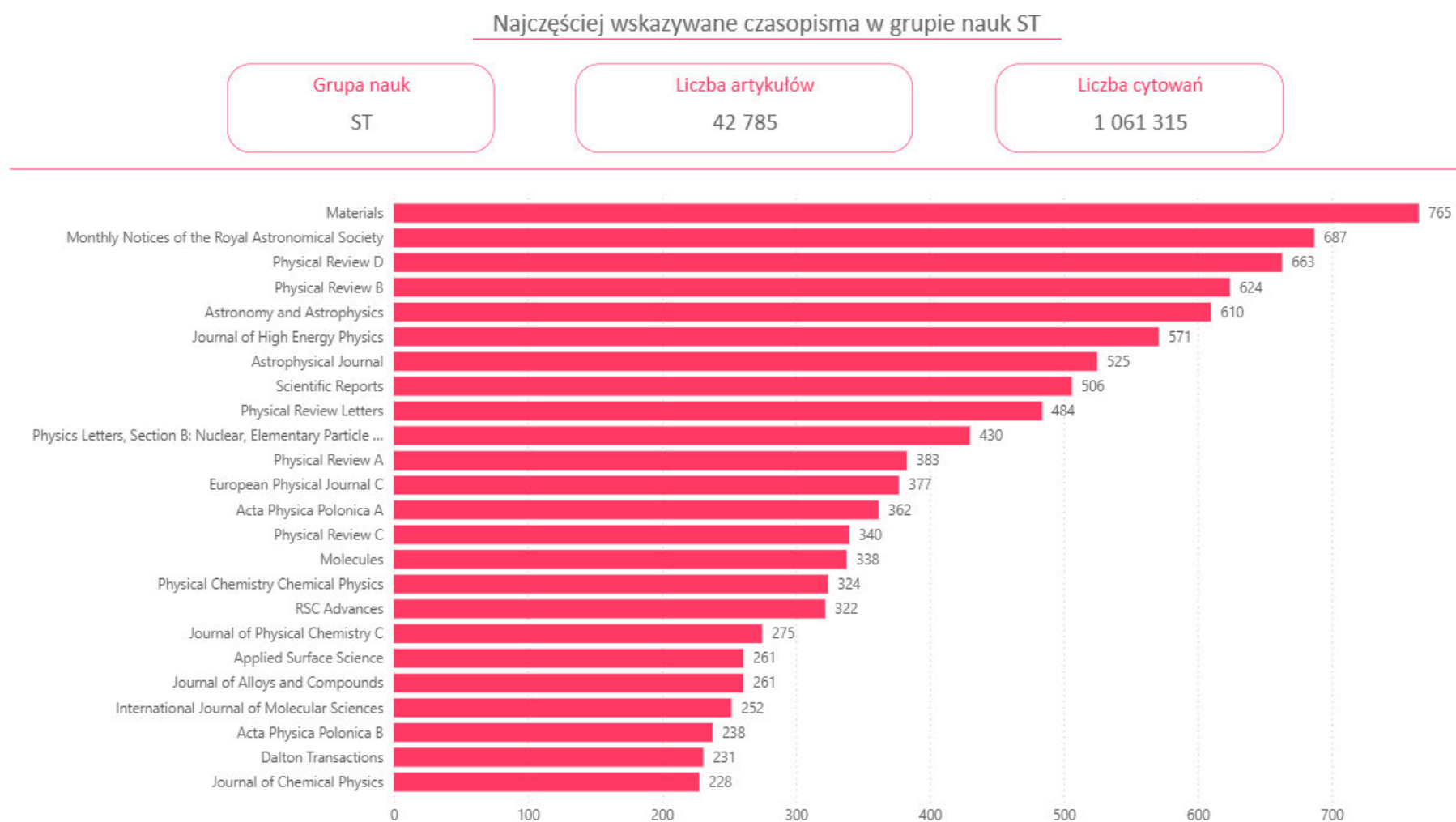
Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN z użyciem SciVal

Rysunek 2. Najczęściej występujące czasopisma w grupie dyscyplin NZ

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN z użyciem SciVal

Rysunek 3. Najczęściej występujące czasopisma w grupie dyscyplin ST

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN z wykorzystaniem SciVal

Analizy bibliometryczne zostały przeprowadzone w oparciu o cztery wskaźniki: SNIP, SJR, FWCI oraz FWVI⁴⁸. Wyniki omówiono w podziale na: grupy dyscyplin, panele naukowe, tytuł lub stopień naukowy kierownika projektu oraz jego płeć.

Zestawienia przygotowano na podstawie danych o publikacjach w czasopismach wykazanych w rozliczonych raportach końcowych grantów finansowanych ze środków NCN. Źródłem danych były zestawienia wygenerowane w narzędziu SciVal, które umożliwia eksplorację szerokiego zakresu wskaźników bibliometrycznych opartych na danych z bazy Scopus firmy Elsevier.

Rysunek 4. Porównanie wartości wskaźników bibliometrycznych czasopism, w których ukazały się publikacje w podziale na grupy dyscyplin

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN z użyciem SciVal

⁴⁸ Opisy wskaźników zostały stworzone na podstawie przewodnika Research Metrics Guidebook dostępnego pod adresem: <https://www.elsevier.com/research-intelligence/resource-library/research-metrics-guidebook> (dostęp listopad 2025 r.)

Rysunek 5. Porównanie wartości wskaźników bibliometrycznych czasopism, w których ukazały się publikacje w podziale na grupy dyscyplin oraz płeć kierownika projektu

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN z użyciem SciVal

Rysunek 6. Porównanie wartości wskaźników bibliometrycznych czasopism, w których ukazały się publikacje w podziale na tytuł/stopień naukowy kierownika projektu

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN z użyciem SciVal

Rysunek 7. Porównanie wartości wskaźników bibliometrycznych czasopism, w których ukazały się publikacje w podziale na tytuł/stopień naukowy oraz płeć kierownika projektu

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN z użyciem SciVal

Wskaźnik dedykowany czasopismom naukowym

SNIP

Wskaźnik SNIP (Source Normalized Impact per Paper) jest miarą wpływu czasopism naukowych. Jest to znormalizowany współczynnik cytowalności czasopism naukowych, który umożliwia porównywanie czasopism z różnych dziedzin nauki, uwzględniając różnice w praktykach wydawniczych i strukturze cytowań w poszczególnych dyscyplinach. Obliczany jest corocznie dla czasopism indeksowanych w bazie Scopus.

SNIP składa się z dwóch elementów: średniej liczby cytowań przypadających na artykuł w danym czasopiśmie (Raw Impact per Paper, RIP) oraz "potencjału cytowaniowego" dyscypliny, liczonego jako ważona średnia harmoniczna cytowań w artykułach cytujących (Database Citation Potential, DCP). Wskaźnik obliczany jest jako: $SNIP = RIP/DCP$.

Wartość SNIP powyżej 1,00 oznacza, że czasopismo osiąga lepsze wyniki cytowań niż średnia w danej dziedzinie, natomiast wartość poniżej 1,00 świadczy o niższej cytowalności czasopisma w porównaniu do średniej dla danej dziedziny.

SNIP jest wykorzystywany przy ocenie jakości czasopism, podejmowaniu decyzji o publikacji oraz przy analizach bibliometrycznych, ponieważ pozwala na obiektywne porównywanie czasopism niezależnie od ich dziedziny.

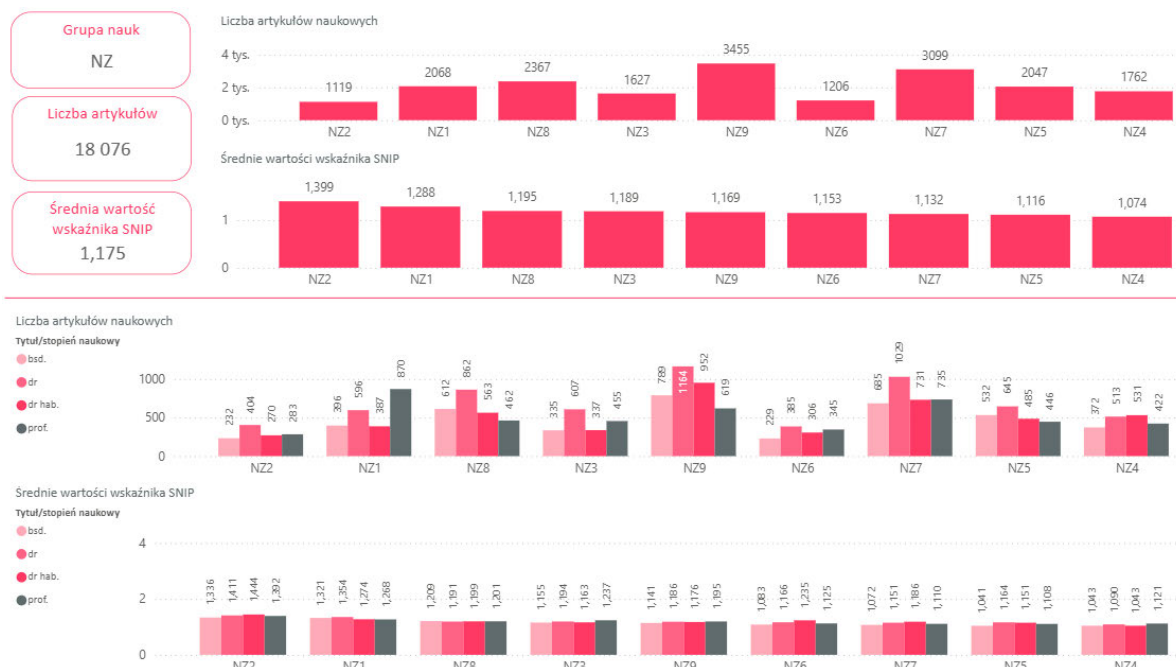
Źródło: opis wskaźnika na podstawie przewodnika Research Metrics Guidebook dostępnego pod adresem: <https://www.elsevier.com/research-intelligence/resource-library/research-metrics-guidebook> (dostęp listopad 2025 r.)

Rysunek 8. Porównanie wartości wskaźnika SNIP czasopism, w których ukazały się publikacje – grupa dyscyplin HS

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN z użyciem SciVal

Rysunek 9. Porównanie wartości wskaźnika SNIP czasopism, w których ukazały się publikacje – grupa dyscyplin NZ

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN z użyciem SciVal

Rysunek 10. Porównanie wartości wskaźnika SNIP czasopism, w których ukazały się publikacje – grupa dyscyplin ST

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN z użyciem SciVal

Interpretacja danych za pomocą wskaźnika SNIP ze względu na grupę dyscyplin

1. Dwa panele o najwyższych wartościach wskaźnika SNIP w grupie dyscyplin HS to HS6 (1,126) oraz HS4 (1,113). Są to również jedyne panele, które posiadają średnie wartości większe niż 1,00.
2. Wszystkie panele z grupy dyscyplin NZ mają wartości wskaźnika SNIP minimum na poziomie średnim, co świadczy o bardzo dobrym wyniku publikacyjnym. Panel, który wyróżnił się najwyższą wartością wskaźnika SNIP to NZ2 (1,399), natomiast panelem z najniższą wartością tego wskaźnika okazał się NZ4 (1,079).
3. Każdy z paneli w grupie dyscyplin ST odznacza się wartością wskaźnika SNIP wyższą niż średnia 1,00. Najwyższą wartością wskaźnika SNIP charakteryzuje się panel ST6 (1,451), natomiast pozostałe panele mają wartości oscylujące w przedziale 1,268–1,150.

Wskaźnik dedykowany czasopismom naukowym

SJR

Wskaźnik SJR (SCImago Journal Rank) jest miarą prestiżu czasopism naukowych. Uwzględnia on dwa kluczowe parametry: liczbę cytowań ważoną prestiżem źródła (każde cytowanie ma wagę zależną od rangi czasopisma cytującego) oraz liczbę publikacji danego tytułu (wynik jest dzielony przez liczbę artykułów, aby uzyskać wpływ na pojedynczą publikację). Obliczany jest na podstawie danych z bazy Scopus, uwzględniając cytowania z ostatnich trzech lat.

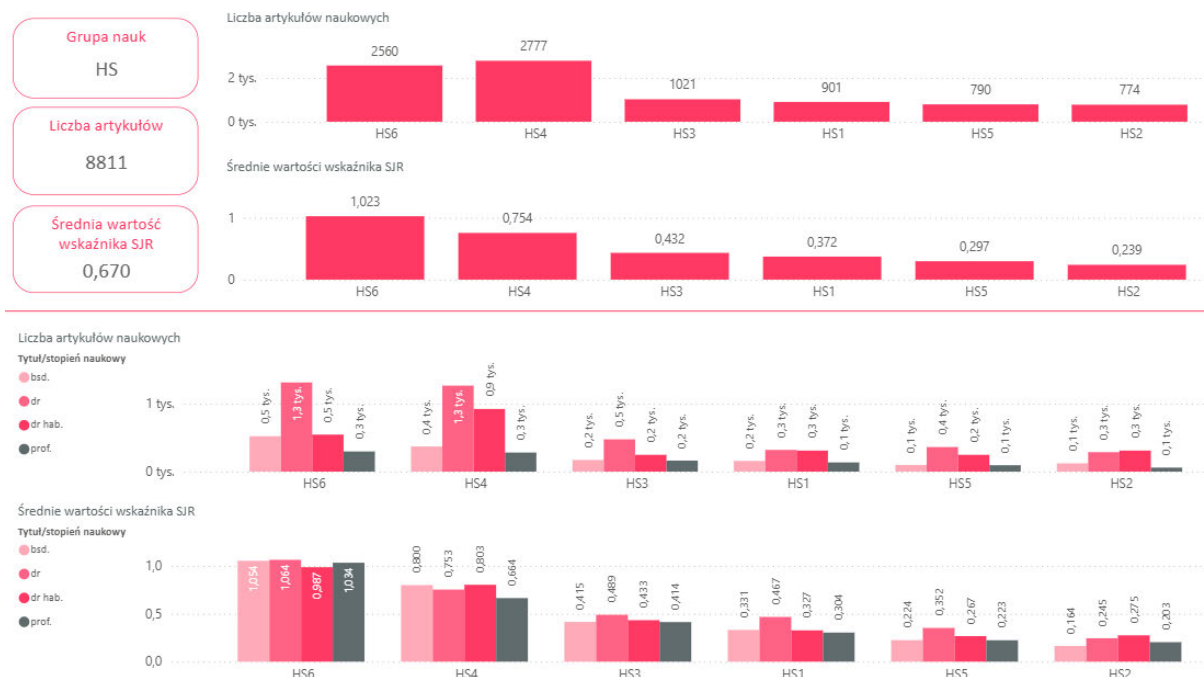
SJR używa algorytmu iteracyjnego, który rozpoczyna się od przyznania wszystkim czasopismom takiej samej wartości prestiżu, a następnie redystrybuuje ten prestiż na podstawie cytowań pomiędzy czasopismami. Cytowania z bardziej prestiżowych czasopism mają większą wagę, a wskaźnik normalizuje wyniki, aby umożliwić porównania między różnymi dziedzinami nauki.

Wartość SJR powyżej 1,00 oznacza, że czasopismo ma wyższy niż średnia potencjał cytowań w swojej dziedzinie, natomiast wartość poniżej 1,00 świadczy o niższym niż średnia prestiżu czasopisma. Wskaźnik jest niezależny od wielkości czasopisma, co pozwala na obiektywne porównania czasopism o różnej liczbie publikacji.

SJR jest powszechnie wykorzystywany w procesach oceny jakości czasopism naukowych, porównywania czasopism z różnych krajów i dziedzin oraz w podejmowaniu decyzji o publikacji artykułów naukowych.

Źródło: opis wskaźnika na podstawie przewodnika Research Metrics Guidebook dostępnego pod adresem: <https://www.elsevier.com/research-intelligence/resource-library/research-metrics-guidebook> (dostęp listopad 2025 r.)

Rysunek 11. Porównanie wartości wskaźnika SJR czasopism, w których ukazały się publikacje – grupa dyscyplin HS

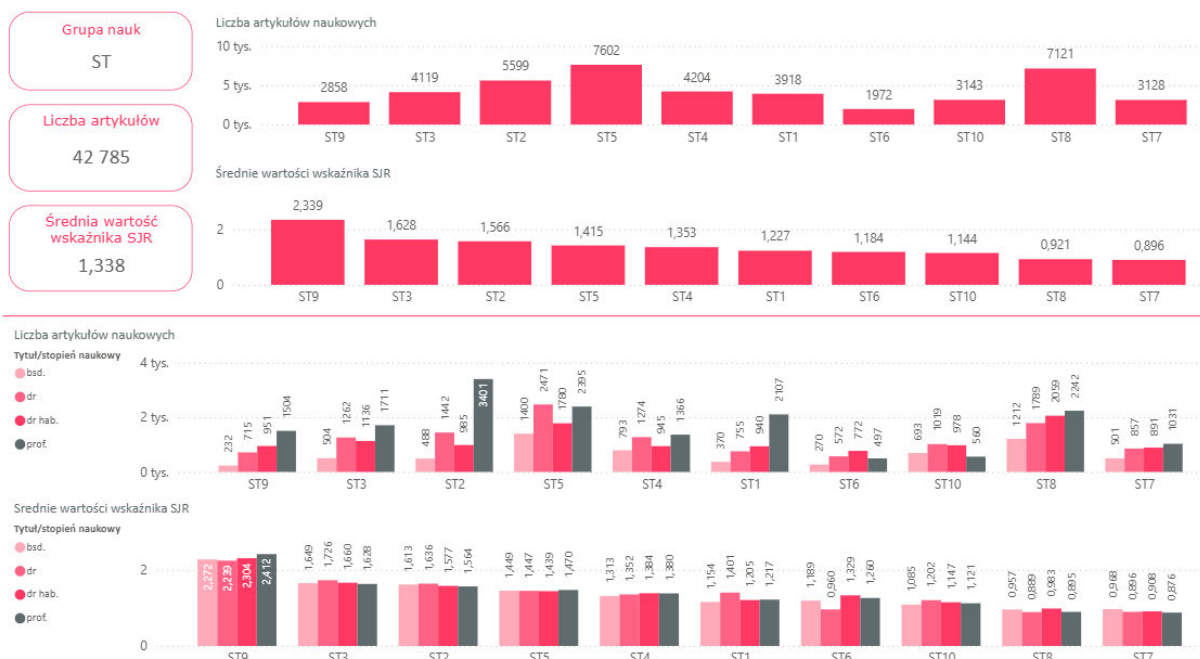
Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN z użyciem SciVal

Rysunek 12. Porównanie wartości wskaźnika SJR czasopism, w których ukazały się publikacje – grupa dyscyplin NZ

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN z użyciem SciVal

Rysunek 13. Porównanie wartości wskaźnika SJR czasopism, w których ukazały się publikacje – grupa dyscyplin ST

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN z użyciem SciVal

Interpretacja danych za pomocą wskaźnika SJR

1. Wyniki otrzymane za pomocą wskaźnika SJR w większym stopniu różnicują jakość publikacji pomiędzy kategoriami naukowymi oraz panelami naukowymi niż przedstawione za pomocą wskaźnika SNIP. Wskaźnik SJR ma na celu uwidocznienie, jakie publikacje są cytowane przez prestiżowe czasopisma naukowe.
2. W przypadku grupy dyscyplin HS tylko jeden panel uzyskał wartość powyżej średniej – HS6 (1,023), natomiast najslabiej publikującym panelem jest tu panel HS2 (0,239).
3. W grupie dyscyplin NZ wszystkie panele przekroczyły średnią oczekiwaną wartość wskaźnika SJR. Na tle pozostałych paneli w tej grupie dyscyplin zdecydowanie wyróżniają się NZ2 (2,305) oraz NZ1 (2,055). Panel z najniższym, ale wciąż dobrym wynikiem w ramach tej grupy to NZ9 (1,077).
4. Pod kątem uzyskania największej cytawalności przez prestiżowe czasopisma w grupie dyscyplin ST zdecydowanie na tle pozostałych wyróżnia się panel ST9 (2,339). Dwa panele z tej grupy uzyskały wartości poniżej średniej, tj. ST7 (0,896) oraz ST8 (0,921).

FWCI

Wskaźnik FWCI (Field-Weighted Citation Impact) jest miarą popularności artykułów naukowych. Jest to znormalizowany wskaźnik cytowań, który porównuje liczbę cytowań danej publikacji z liczbą cytowań oczekiwaną dla jej dziedziny naukowej. FWCI umożliwia obiektywne porównywanie publikacji z różnych dziedzin, ponieważ uwzględnia różnice w intensywności cytowań między obszarami nauki.

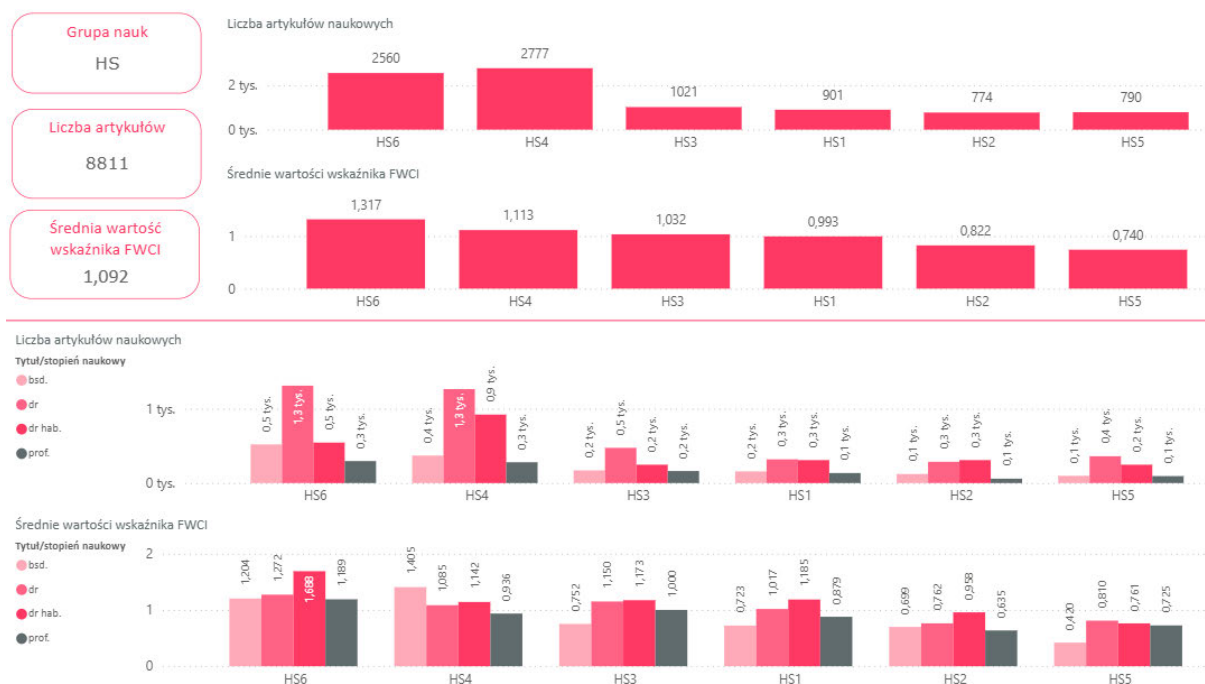
FWCI obliczany jest jako stosunek rzeczywistej liczby cytowań publikacji do liczby cytowań oczekiwanej dla danej dziedziny i typu dokumentu. Wskaźnik ten jest wyliczany na podstawie danych z bazy Scopus, a aktualizowany jest regularnie.

Wartość FWCI równa 1,00 oznacza, że publikacja cytowana jest zgodnie ze średnią dla danej dziedziny. Wartość powyżej 1,00, np. 1,48 oznacza, że publikacja jest cytowana o 48% częściej niż przeciętna publikacja w tej dziedzinie.

FWCI jest wykorzystywany w analizach bibliometrycznych, ocenie dorobku naukowego jednostek i autorów, a także przy podejmowaniu decyzji o finansowaniu projektów badawczych. Dzięki normalizacji pozwala przeprowadzić sprawiedliwe porównania między różnymi dziedzinami nauki.

Źródło: Opis wskaźnika na podstawie przewodnika Research Metrics Guidebook dostępnego pod adresem: <https://www.elsevier.com/research-intelligence/resource-library/research-metrics-guidebook> (dostęp listopad 2025 r.)

Rysunek 14. Porównanie wartości wskaźnika FWCI czasopism, w których ukazały się publikacje – grupa dyscyplin HS

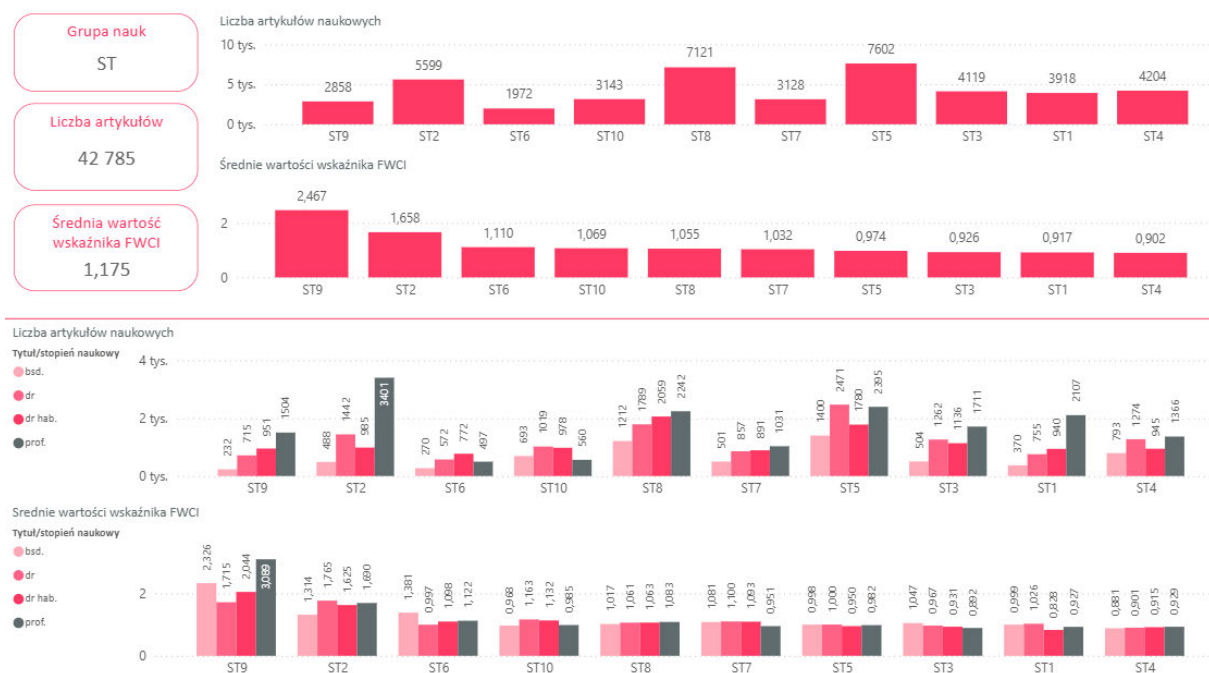
Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN z użyciem SciVal

Rysunek 15. Porównanie wartości wskaźnika FWCI czasopism, w których ukazały się publikacje – grupa dyscyplin NZ

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN z użyciem SciVal

Rysunek 16. Porównanie wartości wskaźnika FWCI czasopism, w których ukazały się publikacje – grupa dyscyplin ST

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN z użyciem SciVal

Interpretacja danych za pomocą wskaźnika FWCI

- Po przejściu z poziomu cytawalności czasopisma na poziom cytawalności artykułu naukowego, w grupie dyscyplin HS to panel HS6 (1,317) odznaczył się najwyższą wartością wskaźnika FWCI. Wysoką wartość otrzymali również panele HS4 (1,113) oraz HS3 (1,032). Pozostałe panele w tej grupie dyscyplin odznaczają się wartościami poniżej średniej.
- Największą średnią liczbą cytowań w grupie dyscyplin NZ odznaczyły się panele NZ9 (1,170) oraz NZ2 (1,160). Panele, które nie uzyskały wartości równieś średniej to NZ4 (0,981), NZ5 (0,982), NZ1 (0,999).
- Panelem wyróżniającym się największym wpływem cytowań na tle pozostałych w grupie ST jest ST9 (2,467), natomiast najniższe wartości wskaźnika FWCI, poniżej średniej, uzyskały panele: ST4 (0,902), ST1 (0,917), ST3 (0,926) oraz ST5 (0,974).

Wskaźnik dedykowany artykułom naukowym

FWVI

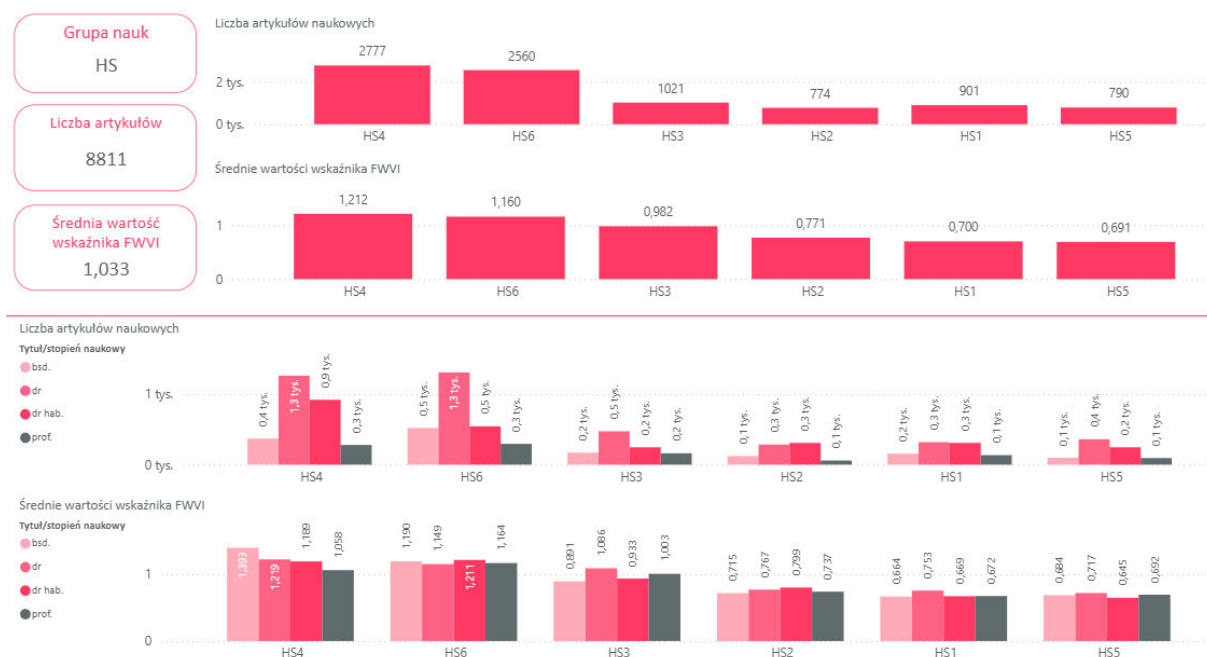
Wskaźnik FWVI (Field-Weighted View Impact) to miara wpływu publikacji mierzona na podstawie odsłon. Wskaźnik porównuje wpływ publikacji danej jednostki (np. autora, instytucji, czasopisma) z przeciętnym wpływem publikacji w tej samej dziedzinie nauki, roku i typie dokumentu. Metryki bazujące na odsłonach wyliczane są na podstawie danych pochodzących z bazy Scopus oraz platformy ScienceDirect zawierającej pełnotekstowe artykuły i książki naukowe.

FWVI pokazuje, jak często publikacja jest oglądana w porównaniu do przeciętnego poziomu popularności publikacji w tej samej dziedzinie. Wartość 1,00 oznacza, że publikacja ma średnią liczbę wyświetleń dla swojej dziedziny, wartość powyżej 1,00 świadczy o większej popularności niż średnia, a poniżej 1,00 – o mniejszej.

Wskaźnik ten jest szczególnie przydatny przy analizie efektów komunikacji naukowej i promocji badań, ponieważ uwzględnia nie tylko cytowania, ale także bezpośrednie zainteresowanie publikacją.

Źródło: opis wskaźnika na podstawie przewodnika Research Metrics Guidebook dostępnego pod adresem: <https://www.elsevier.com/research-intelligence/resource-library/research-metrics-guidebook> (dostęp listopad 2025 r.)

Rysunek 17. Porównanie wartości wskaźnika FWVI czasopism, w których ukazały się publikacje – grupa dyscyplin HS

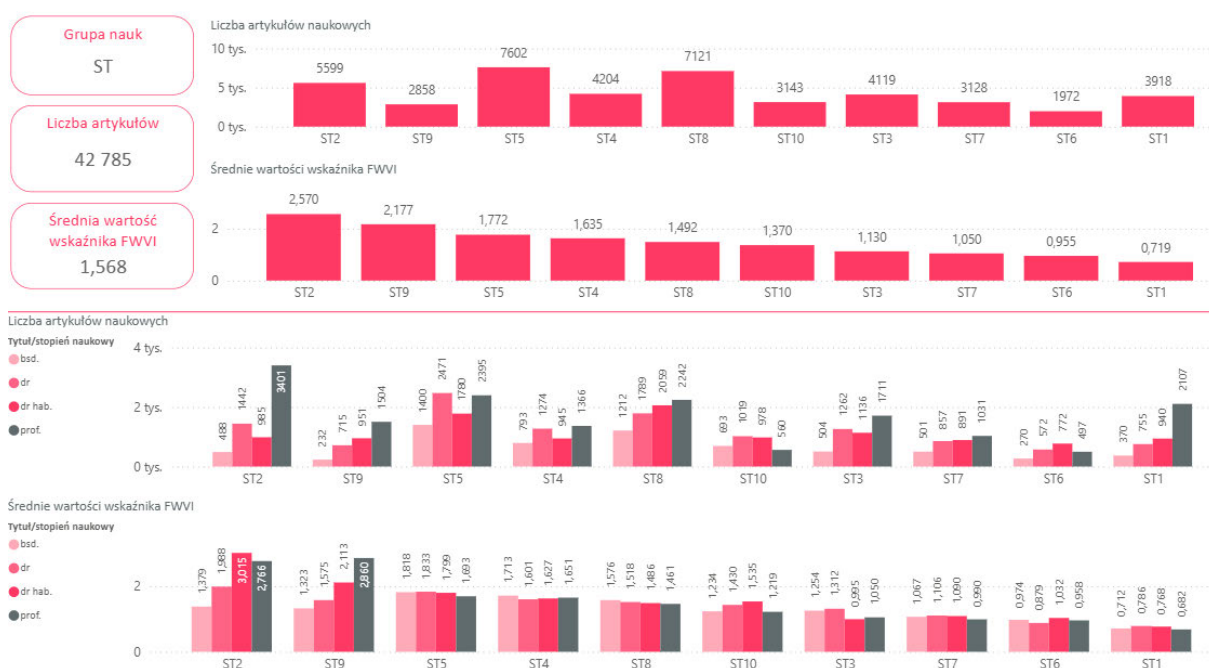
Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN z użyciem SciVal

Rysunek 18. Porównanie wartości wskaźnika FWVI czasopism, w których ukazały się publikacje – grupa dyscyplin NZ

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN z użyciem SciVal

Rysunek 19. Porównanie wartości wskaźnika FWVI czasopism, w których ukazały się publikacje – grupa dyscyplin ST

Źródło: Opracowanie Zespołu ds. Analiz i Ewaluacji NCN z użyciem SciVal

Interpretacja danych za pomocą wskaźnika FWVI

1. Wskaźnik FWVI pozwala uchwycić tendencje w zainteresowaniu danym artykułem naukowym, a jednostką pomiaru jest tu odsłona artykułu w Internecie. Nie jest to oficjalny wskaźnik cytowalności, lecz metryka zachowań czytelników, oparta na liczbie odsłon pełnego tekstu w serwisie ScienceDirect (wskaźnik pomocniczy).
2. W przypadku wskaźnika biorącego pod uwagę liczbę uzyskanych odsłon FWVI w grupie dyscyplin HS, panele HS4 (1,212) i HS6 (1,160) odznaczyły się najwyższymi wynikami. Panel HS3 (0,982) odnotował wartości tuż poniżej średniej, natomiast w panelach HS1, HS2 i HS5 wartości oscylowały wokół wartości 0,7.
3. W grupie dyscyplin NZ niemal wszystkie panele uzyskały wartości wskaźnika FWVI powyżej średniej, z wyłączeniem panelu NZ5 (0,958). Spośród wszystkich paneli tej grupy najwyższymi wartościami odznaczyły się panele NZ9 (1,477), NZ7 (1,336) oraz NZ8 (1,293).
4. W grupie dyscyplin ST odnotowano największe odchylenia w wartości wskaźnika FWVI pomiędzy panelami tej grupy. Panele ST2 (2,570) oraz ST9 (2,177) odznaczyły się najwyższymi wartościami, natomiast panele ST1 (0,719) oraz ST6 (0,955) nie uzyskały wartości wyższej niż średnia.

Załącznik C. Wykaz konkursów międzynarodowych ogłaszanych przez NCN w latach 2011–2025

Rodzaj współpracy	Grupa dyscyplin HS	Grupa dyscyplin NZ	Grupa dyscyplin ST	Rok ogłoszenia konkursu
Współpraca wielostronna			ASPERA ⁴⁹	2012
		JPND ⁵⁰ Call 2012		2012
	HERA Cultural Encounters (sieć HERA ⁵¹)			2012
	NORFACE ⁵² Welfare State Futures			2012
		JPND Call 2013		2013
	JPI Cultural Heritage Call 2013 ⁵³			2013

⁴⁹ ASPERA to europejska sieć instytucji koordynująca i finansująca badania z dziedziny astrofizyki cząstek. Astrofizyka cząstek to bardzo szybko rozwijająca się dziedzina nauki sytuująca się na pograniczu fizyki i astronomii. Przedmiotem jej badań są zjawiska wysokoenergetyczne w kosmosie i w laboratoriach, w tym detekcja fal grawitacyjnych, a w szczególności ciemna materia i ciemna energia. Głównym osiągnięciem edycji programu ASPERA był rozwój ogóło-europejskiej strategii w zakresie astrofizyki cząstek oraz przygotowanie tzw. mapy drogowej tej dyscypliny. Sieć ASPERA ogłosiła trzy konkursy na międzynarodowe projekty badawcze. Przystępując do konsorcjum w 2011 r., NCN włączyło się w organizację trzeciego konkursu pt. *Targeted R&D and design studies in view of realisation of future Astroparticle Physics research infrastructures*. Działalność sieci została zakończona w 2012 r.

⁵⁰ EU Joint Programme – Neurodegenerative Disease Research (JPND) jest międzynarodową inicjatywą, która wspiera badania naukowe nad chorobami neurozwyrodnieniowymi. Cel sieci JPND stanowi zbadanie przyczyn występowania chorób, takich jak choroba Alzheimera czy choroba Parkinsona, na które coraz częściej zapada starzejące się europejskie społeczeństwo. Najważniejszym założeniem JPND jest inspirowanie międzynarodowych badań, które umożliwią wczesne wykrycie objawów chorób neurozwyrodnieniowych oraz pozwolą na opracowanie odpowiednich form terapii dla osób dotkniętych tymi chorobami. Konsorcjum ogłasza konkursy na międzynarodowe projekty realizowane wspólnie przez zespoły badawcze pochodzące z co najmniej trzech krajów należących do sieci. NCN przystąpiło do sieci w 2011 r. i do chwili obecnej ogłosiło 5 konkursów w ramach tej sieci.

⁵¹ Humanities in the European Research Area (HERA) to sieć europejskich instytucji partnerskich wspierających badania naukowe z dziedziny humanistyki. Od 2009 r. konsorcjum realizuje program, którego misją jest inicjowanie współpracy naukowców z różnych europejskich ośrodków badawczych oraz zwrócenie uwagi na społeczne, kulturowe oraz polityczne wyzwania współczesnej Europy. Dotychczas zostały ogłoszone dwa konkursy na międzynarodowe projekty badawcze realizowane wspólnie przez zespoły składające się z naukowców pochodzących z co najmniej 3 krajów należących do sieci HERA. Narodowe Centrum Nauki przystąpiło do konsorcjum w 2011 r., włączając się w organizację konkursu *Cultural Encounters* (Spotkania kulturowe).

⁵² New Opportunities for Research Funding Agency Co-operation in Europe (NORFACE) jest siecią typu ERA-NET wspierającą badania w zakresie nauk społecznych poprzez finansowanie międzynarodowych projektów badawczych oraz organizowanie seminariów i konferencji. Dotychczas konsorcjum ogłosiło trzy konkursy na międzynarodowe projekty badawcze. Narodowe Centrum Nauki przystąpiło do sieci NORFACE w 2012 r., włączając się w organizację konkursu *Welfare State Futures* (Przyszłość państwa opiekuńczego).

⁵³ The Joint Programming Initiative on Cultural Heritage and Global Change: a new challenge for Europe (JPI Cultural Heritage) jest siecią wspierającą badania naukowe na temat dziedzictwa kulturowego. Jej misją jest finansowanie projektów badawczych, których celem stanowi uchronienie spuścizny pokoleń przed rozpadem oraz inspirowanie prac pozwalających na wypracowanie narzędzi i metodologii służących zachowaniu dziedzictwa kulturowego. Ponadto do zadań sieci należy opracowanie strategicznych i naukowych priorytetów dotyczących dziedzictwa kulturowego, finansowanie wspólnych projektów badawczych oraz rozpowszechnianie wyników badań wśród szerokiego grona odbiorców. W 2012 r. Narodowe Centrum Nauki włączyło się w organizację konkursu *Increasing understanding of cultural values, valuation, interpretation, ethics and identity around all forms of cultural heritage (tangible, intangible and digital heritage)*.

	CHIST-ERA Call 2013 ⁵⁴	2013
	INFECT-ERA Call 2013 (sieć INFECT-ERA ⁵⁵)	2013
	INFECT-ERA Call 2014 (sieć INFECT-ERA)	2014
	CHIST-ERA Call 2014	2014
	INFECT-ERA Call 2015 (sieć INFECT-ERA)	2015
	CHIST-ERA Call 2015	2015
	Intestinal Microbiomics (sieć JPI HDHL ⁵⁶)	2015
	Nutrition and Cognitive Function (sieć JPI HDHL)	2015
	ENSUF (sieć JPI Urban Europe) ⁵⁷	2015
	BiodivERSa Call 2016 (sieć BiodivERSa ⁵⁸)	2015
	HERA <i>Uses of the past</i> (sieć HERA)	2015
	CHIST-ERA Call 2016	2016
	ERA-CAPS ⁵⁹	2016
	INFECT-ERA Call 2016 (sieć INFECT-ERA)	2016

⁵⁴ Celem sieci CHIST-ERA jest wspieranie badań z zakresu technologii informacyjnych oraz komunikacyjnych ICST (Information and Communication Science and Technologies). Dotychczas CHIST-ERA ogłosiła 10 konkursów na międzynarodowe projekty badawcze realizowane wspólnie przez zespoły z krajów należących do sieci. Narodowe Centrum Nauki przystąpiło do konsorcjum CHIST-ERA w 2013 r.

⁵⁵ W 2012 r. Narodowe Centrum Nauki przystąpiło do konsorcjum Infect-ERA (ERA-NET on human infectious diseases), do którego należą europejskie agencje finansujące badania naukowe. Misją sieci jest rozwijanie działalności naukowej w zakresie chorób zakaźnych. Do celów konsorcjum należy m.in. organizowanie konkursów na międzynarodowe projekty badawcze, wspieranie młodych naukowców, a także opracowywanie strategii i dokumentacji na temat stanu badań we wspomnianym zakresie.

⁵⁶ Sieć JPI A Healthy Diet for a Healthy Life (JPI HDHL) to międzynarodowe konsorcjum organizacji wspierających badania naukowe powstałe w odpowiedzi na społeczne wyzwania związane ze zdrowiem i odżywianiem na poziomie ogólnoeuropejskim. Narodowe Centrum Nauki włączyło się w prace konsorcjum w 2014 r.

⁵⁷ Sieć JPI Urban Europe, z którą Narodowe Centrum Nauki współpracuje od 2015 r., wspiera naukowców realizujących międzynarodowe, interdyscyplinarne projekty badawcze odpowiadające na wyzwania współczesnych miast i obszarów zurbanizowanych. Szczegółowe informacje na temat sieci znajdują się pod adresem: <http://jpi-urbaneurope.eu/>

⁵⁸ BiodivERSa to sieć współpracujących ze sobą organizacji finansujących naukę, utworzona w celu promowania ogólnoeuropejskich badań poświęconych ochronie środowiska naturalnego i zrównoważonemu zarządzaniu bioróżnorodnością. Sieć realizuje ten cel poprzez organizowanie konkursów na międzynarodowe projekty badawcze. Do tej pory BiodivERSa przeprowadziła pięć konkursów. Narodowe Centrum Nauki włączyło się do sieci w 2014 r., przystępując do konkursu na międzynarodowe projekty dotyczące dynamiki zmian bioróżnorodności.

⁵⁹ ERA-CAPS (ERA-Net for Coordinating Action in Plant Sciences) jest siecią agencji finansujących badania naukowe w dziedzinie biologii molekularnej roślin. Do obszarów priorytetowych wspieranych przez ERA-CAPS należą: zdrowa i bezpieczna żywność, produkty pochodzenia roślinnego – związki chemiczne i energia oraz zrównoważone leśnictwo, rolnictwo i krajobraz.

JPI -EC-AMR Call 2016 (sieć JPIAMR ⁶⁰)	2016
NORFACE DIAL Call 2016	2016
PIRE ⁶¹ (wszystkie grupy dyscyplin)	2016
SUGI (sieć JPI Urban Europe)	2016
M-ERA.NET 2 Call 2016 (sieć M-ERA) ⁶²	2016
ForestValue Call 2017 ⁶³	2017
CHIST-ERA Call 2017	2017
EQUIP ⁶⁴	2017
BioDivScen (sieć BiodivERSa)	2017
JPI -EC-AMR Call 2017 (sieć JPIAMR)	2017
HERA Public spaces (sieć HERA)	2017
M-ERA.NET 2. Call 2017 (sieć M-ERA)	2017
QuantERA Call 2017 ⁶⁵ (koordynator programu)	2017
CHIST-ERA Call 2018	2018

⁶⁰ Joint Programming Initiative on Antimicrobial Resistance (JPIAMR) to międzynarodowa platforma współpracy, angażującą 28 państw w celu ograniczania antybiotykooporności (AMR). Sieć wspiera badania naukowe realizowane przez międzynarodowe konsorcja stosujące podejście One Health w 6 priorytetowych obszarach – terapia, diagnostyka, nadzór, transmisja, środowisko i interwencje. Narodowe Centrum Nauki przystąpiło do sieci w 2015 r.

⁶¹ Partnerships for International Research and Education (PIRE) to program wspierający projekty międzynarodowe we wszystkich dziedzinach nauki finansowanych przez NSF. Głównym celem programu jest wspieranie wysokiej jakości projektów badawczych, które nie mogą być realizowane bez współpracy międzynarodowej. W 2016 r. NCN podpisało list intencyjny i zostało oficjalnym partnerem programu PIRE.

⁶² M-ERA jest siecią 43 organizacji z 32 krajów finansującą badania z zakresu nauk o materiałach oraz inżynierii materiałowej. Konsorcjum ogłasza wspierane przez Komisję Europejską konkursy na projekty realizowane przez międzynarodowe zespoły badawcze. Narodowe Centrum Nauki jest członkiem sieci M-ERA od 2015 r.

⁶³ ForestValue to inicjatywa, której misją jest wspieranie innowacyjności i konkurencyjności sektora leśnego w Europie oraz jego przekształcenie w sektor wykorzystujący zasoby leśne na podstawie badań naukowych. Do celów ForestValue należy również finansowanie międzynarodowych projektów badawczych z zakresu gospodarki leśnej wyłonionych w konkursie dofinansowanym przez Unię Europejską. Inicjatywa ForestValue ERA-NET Cofund jest współfinansowana przez Komisję Europejską w programie ramowym Horyzont 2020.

⁶⁴ EQUIP (EU-India Platform for Social Sciences and Humanities) to inicjatywa, której misją jest wspieranie współpracy z Indiami w zakresie humanistyki i nauk społecznych. Do celów EQUIP należą monitorowanie europejsko-indyjskich inicjatyw w tym obszarze nauk, a także inspirowanie nowych przedsięwzięć badawczych prowadzonych przez naukowców z Europy i Indii.

⁶⁵ QuantERA jest siecią 32 organizacji finansujących naukę w 26 krajach, koordynowaną przez Narodowe Centrum Nauki, wspierającą badania naukowe z zakresu technologii kwantowych. Budżet programu QuantERA wynosi 34 miliony euro, w tym ponad 11 milionów pochodzących z Komisji Europejskiej i zostanie przeznaczony na sfinansowanie projektów badawczych wyłonionych w międzynarodowym konkursie. Ponadto do celów QuantERA należą również: wspieranie współpracy międzynarodowej w dziedzinie technologii kwantowych, zacieśnienie współpracy z przemysłem, opracowanie wytycznych dotyczących odpowiedzialnego prowadzenia badań naukowych oraz kształtowanie polityki naukowej związanej z tworzeniem instrumentów finansowania nauki.

BiodivERsA Call 2018 (sieć BiodivERsa)	2018
JPI -EC-AMR Call 2018 (sieć JPIAMR)	2018
JPI -EC-AMR Call 2019 (sieć JPIAMR)	2018
NORFACE Governance Call 2018	2018
JPI UE-China (sieć JPI Urban Europe)	2018
M-ERA.NET 2. Call 2018 (sieć M-ERA)	2018
QuantERA Call 2019 (koordynator programu)	2018
Solar-Driven Chemistry ⁶⁶	2018
BiodivClim (sieć BiodivERsa)	2019
CHIST-ERA Call 2019	2019
JPcofuND2 Call 2019 (sieć JPND)	2019
M-ERA.NET 2. Call 2019 (sieć M-ERA)	2019
ENUAC (sieć JPI Urban Europe)	2019
BiodivRestore (sieć BiodivERsa)	2020
JPco-fuND 2 Call 2020 (sieć JPND)	2020
M-ERA.NET 2. Call 2020 (sieć M-ERA)	2020
CEUS-UNISONO ⁶⁷ (wszystkie grupy dyscyplin)	2020
CHIST-ERA IV Call 2020	2021
JPco-fuND 2 Call 2021	2021
JPIAMR-ACTION Call 2021 (wszystkie grupy dyscyplin)	2021

⁶⁶ Solar-Driven Chemistry to inicjatywa niemieckiej agencji finansującej badania Deutsche Forschungsgemeinschaft (DFG) dotycząca przeprowadzenia pilotażowego międzynarodowego konkursu na projekty z zakresu badań podstawowych w obszarze *solar-driven chemistry*. W inicjatywie biorą udział agencje finansujące badania z Finlandii, Francji, Niemiec, Polski oraz Szwajcarii.

⁶⁷ Program CEUS jest organizowany przez Narodowe Centrum Nauki wspólnie z agencjami z Austrii Fonds zur Förderung der wissenschaftlichen Forschung, Czech Grantová agentura České republiky i Słowenii Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije według procedury agencji wiodącej LAP. Konkurs CEUS-UNISONO jest skierowany do polskich zespołów badawczych, które wspólnie z jednym (w przypadku współpracy dwustronnej) lub z dwoma (w przypadku współpracy trójstronnej) wybranymi partnerskimi zespołami badawczymi wystąpią z wnioskiem o finansowanie projektu z zakresu badań podstawowych. Projekty mogą obejmować badania naukowe we wszystkich dyscyplinach nauk.

Forest Value Joint Call 2021	2021
EN-UTC Call 2021 (wszystkie grupy dyscyplin)	2021
CHANSE	2021
QuantERA Call 2021	2021
M-ERA.NET 3 Call 2021 (sieć M-ERA)	2021
Trans-Atlantic Platform (T-AP): RRR Call 2021 ⁶⁸	2021
Solar-Driven Chemistry Call 2021	2021
BiodivERsA+ Call 2021 (sieć Biodiversa)	2021
CHIST-ERA IV Call 2021	2021
JPco-fuND2 Call 2022	2022
JPIAMR-ACTION Call 2022	2022
EN-UAC China Call 2022	2022
M-ERA.NET 3 Call 2022 (sieć M-ERA)	2022
CHIST-ERA ORD Call ⁶⁹ (wszystkie grupy dyscyplin)	2022
CHIST-ERA Call 2022	2022
BiodivMon ⁷⁰	2022
M-ERA.NET 3 Call 2023 (sieć M-ERA)	2023

⁶⁸ T-APP to konkurs obejmujący 5 głównych zakresów tematycznych: zmniejszanie słabości i nierówności, budowanie odporniejszego, bardziej aktywizującego i zrównoważonego społeczeństwa, wspieranie demokratycznych rządów i zaangażowania politycznego, rozwijanie odpowiedzialnych i sprzyjających społeczeństwu innowacji cyfrowych oraz zapewnianie skutecznej i precyzyjnej komunikacji (w tym komunikacji medialnej).

⁶⁹ Konkurs CHIST-ERA ORD CALL obejmuje następujący temat: Open & Re-usable Research Data & Software (ORD) (Otwarte i wielokrotnego użytku dane i oprogramowanie badawcze) który, zgodnie z intencją konsorcjum, jest adresowany do przedstawicieli wszystkich dyscyplin naukowych, nie tylko bezpośrednio związanych z technologiami informacyjnymi i komunikacyjnymi. Temat może być również podjęty z perspektywy interdyscyplinarnej. Konkurs dotyczy wyzwań związanych z otwartymi danymi i oprogramowaniem badawczym z perspektywy ich możliwego wielokrotnego użytku. Jego celem jest stworzenie warunków dla realizacji badań w środowisku otwartych i współdzielonych danych i oprogramowania. W szczególności naukowcy powinni zaproponować w jaki sposób zastosowanie zasad otwartej nauki może promować powtórne zastosowanie danych i oprogramowania badawczego.

⁷⁰ Konkurs BiodivMon obejmuje następującą tematykę: Innovation and harmonization of methods and tools for collection and management of biodiversity monitoring data, addressing knowledge gaps on biodiversity status, dynamics, and trends to reverse biodiversity loss, making use of available biodiversity monitoring data. Wnioskodawcy są proszeni o składanie wniosków dotyczących co najmniej jednego z trzech tematów przedstawionych powyżej lub do składania projektów łączących aspekty z kilku zaprezentowanych tematów. Konkurs obejmuje również opracowanie i zastosowanie nowych lub ocenę i udoskonalenie istniejących metod, technologii i podejść w zakresie monitorowania różnorodności biologicznej, w tym gromadzenia danych, zarządzania nimi i ich analizy. Proponowane badania we wnioskach grantowych powinny uzupełniać braki w wiedzy z zakresu taksonów, typów ekosystemów, regionów i częstotliwości pobierania próbek oraz w stosownych przypadkach, uwzględniać konkretne powiązania z operacyjnymi sieciami monitorowania, infrastrukturami badawczymi i innymi istniejącymi działaniami na poziomie krajowym, europejskim i światowym.

JPND Call 2023	2023
JPIAMR-ACTION Call 2023	2023
QuantERA Call 2023	2023
JPI HDHL Call 2023 (Healthy Diet for a Healthy Life)	2023
EN-UTC Call 2023	2023
M-ERA.NET 3 Call 2023	2023
ForestValue2 Joint Call 2023	2023
CHANSE & HERA/ CHANSE & NORFACE	2023
T-AP DGT	2023
BiodivNBS	2023
JPND Call 2024	2024
JPIAMR ACTION Call 2024	2024
CHIST-ERA Call 2023	2024
BiodivTransform	2024
M-ERA.NET 3 Call 2024	2024
JPND Call 2025	2025
CHIST-ERA Call 2025 (SOL)	2025
M-ERA.NET 3 Call 2025	2025
QuantERA Call 2025	2025
BiodivConnect	2025
OHAMR Call 2026 (OH-TREAT) ⁷¹	2025
LEAP-SE Call 2026 ⁷²	2025

⁷¹ OH-TREAT to konkurs na międzynarodowe, interdyscyplinarne projekty badawcze, których celem jest opracowanie nowych innowacyjnych metod leczenia antybiotykooporności ogłoszony we współpracy NCN z Europejskim Partnerstwem One Health Antimicrobial Resistance (OH AMR).

⁷² LEAP-SE to konkurs na międzynarodowe projekty badawcze dotyczące transformacji energetycznej i energetyki bazującej na odnawialnych źródłach energii ogłoszony we współpracy NCN z siecią LEAP-SE (Long-Term Joint EU-AU Research and Innovation Partnership on Sustainable Energy).

Współpraca dwustronna lub trójstronna		2014
	BEETHOVEN 2 (wszystkie grupy dyscyplin)	2016
	DAINA ⁷³ 1 (wszystkie grupy dyscyplin)	2017
	<i>Dioscuri</i> ⁷⁴ 1 (wszystkie grupy dyscyplin)	2017
	SHENG ⁷⁵ 1 (NZ, ST oraz wybrane dyscypliny HS)	2018
	BEETHOVEN LIFE ⁷⁶	2018
	BEETHOVEN CLASSIC 3 (wszystkie grupy dyscyplin)	2018
	<i>Dioscuri</i> 2 (wszystkie grupy dyscyplin)	2018
	ALPHORN ⁷⁷ (wszystkie grupy dyscyplin)	2019
	MOZART ⁷⁸ (wszystkie grupy dyscyplin)	2019
	<i>Dioscuri</i> 3 (wszystkie grupy dyscyplin)	2019
	ALPHORN COVID 19 ⁷⁹ (wszystkie grupy dyscyplin)	2020
	BEETHOVEN CLASSIC 4	2020
	DAINA 2 (wszystkie grupy dyscyplin)	2020
	SHENG 2 (NZ oraz wybrane dyscypliny HS i ST)	2020

⁷³ DAINA to konkurs na polsko-litewskie projekty badawcze realizowane przez zespoły polsko-litewskie we wszystkich dyscyplinach naukowych. Do konkursu mogą przystępować wnioskodawcy realizujący badania podstawowe.

⁷⁴ Program zainicjowany przez Towarzystwo Maxa Plancka (MPG), zarządzany wspólnie z Narodowym Centrum Nauki (NCN) i współfinansowany przez polskie Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (MNiSW) oraz Federalne Ministerstwo Edukacji i Badań Niemiec (BMBF). *Dioscuri* to program opracowany przez MPG w celu wspierania rozwoju latarni doskonałości naukowej w Europie Środkowo-Wschodniej poprzez promowanie wybitnych naukowców, którzy chcą prowadzić swoje badania w tym regionie. Kierując się oddolnym i zrównoważonym podejściem, dąży do ustanowienia zorientowanych na przyszłość dziedzin badawczych i międzynarodowych standardów jakości naukowej. *Dioscuri* służy wzmocnieniu całej europejskiej przestrzeni badawczej i poszerzeniu podstaw długoterminowego dobrobytu gospodarczego i społecznego w Europie.

⁷⁵ Konkurs SHENG jest organizowany przez Narodowe Centrum Nauki z chińską agencją National Natural Science Foundation of China, zgodnie z procedurą oceny równoległej. W konkursie SHENG można otrzymać środki na wynagrodzenie dla zespołu badawczego, stypendia dla studentów lub doktorantów, zakup lub wytworzenie aparatury naukowo-badawczej oraz pokryć inne koszty związane z wydatkami niezbędnymi do realizacji polskiej części projektu badawczego.

⁷⁶ BEETHOVEN LIFE to konkurs na polsko-niemieckie projekty badawcze w zakresie nauk o życiu. Konkurs jest skierowany do polskich zespołów naukowych, które wspólnie z niemieckimi zespołami naukowymi wystąpią z wnioskiem o finansowanie projektu badawczego.

⁷⁷ Konkurs ALPHORN prowadzony przez Narodowe Centrum Nauki wspólnie z agencją Swiss National Science Foundation, zgodnie z procedurą agencji wiodącej Lead Agency Procedure. Konkurs jest skierowany do polskich zespołów badawczych, które wspólnie z partnerskim zespołem szwajcarskim wystąpią z wnioskiem o sfinansowanie projektu.

⁷⁸ Konkurs MOZART prowadzony przez Narodowe Centrum Nauki wspólnie z agencją Austrian Science Fund (Fonds zur Förderung der wissenschaftlichen Forschung, zgodnie z procedurą agencji wiodącej Lead Agency Procedure. Konkurs jest skierowany do polskich zespołów badawczych, które wspólnie z partnerskim zespołem austriackim wystąpią z wnioskiem o sfinansowanie projektu.

⁷⁹ Konkurs ALPHORN-COVID-19 prowadzony przez Narodowe Centrum Nauki wspólnie z agencją Swiss National Science Foundation. W konkursie ALPHORN-COVID-19 rolę agencji wiodącej pełni SNSF. Celem jest wsparcie innowacyjnych projektów, które mogą przynieść rezultaty tak szybko, jak to możliwe oraz przedstawienie odpowiednich zaleceń i rozwiązań w walce z kryzysem Covid-19.

	Dioscuri 4 (wszystkie grupy dyscyplin)	2021
	Weave-UNISONO (wszystkie grupy dyscyplin)	2021
	SHENG 3 (ST oraz wybrana dyscyplina HS)	2022
	IMPRESS-U ⁸⁰ (wszystkie grupy dyscyplin)	2023
	DAINA 3	2023
	SHENG 4 (wybrane dyscypliny HS, NZ i ST)	2024
Program POLONEZ	POLONEZ 1 ⁸¹	2015
	POLONEZ 2	2016
	POLONEZ 3	2016
	POLONEZ BIS 1 ⁸²	2021
	POLONEZ BIS 2	2022
	POLONEZ BIS 3	2022
Fundusze Norweskie i EOG	IdeaLab ⁸³ (wszystkie grupy dyscyplin)	2019
	GRIEG ⁸⁴ (wszystkie grupy dyscyplin)	2019

⁸⁰ IMPRESS-U to program koordynowany przez National Science Foundation we współpracy z instytucjami finansującymi badania z Polski, Litwy, Łotwy, Estonii i Ukrainy. Zadaniem NCN jest finansowanie polskich zespołów realizujących projekty wspólnie z grupami z USA i Ukrainy oraz opcjonalnie z pozostałych krajów partnerskich. Ocena merytoryczna wniosków prowadzona jest przez agencję NSF, pełniącą rolę agencji wiodącej.

⁸¹ POLONEZ to konkurs adresowany do naukowców przyjeżdżających z zagranicy, którzy chcą prowadzić badania naukowe w polskich jednostkach. Do programu mogła przystąpić osoba mająca stopień naukowy doktora lub przynajmniej 4 lata doświadczenia badawczego w pełnym wymiarze czasu pracy, która w okresie 3 lat przed terminem ogłoszenia konkursu nie mieszkała, nie pracowała ani nie studiowała w Polsce dłużej niż 12 miesięcy.

⁸² POLONEZ BIS był skierowany do naukowców zainteresowanych rozwojem w środowisku najlepszych instytucji naukowych w Polsce. Program był otwarty dla wszystkich kandydatów niezależnie od reprezentowanej dyscypliny naukowej, narodowości, wieku oraz płci. Laureaci wybrani w transparentny, bezstronny i rzetelny sposób, w dwuetapowej procedurze prowadzonej przez krajowych i międzynarodowych ekspertów, sami wybierali instytucję przyjmującą do prowadzenia swoich projektów oraz stworzenia własnych planów rozwoju zawodowego.

⁸³ IdeaLab to jeden z trzech konkursów finansowanych z funduszy norweskich i funduszy EOG na lata 2014–2021 w ramach programu Badania podstawowe. NCN było operatorem tego programu, realizowanego we współpracy z Norweską Radą Badań. Celem programu było wzmacnianie współpracy badawczej pomiędzy Polską a Norwegią, Islandią i Liechtensteinem oraz rozwój wiedzy opartej na badaniach. Konkurs IdeaLab został przeprowadzony zgodnie z formułą „sandpit” opracowaną przez Radę Nauk Ścisłych i Technicznych Wielkiej Brytanii i stosowaną przez Norweską Radę Badań pod nazwą IdeaLab. Głównym elementem konkursu były warsztaty IdeaLab, podczas których uczestnicy reprezentujący instytucje badawcze, organizacje pozarządowe czy inne instytucje publiczne lub prywatne zmierzali się z wyzwaniami dla społeczeństwa opisanymi w ogłoszeniu konkursowym. Nowatorska formuła warsztatów wspierała opracowanie przełomowych, interdyscyplinarnych i innowacyjnych koncepcji projektów badawczych.

⁸⁴ GRIEG to drugi z trzech konkursów finansowanych z funduszy norweskich i funduszy EOG na lata 2014–2021 w ramach programu Badania podstawowe. NCN było operatorem części programu poświęconej badaniom podstawowym. Celem programu był rozwój wiedzy opartej na badaniach, wzmacnianie polsko-norweskiej współpracy badawczej, podnoszenie jakości publikacji, szczególnie w naukach humanistycznych, wspieranie rozwoju młodych naukowców oraz budowanie pozytywnego odbioru badań naukowych w społeczeństwie. GRIEG obejmował wszystkie dziedziny nauki (panele dyscyplin NCN), ze szczególnym uwzględnieniem badań polarnych i badań z zakresu nauk społecznych.

POLS ⁸⁵ (wszystkie grupy dyscyplin)	2020
Stypendia dla naukowców z Ukrainy bez stopnia naukowego doktora	2022

⁸⁵ POLS to trzeci z konkursów finansowanych z funduszy norweskich na lata 2014–2021 w ramach programu Badania podstawowe. NCN było operatorem części programu poświęconej badaniom podstawowym. POLS to konkurs wspierający mobilność, realizowany w formule małych grantów dla naukowców z zagranicy (z całego świata), chcących prowadzić badania w Polsce. Przyjazd zarówno uznanych, jak i obiecujących naukowców, mających co najmniej stopień naukowy doktora, miał wpływ na wzmocnienie potencjału naukowego polskich jednostek badawczych.